บทที่ 4
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับบทนี้เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเรื่อง การศึกษาต้นแบบความเป็นครูดนตรี: กรณีศึกษา พันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ ที่ได้จากการสัมภาษณ์ข้อมูลในระดับลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เกี่ยวกับความเป็นครูดนตรีของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ ในด้านต่าง ๆ ซึ่งแบ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ และกลุ่มที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลรอง คือ ลูกศิษย์โดยตรงของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ ผู้วิจัยจึงได้แบ่งการนำเสนอออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

<u>ตอนที่ 1</u> คุณลักษณะของความเป็นครูดนตรีด้านต่าง ๆ ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

<u>ตอนที่ 2</u> แนวทางคุณลักษณะของความเป็นครูดนตรี โดยมีต้นแบบคือพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

คุณลักษณะของความเป็นครูด้านต่าง ๆ ในการเป็นครูดนตรีของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ โดยแต่ละหัวข้อมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 คุณลักษณะของความเป็นครูดนตรีด้านต่าง ๆ ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

จากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะของความเป็นครูดนตรีด้านต่าง ๆ ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ ไว้ทั้งสิ้น 4 ด้าน โดยได้แบ่งข้อมูลเป็นทั้งจากแบบสอบถาม และจากแบบสัมภาษณ์ที่มีการอ้างอิงตำรา หลักการ ทฤษฎีไว้ด้วยส่วนหนึ่ง

สำหรับข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถาม มีรายละเอียดดังนี้

ในหัวข้อคุณลักษณะของความเป็นครูด้านต่าง ๆ ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลจากแบบสอบถามด้านคุณลักษณะต่าง ๆ ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ จากลูกศิษย์โดยตรงของท่าน โดยผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปใช้ในการเก็บข้อมูลในเบื้องต้นก่อนที่จะทำการสัมภาษณ์เชิงของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ในครั้งต่อไป โดยหัวข้อในแบบสอบถามฉบับนี้ได้มีคุณลักษณะของความเป็นครูทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบุคลิกภาพ ด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณ ด้านความรู้และประสบการณ์สอน และด้านการสอนของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ ซึ่งตรงกับคุณลักษณะทั้ง 4 ด้าน ในแบบสัมภาษณ์ที่นำไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญต่อไป เนื่องจากผู้วิจัยต้องการทราบถึงประเด็นเบื้องต้นที่อาจมีความพิเศษเกี่ยวกับพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ เพิ่มเติม และใช้ข้อมูลในส่วนนี้ประกอบกับข้อมูลที่ได้รับจากแบบสัมภาษณ์ เพื่อดูความสอดคล้องของข้อมูลอีกทางหนึ่ง

ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม สำหรับลูกศิษย์โดยตรงของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ ไว้เป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่หนึ่ง คือ ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่นำไปเก็บข้อมูลเบื้องต้น และส่วนที่สอง คือ ค่าแสดงคะแนนเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นต่อคุณลักษณะครูดนตรีของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

ตารางที่ 4.1 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	8	40
หญิง	12	60
ประสบการณ์ทางดนตรีกับพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ		
เรียนทักษะปฏิบัติ	6	30
เรียนทักษะปฏิบัติ และร่วมเล่นดนตรีในวงเดียวกัน	14	70

จากตารางที่ 4.1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 60 โดยผู้ที่มีประสบการณ์ทางดนตรีกับพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ ด้วยการเรียนทักษะปฏิบัติกับท่านเพียงอย่างเดียว คิดเป็นร้อยละ 30 สำหรับจำนวนคนที่ได้เรียนทั้งทักษะปฏิบัติ และร่วมเล่นดนตรีในวงเดียวกันกับท่านด้วย (วง The Viola Lovers) คิดเป็นร้อยละ 70

ตารางที่ 4.2 คะแนนเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นต่อคุณลักษณะครูดนตรีของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

คุณลักษณะครูดนตรี	ค่าเฉลี่ย (M)	SD
1) ด้านบุคลิกภาพ		
สำรวมความประพฤติตน และมีบุคลิกภาพที่ดีเหมาะสมฐานะความเป็นครู ทั้งทางกาย และวาจา	5	0
มีความขยันหมั่นเพียร อุตสาหะต่อวิชาชีพ และศึกษาความรู้ เพื่ออบรมปัญญาให้เพิ่มเติมอยู่เสมอ	5	0
มีเหตุมีผล ไม่เจ้าอารมณ์ มีความหนักแน่น รู้จักอดทนอดกลั้น	5	0
หากเกิดปัญหาขึ้นในระหว่างการเรียน ครูจะมีความหนักแน่นและอดทนต่อความไม่เข้าใจของศิษย์ได้อย่างดีเยี่ยม	5	0
ยิ้มแย้มแจ่มใส มีมนุษยสัมพันธ์ และอัธยาศัยดีทั้งในเวลาสอนและนอกเวลา	5	0
มีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์ดี	5	0
มีความเป็นตัวของตัวเอง เชื่อมั่นในตนเองในเรื่องที่ไม่สร้างความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น	5	0
มีความสุภาพอ่อนน้อมต่อวุฒิบุคคล ทั้งกาย และวาจา	5	0

ตารางที่ 4.2 (ต่อ) คะแนนเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นต่อคุณลักษณะครูดนตรีของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

คุณลักษณะครูดนตรี	ค่าเฉลี่ย (M)	SD
สามารถเข้ากับคนได้ทุกชนชั้น และเข้ากับสังคมได้ดี	5	0
ไม่สร้างปมด้อยต่อตนเอง และไม่คิดให้ตนเองตกต่ำลง	5	0
พัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตน ไม่ให้หดหู่	5	0
รู้จักยอมรับฟังความคิดของผู้อื่นด้วยความเข้าใจ	5	0
จัดระเบียบชีวิตของตน และมีการวางเป้าหมายในชีวิต	5	0
เฉลี่ยด้านบุคลิกภาพ	5	0
2) ด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณของครู		
มีคุณธรรมของครูในการสอนศิษย์ เช่น ความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม มีศีล และรักษาสมาธิได้	5	0
มีเมตตากรุณาหวังดีต่อศิษย์	5	0
มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละ	5	0
ครูต้องมีความใฝ่ดี หลีกเลี่ยงสิ่งที่เสื่อมทรามและอบายมุขทั้งปวง รวมถึงไม่ชักนำศิษย์ไปในที่ต่ำทราม	5	0
วางใจเป็นกลาง ไม่ปล่อยไปตามอำนาจอคติ	5	0
เห็นความสำคัญของวิชาชีพครูในทุกทาง เช่น ต้องยินดีในภารกิจการสอน สนับสนุนองค์กรวิชาชีพ ร่วมกิจกรรมวิชาชีพ ร่วมมือและส่งเสริมการพัฒนามาตรฐานวิชาชีพ ปกป้องเกียรติ ศักดิ์ศรีของวิชาชีพ	5	0
เฉลี่ยด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณของครู	5	0
3) ด้านความรู้ความเข้าใจในวิชาที่สอน		
ครูต้องมีความรู้ และภูมิปัญญาในสิ่งที่สอนอย่างแท้จริง	4.95	0.07
มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์จากสิ่งเดิม ๆ ในความรู้ที่ใช้สอน	5	0
มีความรู้เรื่องคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสิ่งที่สอน	4.85	0.37
มีความรอบรู้เรื่องเศรษฐกิจ และการเมือง ภาพสิ่งแวดล้อมทางสังคม และทรัพยากรธรรมชาติ	5	0
มีความรอบรู้เรื่องศาสนา ศิลปะ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และวรรณคดีสำคัญของชาติ	4.70	0.47
เฉลี่ยด้านความรู้ความเข้าใจในวิชาที่สอน	4.90	0.18
4) ด้านการสอน		
เข้าใจจิตวิทยาการสอน สามารถควบคุมชั้นเรียน มีความสามารถในการสอน หรือแสดงความรู้ความคิดของตนให้ผู้อื่นเข้าใจแจ่มแจ้ง สามารถทำให้สิ่งที่ยุ่งยากซับซ้อนกลายเป็นเรื่องง่ายได้ โดยมีการคิดอย่างมีระบบ	4.92	0.09
มีความเอาใจใส่ และสร้างความสนิทสนมกับศิษย์ตามสมควร เพื่อสามารถให้คำปรึกษา ช่วยแนะแนวด้านต่าง ๆ และให้กำลังใจ	4.92	0.18
มีความยืดหยุ่นผ่อนปรน ทั้งต่อการอบรมศิษย์ และการปรับแผนการเรียนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ	5	0
ศิษย์มีความต้องมีความร่าเริง สนุก และมีความสุขกับการได้เรียนรู้ในสิ่งนั้น ๆ	4.92	0.18
อบรมให้ศิษย์กระทำตามกฎเกณฑ์และแบบแผนที่มีมาอย่างเข้มงวด	5	0
เฉลี่ยด้านการสอน	4.95	0.09

จากตารางที่ 4.2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะครูดนตรีของพันเอกชูชาติ พิทักษากร โดย “ด้านบุคลิกภาพ” และ “ด้านคุณธรรมจรรยาบรรณ” ในระดับมากที่สุด ส่วน “ด้านความรู้ ความเข้าใจในวิชาที่สอน” ในประเด็นของมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์จากสิ่งเดิม ๆ ในความรู้ที่ใช้สอน และมีความรอบรู้เรื่องเศรษฐกิจและการเมือง ภาพสิ่งแวดล้อมทางสังคมและทรัพยากรธรรมชาติ ในระดับมากที่สุด ส่วนประเด็นครูต้องมีความรู้และภูมิปัญญาในสิ่งที่สอนอย่างแท้จริง มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.95 ประเด็นมีความรู้เรื่องคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสิ่งที่สอน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.85 ประเด็นมีความรอบรู้เรื่องศาสนา ศิลปะ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และวรรณคดีสำคัญของชาติ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.7 ซึ่งถือเป็นประเด็นที่ได้คะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดของด้านนี้และของทุกด้าน ซึ่งไม่ใช่ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวิชาดนตรีโดยตรง สำหรับ “ด้านการสอน” ประเด็นมีความยืดหยุ่นผ่อนปรน ทั้งต่อการอบรมศิษย์ และการปรับแผนการเรียนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ และอบรมให้ศิษย์กระทำตามกฎเกณฑ์และแบบแผนที่มีมาอย่างเข้มงวด อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนประเด็นเข้าใจจิตวิทยาการสอน สามารถควบคุมชั้นเรียน มีความสามารถในการสอนหรือแสดงความรู้ความคิดของตนให้ผู้อื่นเข้าใจแจ่มแจ้ง สามารถทำให้สิ่งที่ยุ่งยากซับซ้อนกลายเป็นเรื่องง่ายได้ โดยมีการคิดอย่างมีระบบ ประเด็นมีความเอาใจใส่และสร้างความสนิทสนมกับศิษย์ตามสมควร เพื่อสามารถให้คำปรึกษา ช่วยแนะแนวด้านต่าง ๆ และให้กำลังใจ และประเด็นศิษย์มีความต้องมีความร่าเริง สนุกและมีความสุขกับการได้เรียนรู้ในสิ่งนั้น ๆ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.92

เมื่อสรุปค่าเฉลี่ยในแต่ละด้านแล้วพบว่าทั้งใน “ด้านบุคลิกภาพ” และ “ด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณของครู” มีคะแนนอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5 สำหรับ รองลงมาคือ “ด้านการสอน” มีคะแนนอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.95 และด้านสุดท้าย คือ “ด้านความรู้ความเข้าใจในวิชาที่สอน” มีคะแนนอยู่ในระดับมากที่สุดทั้งคู่ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.90 แสดงให้เห็นว่า ระดับคะแนนความคิดเห็นต่อคุณลักษณะครูดนตรีของพันเอกชูชาติ พิทักษากร จากการเก็บข้อมูลในส่วนแรกที่ได้จากแบบสอบถาม ท่านได้คะแนนทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยผู้วิจัยได้นำเสนอรายละเอียดจากการสัมภาษณ์ท่านและศิษย์โดยตรงของท่าน เพื่อนำเสนอข้อมูลที่มีความละเอียดมากขึ้น เพื่อตรวจสอบผลที่ได้รับจากแบบสอบถามว่า เหตุใดในแต่ละด้านของท่านจึงได้คะแนนในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ด้าน จากนั้นจึงนำเสนอเป็นแนวทางต้นแบบความเป็นครูดนตรีของท่านในลำดับต่อไป

สำหรับข้อมูลที่ได้รับจากแบบสัมภาษณ์ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร และศิษย์ของท่าน มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ด้านบุคลิกภาพของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

1.1.1 การสำรวม และรักษาความประพฤติให้เหมาะสมต่อสถานะของตน แบ่งเป็น

1.1.1.1 การสำรวมกิริยา มารยาท และความประพฤติที่เป็นแบบอย่างต่อศิษย์

1.1.1.2 การสำรวมอารมณ์และความรู้สึกต่อศิษย์

1.1.1.3 การรักษาวินัย

1) การสร้างวินัยในการตรงต่อเวลา

2) การมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่

(1) การฝึกความรับผิดชอบของตัวท่านเอง

(2) การฝึกให้ศิษย์รู้จักรับผิดชอบ

- ฝึกให้ศิษย์รู้จักความรับผิดชอบต่อการเรียน
- ฝึกให้ศิษย์รู้จักความรับผิดชอบต่อการฝึกซ้อมดนตรี

1.1.2 ความใฝ่รู้ ไม่หยุดพัฒนาตนเอง เพื่อส่งเสริมวิชาชีพของตน

1.1.2.1 ความใฝ่รู้ทางด้านดนตรี

1.1.2.2 ความใฝ่รู้ทางด้านวิชาการ

1.1.2.3 ความใฝ่รู้ทางด้านเทคโนโลยีที่เอื้อประโยชน์ต่อวิชาชีพ

1.1.3 การประเมินสิ่งที่ตนเองเป็น

1.1.3.1 การประเมินตน และยอมรับสิ่งที่ตนไม่รู้ และไม่ถนัด เพื่อไม่สร้างมโนทัศน์ (Concept) ที่ผิดให้แก่ศิษย์

1.1.3.2 การประเมินและเข้าจังหวะเวลาในแต่ละช่วงชีวิต

1.1.4 ความมุ่งมั่น ตั้งใจกระทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อวิชาชีพของตน

1.1.5 ความถ่อมตน ไม่ยกตนข่มผู้ใด และให้เกียรติผู้อื่นเสมอ

1.1.6 การดูแลตนเองให้มีความสมบูรณ์ทางสุขภาพร่างกาย

1.2 ด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

1.2.1 การมีศาสนาที่ตนเคารพนับถือเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว

1.2.1.1 ความเมตตา และความกรุณา

1.2.1.2 ความยินดีเมื่อผู้อื่นหรือศิษย์ได้ดี ได้รับความสำเร็จ

1.2.1.3 ความวางเฉยปล่อยวาง และการวางใจเป็นกลางไม่ปล่อยไปตามอำนาจอคติ

1.2.2 การรักษาศีล ประพฤติตนอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม

1.2.3 การให้ความเคารพ และกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ

1.2.4 การเปิดใจกว้างในฐานะครู

1.2.4.1 การให้โอกาสต่าง ๆ และให้การสนับสนุนศิษย์เสมอ

1.2.4.2 การรับฟัง

1) ยินดีรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น รวมถึงศิษย์

2) ยินดีเสียสละเวลา รับฟังปัญหาและให้คำปรึกษากับศิษย์

1.2.5 ความชอบ ความรักในสิ่งที่ทำ รวมถึงการเห็นคุณค่าในวิชาชีพของตน

1.3 ด้านความรู้และประสบการณ์ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

1.3.1 ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับดนตรีโดยตรง

1.3.1.1 ความรู้ที่เป็นพื้นฐานด้านการสอน

1.3.1.2 ความรู้ด้านดนตรีตะวันตก

1.3.1.3 ความรู้ด้านดนตรีไทย

1.3.2 ความรู้ทางด้านโยคะ (Yoga)

1.3.3 ความรู้ทางด้านยิมนาสติก (Gymnastics)

1.3.4 ความรู้ทางด้านภาษา

1.4 ด้านการสอนดนตรีของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

1.4.1 การเตรียมการสอน

1.4.2 การเลือกใช้แนวทางและวิธีในการเรียนการสอน

1.4.2.1 แนวทางและวิธีการสอน ซึ่งเกิดจากการเลือกด้วยตัวท่านเอง

1) หลักการสอนที่เกี่ยวข้องกับดนตรีโดยตรง

(1) การวางจุดประสงค์ หรือมีเป้าหมายในการเรียน

- ค้นหาจุดมุ่งหมายในการเรียนของศิษย์
- การวางเป้าหมายในการปฏิบัติเพลง
- การวางเป้าหมายของแต่ละบทเรียน

(2) การวิเคราะห์

- วิเคราะห์ศิษย์
- วิเคราะห์หลักสูตร
- วิเคราะห์เนื้อหาในการเรียน

(3) การอธิบาย

- สามารถอธิบายให้เข้าใจถึงแก่นแท้จริง ๆ ของเนื้อหานั้น
- สามารถอธิบายสิ่งที่ซับซ้อนมากให้ซับซ้อนน้อย เข้าใจได้ง่าย และมีขั้นตอน
- สามารถอธิบายเนื้อหาในการเรียนโดยเทียบจากพื้นฐานประสบการณ์ทางดนตรีแต่เดิมของศิษย์
- สามารถอธิบายให้เข้าใจดนตรี และสามารถตีความสิ่งต่าง ๆ จากประสบการณ์จริง
- สามารถเทียบความเป็นศิลปินกับความเป็นครู
- สามารถอธิบายความเป็นดนตรีผ่านการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ

(4) การสาธิต และการให้ความสำคัญกับเรื่องของเสียง

- สำหรับวิชาเชิงทฤษฎี
- สำหรับวิชาเชิงทักษะปฏิบัติ
- สำหรับวิชาเชิงประวัติศาสตร์

(5) สามารถสอนให้ศิษย์รู้จักการบูรณาการสิ่งที่เรียน

(6) การประเมินผลศิษย์

(7) หลักในการซ้อมดนตรี (เฉพาะการปฏิบัติด้วยเครื่องดนตรี)

2) หลักการสอนที่ไม่เกี่ยวข้องกับดนตรีโดยตรง แต่นำมาใช้ในการสอนดนตรีเพื่อฝึกทักษะในด้านต่าง ๆ

(1) ทางด้านความยืดหยุ่นและแข็งแรงของร่างกายที่มีผลต่อสมาธิ และการเรียนดนตรี

- โยคะ (Yoga) และยิมนาสติก (Gymnastics)
  - โยคะ
  - ยิมนาสติก
- ฤาษีดัดตน
- ไทเก๊กหรือไทชิ
- มวยจีน หรือมวยปากัว (Pakua)

(2) ทางด้านพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน นิกายเซ็น (Zen) เพื่อฝึกจิตให้มีสติและสมาธิ

(3) ทางด้านภาษา

1.4.2.2 แนวทางและวิธีการสอน ซึ่งเกิดจากการคิดร่วมกันระหว่างท่านกับศิษย์

1.4.3 การสอนโดยใช้ปัจจัยในการควบคุมและปรับพฤติกรรมของศิษย์

1.4.3.1 การใช้ปัจจัยบวกในการปรับพฤติกรรมของศิษย์

1) การให้ความเชื่อมั่น และกำลังใจ

2) การทำให้รู้สึกถึงความพิเศษของสิ่งที่เรียน

3) การสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียน

1.4.3.2 การใช้ปัจจัยลบในการปรับพฤติกรรมของศิษย์

1.4.4 การสอนด้วยความทุ่มเท และเอาใจใส่ในการสอน

1.1 ด้านบุคลิกภาพของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

บุคลิกภาพถือเป็นความประทับใจเบื้องแรกของผู้ที่พบเห็น จากนั้นจึงเป็นก้าวต่อไปสู่การเริ่มต้นของการติดต่อ ดังนั้น ผู้เป็นครู บุคลิกภาพจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะต้องเป็นแบบอย่างของศิษย์ (วิไล ตั้งจิตสมคิด, 2544) บุคลิกภาพในที่นี้ได้หมายถึง คุณลักษณะทุกสิ่งทุกอย่างทั้งภายนอกและภายใน ซึ่งรวมอยู่ในตัวบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ทำให้บุคคลนั้นมีลักษณะแตกต่างไปจากบุคคลอื่น ดังนั้น การพัฒนาบุคลิกภาพของผู้ที่ประกอบวิชาชีพครู จึงถือเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากเป็นการวิเคราะห์ถึงลักษณะเฉพาะของตน และปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้มีความเหมาะสมกับความเป็นครูมากยิ่งขึ้น (ยนต์ ชุ่มจิต, 2554) ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอ และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากพันเอกชูชาติ พิทักษากร เพื่อนำเสนอให้กับบุคคลต่าง ๆ ในการนำสิ่งเหล่านี้ใช้เป็นแบบอย่างในเรื่องที่เป็นการประพฤติตนในทางที่ถูกที่ควรต่อไป โดยผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์คุณลักษณะต่าง ๆ "ด้านบุคลิกภาพ" ของท่าน แบ่งได้เป็น 6 ประเด็นหลัก คือ 1. การสำรวม และรักษาความประพฤติให้เหมาะสมต่อสถานะของตน แบ่งเป็นประเด็นย่อย ได้แก่ การสำรวมกิริยา มารยาท และความประพฤติที่เป็นแบบอย่างต่อศิษย์ การสำรวมอารมณ์และความรู้สึกต่อศิษย์ และการรักษาวินัย 2. ความใฝ่รู้ ไม่หยุดพัฒนาตนเอง เพื่อส่งเสริมวิชาชีพของตน แบ่งเป็นประเด็นย่อย ได้แก่ ความใฝ่รู้ทางด้านดนตรี ทางด้านวิชาการ และทางด้านเทคโนโลยีที่เอื้อประโยชน์ต่อวิชาชีพ 3. ความมุ่งมั่น ตั้งใจกระทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อวิชาชีพของตน 4. ความถ่อมตน ไม่ยกตนข่มผู้ใด และให้เกียรติผู้อื่นเสมอ 5. การประเมินสิ่งที่ตนเองเป็น แบ่งเป็นประเด็นย่อย ได้แก่ การประเมินตนและยอมรับสิ่งที่ตนไม่รู้ และไม่ถนัด เพื่อไม่สร้างมโนทัศน์ (Concept) ที่ผิดให้แก่ศิษย์ และการประเมินจังหวะเวลาในแต่ละช่วงชีวิต 6. การดูแลตนเองให้มีความสมบูรณ์ทางสุขภาพร่างกาย มีรายละเอียดในประเด็นต่างๆ ดังนี้

1.1.1 การสำรวม และรักษาความประพฤติให้เหมาะสมต่อสถานะของตน

สำหรับประเด็นเรื่องการสำรวม และรักษาความประพฤติให้เหมาะสมต่อสถานะของตน สามารถแบ่งออกเป็นประเด็นย่อยได้อีก 3 ประเด็น ได้แก่ 1. การสำรวมกิริยา มารยาท และความประพฤติที่เป็นแบบอย่างต่อศิษย์ 2. การสำรวมอารมณ์และความรู้สึกต่อศิษย์ และ 3. การรักษาวินัย ทั้งวินัยในการตรงต่อเวลา และการมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของศิษย์เอง โดยมีรายละเอียดแต่ละประเด็น ดังนี้

1.1.1.1 การสำรวมกิริยา มารยาท และความประพฤติที่เป็นแบบอย่างต่อศิษย์

พันเอกชูชาติ พิทักษากร มีความโดดเด่นเป็นอย่างมากในด้านการวางตัวและการประพฤติปฏิบัติตนทั้งในฐานะศิลปินและครูที่ดี โดยเฉพาะการสำรวมตนได้เหมาะสมกับความเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งศิษย์ทุกคนที่ได้ให้สัมภาษณ์ต่างมีความเห็นตรงกันว่า ท่านเป็นครูดนตรีที่มีคุณสมบัติทางด้านกิริยา มารยาทได้อย่างสมบูรณ์ ครบถ้วน สอดคล้องกับคำกล่าวของท่านว่า

"...เราเป็นครู โดยรวมแล้วความประพฤติของเราต้องไม่เสียหาย ต้องเป็นคนที่ศิษย์ไหว้เราด้วยความสนิทใจ นี่สำคัญ..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 11 มกราคม 2556)

สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของศิษย์ในเรื่องของกิริยา มารยาท และการวางตัวของพันเอกชูชาติ พิทักษกร ที่ได้ปฏิบัติไว้เป็นอย่างดี ซึ่งท่านสามารถวางตัวให้ศิษย์เห็นได้ดีทุกประการ โกวิทย์ ขันธศิริ (สัมภาษณ์, 11 กุมภาพันธ์ 2556) ได้มีความเห็นสอดคล้องกับนาวี คชเสนี (สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556) ในเรื่องการวางตัว เพราะนอกจากตัวท่านเองวางตัวดีแล้ว ยังรวมไปถึงครอบครัวของท่านด้วย แม้กระทั่งเรื่องเล็กน้อยที่ศิษย์ได้สังเกตว่าท่านไม่เคยมองข้าม ตัวอย่างเช่น ในเรื่องของลักษณะในการแต่งตัว มีความเหมาะสมต่อกาลเทศะทุกประการ สอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า

"...ท่านปฏิบัติตัวเอง จนดูมีความเป็นผู้ใหญ่ ไม่ทำงานเหลาะแหละ อย่างไรแล้วความเป็นครูที่มีการวางตัวเป็นผู้ใหญ่ในตัวนั้น จะส่งผลให้ศิษย์ก็ต้องเกรงใจ ทุกคนรู้ว่าควรจะทำอะไร และทุกคนเต็มใจ อย่างที่ว่าคนเราต่อให้มีวัยวุฒิ แต่ถ้าสมมติว่าความรู้ไม่มี และทรรศนะไม่ถูกต้อง คนก็คงไม่เคารพเท่าไหร่ใช่ไหม แต่นี่แกมีครบ..."

(สดับพิณ รัตนเรือง, **สัมภาษณ์**, 21 มีนาคม 2556)

นอกจากนั้น ศิษย์แต่ละคนที่ได้พูดถึงท่าน ในลักษณะที่เห็นท่านเป็นแบบอย่างในการประพฤติตน โดยท่านสามารถ **ปฏิบัติได้มากกว่าที่ท่านพูด และ ท่านเป็นได้ในสิ่งที่ท่านสอนผู้อื่นให้เป็น** จึงไม่มีเหตุผลใดที่เป็นข้อกังขาสำหรับศิษย์ในการเลือกที่จะเชื่อในคำสอนของท่าน เนื่องจากท่านได้ปฏิบัติให้เห็นแล้วว่าคำสั่งสอนทั้งหมดนั้น **ท่านก็ปฏิบัติได้ และเป็นได้จริง** ทั้งในเรื่องการแต่งกายที่เหมาะสมต่อกาลเทศะ ทั้งการประพฤติปฏิบัติตนที่มีความเป็นผู้ใหญ่เหมาะสม ความเป็นกันเอง

ตั้งแต่ครั้งแรกที่ได้ทำความรู้จัก ทำให้ไม่เกิดความกลัว และไม่กล้าเข้าหาท่าน ศิษย์ส่วนใหญ่ยังได้ยึดถือพันเอกชูชาติ พิทักษากร **เป็นแบบอย่างในหลาย ๆ เรื่อง** โดยเฉพาะในเรื่องของการประพฤติปฏิบัติตน และทำให้ศิษย์มีความรู้สึกเกรงใจท่านอย่างมากหากต้องปฏิบัติสิ่งที่ไม่ดี เห็นได้ว่า คำสอนของครู ต่อให้เป็นคำสั่งสอนที่น่าฟัง หรือมีค่ามากเท่าใด แต่หากครูไม่สามารถปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีได้ ครูผู้นั้นย่อมหมดความน่าเชื่อถือในสายตาศิษย์ ดังตัวอย่างคำกล่าวของศิษย์ที่ว่า

"...สิ่งหนึ่งที่ทำให้คนเกรงใจ คือว่าอาจารย์ไม่ได้แค่พูด คนบางคนพูดทุกอย่าง สอนทุกอย่าง แต่ตัวเองไม่ได้ทำอย่างที่ตัวเองพูด เราก็รู้สึกว่าพูดอย่างนี้ใครก็พูดได้ แต่อย่างอาจารย์ชูชาติแกไม่ได้พูดอย่างเดียว แกทำด้วยตัวแกเอง ซึ่งเราก็เห็นสิ่งที่แกทำ เราเห็นอยู่แล้ว แล้วพอแกพูด เราเลยรู้สึกว่าแกไม่ได้พูดเฉย ๆ ความเกรงใจหรือที่บอกว่าเหมือนอาจารย์มีบารมี จริง ๆ มันเป็นสิ่งที่อาจารย์ทำ ไม่ใช่ว่าอาจารย์พูดอย่าง ทำอย่าง ไม่ใช่อย่างนั้น อาจารย์ทำในสิ่งที่อาจารย์พูด ตรงนี้แหละ คือสิ่งที่ผมคิดว่าคนเกรงใจอาจารย์ และอาจารย์พูดในสิ่งที่ดี อาจารย์ก็ทำในสิ่งที่ดี..."

(รังสิพันธุ์ แข็งขัน, **สัมภาษณ์**, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

"...อาจารย์ชูชาติเป็นคนที่ไม่น่ากลัว อาจารย์เป็นครูดนตรีที่เป็นมิตร ประทับใจตั้งแต่แรกพบ (First impression) คือไม่ได้ทำให้เรารู้สึกว่าอาจารย์น่ากลัว ซึ่งผิดกับครูหลาย ๆ คนที่มักจะสร้างภาพว่าฉันคือครู คืออาจารย์ชูชาติก็เป็นครู แต่สามารถที่จะเข้ามาหาลูกศิษย์ได้...ผมว่าอยู่ที่ว่าอาจารย์ทำให้เห็นได้มากกว่าที่อาจารย์พูดด้วยตัวอาจารย์เอง อาจารย์ทำได้มากกว่าที่อาจารย์พูด แต่สิ่งที่อาจารย์ไม่พูด อาจารย์ทำได้มากกว่านั้น เวลาอาจารย์ทำ อาจารย์ทำได้มากกว่าที่อาจารย์พูดเสียอีก..."

(รังสิพันธุ์ แข็งขัน, **สัมภาษณ์**, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

"...ไม่ใช่แค่สอน แต่คนเราจะต้องทำตัวให้ดีด้วย คือตัวอาจารย์เองทำตัวดี และลูกศิษย์ก็มีความรู้สึกว่าอยากทำตาม เพราะถ้าบางกรณีอาจารย์คนอื่นเขาอบรมเราว่าให้เราตรงเวลานะ แต่สุดท้ายอาจารย์ก็ไม่ตรงเวลามันก็ไม่ได้มีผลอะไร แต่สำหรับอาจารย์ชูชาติท่านทำตัวเป็นตัวอย่าง ทำให้เรารู้สึกศรัทธา..."

(ณรงค์ฤทธิ์ ธรรมบุตร, **สัมภาษณ์**, 21 มีนาคม 2556)

"...อาจารย์เป็นแบบอย่างให้ชีวิตทั้งเรื่องดนตรี และเรื่องทุกอย่างในชีวิต แล้วก็รู้สึกว่าประเทศไทยโชคดีที่มีคนอย่างอาจารย์อยู่ ตัวเองก็โชคดีมาก ๆ ที่ได้เป็นลูกศิษย์อาจารย์ เหมือนอาจารย์เป็น อาจารย์ที่หนึ่งของชีวิต..."

(นรอรรถ จันทร์กล่ำ, **สัมภาษณ์**, 19 มีนาคม 2556)

"...ถ้าในฐานะที่อาจารย์เป็นครู อาจารย์ชูชาติถือได้ว่าเป็น "ครูชนียบุคคล" คิดคำใหม่เอาไปใส่ {หัวเราะ} ครูชนียบุคคลที่คล้าย ๆ ว่า คนอย่างอาจารย์ชูชาติสามารถให้ลูกศิษย์อย่างพวกเรานี้ใช้เป็นต้นแบบได้..."

(สดับพิณ รัตนเรือง, **สัมภาษณ์**, 21 มีนาคม 2556)

"...ผมเชื่อมั่นว่า อาจารย์มีอิทธิพลกับชีวิตลูกศิษย์ทุกคนค่อนข้างมาก มันเป็นวิธีเหมือนเรามองฮีโร่คนหนึ่ง เป็นไอดอล (Idol) และก็ยังใช้คำพูดของอาจารย์มาสอนลูกศิษย์...อาจารย์เป็นแบบอย่างที่ดีที่เราสามารถมองเห็น ถึงแม้ในสมัยปัจจุบันคนเรามักจะคิดว่าเรียนแค่พอรู้ก็พอ ซึ่งจริง ๆ แล้วมันไม่พอ อาจารย์เป็นแบบอย่างที่ดีให้เห็นว่าคนเราสามารถที่จะมีความรู้ขั้นสูงสุดได้ ถ้าไม่ทิ้งความพยายาม ในทุก ๆ ด้านที่เราสนใจ ไม่เกี่ยวกับเรื่องอายุ ไม่เกี่ยวกับข้อด้อยต่าง ๆ อาจารย์สอนให้เห็นว่าถ้าเรามีความทุ่มเทมากพอ มีความจริงใจให้กับมันมากพอ เราก็สามารถที่จะสร้างความสำเร็จให้เกิดขึ้นมาได้ ผมคิดว่าอาจารย์เป็นแบบอย่างที่ดีมาก ๆ ตรงนั้น..."

(ศิริพงษ์ ทิพย์ทัญ, **สัมภาษณ์**, 18 มีนาคม 2556)

"...ถือว่าเป็นครูที่สอนที่ดี นอกจากสอนแล้วยังเป็นตัวอย่างที่ดี อันนี้น่าจะเป็นที่สำคัญ ตามที่เขาพูดกันว่าตัวอย่างที่ดีมีค่ามากกว่าคนสอน อาจารย์ก็เป็นตัวอย่างที่ดีมาก ๆ ในทุก ๆ เรื่อง นอกจากเรื่องของดนตรี ยังเป็นเรื่องของการทำงานระเบียบวินัย ก็พยายามเน้นย้ำให้ครบทุกเรื่อง ทุกศาสตร์..."

(นาวิน เอมเปรมศิลป์, **สัมภาษณ์,** 22 กุมภาพันธ์ 2556)

"...อย่างที่บอก คือผมว่าผมเห็นอาจารย์เป็นไอดอล (Idol) เวลาที่ไปเรียนกับเขาทุกครั้งเหมือนกับว่าผมได้กำลังใจจากเขากลับมาตลอด ได้โดยที่เหมือนอาจารย์ไม่ได้พูดอะไรด้วย โดยที่อาจารย์ไม่ได้บอกอะไรมาก อย่างคำว่าเป้าหมายต้องมีไว้พุ่งชนนะ อาจารย์จะไม่ได้พูดอะไรอย่างนี้เลย อาจารย์ไม่ได้พูดคำคม แต่อาจารย์แค่ประพฤติตัว..."

(อัจยุติ สังข์เกษม, **สัมภาษณ์,** 1 มีนาคม 2556)

จากคำกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่าสิ่งที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร สามารถเป็นแบบอย่างให้กับศิษย์ได้จากการประพฤติตนที่มีความเหมาะสมในทุกแง่มุม ดังที่ วิทยา ไล้ทอง (สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2556) กล่าวว่าท่านเป็นคนเป็นคนสมถะ พูดน้อย ใช้ธรรมะในการดำรงตน ไม่เอาเปรียบผู้อื่น และท่านยังมีเมตตากรุณา พรหมวิหารธรรม รวมถึงการรับประทานมังสวิรัติ ไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ด้านพุทธศาสนาท่านมีความเข้าใจได้อย่างลึกซึ้ง และปฏิบัติเป็นกิจวัตร นอกจากนั้น ท่านยังมีความเมตตากรุณา ช่วยเหลือศิษย์ให้พ้นจากความทุกข์ มีความเอื้อเฟื้อต่อศิษย์เป็นแบบอย่างที่ดีต่อศิษย์ และท่านยังมีอุเบกขาในจิตใจ หากเมื่อใดที่ท่านพยายามช่วยจนถึงที่สุดแล้ว หากไม่สามารถช่วยต่อไปได้ ต้องปล่อยให้เป็นไป ไม่ทำให้ตนต้องเกิดความทุกข์ทรมานขึ้น เห็นได้ว่าการประพฤติตนของท่าน มีความสมบูรณ์แบบในหลาย ๆ ประการ และเป็นแบบอย่างให้กับศิษย์ได้เสมอ ดังคำพูดที่ว่า **ตัวอย่างที่ดี มีค่ามากกว่าคำสอน** สอดคล้องกับทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเลียนแบบที่ได้กล่าวไว้ว่า การสังเกตที่ทำให้เกิดการเลียนแบบ ใช้ได้สำหรับทุกวิชา และทุกพิสัยของการศึกษา คือ พุทธิพิสัย เจตคติ และทักษะพิสัย การเรียนรู้เจตพิสัยส่วนมากเป็นผลพลอยได้จากการสังเกตพฤติกรรมของครู และปฏิบัติตามแบบอย่าง ครูจึงต้องระวังความประพฤติของตนเองให้สามารถเป็นตัวแบบในด้านจริยธรรม และค่านิยมต่าง ๆ แม้ไม่ได้ตั้งใจให้นักเรียนเลียนแบบก็ตาม (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2554) ดังนั้น ครูทุกคนควรปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี สำหรับครูดนตรี เน้นในเรื่องของการเลียนแบบจากทักษะปฏิบัติเครื่องดนตรี แต่เห็นชัดว่า ไม่ใช่เพียงการเล่นดนตรีเท่านั้นที่ครูสามารถปฏิบัติให้ศิษย์เกิดการเรียนรู้ด้วยการเลียนแบบเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการเลียนแบบจากการประพฤติตนของครูในทุก ๆ ทาง

1.1.1.2 การสำรวมอารมณ์และความรู้สึกต่อศิษย์

ในเรื่องการควบคุมอารมณ์ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้กล่าวถึงอารมณ์ที่เกิดขึ้นทั้งจากการที่ท่านเป็นทั้งศิลปินและครู หากสามารถควบคุมอารมณ์หลังจากการถ่ายทอดความรู้สึกต่อบทเพลงในระหว่างการแสดงออกได้ ย่อมส่งผลดีต่อการควบคุมอารมณ์ตนเองระหว่างการเรียนการสอนได้ดี ท่านได้สอนศิษย์เสมอว่า การแสดงบนเวทีของศิลปิน เป็นเพียงบทบาทหนึ่งที่อาศัยการแสดงออก เพื่อให้สามารถเข้าถึงบทเพลงที่กำลังบรรเลงได้ เพราะฉะนั้น อารมณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างที่สวมบทบาท หากสามารถควบคุมได้แล้ว การควบคุมอารมณ์ในบทบาทของครูที่สอนศิษย์ ย่อมสามารถจัดการได้ ดังที่ท่านได้กล่าวว่า

> *"...เราเล่นอยู่กับอารมณ์ แต่สำคัญที่ว่าเราอยู่กับมันแล้วเราควบคุม มันได้ไหม เราอย่าให้มันควบคุมเรา คือบนเวทีเหมือนเราเล่นละคร เล่นเป็นตัวร้ายก็ต้องร้าย อีกเรื่องหนึ่งเล่นเป็นตัวดีก็ต้องดี อีกเรื่องหนึ่งเล่นเป็นตัวพระราชา อีกเรื่องเล่นเป็นพระ ก็เล่นไปตามบท สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ ก็ขึ้นอยู่กับอารมณ์ ณ ขณะนั้น ณ วินาทีนั้น เราอาจจะร้ายมากเลยในละครเรื่องนี้ แต่พอละครจบ ต้องปิดสวิทซ์ ไม่พกความร้ายลงมาจากเวที ลงมาจากเวทีแล้วก็เป็นคนปกติธรรมดาเฉย ๆ ไม่ได้พกเอาสิ่งที่เขาล้อกันเรื่องความเป็นศิลปิน แล้วแบกเอามาทั้งดุ้น แล้วก็เจ้าอารมณ์กับคนทุกคน เจ้าอารมณ์กับศิษย์ด้วย ยิ่งเราเป็นครูด้วย สมมติวินาทีนั้นผมเล่นละครอยู่ ใส่อารมณ์เต็มที่เลย แล้วพอ 5 นาทีต่อมาจบแล้ว ต้องวิ่งเข้าสอน ถ้ามีการสอน ต้องสงบ เป็นครูทันทีเลย ที่เพิ่งด่าเขา ฆ่าเขาอยู่บนเวทีเมื่อครู่ ไม่ได้เอามา ใส่เซฟทันที คิดว่าเราเป็นครู จบ! มันง่าย ๆ ขนาดนี้ คือเราต้องอยู่กับมัน ศิลปินจะร้ายแรงแค่ไหน อารมณ์จะรุนแรงแค่ไหนเอาไปไว้บนเวที คนเราถ้าชีวิตมีแต่ความร้ายแรง ก็ไม่มีใครอยากจะพูดกับเราหรอก อย่าว่าแต่ศิษย์เลย ไม่มีใครหรอก ก็จะไม่มีเพื่อน..."*

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 6 มีนาคม 2556)

ดังตัวอย่างของศิษย์อีกคนหนึ่งที่มีพันเอกชูชาติ พิทักษากร เป็นต้นแบบ เนื่องจากศิษย์คนนี้เป็นทั้งครู และศิลปินในขณะเดียวกัน ศิษย์คนนี้ได้ให้ความคิดเห็นในด้านความรู้สึกที่อ่อนไหว (Sensitive) ในเรื่องอารมณ์ของท่าน จากการที่ต้องเป็นศิลปินว่า การทำงานกับดนตรี ผู้เล่น

ดนตรีไม่สามารถปิดกั้นอารมณ์ของตนเองได้ ต้องให้พรั่งพรูออกมา หากมีปัญหาที่ต้องจัดการเกิดขึ้น บางครั้งต้องสามารถควบคุมอารมณ์ในการแสดงออกทางดนตรีให้ได้ ซึ่งดูเหมือนเป็นการค้านกันระหว่างที่ต้องเข้าใจ และพรั่งพรูอารมณ์ดุ โกรธ เกลียด ให้สามารถสื่ออารมณ์ของเพลงได้ แต่ต้องควบคุมอารมณ์เหล่านั้นไว้ได้ ถึงแม้ความรู้สึกอาจต้านหรือขัดแย้งกัน แต่ท่านสามารถควบคุมได้ดี (นรอรรถ จันทร์กล่ำ, สัมภาษณ์, 19 มีนาคม 2556)

การที่พันเอกชาติ พิทักษากร ไม่เลือกใช้ความรุนแรงทางอารมณ์ในการแก้ปัญหา ทำให้ศิษย์ส่วนใหญ่ไม่รู้สึกว่า กำลังโดนว่ากล่าวจากครู กลับทำให้ได้ผลลัพธ์ที่ดี เพราะศิษย์เกิดความสำนึก ทำให้สามารถยอมรับความจริงในสิ่งที่ตนได้กระทำผิดพลาดไป เกิดการปรับปรุงแก้ไขตนเอง และเข้าใจสิ่งครูต้องการอบรม ตักเตือน ท่านได้ให้เหตุผลต่อการไม่ใช้อารมณ์ไว้ว่า ถึงแม้ท่านใช้อารมณ์ว่ากล่าวศิษย์แล้ว คงไม่สามารถทำให้ศิษย์เก่งขึ้นได้ และไม่ทำให้ศิษย์เปลี่ยนพฤติกรรมได้อย่างถาวร แต่สิ่งที่ท่านใช้แก้ปัญหา คือ การใช้ความคิดของท่านหาวิธีการปรับปรุงแก้ไขให้ศิษย์แสดงพฤติกรรมได้ตามที่ท่านเห็นว่าเหมาะสม ดังที่ ชูวิทย์ ยุระยง (สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2556) ให้สัมภาษณ์ว่า ท่านไม่ว่ากล่าวใคร ไม่ค่อยดุใคร สอดคล้องกับที่ โกวิทย์ ขันธศิริ (สัมภาษณ์, 11 กุมภาพันธ์ 2556) ได้ให้สัมภาษณ์ว่า เวลาท่านพูดคุยกับใคร ท่านจะนิ่ง และไม่โต้ตอบโดยใช้อารมณ์ แต่ท่านเลือกใช้เหตุผลกับศิษย์ในทุกครั้ง นอกจากนั้น ท่านยังได้กล่าวเพิ่มเติมในเรื่องการใช้อารมณ์กับศิษย์อีกว่า

> *"...ไม่มีนักวิชาการคนไหนที่อ้างเลยว่า ถ้าคุณอยากให้ศิษย์คุณเก่ง ต้องดุให้เยอะ ไม่มีตำราแบบนั้น มันเป็นเรื่องของสติปัญญา อยู่กับศิษย์เราต้องใช้ปัญญาจริง ๆ เลย ตรงนี้สำคัญ เพราะฉะนั้นผมจะแยกแยะตรงนี้ออก ผมอยู่กับมัน..."*
>
> (ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 6 มีนาคม 2556)

อย่างไรก็ตาม เมื่อถึงเวลาที่ต้องว่ากล่าวหรือตักเตือนศิษย์ ท่านก็ยังคงว่ากล่าวได้ปกติ แต่ท่านใช้วาจาที่ไม่ดุดัน หรือการตะคอก เป็นการพูดเพื่อให้ศิษย์นำไปคิดต่อว่าควรปรับปรุง หรือแก้ไขตนเองอย่างไร ท่านนึกอยู่เสมอว่าศิษย์มีความตั้งใจในการมาเรียนแล้ว ท่านควรอบรม ศิษย์ด้วยคำพูดที่ดี ให้ศิษย์ได้คิด ได้รู้สึกด้วยตนเองมากกว่า (ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556) สอดคล้องกับ อัจยุติ สังข์เกษม (สัมภาษณ์, 1 มีนาคม 2556) ที่ให้สัมภาษณ์ว่า ท่านเป็นคนที่นิ่งมาก แต่ถ้าหากศิษย์ไม่มีระเบียบ หรือไม่ซ้อมดนตรี ท่านจะนิ่งไว้ก่อน จากนั้นจึงหาวิธีการ

ตักเตือน โดยได้เปรียบเทียบกับคำว่า "นิ่งสยบทุกอย่าง" ทำให้ศิษย์รู้ด้วยตนเองว่า หากไม่ซ้อมมาควรปฏิบัติตนใหม่อย่างไร นอกจากนั้น ท่านยังมีการอธิบายให้ศิษย์ โดยบอกวิธีซ้อมต่าง ๆ ใหม่อีกครั้ง แต่ท่านไม่ขึ้นเสียง โวยวาย หรือใช้คำพูดรุนแรง สอดคล้องกับที่ นาวี คชเสนี (สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556) ที่สัมภาษณ์ว่า ช่วงที่ท่านสอนที่วิทยาลัยนาฏศิลป ครูสอนเด็กมัธยมศึกษาส่วนใหญ่ในสมัยนั้นมักใช้อารมณ์ในการสอน ทำให้ศิษย์ไม่รู้สึกอยากเรียน แต่สำหรับพันเอกชูชาติ พิทักษากร ใช้วิธีการสอนที่ไม่ใช้เสียงดังว่ากล่าวศิษย์ แต่กลับสามารถทำให้ศิษย์เกรงใจ โดยยังได้กล่าวต่อว่า เสมือนท่านมีบารมีบางอย่างทำให้ไม่กล้าดื้อรั้น ท่านสามารถปรับตัวสร้างอารมณ์ในการสอนได้ดี ท่านไม่เคยเคร่งเครียดในการสอน แต่ท่านสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับศิษย์ตลอดเวลา และณรงค์ฤทธิ์ ธรรมบุตร (สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556) ยังได้ให้สัมภาษณ์ว่า ไม่เคยเห็นหรือได้ยินศิษย์บอกว่า ท่านใช้อารมณ์ส่วนตัว หรือสร้างความหงุดหงิดต่อศิษย์ อย่างไรก็ตาม ท่านยังคงรู้สึกว่า หากศิษย์ไม่ปฏิบัติในสิ่งที่ควรปฏิบัติ ควรต้องมีการอบรมสั่งสอน หรือตักเตือนศิษย์ โดยท่านได้ยกตัวอย่างในการพูดไว้ ดังนี้

> *"...ถ้าไม่ยอมทำการบ้านวิชาการเขียนเสียงประสานสี่แนว (Harmony) แล้วจะมาเรียนอยู่ทำไมเหรอ ก็บอกเขาดี ๆ ว่าเธอไม่ไหวหรอก พูดแค่นี้เขาก็รู้แล้ว แต่ไม่ได้ดุให้ใครเสียใจหรอก ก็พูดดี ๆ ว่าถ้าเธอแบบนี้ ไม่ได้หรอกนะ..."*
>
> (ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 11 มกราคม 2556)

> *"...ผมไม่เคยใช้อารมณ์กับศิษย์ มีเด็กผู้หญิงอยู่มหาวิทยาลัยเกษตรฯ คนหนึ่ง เพิ่งมาสวัสดีปีใหม่ที่ผ่านมา เขาบอกอาจารย์ไม่เคยดุหนูเลยนะ ผมเลยถามกลับไปว่า ดุ มันช่วยให้หนูเล่นเก่งไหม ถ้าหนูเล่นเก่งเพราะโดนดุ จะได้เขียนตำราชื่อว่า **จงดุ ศิษย์จะได้ได้ดี** แต่เขาบอกมีครั้งหนึ่ง ที่ผมพูดแล้วเขาน้ำตาซึมเลย เขากลับไปบ้านแล้วเสียใจ เขารีบซ้อมเลย คือสมมติว่าเขาชื่อน้องเอ ปกติเขาดีมาตลอดนะ แต่วันนั้นเขามาเล่นแล้วไม่ดี ผมรู้แล้วว่าเขาไม่ได้ซ้อม ผมเลยบอกว่า "เอ ถ้าเอเล่นได้แบบนี้ผมก็ไม่มีอะไรทำเลยนะ" ไม่มีอะไรจะทำ ไม่รู้จะสอนอะไร เพราะทำมาได้แค่นี้ เขาบอกกลับบ้านหนูน้ำตาซึมเลย และเขาจะไม่ทำอย่างนี้อีก ผมจะพูดกับศิษย์อย่างนี้ล่ะ พูดกับเขาดี ๆ..."*
>
> (ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 11 มกราคม 2556)

"...เวลาโกรธจะไม่ได้เครียด หรือตะคอก แต่จะพูดดี ๆ เราอยู่กับมันได้ เรารู้ตัวว่าเรามีอะไรอยู่ตรงนั้น และเราควบคุมมันไว้ ก็แค่รู้ตัวว่าผมเป็นอย่างไร การที่เราโกรธหรือทำอะไรอย่างนี้ มันดีไหม มันไม่ดีนะ โกรธแล้วได้อะไร โกรธแล้วศิษย์ก็ไม่เก่ง เราก็แย่ หรือเราเองเล่นไม่ได้แล้วโกรธตัวเอง เรายิ่งแย่ใหญ่นะ ต้องหาทางดีกว่า สรุปแล้วก็คือ ***รู้ตัวว่าเรารู้สึกอย่างไร แล้วควบคุมมันให้ดี*** *อย่างว่าถ้าเราไม่มีอารมณ์แล้ว นี่ก็เป็นพระอรหันต์ ก็คงนิพพานไปแล้ว เพราะฉะนั้นบางคนเขามองผมเหมือนอย่างว่าผมเป็นพระนะ {ทั้งผู้วิจัยและอาจารย์ก็หัวเราะกันใหญ่} แต่ผมก็ไม่ใช่เลย {ยิ้ม}..."*

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 6 มีนาคม 2556)

อย่างไรก็ตาม เห็นได้ชัดว่าศิษย์ของท่านทุกคน มีความเกรงใจท่าน และให้ความรู้สึกเคารพท่านเป็นอย่างมาก ตั้งแต่ในสมัยก่อนจนถึงปัจจุบัน ทั้งที่ความรู้สึกเหล่านี้ไม่ได้เกิดจากการที่ท่านใช้อำนาจ บารมี หรือการใช้ความดุในการสั่งสอน แต่ท่านเลือกใช้คำพูด หรือวิธีการที่ทำให้ได้ผลลัพธ์ในทางที่ดีมากกว่านั้น ถึงแม้ว่าสิ่งที่ท่านกำลังปฏิบัติอาจกำลังเป็นการปฏิเสธ แต่ท่านสามารถใช้จิตวิทยาในการพูดเพื่อเลี่ยงความขัดแย้ง ดังที่ พาคร อุดมทรัพย์ (สัมภาษณ์, 14 มีนาคม 2556) กล่าวว่าท่านจะมีวิธีการปฏิเสธที่นุ่มนวล เวลาที่ท่านจะปฏิเสธอะไรบางสิ่งบางอย่าง หรือเวลาที่ท่านจะให้คำแนะนำ หรือแม้แต่คำติเตียนก็จะมีวิธีพูดที่เรารู้สึกว่ามันไม่ทำร้ายน้ำใจ ท่านจะมีวิธีพูดให้ศิษย์ยอมรับในสิ่งตรงนั้นให้ได้ และ ระพี นภาวรรณ (สัมภาษณ์, 19 มีนาคม 2556) ยังได้กล่าวในประเด็นนี้อีกว่าท่านจะดุ แต่ดุโดยที่มีจิตวิทยาในการสอนที่ดีมาก ถึงแม้บางครั้ง ในบางเรื่องที่ท่านสามารถพูดแล้วสามารถทำให้ศิษย์รู้สึกเจ็บได้ แต่ท่านเลี่ยงที่จะไม่พูด เพื่อไม่ให้ศิษย์รู้สึกไม่ดี

ถึงแหลายคนอาจมีความรู้สึกว่า พันเอกชูชาติ พิทักษากร ไม่แสดงอารมณ์ต่อศิษย์ ราวกับว่าท่านไม่มีความรู้สึกโกรธ หรือไม่มีความรู้สึกใด ๆ แต่จากคำบอกเล่าของ ณัชชา พันธุ์เจริญ (สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2556) และชูวิทย์ ยุระยง (สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2556) ได้กล่าวไว้ว่าท่านยังคงมีอารมณ์รัก โกรธ หลง ครบถ้วนทุกประการ เนื่องจากท่านยังเป็นคนธรรมดาทั่วไป ท่านไม่ได้เป็นเทวดา หรือพระอรหันต์ที่จะไม่มีอารมณ์ในการดำเนินชีวิต ท่านยังคงเป็นมนุษย์ที่เป็นธรรมชาติมากและไม่ได้ใช้ชีวิตอย่างจืดชืดเหมือนกับที่หลายคนมอง เพียงแต่ความรู้สึกในแต่ละด้านนั้นไม่ได้มากมายจนท่านจัดการไม่ได้ เมื่อสิ่งเหล่านั้นเกิดขึ้นท่านสามารถที่จะควบคุมมันได้อย่างดี และจัดการได้ด้วยตตัวของ

ท่านเอง จากการที่ท่านใช้สมาธิ และวิธีการต่าง ๆ ที่ท่านมีอยู่ โดยเฉพาะในเรื่องของสติ ที่คิดรู้ตัวอยู่ตลอดเวลา และหากได้คุยกับท่านในบางเรื่อง ด้วยความที่ท่านมีประสบการณ์ในชีวิตมาก ทำให้สามารถเข้าใจโลก และไม่ได้มีชีวิตที่จืดชืดเหมือนที่หลายคนมอง แต่ท่านมีปุ่มระงับ ซึ่งสามารถระงับได้เก่งมากในทุกเรื่อง ท่านรู้ว่าสถานการณ์ใด ควรปฏิบัติอย่างไร นอกจากนั้น นรอรรถ จันทร์กล่ำ (สัมภาษณ์, 19 มีนาคม 2556) ยังได้กล่าวว่า เขาได้เรียนรู้บทเรียนที่ได้รับจากพันเอกชูชาติ พิทักษากร ในด้านของการควบคุมอารมณ์มาโดยตลอดชีวิตของเขาตั้งแต่ได้รู้จักท่านจนถึงปัจจุบัน โดยเขาทราบว่าเวลาที่ท่านโกรธท่านก็รู้สึก แต่ท่านจะมีวิธีการทำให้ไม่โกรธ เช่น การให้อภัย และ อโณทัย นิติพน (สัมภาษณ์, 14 มีนาคม 2556) ยังได้มีความเห็นสอดคล้องว่า บางทีถ้าต้องโมโห ท่านก็โมโห สังเกตเห็นว่าท่านไม่ไหวแล้ว จะให้นิ่งหรือสงบไปเลยคงไม่ใช่ เนื่องจากยังเป็นธรรมดาของมนุษย์ ปุถุชนธรรมดาทั่วไป แต่สิ่งที่น่าสนใจ คือ บางครั้งมโนกรรมของท่านอาจหยุดไม่ทัน แต่กายกรรม และวจีกรรมของท่านหยุดทันในทุกครั้ง เรียกว่าไม่เคยเห็นเลย ท่านปฏิบัติสิ่งใด ท่านนึกถึงความรู้สึกของศิษย์ตลอดเวลา

แม้แต่ในช่วงที่ท่านเป็นทหารอยู่นั้น การลงโทษของท่านยังคำนึงถึงตัวผู้เรียนก่อนที่จะทำการลงโทษใด ๆ อาจเนื่องจากท่านมีความเป็นครูดนตรีอยู่ด้วยส่วนหนึ่ง ทำให้ท่านมีความเข้าใจในตัวศิษย์ด้วย ดังที่ นาวี คชเสนี (สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556) ได้กล่าวไว้ว่า การลงโทษของท่านในขณะที่ท่านยังเป็นทหารอยู่นั้น ท่านจะห้ามซ่อมนักเรียนดุริยางค์ ซึ่งซ่อมในความหมายนี้ หมายถึงการคลานเข่า แบกปลาหมอ กลิ้งไปกับพื้น หรือว่ากระโดด ม้วนหน้า ม้วนหลัง แต่ท่านจะให้ซ่อมได้วิธีเดียว คือ การให้วิ่ง เพราะท่านกลัวอันตรายจะเกิดกับนิ้วของศิษย์ เนื่องจากศิษย์ต้องเรียนดนตรีด้วย และท่านคิดถึงว่าหากเกิดอะไรขึ้นกับนิ้วของศิษย์ ก็ไม่สามารถปฏิบัติสิ่งใดได้เลย เนื่องจากนักดนตรีทุกคนต้องใช้นิ้วในการเล่นดนตรี เห็นได้ว่า วิธีการทำโทษ หรือวิธีการแก้ไขปัญหาของท่านเมื่อต้องมีการว่ากล่าวตักเตือน ท่านยังต้องคิดอยู่เสมอ เพื่อให้วิธีการนั้น **นุ่มนวล แต่ว่าได้ผล** ไม่ว่าจะเป็นในกรณีใด

อีกหนึ่งสาเหตุที่ทำให้พันเอกชูชาติ พิทักษากร มีการควบคุมอารมณ์ที่ดีเยี่ยม จากที่ณัชชา พันธุ์เจริญ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า เป็นเรื่องของอายุที่มากขึ้น จากการเรียนรู้วิถีต่าง ๆ จากประสบการณ์ต่าง ๆ อาจจะทำให้ท่านยิ่งมีความหนักแน่นในการควบคุมอารมณ์ให้แสดงออกมาได้อย่างเหมาะสมมากขึ้นทุกวัน เนื่องจากในสมัยหนุ่ม ๆ ท่านเป็นคนใจร้อนพอสมควร แต่เมื่อเวลาผ่านไปท่านเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ต่าง ๆ และทำให้ท่านสามารถรู้จักวิธีการควบคุมตนเองได้ ได้กล่าวอีกว่า ท่านสามารถไตร่ตรองได้ว่า ท่านควรปฏิบัติสิ่งใดให้สำเร็จ และควรปล่อยวางสิ่งใด จิตของท่านนิ่งมาก และสามารถควบคุมตนเองได้ดีในทุกครั้ง

1.1.1.3 การรักษาวินัย

ในเรื่องการรักษาวินัยของพันเอกชูชาติ พิทักษากร เป็นเรื่องที่มีความโดดเด่นอย่างมาก เนื่องจากท่านมีวินัยทั้งในเรื่องของการตรงต่อเวลา และมีความรับผิดชอบในหน้าที่ทั้งการเรียน และการฝึกซ้อมดนตรี ซึ่งท่านได้สอนเรื่องการรักษาวินัยเหล่านี้แก่ศิษย์ เพื่อฝึกให้ศิษย์เป็นผู้ที่มีทั้งความตรงต่อเวลา และความรับผิดชอบต่อหน้าที่ในการเรียน และฝึกซ้อมดนตรีเช่นกัน ดังคำกล่าวของศิษย์คนหนึ่งที่ได้กล่าวว่า

> *"...อาจารย์บอกว่าสิ่งที่สำคัญของนักดนตรี คือ ต้องซ้อม แล้วก็ต้องมีระเบียบวินัย ซื่อตรงซื่อสัตย์ เป็น 3 สิ่ง อันนี้อาจารย์ไม่ได้แปลให้ฟังนะคะแต่ว่าในความเข้าใจของใหม่ที่อาจารย์ต้องการสื่อก็คือเราก็ต้องซื่อสัตย์ในหน้าที่ มันรวมหมดเลย ซื่อสัตย์ในหน้าที่ก็แปลว่าเราต้องซ้อม ต้องรับผิดชอบ มาตรงต่อเวลา ไม่โกงใครไม่เอาเปรียบใคร อาจารย์สอนว่า 3 สิ่งนี้สำคัญ แต่จริงๆ มันลึก ตอนนั้นเราก็ยังไม่ได้คิดอะไรมาก เรียนแรกๆ ก็ไม่ได้สนใจอะไรมาก แต่ว่าพอยิ่งผ่านไป ๆ ยิ่งรู้..."*
>
> (วสิฏฐี เตชานุกูล, **สัมภาษณ์**, 18 กุมภาพันธ์ 2556)

1) การสร้างวินัยในการตรงต่อเวลา

จากที่ได้กล่าวไปข้างต้น เรื่องการรักษาวินัยของพันเอกชูชาติ พิทักษากร วินัยของท่านที่ชัดเจนที่สุด และศิษย์ทุกคนที่ได้ให้สัมภาษณ์กล่าวตรงกันทั้งหมด คือ เรื่องของความตรงต่อเวลาที่ท่านปฏิบัติ เป็นแบบอย่างให้ศิษย์ในเรื่องนี้ได้อย่างดียิ่ง ส่งผลให้ศิษย์แต่ละคนที่ได้มีโอกาสเรียนรู้ หรือใกล้ชิดกับท่าน มีท่านเป็นแบบอย่างในเรื่องของการตรงต่อเวลาด้วย และไม่ใช่เพียงแค่การ "ตรงเวลา" เท่านั้น แต่ยังต้อง "ก่อนเวลา" เสียด้วยซ้ำ ศิษย์ส่วนใหญ่ของท่านได้กล่าวถึงเรื่องของการตรงต่อเวลานี้ไว้อย่างชัดเจนแทบทุกคน ดังที่ โกวิทย์ ขันธศิริ (สัมภาษณ์, 11 กุมภาพันธ์ 2556) ได้กล่าวไว้ว่า ท่านมีความเข้มงวดมาในเรื่องของสร้างวินัย โดยเฉพาะในเรื่องของการเรียนที่เคยไปเข้าสายท่านก็ให้กลับบ้านเลย จนต้องให้คุณพ่อคุณแม่ไปขอให้คุณพ่อคุณแม่ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ด้วยการนำดอกไม้ธูปเทียนไปขอขมาเลย และครั้งนั้นนั่นเอง ที่เปลี่ยนศิษย์คนนี้ได้อย่างถาวรมาจนถึงบัดนี้ และพันเอกชูชาติ พิทักษากร ยังได้ให้สมุดไดอารี่เล่มเล็กมาหนึ่งเล่ม แล้วบอกให้เขียนในสิ่งที่นัดหมาย ว่ามีนัดหมายที่ใด เวลาเท่าไหร่ ต้องปฏิบัติสิ่งใด เมื่อใด และตั้งแต่บัดนั้นจนกระทั่งบัดนี้ ศิษย์คนนี้ยังมีไดอารี่ติดตัวอยู่ตลอด ซึ่งศิษย์คนนี้ได้ถือว่าท่านได้สอนเขาโดยทางอ้อมนั่นเอง แต่สำหรับการแก้ปัญหาของท่าน

ในบางครั้ง ท่านก็เลือกใช้วิธีอื่นตักเตือนก่อน ดังที่ ชูวิทย์ ยุระยง (สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2556) ได้ยกตัวอย่างว่า เวลาที่สอนในห้องเรียน มีเด็กคนหนึ่งเข้ามาเรียนสาย เด็กคนนี้เครื่องเอกคือฟลูท (Flute) ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีชนิดเครื่องลม แต่พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้พูดกับเด็กคนนี้ที่มาเรียนสายและเพิ่งเดินเข้ามาในห้องเรียนว่า "นี่เธอเป็นเครื่องสายเหรอ" โดยที่ท่านไม่ได้ใช้น้ำเสียงที่ดุดัน แต่เป็นวิธีการตักเตือนในวินัยเรื่องการมาสายของท่าน

แม้กระทั่งในเวลาที่มีคอนเสิร์ต ที่ท่านต้องมีส่วนร่วมในคอนเสิร์ต ไม่ว่าจะในฐานะคนแสดง หรือฐานะของผู้ชม ท่านก็ยังต้องไปให้ตรงเวลา และก่อนเวลาเสียด้วยซ้ำ ในเรื่องของการมาก่อนเวลานั้น อ้อมพร โฆวินทะ (สัมภาษณ์, 18 มีนาคม 2556) ได้เล่าว่า สิ่งที่สำคัญที่สุด คือ ท่านมักจะสอนให้เป็นคนตรงต่อเวลา ถึงแม้ว่าเวลาเรียนจะไม่มาสายแล้ว แต่เวลาที่เป็นนักดนตรี ท่านก็ยังสอนว่าเวลาจะไปควรไปก่อนเวลานะ ศิษย์คนนี้กล่าวว่า ท่านเหมือนสอนวิธีการใช้ชีวิตเลยด้วย ส่วนในเรื่องของการตรงต่อเวลาในคอนเสิร์ตต่าง ๆ นั้น ตัวอย่างคำกล่าวของศิษย์ที่ว่า

> *"...มีวินัยที่สุด ตรงเวลาที่สุด ใครจะช้าไม่สนใจ อาจารย์จะต้องมาก่อน อย่างมาฟังคอนเสิร์ต อาจารย์เผื่อรถติดเป็นชั่วโมง สมมุติว่าวันนี้ครูจะต้องไปรับอาจารย์ดูคอนเสิร์ต จะมาที่จุฬาฯ คอนเสิร์ตเริ่มงาน 2 ทุ่ม ครูบอกว่ามาสัก 6 โมงครึ่งก็ได้ แต่อาจารย์จะบอกว่ามาสัก 5 โมงครึ่งละกัน ครูก็ต้องไปรับที่บ้านอาจารย์ 5 โมงครึ่ง {ยิ้ม}..."*
>
> (ณัชชา พันธุ์เจริญ, **สัมภาษณ์**, 6 มีนาคม 2556)

> *"...อาจารย์เป็นคนตรงต่อเวลามาก ๆ ทุก ๆ การคุมซ้อม อาจารย์จะไปถึงก่อนการซ้อมครึ่งชั่วโมงเสมอ นี่กฎเหล็กเลยนะ ถามอาจารย์ว่าเราต้องมาเร็วขนาดนี้เลยเหรอผมเป็นคอนดักเตอร์ไง เราต้องมาเร็วขนาดนี้เลยเหรอ อาจารย์บอกว่าโน้ตใน 1 เพลงมันเสี้ยววินาทีมาก ๆ นี่เรื่อง เวลา มันใหญ่ขนาดนี้ ถ้าเรายังจัดการไม่ได้ พวกนั้นเราไม่ต้องไปจัดการมันเลย..."*
>
> (วชิรวิชญ์ ปัญญาลักษณ์, **สัมภาษณ์,** 13 มีนาคม 2556)

"...ท่านตรงเวลาเป๊ะ ไม่มีสาย แม้กระทั่งคอนเสิร์ต ตอนนั้นผมเล่นที่โรงละครเล็ก อาจารย์ท่านบอกว่าถึงเวลาเล่นเลยนะ ใครไม่มาไม่ต้องรอ ผมยังไม่มาคุณก็ต้องเล่น คือไม่มีการรอ อาจารย์บอกว่าของเรามีค่า เขาต้องมาให้ทันเราสิ อย่างคนดูเขารอแล้ว เราต้องเล่นเวลานี้ ถ้านักดนตรีต้องไปรอนักดนตรีอีกคน แล้วคนดูเขาจะไปรู้อะไรล่ะใช่ไหม..."

(นาวี คชเสนี, **สัมภาษณ์**, 21 มีนาคม 2556)

สิ่งที่ท่านได้เป็นแบบอย่างให้กับศิษย์ได้อย่างดีทุกครั้ง ทำให้ศิษย์หลายคนที่ได้เรียนรู้ และนำไปปรับใช้ในชีวิตจริงของศิษย์ ในเรื่องเหล่านี้ นอกจากนั้น ยังมีตัวอย่างศิษย์ที่ได้นำวิธีการฝึกวินัยของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ไปใช้สอนให้กับศิษย์ของศิษย์ต่ออีกทอดหนึ่ง ดังเช่นที่ โกวิทย์ ขันธศิริ (สัมภาษณ์, 11 กุมภาพันธ์ 2556) ได้นำเรื่องของการจัดการเวลาที่มีวินัยไปใช้ในเวลาที่มีการจัดกิจกรรมในสมัยที่ยังเป็นเขาสอนอยู่ที่โรงเรียนต่าง ๆ ซึ่งเขาเลือกที่จะไปถึงโรงเรียนแต่เช้า แล้วนำหลักของท่านว่า ต้องตรงเวลา ถ้านัดเวลาใด ต้องมาถึงตรงเวลา หรือมาก่อนเวลา นัดเวลาให้ทุกคนมาก่อนเวลาแล้วมาตรงห้อง มาซ้อม แล้วสามารถทำเป็นวงแล้วก็ประสานเสียงเลย จนกระทั่งได้มีการออกแสดงอะไรต่างๆ โดยเขาได้นำหลักของท่านมาสอนศิษย์ต่อ ๆ ไปอีกนั่นเอง

2) การสร้างวินัยและมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้สำหรับการสร้างวินัย และความรับผิดชอบต่อหน้าที่ สามารถแบ่งออกเป็นประเด็นย่อยได้ 2 ประเด็น คือ การฝึกความรับผิดชอบของตัวท่านเอง และการฝึกให้ศิษย์รู้จักความรับผิดชอบ โดยแต่ละประเด็นมีรายละเอียด ดังนี้

(1) การฝึกความรับผิดชอบของตัวท่านเอง

เนื่องจากพันเอกชูชาติ พิทักษากร มีบทบาทและหน้าที่ต่าง ๆ หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นนักดนตรี ผู้อำนวยเพลง นักประพันธ์ ครูสอนดนตรี และอื่น ๆ อีกมากมาย ท่านจึงจำเป็นต้องแยกแยะแต่ละหน้าที่ให้สามารถดำเนินไปได้อย่างดีพร้อม ๆ กัน เริ่มจากย้อนกลับไปในช่วงที่ท่านไปเรียนที่อังกฤษ ก่อนที่ท่านจะได้เรียนดนตรี ท่านยังต้องเรียนทางด้านเภสัชกรรม และท่านยังต้องแบ่งเวลาเรียน และซ้อมดนตรีให้ได้ทั้ง 2 ทาง ถึงแม้มีความขัดแย้งกันค่อนข้างมาก ระหว่างการเรียนอย่างหนักทางสายเภสัชกรรม และต้องเรียนดนตรี และซ้อมหนักเช่นกัน ซึ่งพันเอกชูชาติ พิทักษากร

(สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2556) ได้เล่าให้ฟังถึงหน้าที่ในการแบ่งเวลาเรียนที่ประเทศอังกฤษว่าท่านต้องเรียนที่สถาบัน Woolwich Polytechnic School ทางด้านเภสัชกรรม แล้วยังต้องแบ่งเวลามาเรียนดนตรีที่สถาบัน Blackheath Conservatoire of Music ทางด้านดนตรี แต่เนื่องจากคุณพ่อของท่านได้ฝากฝังท่านไว้กับพระสุวพันธ์พิทยาการ หรือหม่อมหลวงเป้ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา ซึ่งท่านไม่อยากให้เสียชื่อคุณพ่อและคุณแม่ของท่าน ท่านจึงต้องมีความรับผิดชอบ และแบ่งหน้าที่ของตนเองให้ชัดเจน จะเรียน ๆ เล่น ๆ ไม่ได้ จนกระทั่งท่านสามารถเรียนจบได้ถึงชั้นปีที่ 2 คือ สามารถเรียนจบจนถึงระดับครึ่งทางของปริญญาในสายเภสัชกรรม แต่ถือเป็นครึ่งทางที่ท่านได้พยายามมาจนสำเร็จ และส่งผลให้ไม่เสียประวัติในการเรียน ทั้งที่ท่านไม่ได้มีความชอบในการเรียนสายนี้ แต่ท่านยังสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการเรียนทางด้านนี้ติดตัวมา เพื่อใช้เป็นพื้นฐานต่อในระหว่างที่ท่านเรียนดนตรีอีกด้วย สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่าการที่ท่านได้ค้นพบสิ่งที่ตนเองปฏิบัติอยู่ว่า ไม่ใช่สิ่งที่ตนต้องการแล้ว เมื่อถึงเวลาที่เหมาะสมท่านจึงได้เลือกเดินตามเส้นทางที่ท่านต้องการ แต่ท่านยังคงไม่ทิ้งหน้าที่ที่ยังมีความจำเป็นต้องปฏิบัติ เพียงแต่ต้องแยกแยะลำดับความสำคัญของแต่ละหน้าที่ให้ได้ชัดเจน และเมื่อท่านตัดสินใจเลือกเรียนดนตรี ท่านสามารถปฏิบัติได้ตามนั้น และปฏิบัติได้ดีตลอดมา

นอกจากนี้ ครูสุทิน เทศารักษ์ ครูของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ยังได้เคยกล่าวไว้อย่างชัดเจนถึงความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของท่านในการเรียนดนตรี กระทั่งได้รู้ถึงหูของท่านในภายหลัง เนื่องจากโดยปกติแล้ว ครูสุทิน เทศารักษ์ จะไม่รับสอนใครมากมายในสมัยนั้น เพราะท่านเป็นผู้ที่ชอบอยู่เงียบ ๆ ชอบความสงบ และจะไม่เปิดเผยตัวต่อสาธารณะมากนัก แต่ครูสุทิน เทศารักษ์ยอมรับท่านเป็นศิษย์ และยินดีสอนท่านอย่างดีมาโดยตลอด ครูสุทินได้ให้เหตุผลในการสอนท่านว่า

> *"...ผมมารู้ทีหลังว่าที่ท่านยอมสอนผมต่อมาเรื่อย เพราะท่านบอกว่าเวลาที่ท่านให้ซ้อมแบบฝึกหัด หรือบทฝึกอะไรต่าง ๆ ผมจะทำการบ้านมาได้ดีตลอด ไม่ตกหล่น ท่านชอบ..."*
>
> (ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 2 เมษายน 2556)

นอกจากการฝึกความรับผิดชอบของท่านในด้านการเรียนทั่วไปหรือการเรียนดนตรีแล้ว ยังมีแง่มุมบางส่วนดังที่ โกวิทย์ ขันธศิริ (สัมภาษณ์, 11 กุมภาพันธ์ 2556) เล่าว่าในระหว่างที่พันเอกชูชาติ พิทักษากรเป็นอาจารย์และมีโอกาสได้ทำงานร่วมกับศิษย์ท่านนี้ ด้วยการเป็นกรรมการคัดเลือกนักศึกษาทั่วประเทศเพื่อไปเรียนต่อทางดนตรีที่ประเทศอังกฤษ นอกจากได้มีโอกาสคุย

เรื่องต่าง ๆ กับพันเอกชูชาติ พิทักษากร ยังมีโอกาสคุยเรื่องที่เกี่ยวกับดนตรีกับท่านอีกด้วย สิ่งที่ท่านสอนให้ปฏิบัติ ก็คือ การปฏิบัติโยคะ โดยที่ท่านไม่มีความเกียจคร้านต่อการปฏิบัติเลย และเป็นอย่างนี้ในทุกเช้าก่อนออกไปทำงาน แสดงให้เห็นว่า ไม่ว่าสถานที่ใด สถานการณ์ใด ท่านก็ยังคงมีวินัย และปฏิบัติสิ่งนั้นอยู่ตลอดเวลา นอกจากนั้น นาวี คชเสนี (สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556) ยังได้กล่าวว่า มีอยู่ครั้งหนึ่งที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร ป่วย และเข้ารักษาที่โรงพยาบาลศิริราช ท่านยังเอาโน้ตเพลง (Score) ไป เนื่องจากตอนนั้นมีการแสดงคอนเสิร์ต และท่านต้องไปอำนวยเพลงให้ ถึงแม้ท่านจะนอนบนเตียง แต่ท่านยังเอาโน้ตเพลงมาเปิด ท่านนั่งเคาะอยู่บนเตียง ทำให้เห็นถึงวินัย และความรับผิดชอบในตัวของท่านที่ค่อนข้างชัดเจนทีเดียว

(2) การฝึกให้ศิษย์รู้จักรับผิดชอบ

สำหรับประเด็นในเรื่องการฝึกให้ศิษย์รู้จักรับผิดชอบ สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเด็นย่อย คือ การฝึกให้ศิษย์รู้จักความรับผิดชอบต่อการเรียน และการฝึกให้ศิษย์รู้จักความรับผิดชอบต่อการฝึกซ้อมดนตรี เมื่อกล่าวถึงการฝึกให้ศิษย์รู้จักผิดชอบในหน้าที่ของตนนั้น ศิษย์ส่วนใหญ่จะทราบถึงการอบรมสั่งสอนในเรื่องนี้เป็นอย่างดี ไม่ว่าในด้านการเรียน หรือในด้านการฝึกซ้อมดนตรี ซึ่งพันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้เน้นทั้งสองสิ่งนี้ไปด้วยกัน ดังที่ สิทธิชัย เพ็งเจริญ (สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2556) ได้กล่าวว่า พันเอกชูชาติ พิทักษากร เน้นในเรื่องของความรับผิดชอบ รวมถึงเรื่องของความตรงต่อเวลา โดยไม่สนใจว่าบุคคลนั้นเด็กเก่งหรือไม่ แต่ท่านเข้มงวดมากสำหรับทุกคนเท่าเทียมกัน สอดคล้องกับ อ้อมพร โฆวินทะ (สัมภาษณ์, 18 มีนาคม 2556) ได้กล่าวว่า ท่านมีความเข้มงวดในลักษณะของครูรุ่นเก่า แต่ยังมีความทันสมัยมากด้วย เพียงแต่ท่านไม่ลืมนำคุณค่าของการฝึกอบรม (Training) แบบยุคเก่าที่มีความเข้มข้น และเข้มงวดเข้ามาใช้ โดยผสมรวมกับความทันสมัยที่ไม่ต้องถือไม้เรียว ส่วนเรื่องระเบียบและความมีวินัยตามลักษณะของครูสมัยก่อนยังคงอยู่ กล่าวได้ว่า สิ่งเหล่านี้ถือเป็นสิ่งดีงามที่ครูทุกคนควรปฏิบัติ เนื่องจากเป็นการฝึกอบรมให้ศิษย์รู้จักจัดการหน้าที่ของตน เพราะหากไม่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ หรือต่อสิ่งที่ตนควรปฏิบัติแล้ว ย่อมไม่ทำให้ชีวิตของศิษย์ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติสิ่งอื่น ๆ ในชีวิตที่ยิ่งใหญ่กว่าการรับผิดชอบตนเองแล้ว

อีกสิ่งหนึ่ง ที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร มักเน้นย้ำให้ศิษย์ได้รับทราบ และตระหนักอยู่เสมอ คืออการพยายามหาวิธี หรือหนทางในการพัฒนาตนเอง นอกจากการรอรับความรู้จากครูเพียงเท่านั้น นั่นคือต้องให้ศิษย์รู้จักขวนขวายด้วยตนเอง ตั้งใจศึกษาความรู้ที่ได้รับจากครู หรือได้รับมอบหมายจากครูให้ปฏิบัติด้วยเช่นกัน ดังคำกล่าวที่ว่า

"...ผมก็บอกเขาว่าเราเป็นครูนี่นะ มันต้อง 50 – 50 ครู ให้ 50 คุณรับอีก 50 และถ้าตอนหลังคุณไม่มีครูแล้วทำอย่างไรล่ะ ก็ตามนี้..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 11 มกราคม 2556)

สอดคล้องกับคำกล่าวของศิษย์ในเรื่องของการรับความรู้ที่ได้จากครู แต่ ผู้เรียนควรมีความตั้งใจ และพร้อมที่จะรับผิดชอบในหน้าที่ของตนด้วย ดังที่ สิทธิชัย เพ็งเจริญ ได้กล่าวว่า

"...ถ้าหากถามว่าลูกศิษย์ทุกคนที่เรียนกับพันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้ผลเหมือนกันหมดหรือไม่ คงต้องนึกถึงคนที่ได้ผลมีชื่อเสียงมีฝีมือขึ้นมาทุกคน ซึ่งคนเหล่านี้เป็นคนที่พร้อมที่จะรับจากท่านด้วย ไม่ใช่ท่านให้ฝ่ายเดียวแล้วทุกคนได้เท่ากันหมด แต่ละคนที่เป็นลูกศิษย์ที่ได้ผล หรือประสบความสำเร็จนั้นต้องมีความพร้อมที่จะรับด้วย..."

(สิทธิชัย เพ็งเจริญ, **สัมภาษณ์**, 20 มีนาคม 2556)

สอดคล้องกับ สราวุฒิ ผลาชีวะ ที่ได้เล่าถึงคำพูดของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ที่เคยกล่าวว่า

"...การที่อยากมาเรียนกับท่านนั้น อย่าคิดว่าเป็นเพราะชื่อเสียงท่าน แต่ต้องเป็นเพราะตัวเราเองด้วย ท่านบอกว่าจริง ๆ ความสามารถของท่านที่สอนแล้วทำให้เก่งได้มีแค่ประมาณ 10% แต่อีก 90% อยู่ที่ตัวของเด็กที่จะขวนขวายเอาไป สิ่งนี้ทำให้ศิษย์คนนี้ยิ่งเกิดความรู้สึกประทับใจมากขึ้น เขากล่าวว่าเหมือนชี้ทางสว่าง คืออย่าหน้ามืดตามัวกับชื่อเสียงอะไรมาก เราต้องเป็นคนทำเองด้วย..."

(สราวุฒิ ผลาชีวะ, **สัมภาษณ์,** 22 กุมภาพันธ์ 2556)

- สำหรับด้านการฝึกให้ศิษย์รู้จักความรับผิดชอบต่อการเรียน

โกวิทย์ ขันธศิริ (สัมภาษณ์, 11 กุมภาพันธ์ 2556) ได้รับการฝากฝังจากคุณพ่อคุณแม่ของพันเอกชูชาติ พิทักากร ให้เป็นศิษย์คนแรกโดยที่ท่านไม่เคยสอนใครมาก่อน ท่านก็รับสอนโดยที่ไม่คิดค่าเรียน แต่สิ่งนี้เองยิ่งทำให้ศิษย์คนนี้เกิดความมีวินัย และมีความตั้งใจที่จะเรียน

เพิ่มขึ้น เขากล่าวว่า เพราะการจะหาครูอย่างนี้ที่จบมาจริง ๆ นั้นไม่มี หายากมากในสมัยนั้น นอกจากนั้นเขายังได้กล่าวว่า พันเอกชูชาติ พิทักษากร ยังวางแผนการจัดการในเรื่องความรับผิดชอบต่อการเรียนให้อีก ดังคำกล่าวที่ว่า

"...อาจารย์ชูชาติเขียนให้เลยว่าเธอจะต้องไปทำอย่างนี้ ยังจำลายมือได้เลย มีโน้ต มีกระดาษ สั่งมาเลยว่าต้องมีสมุดบรรทัด 5 เส้นมา แล้วก็มีไดอารี่ว่าจะนัดหมายอะไร แล้วก็ให้การบ้านไป ถ้าเป็นโน้ตก็จะมีเว้นให้บรรทัด 5 เส้นไปทำทฤษฎีมา..."

(โกวิทย์ ขันธศิริ, **สัมภาษณ์**, 11 กุมภาพันธ์ 2556)

"...สิ่งที่เป็นเรื่องใหญ่สำหรับอาจารย์คือเรื่องของเวลาที่ไม่รักษาคำพูด นัดแล้วผิดนัด ก็มีเพื่อนรุ่นพี่หลายคนเหมือนกันที่แบบว่าอยู่ในช่วงวัยรุ่นที่โตขึ้นมาหน่อย อายุสัก 18 - 19 ประมาณปี 2 ปี 3 มีเกเรบ้าง มีกิจกรรมเยอะไม่ไปเรียน อาจารย์เขาก็พักการเรียนเลย แล้วก็ต้องขอโทษขอโพยกันไป..."

(ศิริพงษ์ ทิพย์ทัญ, **สัมภาษณ์**, 18 มีนาคม 2556)

- สำหรับด้านการฝึกให้ศิษย์รู้จักความรับผิดชอบต่อการฝึกซ้อมดนตรี

พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้อธิบายเทคนิคต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการฝึกซ้อมดนตรี และท่านได้ให้แง่คิดในการฝึกซ้อมไว้ เพื่อเตือนสติศิษย์ของตัวท่านเอง และเตือนสติศิษย์ ในการหาเวลาซ้อมให้ได้ทุกครั้งที่มีเวลาว่าง ชูชาติ พิทักษากร (สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2556) กล่าวว่าสำหรับความเก่งของศิษย์นั้นไม่ถือเป็นประเด็นที่สำคัญ แต่การฝึกซ้อมถือเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างมาก และท่านยังให้ข้อคิดอีกว่า

"...คุณดูสิว่า เสือ มันนัดกันไหมว่า ห้าโมงมายกดัมเบลกัน มันก็ทำของมันทุกวัน กระโดดของมันทุกวัน อย่าบอกว่าไม่มีเวลา ต้องบอกศิษย์อย่างนี้ ทีคุณคุยกับเพื่อน โอ้โหเสียงดังไปถึงห้องไหน ๆ เลย แล้วคุณบอกว่าไม่มีเวลาได้อย่างไร..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 11 มกราคม 2556)

ดังที่ศิษย์ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้ยกตัวอย่างแง่คิดในการฝึกวินัย ที่ท่านอบรมสั่งสอนศิษย์อยู่เสมอได้ในประเด็นนี้ ดังตัวอย่างเช่น

"...สมัยก่อนเราอาจจะเป็นเด็กก็ได้ อาจารย์ก็จะจดให้ว่าให้กลับไปทำอะไรบ้าง แล้วบังเอิญอาจารย์มีศิษย์ซึ่งก็เว่อร์เรื่องวินัยเหมือนกัน ก็จะทำทุกอย่างเลย ฝนจะตก แดดจะออก อาจารย์สั่งให้ทำอะไรก็จะต้องทำ อย่างเช่น ซ้อมสเกล (Scale) อาจารย์สั่งให้ทำก็จะทำ..."

(ณัชชา พันธุ์เจริญ, **สัมภาษณ์**, 6 มีนาคม 2556)

"...ช่วงนั้นผมต้องสอบ ตอนนั้นยังไม่ได้เข้ามหาวิทยาลัย เป็นสอบที่โรงเรียน คือตอนนั้นผมยังเป็นเครื่องมือไวลินอยู่ ก็กลัวว่าเดี๋ยวจะไม่จบ เดี๋ยวจะไม่ได้ติดยศ ไหนจะต้องเอาเวลามาซ้อมไวโอลิน ไหนจะต้องเรียนอีก พอกลับไปเรียนกับอาจารย์แล้วเล่นไม่ได้ รอบแรกก็ยังไม่ได้ รอบที่ 2 รอบที่ 3 ก็ยังไม่ได้ {หัวเราะ} อาจารย์ก็นั่งมอง แล้วก็ถามว่า "เกิดอะไรขึ้น" แค่นี้ แต่โอ้โห เหมือนน่ากลัวมาก เพราะผมไม่เคยเป็นอย่างนั้น ผมก็รู้แล้ว ผมบอกว่าต้องกราบขอโทษอาจารย์ คือช่วงนี้เป็นอย่างไร ๆ ก็เล่าช่วงชีวิตของผมให้ฟัง {หัวเราะ} อาจารย์ก็โอเค ก็บอกครั้งหน้าอย่าให้มีอีก แค่นี้ แล้วตั้งแต่วันนั้นจนถึงวันนี้ยังไม่เคยมีไม่ซ้อมอีกเลย เหมือนว่าเราเริ่มรู้จักอาจารย์แล้ว เราก็ต้องรู้จักตัวเองครับ ผมคิดอย่างนั้น คือคนเราต้องมีพลาดกันบ้าง ผมจะยอมรับเวลาผมพลาด แต่ตั้งแต่วันนั้นจนถึงเรียนจบปริญญาตรี ผมไม่เคยพลาดเลย ไม่เคยโดนอาจารย์ดุอีกเลย..."

(สราวุฒิ ผลาชีวะ, **สัมภาษณ์,** 22 กุมภาพันธ์ 2556)

จากข้อมูลดังกล่าวในประเด็นเรื่องของความรับผิดชอบของศิษย์ทั้งต่อการเรียน และการฝึกซ้อมดนตรี ทำให้สามารถรับรู้ได้ว่าท่านเป็นครูที่ให้ความสำคัญต่อระเบียบวินัยในทุก ๆ เรื่อง โดยเฉพาะวินัยที่ควรฝึก เพื่อส่งผลดีต่อวิชาชีพ และจากข้อมูลที่ท่านได้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีมาโดยตลอด ทำให้ศิษย์ได้เห็นแบบอย่างของการประพฤติปฏิบัติตน และนำไปปฏิบัติตามได้เห็นผลอย่างชัดเจน

1.1.2 ความใฝ่รู้ ไม่หยุดพัฒนาตนเอง เพื่อส่งเสริมวิชาชีพของตน

พันเอกชูชาติ พิทักษากร กล่าวอยู่เสมอ ในเรื่องที่ครูต้องมีการพัฒนา "เป็นครู การพัฒนาจะหยุดไม่ได้เลย มันต้องเยี่ยม และไม่ว่าจะบรรยาย (Lecture) หรืออะไร" (สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2556) ดังที่ครูของท่าน คือ ครูสุทิน เทศารักษ์ ได้เคยอบรมสั่งสอนท่านในเรื่องต่าง ๆ รวมถึงเรื่องของการพัฒนาตัวเองของครู ซึ่งท่านยังคงจดจำได้ถึงคำสอนนั้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของท่านเอง ความว่า

"...ท่านบอกว่า เป็นครู อย่าหยุดพัฒนาตัวเอง นี่ท่านใช้คำนี้ ท่านบอกดู ครูนี่สิ ยังพัฒนาตัวเองอยู่เลย..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 11 มกราคม 2556)

1.1.2.1 ความใฝ่รู้ทางด้านดนตรี

ในเรื่องของความใฝ่รู้ทางด้านดนตรีนี้ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ถือเป็นแบบอย่างที่ดีต่อศิษย์เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะศิษย์ที่มีความใกล้ชิดกับท่านในแต่ละช่วงเวลา ยิ่งทำให้ศิษย์ได้เห็นแง่มุมต่าง ๆ ของท่านที่แสดงถึงความขวนขวาย และใฝ่รู้ของท่าน ดังเช่น ศิษย์ของท่านคนนี้ได้เล่าถึงสิ่งที่ท่านเคยเล่าให้ฟังเกี่ยวกับการเรียนดนตรีของท่านที่ไม่ใช่เพียงแต่การเรียนจากตำรา หรือเรียนตามระบบโรงเรียนเท่านั้น แต่ท่านยังมีความใฝ่รู้ในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เพิ่มเติมอยู่เสมอ ยกตัวอย่างเช่น การเล่นแจ๊ส ศิษย์คนนี้เล่าว่าท่านเก่ง และเชี่ยวชาญในเรื่องของทฤษฎี และการปฏิบัติแจ๊สมาก และทำให้ท่านได้ใช้ความรู้เหล่านั้นติดตัวมาใช้ในวิชาชีพของท่านจนถึงปัจจุบัน ดังตัวอย่างที่ว่า

"...จำได้ว่าอาจารย์ชูชาติเล่าให้ฟังว่าเรียนแจ๊สมาจากคนผิวดำ เพราะอาจารย์บอกว่าเวลาอยู่ในมหาวิทยาลัย เขาไม่ให้เล่นแจ๊สเลย จะต้องเล่นคลาสสิคอย่างเดียว รู้สึกอาจารย์จะไปแอบเรียนกับคนขายหนังสือหรืออย่างไรนี่แหละที่เขาเป็นคนแจ๊ส อาจารย์ชูชาติออกมาเรียนข้างนอกเอง แต่คนทั่วไปในยุคนั้นจะไม่คิดว่าท่านได้แจ๊ส คิดว่าท่านได้แค่สีไวโอลินคลาสสิค..."

(นาวี คชเสนี, **สัมภาษณ์**, 21 มีนาคม 2556)

"...แกชอบทุกแนวอยู่แล้ว แกก็ฟังเดอะบีทเทิล (The Beatles) ยังมาคุยกัน ทำให้เรารักดนตรีด้วยครับ ผมว่าจุดนี้คือจุดหนึ่งที่ทำให้ผมไม่รังเกียจอีกแนวหนึ่ง..."

(ต้นเถา ช่วยประสิทธิ์, **สัมภาษณ์**, 27 กุมภาพันธ์ 2556)

1.1.2.2 ความใฝ่รู้ทางด้านวิชาการ

นอกจากการใฝ่รู้ในด้านดนตรีแล้ว ท่านยังสนใจและมีความใฝ่รู้ในด้านวิชาการ ซึ่งเป็นหนังสือ ตำราทั่วไป ที่เกี่ยวข้องกับหลาย ๆ ศาสตร์ ทั้ง*ตำราที่เกี่ยวกับ Anatomy ตำราที่ไม่จำเป็นต้องเกี่ยวกับศาสตร์ทางด้านดนตรีเสมอไป อย่างเช่น โยคะ มวยจีน ไทเก๊ก ตำราเกี่ยวพุทธศาสนา ทั้งหลักธรรมต่าง ๆ และจากคำกล่าวของท่านที่ว่า*

"...เวลาวันหยุด ผมจะเป็นหนอนหนังสือ ผมจะเข้าห้องสมุด (Library) ตลอด..."

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

คำกล่าวเหล่านี้ยิ่งทำให้เห็นภาพได้ชัดขึ้นเกี่ยวกับความใฝ่รู้ และขวนขวายของท่านตลอดระยะเวลาไม่ว่าจะอยู่ที่ประเทศไทย หรือต่างประเทศก็ตาม

1.1.2.3 ความใฝ่รู้ทางด้านเทคโนโลยีที่เอื้อประโยชน์ต่อวิชาชีพ

ศิษย์ของท่านยังได้กล่าวถึงด้านเทคโนโลยีที่ท่านใช้เพื่อติดต่อสื่อสาร มีข้อมูลทางด้านดนตรี หรือติดต่อปัญหาทั่วไป ท่านยังสามารถก้าวตามกระแสวิวัฒนาการได้ทัน โดยไม่เป็นครูที่ไม่เปิดรับนวัตกรรมใหม่ ๆ เลย แต่ท่านเปิดรับสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ตลอดเวลา ที่สำคัญ ท่านไม่ได้เปิดรับจนเกินงาม แต่ขอบเขตของท่าน คือ เพื่อใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อวิชาชีพ และเป็นการพัฒนาศักยภาพของตัวท่านเองอยู่เสมอ ดังคำกล่าวของศิษย์บางท่านที่ได้เล่าถึงประสบการณ์ต่าง ๆ ดังเช่น

"...มีใช้ไลน์ (Line) คุยกันด้วย อาจารย์พิมพ์เร็วมาก คุยกันเกือบทุกวัน แล้วอาจารย์ตอบกลับอย่างเร็วด้วย {หัวเราะ} อย่างน้อยก็ส่งสติ๊กเกอร์ในไลน์ทักทายกันนิดหนึ่ง..."

(ณัชชา พันธุ์เจริญ, **สัมภาษณ์**, 6 มีนาคม 2556)

"...ในความรู้สึกผม อาจารย์วัยรุ่น ผมว่าอาจารย์เป็นคนที่ปรับตัวเองอยู่เสมอ เป็นคนที่ก้าวทันโลก อาจารย์เล่นเฟซบุ๊ค (Facebook) นะ ผมคิดว่าสิ่งต่าง ๆ อาจารย์ก็พยายามที่จะไปกับโลก ในขณะเดียวกันก็ไม่ถูกโลกกลืนไป..."

(ศิริพงษ์ ทิพย์ทัญ, **สัมภาษณ์**, 18 มีนาคม 2556)

"...อาจารย์ทันสมัยมาก อย่างที่อาจารย์โซโล่กับ CU เป็นครั้งสุดท้ายเป็นการใช้วิโอล่าไฟเบอร์ ไม่มีใครคิดจะใช้ นอกจากคนใหม่ ๆ หน่อย ขนาด พี่ยังไม่คิดจะไปสั่งซื้อมาใช้ แล้ววันนึงแกก็มาอวด ผมสั่งซื้อวิโอล่าไฟเบอร์มา กลับมาเล่นเอง ต้องมีความคิดที่ทันสมัยมาก อาจารย์ไม่เคยแก่ ใช้คำนี้เลย อาจารย์หนุ่มอยู่เสมอ คนที่แบบ old school เขาก็จะมองว่าอะไร วิโอล่ามันต้องทำจากไม้ แต่อาจารย์เปิดใจ อาจารย์เปิดกว้างมากที่จะรับสิ่งใหม่ ๆ ตลอดเวลา อาจารย์เรียนรู้อยู่ตลอด แต่ไม่ใช่อาจารย์รับมาแล้ว เอามาใช้เลย อาจารย์เล่นจากเพลงที่มันเป็นเพลงสมัยใหม่ ถ้าอาจารย์เล่นเพลงยุคเก่า อาจารย์คงไม่ใช้ตัวนี้ แต่มันเหมาะกับเพลงด้วย..."

(ระพี นภาวรรณ, **สัมภาษณ์**, 19 มีนาคม 2556)

ทำให้เห็นชัดว่า การเปิดรับเทคโนโลยี หรือนวัตกรรมใหม่ ๆ ของท่าน เป็นการเปิดรับไม่ใช่เพียงแค่ตามกระแส หรือเพื่อความทันสมัย แต่ท่านติดตาม และสนใจสิ่งเหล่านี้ เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนที่มีต่อวิชาชีพ เป็นการเปิดโลกทัศน์ให้เท่าทันอยู่เสมอ และถือเป็นคุณสมบัติที่ครูทั้งหลายควรนำไปเป็นแบบอย่างในเรื่องของการพัฒนาตนให้เท่าทันความเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะในด้านที่สามารถส่งผลดีต่อวิชาชีพของตน

1.1.3 การประเมินสิ่งที่ตนเองเป็น

1.1.3.1 การประเมินตน และยอมรับสิ่งที่ตนไม่รู้ และไม่ถนัด เพื่อไม่สร้างมโนทัศน์ (Concept) ที่ผิดให้แก่ศิษย์

การประเมินตนเอง สำหรับพันเอกชูชาติ พิทักษากร เป็นการประเมิน เพื่อนำข้อบกพร่องมาปรับปรุง และแก้ไขข้อผิดพลาดของตนเอง ท่านกล้ายอมรับในสิ่งที่ตนไม่รู้ หรือไม่มีความถนัด ไม่ว่ากับผู้ใดก็ตาม โดยเฉพาะศิษย์ ท่านกล้ายอมรับว่าท่านไม่สามารถสอนในเรื่องใด แต่ท่านไม่พูดเพียงคำว่า ไม่รู้ เท่านั้น เพราะท่านสามารถหาข้อมูลที่ถูกต้องของเรื่องที่ท่านไม่รู้ เพื่อเป็นประโยชน์แก่ศิษย์เพิ่มเติมได้ในภายหลัง แต่หากเรื่องนั้นท่านไม่มีความเชี่ยวชาญ ท่านยินดีส่งต่อให้กับบุคคลอื่น โดยแนะนำบุคคลที่สามารถให้ศิษย์ปรึกษาได้ แม้กระทั่งผู้วิจัยที่มีโอกาสได้ศึกษาข้อมูลกับท่าน หากเรื่องใดที่ท่านไม่มีความเชี่ยวชาญ ท่านจะบอกกับผู้วิจัยโดยตรงว่า เรื่องนี้ท่านไม่สามารถให้คำตอบที่แน่ชัดได้ และท่านยอมรับในสิ่งที่ท่านไม่ได้ปฏิบัติ เนื่องจากกลัวว่า ท่านจะแนะนำข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง ทำให้เกิดความเข้าใจผิดในเรื่องนั้น รวมถึงกล้ายอมรับในความสามารถของตนว่าอยู่ในระดับใด ไม่ถือว่าเป็นสิ่งที่น่าละอายแต่ประการใด ในทางกลับกัน สิ่งเหล่านี้กลับเป็นแรงผลักดันให้ผู้ที่รับรู้เรื่องราวของท่าน มีแรงบันดาลใจในการยอมรับสิ่งที่ตนไม่มีความถนัด และเชื่อมั่นว่า สามารถพัฒนาตนเองจากการศึกษาความรู้ได้เช่นที่ท่านสามารถปฏิบัติได้ ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ ดังนี้

"...เรียกว่าโชคดีหรือโชคร้ายดีนะ ผมเป็นคนที่ ***ไม่เก่งเลย*** *โดยธรรมชาติ ผมเล่นอะไรไม่เก่งเลย กว่าจะได้แต่ละอย่าง ผมต่อสู้ดิ้นรนกว่าจะได้ ถอนหายใจหลายหน ผมเป็นคนที่****ทักษะไม่ดี****ตั้งแต่เด็ก ผมเล่นพละศึกษา รับฟุตบอลไม่เคยได้ ที่ยืนสองแถวแล้วโยนให้รับลูกบอล ผมไม่เคยรับได้สักที เตะฟุตบอลก็ไม่เคยเข้าประตู (Goal) เลย แล้วเล่นไวโอลินหรืออะไรต่าง ๆ ก็ไม่ค่อยเก่งนะ ดีดผิดอยู่เรื่อย เนี่ย ผมเป็นคนอย่างนี้ อย่างตอนไปเรียนไวโอลินที่ต่างประเทศ ก็เรียนด้วยความยาก แม้แต่เรียนกับอาจารย์สุทิน เทศารักษ์ ที่เมืองไทย ครูจะให้ผมสีไวโอลิน ผมสีไม่ได้อีกละ ซ้อมมมมอยู่นั่นล่ะ ก็ไม่ได้ จนมีเพื่อนคนหนึ่งรุ่นเดียวกัน ครู่เดียวเขาสีได้แล้ว ได้เลยโดยที่เขาก็ยังไม่ได้ซ้อม แต่ผมนี่กว่าจะได้ ต้องตะเกียกตะกายอยู่นั่นแหละ ด้วยเหตุนี้เอง ก็เลยรู้ว่าความที่ไม่เก่งนี่แหละเป็นอย่างไร {พร้อมกับหัวเราะ}..."*

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 6 มีนาคม 2556)

"...ถ้าเรื่องไหนที่อาจารย์ไม่ถนัดหรือไม่แน่ใจ อาจารย์ก็จะแนะนำต่อให้ไปคุยกับใครบ้าง...อาจารย์ชูชาติก็จะบอกว่าถ้าคุยเรื่องนี้คุยกับอาจารย์ได้ แต่ถ้าคุยอีกเรื่องต้องคุยกับอาจารย์อีกท่าน..."

(ชูวิทย์ ยุระยง, **สัมภาษณ์**, 20 มีนาคม 2556)

"...อาจารย์ไม่ใช่สุดยอดจอมยุทธ์ อาจารย์ก็คือคนธรรมดา แต่ว่าอาจารย์คือคนที่ทำอะไรได้ อาจารย์ก็จะพูดในสิ่งที่อาจารย์ทำ อาจารย์ทำอะไรไม่ได้ อาจารย์ก็บอกว่าอาจารย์ทำไม่ได้ อาจารย์กล้าที่จะบอก เรื่องนี้ผมไม่ถนัด เรื่องนี้ผมไม่รู้ อาจารย์ก็จะบอกตรงไปตรงมา ซึ่งอันนี้ผมก็ได้จากอาจารย์..."

(รังสิพันธุ์ แข็งขัน, **สัมภาษณ์**, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

มีครูหลายคนที่ไม่กล้าพูดคำว่า "ไม่รู้" แต่ศิษย์คนนี้ได้กล่าวถึงพันเอกชูชาติ พิทักษากร ว่า เคยได้ยินท่านพูด จากคำพูดธรรมดา กลับเป็นคำพูดที่มีความหมาย นั่นคือ คนเราทุกคนนั้นมีสิทธิ์ที่จะไม่รู้ในทุก ๆ เรื่อง โดยเฉพาะผู้ที่เป็นครู คนส่วนใหญ่ในสังคมมักคิดว่า ครูต้องมีความรู้ในทุกเรื่อง ในทางกลับกัน ไม่จำเป็นที่ครูต้องมีความรู้ในทุกเรื่อง แต่สำหรับเรื่องที่ครูได้บอกว่าตนมีความรู้ ความสามารถ ครูควรต้องเข้าใจในเรื่องนั้นอย่างแท้จริง ดังนั้น ครูจึงควรมีการประเมินถึงความรู้ความสามารถของตนตลอดเวลา เพื่อรู้ข้อบกพร่อง และนำมาพัฒนาตนเองต่อได้

"...อาจารย์กล้าที่จะบอก เรื่องนี้ผมไม่ถนัด เรื่องนี้ผมไม่รู้ อาจารย์ก็จะบอกตรงไปตรงมา ซึ่งอันนี้ผมก็ได้จากอาจารย์ เพราะผมได้ยินอาจารย์ชูชาติพูดหลายครั้ง เรื่องนี้ผมไม่เคยรู้นะ เรื่องนี้คุณต้องไปถามคนนี้นะ ผมว่าอาจารย์ชูชาติเป็นตัวอย่างเรื่องนี้นะว่า ไม่จำเป็นต้องรู้ทุกเรื่อง แต่เรื่องที่ตัวเองบอกว่ารู้ ต้องทำให้คนเชื่อ ต้องทำให้คนเห็นว่าฉันรู้เรื่องนี้จริง ๆ..."

(รังสิพันธุ์ แข็งขัน, **สัมภาษณ์**, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

"...อาจารย์บอกผมไม่รู้ ก็คือไม่รู้ อาจารย์ก็จะบอกไปตรง ๆ ว่า ไม่รู้ก็คือไม่รู้ แล้วเดี๋ยววันหลังอาจารย์จะไปหามาให้..."

(ต้นเถา ช่วยประสิทธิ์, **สัมภาษณ์**, 27 กุมภาพันธ์ 2556)

"...ตอนนั้นมีอยู่คอร์ดหนึ่ง ที่ในโน้ตเขียนอย่างนี้ แต่พอเราไปฟังหลายคนเล่น โน้ตไม่เหมือนกัน บางตำรามันเขียนแบบนี้ บางตำรามันเขียนแบบหนึ่ง เลยโทรไปถามอาจารย์ อาจารย์บอกผมเล่นอีกแบบหนึ่งมาตลอดนะ แต่ผมไม่แน่ใจ เดี๋ยวผมหาให้ ถ้าอะไรที่อาจารย์ไม่แน่ใจ อาจารย์จะบอกเดี๋ยวผมไปค้นก่อน แล้วอาจารย์ก็ไปค้นจริง ๆ อาจารย์ไปหามาจริง ๆ แล้วก็ตอบได้..."

(ระพี นภาวรรณ, **สัมภาษณ์**, 19 มีนาคม 2556)

1.1.3.2 การประเมินและเข้าจังหวะเวลาในแต่ละช่วงชีวิต

พันเอกชูชาติ พิทักษากร เลือกหยุดพักการทำงานของท่านจากการสอนในระดับอุดมศึกษา ของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ เนื่องจากท่านมีการประเมินตนเองเสมอว่าท่านควรหยุดเมื่อใด ท่านให้สัมภาษณ์ว่า ท่านอายุมากแล้ว ทำให้ประเมินตนเองว่าท่านไม่สามารถสอนศิษย์ได้ด้วยพละกำลังเท่าเดิม แต่ท่านมีการกำหนดเป้าหมายในการสอน เพื่อให้ท่านสามารถสอนศิษย์ให้ครบตามหลักสูตรก่อน ท่านได้ยกตัวอย่างที่มหาวิทยาลัยรังสิต โดยท่านสอนกระทั่งนิสิตเรียนครบ 4 ปี ท่านจึงตัดสินใจลาสอน เป็นต้น ชูชาติ พิทักษากร (สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556) ดังคำกล่าวของศิษย์อีกท่านหนึ่ง ที่รับถึงการสอนที่ท่านมักสอดแทรกเรื่องของชีวิตไว้ในบทเรียน ทำให้ศิษย์รับรู้ว่า การเรียนดนตรี ไม่ใช่การสอนตัวโน้ต หรือเสียงดนตรีเท่านั้น แต่การสอนดนตรีของท่าน สามารถแทรกเรื่องของปรัชญาชีวิตในบทเรียน เพื่อให้ศิษย์ได้มองกลับมาประเมินตนในทุกช่วงขณะของชีวิต ดังคำกล่าวที่ว่า

"...การเรียนดนตรีไม่ใช่จุดมุ่งหมายสูงสุด แต่การเรียนดนตรีเป็นวิถีทางในการที่จะไปเข้าใจชีวิตมากขึ้น เพื่อที่จะเข้าใจชีวิตแค่นั้นเอง ซึ่งอาจารย์ชูชาติท่านมีมุมมองอย่างนี้ เอาง่าย ๆ ที่ตอนนี้อาจารย์ค่อย ๆ ถอยออกจากวงการ อาจารย์ค่อย ๆ หยุดเล่น น่าคิดเหมือนกัน ที่มีเริ่ม ต้องมีหยุด เพลงขึ้น เพลงก็ต้องจบ ท่านเลือกที่จะจบเพลงของท่านเอง ซึ่งผู้ใหญ่น้อยคนมากที่จะวางได้ขนาดนี้...อย่างที่อาจารย์รู้ว่าดนตรีมีเริ่ม มีจบ เพราะฉะนั้นอาจารย์ก็รู้ว่าเมื่อไรจะจบท่อนที่ 1 เมื่อไรจะจบท่อนที่ 2 ซึ่งเป็นสิ่งที่ยากมาก แค่คนธรรมดา การที่เราจะรู้ว่าเราต้องหยุดเมื่อไหร่ สำคัญเหลือเกิน และอาจารย์ทำได้ ท่านพอได้..."

(อโณทัย นิติพน, **สัมภาษณ์**, 14 มีนาคม 2556)

1.1.4 ความมุ่งมั่น ตั้งใจกระทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อวิชาชีพของตน

สิ่งที่ทำให้ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ประสบความสำเร็จเช่นในปัจจุบัน จุดเริ่มต้นของความสำเร็จ และความรู้ต่าง ๆ ที่ท่านได้เรียนรู้ ส่วนหนึ่งเกิดจากการที่ท่านมีความมุ่งมั่น ทำให้สิ่งที่มุ่งหวังกลายเป็นจริง และด้วยความมุ่งมั่น ตั้งใจกระทำนี้ เป็นแรงผลักดันให้ท่านมีรากฐานทางวิชาชีพที่มั่นคง ซึ่งมีค่ามากกว่าการมีเพียงความรู้หรือความสามารถ ตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นของท่านในการกระทำต่าง ๆ เพื่อวิชาชีพ และสิ่งที่ท่านรัก ดังคำกล่าวที่ว่า

"...กระทั่งวันหนึ่งผมได้ฟังวิทยุ มีคนสีไวโอลินเสียงเพราะมาก ผมรู้สึกเลยว่าทำไมมันเพราะ มันหวานแบบนี้นะ {พูดพร้อมกับทำน้ำเสียงซาบซึ้งมาก} ผมจำได้เลยว่าเป็นเพลง ม่านไทรย้อย {พร้อมกับร้องเนื้อเพลงให้ฟัง ลืม ลืมหมดแล้วหรือไร} และผมรู้ต่อมาว่าท่านที่สีนั้นคือ ครูสุทิน เทศารักษ์ ผมตั้งใจเลย ผมจะต้องเรียนกับครูท่านนี้ให้ได้ ผมก็เลยดั้นด้นตามหาครูสุทิน ทีแรกท่านไม่ยอมรับสอน แต่ผมก็ตื๊อขอเรียนให้ได้ สุดท้ายท่านก็ยอมสอน หลังจากนั้นผมก็ได้เริ่มเรียนกับครูสุทินตั้งแต่นั้นมา..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 2 เมษายน 2556)

อีกเหตุการณ์หนึ่งในช่วงที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร เรียนอยู่ต่างประเทศ ขณะที่ท่านเรียนเภสัชกรรมจนจบปี 2 แล้ว ท่านได้ตัดสินใจเลือกเข้าสู่วงการดนตรีที่ท่านชื่นชอบมาตั้งแต่เด็ก และครั้งนี้คือการตัดสินใจที่เป็นเสมือนจุดหักเหของชีวิต ทำให้ได้เริ่มต้นชีวิตการเป็นนักดนตรีอย่างแท้จริง โดยไม่ต้องเรียนวิชาชีพอื่นที่ท่านไม่ได้เป็นผู้เลือกอีกต่อไป ดังคำกล่าวที่ว่า

"...ผมตัดสินใจไปหาท่านแอมมอรี่ (Saint Amory) เลยว่าผมไม่ไหวแล้ว เพราะไม่อย่างนั้นผมต้องแบ่งเวลาซ้อมดนตรีเพื่อไปเรียนวิชาอื่นด้วย ผมก็เลยขอให้ท่านเขียนจดหมายถึงคุณพ่อของผมว่าผมอยากเรียนไวโอลินเต็มตัว อยากเป็นนักดนตรีอาชีพ... นี่คือจุดเปลี่ยนของชีวิตที่ยิ่งใหญ่ของผมนั่นเอง..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 2 เมษายน 2556)

อย่างไรก็ตามศิษย์ของท่านอีกหนึ่งคน ได้ให้สัมภาษณ์ถึงเกี่ยวกับบุคลิกลักษณะของท่าน ถึงแม้มีความมุ่งมั่นมากเพียงใดก็ตาม แต่ท่านไม่ปล่อยให้ตนเองกลายเป็นคนก้าวร้าว หรือมีกิริยามารยาทที่แข็งกระด้าง เพียงแต่ท่านมั่นคง มุ่งมั่นในหลักการที่ท่านคิดว่าถูกต้อง และไม่สร้างความเดือนร้อนให้กับผู้อื่น คือ ท่านแข็งในหลักการ แต่ยังคงมีกิริยา มารยาทที่อ่อนน้อม แก้ปัญหาด้วยวิธีการที่นุ่มนวล รังสิพันธุ์ แข็งขัน (สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2556) ความว่า

"...อาจารย์ไม่ใช่คนแข็งกระด้าง อาจารย์ไม่ใช่คนก้าวร้าว แต่ว่าอาจารย์ก็ไม่ใช่คนที่อ่อนจนไม่มีจุดยืน ผมว่าอาจารย์มีจุดยืนชัดเจน แต่วิธีการอาจารย์สุภาพนุ่มนวล อาจารย์มีความชัดเจนในตัวเองว่าอาจารย์ต้องการอะไร อาจารย์จะทำอะไร... ผมว่าอาจารย์แข็ง ใน "หลักการ" แต่อาจารย์ไม่ได้แข็งในลักษณะที่เป็นแข็งแบบยอมหัก ไม่ยอมงอ แบบนั้นไม่ใช่ อาจารย์แข็งในแง่ที่ว่าถ้าหลักการเป็นอย่างนี้ก็ต้องทำอย่างนี้ แต่ "วิธีการ" อาจารย์จะนุ่มนวล คือถ้าสิ่งนี้มันดี อาจารย์ก็จะยืนยันว่าน่าจะทำให้ดีอย่างนี้ แต่วิธีการ อาจารย์ก็จะมีวิธีการที่ไม่ได้กระทบกับใคร..."

(รังสิพันธุ์ แข็งขัน, **สัมภาษณ์**, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

1.1.5 ความถ่อมตน ไม่ยกตนข่มผู้ใด และให้เกียรติผู้อื่นเสมอ

พันเอกชูชาติ พิทักษากร ให้ความอ่อนน้อมต่อผู้ที่มีความอาวุโสกว่าอย่างสม่ำเสมอ ไม่ยกตนข่มผู้ใด กระทั่งศิษย์ซึ่งมีความอาวุโสน้อยกว่าท่าน แต่ท่านยังให้เกียรติต่อศิษย์ทุกคนอย่างเท่าเทียม ศิษย์ของท่านรับรู้ได้ถึงการที่ท่านให้เกียรติผู้อื่นไม่ว่ากรณีใดก็ตาม ท่านไม่ถือว่าตนมีอำนาจเป็นใหญ่เหนือศิษย์ กระทั่งปัจจุบันท่านยังคงกล่าวถึงตนเองที่แสดงให้เห็นว่าท่านยังคงถ่อมตนอยู่เสมอ ความว่า

"...เราก็ยอมรับว่าเราไม่เก่ง ด้วยเหตุนี้เองมันทำให้ผมเจียมตัว ผมจะไม่กล้าไปบอกว่าผมเก่งอะไรที่ไหน ณ ปัจจุบันด้วย อันนี้พูดจริง ๆ เลย ยกตัวไม่ได้เพราะเราไม่ได้เก่ง..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 6 มีนาคม 2556)

สอดคล้องกับศิษย์ ที่กล่าวถึงพันเอกชูชาติ พิทักษากร ว่าท่านได้สอนในเรื่องของความถ่อมตน แต่เป็นการสอนที่ท่านปฏิบัติให้เห็นเป็นแบบอย่าง ไม่ใช้คำพูดในการสอนโดยตรง และท่านมักสอดแทรกให้ศิษย์ได้เรียนรู้เรื่องของกาลเทศะ และให้เกียรติผู้อื่นอยู่เสมอ ดังคำกล่าวที่ว่า

"...ให้เกียรติและยกย่องคน ท่านไม่ว่าคนนั้นดี หรือไม่ดี ท่านจะไม่พูดอย่างนั้น คนจึงรักท่านมาก..."

(โกวิทย์ ขันธศิริ, **สัมภาษณ์**, 11 กุมภาพันธ์ 2556)

"...เรียน Conducting อาจารย์บอกว่าคำนี้คุณพูดกับนักศึกษาได้ แต่ว่าพูดกับคนที่อยู่ในวงซึ่งเป็นผู้ใหญ่กว่าคุณไม่ได้ หรือว่าคำนี้คุณพูดกับเพื่อนได้ แต่ก็ไม่เหมาะ ท่านจะบอกเลย บางอย่างไม่ต้องบอกเขา บอกเขาอย่างอื่นถ้าจะสอน ไม่ใช่ขึ้นไปเป็นผู้อำนวยเพลงแล้ว ไปบอก เอ้ย ลองสิ อย่าไปให้เขาลองทีละคน ให้พูดว่า คราวนี้ได้แล้วนะครับ ไว้คราวหน้าว่ากันใหม่คงจะดีขึ้น แต่ถ้าคุณไปจี้เขาจะเริ่มมีปัญหาแล้ว..."

(นาวี คชเสนี, **สัมภาษณ์**, 21 มีนาคม 2556)

*"...สมัยที่อยู่มัธยมที่วิทยาลัยนาฏศิลป อาจารย์มักเรียกนักเรียนว่า **คุณ** ซึ่งแตกต่างจากครูในสมัยนั้น ทั้งที่เป็นเด็กมัธยมอยู่เลย ทำให้รู้สึกว่าท่านให้เกียรติพวกเรา เหมือนท่านให้เกียรติ ท่านเรียกคุณนะ คุณอย่างนั้นสิ คุณอย่างนี้สิ คุณไปไหนมา..."*

(นาวี คชเสนี, **สัมภาษณ์**, 21 มีนาคม 2556)

"...อาจารย์ชูชาติ แกก็เป็นคนน่ารักไม่ว่าจะกับใครนะ เวลาที่แกปฏิบัติต่อคนอื่น แกก็ให้ความเคารพคนอื่น แม้กระทั่งต่อลูกศิษย์ ให้การเคารพในที่นี้ไม่ได้แปลว่าต้องก้มหัว แต่หมายถึงว่าแกก็รับฟัง อย่างเวลาที่เราอยู่กับแก เราไม่ได้รู้สึกว่าเราจะหวาดกลัวแก คือแกไม่ต้องใช้ความหวาดกลัวเป็นอาวุธว่างั้นเถอะ แกก็ใช้ความเป็นตัวแกนั่นล่ะ แล้วก็สั่งสอนเราในเรื่องต่าง ๆ ว่าให้รู้จักกาลเทศะอะไรอย่างนี้ด้วย..."

(สดับพิณ รัตนเรือง, **สัมภาษณ์**, 21 มีนาคม 2556)

"...รู้สึกอาจารย์ไม่เคยแสดงลักษณะว่าผมเป็นครู ไม่เลย ไม่ว่าจะมองอาจารย์ในฐานะเป็นพ่อหรือมองในฐานะที่อาจารย์เป็นผู้ใหญ่คนหนึ่ง คือเราไม่กลัวที่จะเสนอความคิดเห็น ไม่กล้าใช้คำว่าผู้ร่วมงาน หมายความว่าแม้แต่เวลาเรียนกับอาจารย์ ก็ไม่ได้รู้สึกว่าอาจารย์กำลังสั่ง แต่อาจารย์เหมือนกับเป็นการขอ ซึ่งมันทำให้เด็กตัวเล็ก ๆ สมัยที่เราเรียน เรารู้สึกว่าดีใจมาก..."

(อโณทัย นิติพน, **สัมภาษณ์**, 14 มีนาคม 2556)

"...ถึงแม้สิ่งที่อาจารย์พูด ถ้าในภาษาพวกเราเหมือนอภินิหารอยู่แล้ว อาจารย์ขนาดนี้เลยเหรอ แต่อาจารย์ไม่เคยคุยโอ้อวดว่าฉันทำได้...และสิ่งที่ผมเคยเห็นอาจารย์ชูชาติก็คือเวลาอาจารย์ชูชาติจะพูดถึงลูกศิษย์ อาจารย์จะบอกว่าคนนี้เก่งอะไร นี่คือสิ่งที่จะได้ยินบ่อย คนนี้เก่งเรื่องอะไร อาจารย์จะบอกว่าคนนี้เก่งด้านนี้นะต้องไปถามเขา ตรงนี้คือสิ่งที่ผมคิดว่านี่คือสิ่งที่หายากในยุคแบบนี้..."

(รังสิพันธุ์ แข็งขัน, **สัมภาษณ์**, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

"...อาจารย์ให้เกียรติ อาจารย์ให้เกียรติคนเสมอ อันนี้เป็นจุดที่อาจารย์ชูชาติเป็นตัวอย่างมาก ๆ สำหรับคนรุ่นหลัง อาจารย์สอนนักดนตรีให้มีความมั่นใจในตัวเองนะ แต่ว่าก็ยังมีความถ่อมตนด้วยในเวลาเดียวกัน..."

(อโณทัย นิติพน, **สัมภาษณ์**, 14 มีนาคม 2556)

จากตัวอย่างคำบอกเล่าของศิษย์ พอสรุปได้ว่า พันเอกชูชาติ พิทักษากร เป็นแบบอย่างที่ดีในแง่ของการปฏิบัติตนให้ศิษย์เห็น โดยไม่ต้องอาศัยการพูดโดยตรง ท่านไม่สั่งให้ศิษย์เป็นผู้ที่นอบน้อม หรือสั่งให้ศิษย์ให้เกียรติผู้อื่น แต่ท่านปฏิบัติตนในเรื่องต่าง ๆ เหล่านี้อย่างสม่ำเสมอ กระทั่งศิษย์ทุกคนรับรู้ได้ว่า สิ่งที่ดีงามนั้นเป็นอย่างไร และศิษย์ต้องประพฤติตนเช่นใด

1.1.6 การดูแลตนเองให้มีความสมบูรณ์ทางสุขภาพร่างกาย

จากคำสัมภาษณ์ของศิษย์ ทำให้พบว่า นอกจากพันเอกชูชาติ พิทักษากร มีเวลาให้กับศิษย์แล้ว ท่านยังสามารถแบ่งเวลาในการดูแลสุขภาพร่างกายของตนได้อย่างดี ไม่ปล่อยให้ตนมี

สภาพร่างกายที่ย่ำแย่ หรือหดหู่ ท่านมีวิธีในการแบ่งเวลา และดูแลตนเองให้มีความพร้อมในการประกอบวิชาชีพอย่างสม่ำเสมอ ด้วยการเลือกใช้ศาสตร์ต่าง ๆ เช่น การฝึกโยคะ มวยจีน เป็นต้น ท่านแบ่งเวลาในแต่ละวันได้อย่างลงตัว ตั้งแต่ตื่นกระทั่งเข้านอนเป็นประจำทุกวัน ทั้งเรื่องการนอน รับประทานอาหาร รวมถึงเวลาว่างในการให้ศิษย์เข้าพบปรึกษาปัญหาต่าง ๆ ได้ ถึงแม้ท่านเกษียณจากการทำงานมาเป็นระยะเวลานานแล้ว แต่ท่านยังคงมีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย และจิตใจ

สำหรับในวิชาชีพครู สิ่งที่ควรต้องให้ความสำคัญ และดูแลเป็นพิเศษ นอกเหนือจากการมีความรู้ ความสามารถแล้ว คือ การรักษาตนให้มีความแข็งแรง สมบูรณ์ พร้อมปฏิบัติหน้าที่ของตนได้อย่างเต็มที่ ไม่เป็นภาระของคนรอบข้างและศิษย์ ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ที่ว่า ท่านพยายามรักษาสุขภาพ เอาใจใส่เรื่องสุขภาพอย่างมาก โดยท่านเริ่มออกกำลังกายตั้งแต่เช้าในทุก ๆ วัน และแบ่งเวลาในแต่ละวันได้อย่างลงตัวในทุกกิจกรรม (วิทยา ไล้ทอง, 13 กุมภาพันธ์ 2556; จิตศมน ฉัตราคม, สัมภาษณ์, 18 กุมภาพันธ์ 2556) หรือดังตัวอย่างของศิษย์ที่กล่าวถึงท่านในเรื่องการดูแลตนเอง ดังนี้

"...บางทีอาจารย์ก็บ่นว่าอาจารย์เหนื่อย อาจารย์ไม่สบาย แต่อาจารย์ก็มีวิธี คือไม่ได้แบบว่าฉันไม่สบาย ฉันไม่ทำอะไร อาจารย์มีวิธีดูแลตัวเอง ถ้าเหนื่อยอาจารย์ก็จะไม่ทำแบบนี้ ทำอีกอย่างหนึ่ง คืออาจารย์ค่อนข้างดูแลตัวเอง ค่อนข้างดูแลสุขภาพ เห็นอย่างนี้มาตั้งแต่แรก อาจารย์จะพูดอยู่เสมอเรื่องการดูแลสุขภาพ เรื่องออกกำลัง เรื่องวิธีดูแลสุขภาพ เรื่องวิธีกินอาหาร อาจารย์ก็จะสอดแทรกอย่างนี้ตลอดเวลา... ถ้าพูดถึงเรื่องการดูแลสุขภาพ ผมว่าอาจารย์ดูแลตัวเองมานานแล้ว คือพวกเราด้วยซ้ำไปที่อายุน้อยกว่าอาจารย์ แต่ว่าไม่เคยดูแลสุขภาพเท่าอาจารย์ดูจะแย่กว่าอาจารย์อีก {พร้อมกับหัวเราะ}..."

(รังสิพันธุ์ แข็งขัน, **สัมภาษณ์**, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

"...มีอยู่ช่วงหนึ่งที่อาจารย์ท่านป่วย แล้วช่วงนั้นทุกคนก็เห็นว่าท่านทรุดโทรมลงไปพอสมควร แต่ว่าหลังจากนั้นท่านก็แข็งแรงขึ้นผิดตา เลยถามว่าท่านไปทำอะไร ปรากฏว่าท่านออกกำลังกายโดยการรำมวย มีมวย แล้วก็มีหลายอย่าง..."

(อัญชลี สิริวงษ์สุวรรณ, **สัมภาษณ์**, 14 มีนาคม 2556)

หากครูไม่ดูแลตนเองแล้ว ย่อมไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเต็มศักยภาพที่ตนเองมี เพราะฉะนั้น การดูแลตนเองให้มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย และจิตใจ จึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการประกอบวิชาชีพ ไม่ว่าวิชาชีพใดก็ตาม การที่ครูมีความพร้อมในการถ่ายทอดได้เต็มความสามารถ ย่อมส่งผลดีต่อศิษย์ให้ได้รับความรู้จากครูได้อย่างเต็มที่เช่นกัน

1.2 ด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

พันเอกชูชาติ พิทักษากร มีบทบาทหลากหลายในวงการดนตรี ทั้งศิลปิน ผู้ประพันธ์เพลง ผู้อำนวยเพลง โดยเฉพาะบทบาทในฐานะครูดนตรี แสดงให้เห็นว่า ท่านเป็นบุคคลที่มีความสามารถ คือ มีความเก่ง แต่สิ่งหนึ่งที่ท่านให้ความสำคัญไม่แพ้ความเก่ง คือ ความดี ซึ่งความดีในมุมมองของท่าน คือ ความมีคุณธรรม ดังคำที่ท่านกล่าวว่า

> *"...ในฐานะนักดนตรี ศิลปิน และครูดนตรี ผมว่าสิ่งที่สำคัญคือ คุณธรรม ไม่ว่าจะเป็นชีวิตบนเวที ชีวิตในห้องเรียน และชีวิตทั่วไปก็ตาม คุณก็ต้องแยกแยะบทบาทต่าง ๆ ให้ได้ และทั้งหมดต้องมีคุณธรรมก่อน ต่อให้คุณจะเก่งแค่ไหนก็ตาม..."*
>
> (ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 2 เมษายน 2556)

สอดคล้องกับที่ รังสิพันธุ์ แข็งขัน ได้ให้สัมภาษณ์ว่า พันเอกชูชาติ พิทักษากร อบรมสั่งสอนศิษย์ในเรื่องคุณธรรมอยู่เสมอ โดยท่านไม่ได้ใช้การสั่งสอนโดยตรง ไม่ใช่การสั่งสอนแบบเทศนาเหมือนพระเทศน์ ไม่ใช้คำพูดว่า "ต่อไปนี้ครูจะสอนเรื่องคุณธรรม" ท่านไม่เคยสอนว่าคนดีต้องเป็นอย่างไร ท่านสามารถทำให้ศิษย์รับรู้ในเรื่องคุณธรรม และความดีจากการยกตัวอย่างนิทาน หรือเรื่องเล่าต่าง ๆ จากนั้นจึงแทรกคุณธรรมในระหว่างการสอน โดยใช้เหตุการณ์ที่สามารถเข้าใจได้ง่าย ทำให้ศิษย์คิดต่อได้ว่าสิ่งใดดี สิ่งใดไม่ดี ทำให้ศิษย์รู้ว่า สุดท้ายแล้วว่าควรปฏิบัติเช่นใด (รังสิพันธุ์ แข็งขัน, สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

จากการวิเคราะห์ข้อมูล "ด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณ" ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร พบว่า คุณลักษณะของท่านในด้านนี้ สามารถแบ่งได้เป็น 5 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1. การมีศาสนาที่ตนเคารพนับถือเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว 2. การรักษาศีล 3. การให้ความเคารพ และกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ 4. การเปิดใจ

กว้างในฐานะครู 5. ความชอบ ความรักในสิ่งที่ปฏิบัติ รวมถึงการเห็นคุณค่าในวิชาชีพของตน และสามารถแบ่งออกได้เป็นประเด็นย่อยเพิ่มเติม โดยมีรายละเอียดในแต่ละประเด็น ดังนี้

1.2.1 การมีศาสนาที่ตนเคารพนับถือเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว

สำหรับประเด็นเรื่องการมีศาสนาที่ตนเคารพนับถือเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว ได้แบ่งเป็น 3 ประเด็นย่อย ได้แก่ 1. ความเมตตา และความกรุณา 2. ความยินดีเมื่อผู้อื่นหรือศิษย์ได้ดี ได้รับความสำเร็จ 3. ความวางเฉยปล่อยวาง และการวางใจเป็นกลางไม่ปล่อยไปตามอำนาจอคติ โดยทั้ง 3 ประเด็นนี้ได้นำมาจากแนวคิดของพุทธศาสนาในเรื่องพรหมวิหาร 4 คือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ซึ่งถือเป็นคุณธรรมที่สำคัญของครู เป็นหลักธรรมประจำใจอันประเสริฐ เป็นหลักความประพฤติที่ประเสริฐบริสุทธิ์ (ยนต์ ชุ่มจิต, 2553) พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้น้อมนำหลักพุทธศาสนามาใช้ในการดำเนินชีวิต โดยที่ท่านยังคงทำความเข้าใจต่อศาสนาอื่น โดยไม่ปิดกั้นความคิดของผู้ใด ดังคำกล่าวว่า

> *"...ครูต้องเป็นศาสนิกของศาสนาที่ตนนับถืออยู่อย่างดี เป็นคริสต์ก็ต้องไปโบสถ์ เป็นมุสลิมก็ต้องละหมาดวันละ 5 ครั้ง เป็นพุทธก็ต้องสวดมนต์ ทำบุญ อะไรต่าง ๆ เหล่านี้ เราใจกว้างกับตรงนั้น ทุกคนก็มีความเชื่อไม่เหมือนกัน เราเคารพในความเชื่อตรงนั้น..."*
>
> (ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 11 มกราคม 2556)

จากการที่ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้กล่าวถึงในเรื่องการเป็นศาสนิกของศาสนาที่ตนนับถืออยู่นั้น สังเกตได้ว่าท่านเปิดกว้างต่อทุกศาสนา ไม่ว่าศาสนาใด เชื้อชาติใด เพียงปฏิบัติตามหลักศาสนาของตนและยึดเป็นที่พึ่งในการทำความดี นอกจากท่านยังเป็นผู้หนึ่งที่ให้ความเคารพต่อพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก และเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีในด้านการนำหลักธรรมของศาสนามาปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ตัวอย่างเหตุการณ์ที่ท่านได้น้อมนำหลักพุทธศาสนามาปฏิบัติเพื่อควบคุมอารมณ์ และจิตใจของท่าน ความว่า

> *"...ผมศึกษาทางธรรม ผมก็รู้ตัวว่าเป็นคนที่ใจร้อน เป็นคนใจร้อนมาก ยิ่งเป็นลูกคนเดียว ก็ตามใจมาก จะทำอะไรต้องทำให้ได้ ตอนไปอยู่ต่างประเทศนี่มีปัญหากับแม่บ้าน กับเพื่อน ๆ เยอะมาก เพราะเอาแต่ใจ แต่ในที่สุดเราก็คิดเองว่า ทำอย่างนี้อยู่ใน*

สังคมไม่ได้นะ ก็เลยหาตำราศาสนามาอ่าน ช่วยผมได้เยอะ และตอนหลังก็ยังไปเรียนโยคะด้วยก็ยิ่งได้เลย เรื่องของพุทธศาสนา เรื่องของหลักธรรม ช่วยได้เยอะเลย รู้ตัว มีสติอยู่ว่าทำอะไรอยู่...การที่ผมเป็นชาวพุทธ เป็นพุทธสาสนิกชน ผมยังไม่ได้เป็นพระอรหันต์ ผมมีกิเลสตัณหาเหมือนคนธรรมดาเลย แต่ผมจะแยกแยะออกว่าขณะนี้ผมกำลังทำอะไรอยู่..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 6 มีนาคม 2556)

สอดคล้องกับ วิทยา ไล้ทอง (สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2556) ได้กล่าวถึงพันเอกชูชาติ พิทักษากร ในการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่ท่านได้ศึกษาอย่างลึกซึ้งมาใช้ในการปฏิบัติตนในการดำเนินชีวิตประจำวันของท่าน เป็นวิถีทางที่ทำให้ชีวิตเกิดความสงบ เรียบง่าย ทำให้เข้าใจชีวิตมากยิ่งขึ้น และท่านยังได้นำหลักการต่าง ๆ มาถ่ายทอดให้กับศิษย์อีกด้วย นอกจากนั้น ท่านมักเข้าวัดปฏิบัติธรรมเสมอ ดังที่ สิทธิชัย เพ็งเจริญ (สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2556) ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ช่วงเวลาที่ได้เรียนไวโอลินกับท่าน ทำให้มีโอกาสศึกษาทางธรรมมากขึ้น ทำให้มีสมาธิขั้นสูงในการเล่นไวโอลินได้ดีขึ้น เป็นเทคนิคพิเศษที่ส่งเสริมในการเล่นดนตรีได้ดี นอกเหนือจากการฝึกปฏิบัติตามเทคนิคของการเล่นไวโอลินทั่วไป ทำให้ค้นหาคำตอบในสิ่งที่ต้องการรู้ได้ชัดเจน กล่าวได้ว่า หากครูประพฤติตนเหมาะสมดำเนินชีวิตตามทำนองครองธรรมที่ดี เทียบได้กับการที่ศิษย์มีแบบอย่างที่ดีในการประพฤติ ปฏิบัติตน ดังคำกล่าวที่ว่า **ครูที่ดี ย่อมนำพาให้ศิษย์มีแนวทางที่ดีตามไปด้วย**

1.2.1.1 ความเมตตา และความกรุณา

ความเมตา คือ ความปรารถนาดี อยากให้ผู้อื่นหรือศิษย์มีความสุข มีจิตที่แผ่ไมตรี คิดทำประโยชน์ให้แก่ศิษย์ ส่วนกรุณาถือว่าเป็นความสงสาร คิดช่วยให้พ้นจากความทุกข์ทรมาน ซึ่งพันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้มีคุณธรรมในเรื่องนี้ได้ชัดเจน จากการสัมภาษณ์ศิษย์ของท่านกล่าวตรงกันว่า ท่านมีความเมตตา กรุณาเป็นที่ตั้ง ท่านคือต้นแบบด้านความเมตตา มีจิตใจที่ต้องการช่วยเหลือศิษย์อย่างเต็มที่ในทุกเรื่อง ในเวลาที่ท่านสอน หรือปฏิบัติต่อศิษย์ ศิษย์สามารถสัมผัสได้ถึงความเมตตากรุณาของท่านได้เป็นอย่างดี ที่สำคัญ คือ ท่านมีความเมตตาต่อทุกคนเท่าเทียมกัน (จิตศมน ฉัตราคม, 18 กุมภาพันธ์ 2556; อัจยุติ สังข์เกษม, 1 มีนาคม 2556; วชิรวิชญ์ ปัญญาลักษณ์, 13 มีนาคม 2556;

อโณทัย นิติพน, 14 มีนาคม 2556; ชูวิทย์ ยุระยง, 20 มีนาคม 2556; ณรงค์ฤทธิ์ ธรรมบุตร, 21 มีนาคม 2556; พูนโชค กุหลาบวงษ์, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556)

"...อาจารย์เป็นแบบอย่างของคนที่ดี ที่เด่นชัดที่สุด คือความเมตตา กรุณา และการให้อภัย ผมเรียนรู้จากอาจารย์มาทั้งชีวิต..."

(นรอรรถ จันทร์กล่ำ, **สัมภาษณ์**, 19 มีนาคม 2556)

1.2.1.2 ความยินดีเมื่อผู้อื่นหรือศิษย์ได้ดี ได้รับความสำเร็จ

พันเอกชูชาติ พิทักษากร มีความยินดีทุกครั้งเมื่อศิษย์มีความสุข และมีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่ ท่านแสดงความยินดีทั้งทางมโนกรรม วจีกรรม และกายกรรม หรือการมีมุทิตาจิต ซึ่งเป็นคุณธรรมที่ดีงามสำหรับผู้ที่เป็นครูอย่างแท้จริง ดังที่ ศิริพงษ์ ทิพย์ทัญ ได้ให้สัมภาษณ์ถึงท่านว่า ท่านมีความยินดีให้ศิษย์เสมอ ท่านพูดเพื่อให้กำลังใจศิษย์ทุกครั้ง ชื่นชมในความสำเร็จของศิษย์ หากศิษย์ขอคำแนะนำ ท่านยังยินดีให้คำแนะนำทุกครั้ง ความว่า

"...คอนเสิร์ตที่ผมเล่น อาจารย์มาดูตลอด ทั้ง ๆ ที่อาจารย์แก่แล้ว ลำบากแล้ว เราก็ซึ้งใจนะ บางทีคอนเสิร์ตคิดว่าไม่ใหญ่มาก อาจารย์ก็ยังมา สิ่งที่อาจารย์พูดมีแต่เรื่องของการให้กำลังใจ แล้วก็ชื่นชมในความสำเร็จของลูกศิษย์เสมอ..."

(ศิริพงษ์ ทิพย์ทัญ, **สัมภาษณ์**, 18 มีนาคม 2556)

1.2.1.3 ความวางเฉยปล่อยวาง และการวางใจเป็นกลางไม่ปล่อยไปตามอำนาจอคติ

พันเอกชูชาติ พิทักษากร สามารถปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างของครูที่สามารถดำรงตนให้สามารถวางเฉย สำหรับสิ่งที่ท่านพยายามช่วยเหลือศิษย์อย่างเต็มที่ แต่หากศิษย์ไม่สามารถรับสิ่งเหล่านั้นไปปฏิบัติตาม ไม่สามารถพัฒนาตนไปพร้อม ๆ กับความตั้งใจในการช่วยเหลือของท่านได้ ท่านสามารถระลึกได้ว่า ท่านควรปล่อยวางลง เพื่อไม่ให้ตนเกิดความทุกข์ทรมาน ทั้ง 2 ประการนี้ กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ ท่านเป็นผู้ที่มีอุเบกขา ท่านยังได้กล่าวถึงการสอนที่ท่านพยายามสอนให้ศิษย์ฝึกโยคะและยิมนาสติก เพื่อช่วยให้ร่างกายสามารถซ้อมดนตรีได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งที่บางคนตัวแข็งมาก แต่กลับไม่ยอมฝึก ท่านได้กล่าวไว้ว่า

"...ก็ได้แต่คิดในใจ คุณก็รับได้เท่านี้นะ ผมพยายามให้แล้วนะ แต่ไม่รับ ก็จะไม่ว่าอะไร ทำใจอุเบกขา แต่แค่นี้ก็ทำให้ดีที่สุดแล้วกัน..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 11 มกราคม 2556)

สอดคล้องกับ วิทยา ไล้ทอง ได้ให้สัมภาษณ์ และยกตัวอย่างถึงศิษย์คนหนึ่งที่ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้ให้ความช่วยเหลือ เนื่องจากศิษย์คนนี้ไม่ได้เป็นเด็กเกเร เพื่อน ๆ ต่างรักใคร่ เขามักทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับเพื่อน แต่เมื่อถึงเวลาเรียนกลับไม่ค่อยได้เข้าเรียนด้วยเหตุหลายประการ เมื่อท่านทราบข่าวว่า ศิษย์คนนี้อยากกลับมาเรียนใหม่อีกครั้ง ท่านจึงหาทางติดต่อและช่วยเหลืออย่างเต็มที่ จนท้ายที่สุด ยังไม่สามารถเปลี่ยนแปลงสิ่งใดต่อได้อีก ท่านจึงต้องปล่อยศิษย์คนนี้ไป ความว่า

"...มีเพื่อนคนหนึ่งรุ่นเดียวกัน ไม่มาเรียนเลย แต่แกสนับสนุนเพื่อนมาก มาเล่นเตะตะกร้อ เล่นอะไรต่าง ๆ แต่ไม่มาเรียน วันหนึ่งไปเจอที่ป้ายรถเมล์ เลยกลับมาเล่าให้อาจารย์ฟังว่าไปเจอเพื่อน เขาก็บอกว่าเขาอยากมาเรียน แต่เขาไม่กล้าเข้ามา อาจารย์ก็บอกคุณติดต่อให้ผมหน่อย ผมจะคุยกับเขา ก็ตามมาช่วย ถึงในที่สุดเขาก็ไม่ไหว แต่อาจารย์ก็ยังไม่ลืมเขาเลยนะ..."

(วิทยา ไล้ทอง, **สัมภาษณ์**, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

ตัวอย่างที่ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ใช้ในการอบรมสั่งสอนศิษย์อยู่เสมอในเรื่องของการปล่อยวาง ท่านได้เล่าว่า

"...มีหลวงตากับหลวงพี่ปลีกวิเวกอยู่ที่สำนักสงฆ์ในป่า เรื่องนี้เกิดที่ญี่ปุ่น หลวงตาดูเหมือนไม่เคร่ง ส่วนหลวงพี่เคร่ง เรียกว่าขรึมมากเลย ทีนี้ก็นิมนต์ไปฉันเพล ในระหว่างฉัน พอดีฝนตก ดินก็เฉอะแฉะ หลวงตากับหลวงพี่เห็นสาวคนหนึ่งแต่งกิโมโนยาว มันก็ต้องเปื้อนดิน แล้วตรงนี้ก็เฉอะแฉะมากเลย หนูคนนี้ก็ยืนไม่รู้จะทำยังไง จะค่ำแล้วด้วย หลวงพี่ดูแล้วก็เฉย หลวงตาเห็นจึงถามแม่หนูว่าทำไมล่ะ หนูข้ามไม่ได้ค่ะ หลวงพ่อ หลวงพ่อก็ไปอุ้มเฉยเลย อุ้มวางไว้ แล้วไม่พูดสักคำ หลวงพี่ช็อก แต่ก็ไม่กล้าพูด จนถึงตอนเย็นจะนอนแล้ว หลวงพี่ทนไม่ไหว บอกว่าที่หลวงตาทำวันนี้ ผิดศีลอย่างมาก

เลยนะ หลวงตาบอก เหรอ หลวงตาตอบว่า หลวงตาวางแม่หนูไว้ตรงนั้นแล้ว แต่ท่านยังแบกเอามาไว้ที่วัดอีกเหรอ...”

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 10 เมษายน 2556)

พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้ให้ข้อคิดต่อว่า ควรปฏิบัติตนให้เหมือนหลวงตา ไม่ควรแบกรับทุกสิ่งทุกอย่างไว้ ท่านยังเสริมแง่คิดในการสอบดนตรี หากสอบแล้วได้คะแนนไม่ดี ให้ปล่อยความรู้สึกทุกข์ไว้ตรงนั้น ไม่แบกรับไว้ และนำมาคิดต่อจนกระทั่งไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่อื่นต่อได้ ให้รู้จักการปล่อยวางให้เรื่องเกิดขึ้น แล้วดับไป (ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 10 เมษายน 2556) จากนั้นจึงหาวิธีในการหาทางปรับปรุง หรือแก้ไขหากสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่เกิดจากความผิดพลาดของตนเอง ท่านสอนให้รู้จักการปล่อยวาง ปล่อยให้ปัญหาที่ผ่านเข้ามาในชีวิต คือการเรียนรู้ เพื่อเป็นประสบการณ์ชีวิต ไม่ทำให้ชีวิตติดอยู่กับความผิดพลาดกับสิ่งนั้นไปตลอด อย่างไรก็ตาม ท่านเน้นย้ำว่า ก่อนที่จะปล่อยวาง และยอมรับสิ่งที่เกิดขึ้นได้ ต้องกระทำด้วยความพยายาม และความตั้งใจจริง สิทธิชัย เพ็งเจริญ (สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2556) ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ท่านเป็นครูที่รู้จักการปล่อยวาง เมื่อเด็กแต่ละคนไม่ยอมรับในสิ่งที่ท่านพยายามสอนให้ โดยท่านถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ ให้เท่ากัน หากแต่ละคนรับได้ไม่เท่ากัน และศิษย์ไม่มีความพยายามในการเปลี่ยนแปลงตนเอง ท่านก็จะให้ เท่าที่แต่ละคนสามารถรับได้

ประการสำคัญ นอกจากการที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร มีความวางเฉยและสามารถปล่อยวางได้แล้ว ท่านยังไม่ปล่อยให้ความอคติเกิดขึ้นกับตนเอง หมายถึง การวางใจเป็นกลาง ดำรงอยู่ในธรรม ตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา มีจิตตรง เที่ยงธรรม ไม่เอนเอียงด้วยความรักหรือความชัง ทำให้ศิษย์ได้รับทั้งความรู้ที่ถูกต้อง และได้รับสิ่งดี ๆ จากครูอย่างเท่าเทียม ไม่ทำให้ทั้งครู และศิษย์เกิดความล้มเหลวทางวิชาชีพ ไม่ปล่อยความรู้สึกของตนตามความรู้สึกรัก หรือเกลียดศิษย์คนใดคนหนึ่ง ท่านได้เล่าว่ามีคนมาถามท่านถึงการมีศิษย์เอกว่าท่านมีศิษย์เอกหรือไม่ หรือท่านได้ให้ความพิเศษกับแต่ละบุคคลเท่ากันหรือไม่ ท่านได้ตอบคำถามที่ว่า “ท่านมีศิษย์เอกไหม” ได้อย่างน่าฟัง ความว่า

“...ผมบอกมี ศิษย์ทุกคนของผมเอกหมดเลย ผมปฏิบัติต่อศิษย์ทุกคนเหมือนกับเขาเป็นศิษย์เอกทุกคน {พูดด้วยท่าทีจริงจัง} ฉะนั้นไม่มีศิษย์คนไหนที่ไม่เอก ก็คือเอกทุกคน พอทำจุดนี้ได้เราจะไม่ล้มเหลว ศิษย์ก็ไม่ล้มเหลว...”

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 6 มีนาคม 2556)

ศิษย์หลายคนยังได้กล่าวตรงกันในเรื่องของการสอนด้วยใจที่เป็นกลางของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ว่าท่านไม่มีลูกศิษย์เอก ไม่มีลูกศิษย์โท ท่านไม่เคยให้ศิษย์แต่ละคนรู้สึกไม่ดี ท่านถนอมน้ำใจทุกคนเท่ากัน ในบางครั้งอาจดูเหมือนท่านไม่ให้ความสนใจ แต่ท่านคิดเผื่อศิษย์ทุกคนตลอดเวลา ท่านมีความใส่ใจกับศิษย์ทุกคน ให้ความพิเศษกับทุกคนอย่างเท่าเทียม (ณัชชา พันธุ์เจริญ, 6 มีนาคม 2556; นรอรรถ จันทร์กล่ำ สัมภาษณ์, 19 มีนาคม 2556) ทั้ง ณัชชา พันธุ์เจริญ และนรอรรถ จันทร์กล่ำ ถือได้ว่าเป็นตัวอย่างของศิษย์ที่มีประสบความสำเร็จค่อนข้างสูง กล่าวได้ว่า สามารถเป็นศิษย์ที่สร้างชื่อเสียงให้กับท่านอย่างมาก แต่ทั้งสองยังกล่าวตรงกันว่า ไม่รู้สึกว่าท่านรักศิษย์คนใดคนหนึ่งมากกว่าอีกคน ท่านยังคงจำศิษย์ได้เกือบทุกคน นอกจากนั้น รังสิพันธุ์ แข็งขัน ยังได้ให้สัมภาษณ์ว่า ถึงแม้ไม่ได้เจอท่านบ่อย แต่หากครั้งใดที่พบกับท่าน ท่านยังคงจำได้และทักทายเสมอ แสดงให้เห็นว่าท่านไม่ใช่ครูที่สอนเพื่อให้หมดไปในแต่ละชั่วโมงเท่านั้น นอกจากนั้น ท่านยังได้ถามถึงศิษย์คนอื่น ๆ ที่ท่านไม่ได้พบมานานอีกด้วย (รังสิพันธุ์ แข็งขัน, สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

> *"...สิ่งที่อาจารย์แสดงให้ทุกคนเห็น ก็คือว่าคนที่เป็นลูกศิษย์อาจารย์ อาจารย์มีอะไรอาจารย์จะให้เหมือน ๆ กัน คือไม่ใช่เจอคนนี้แล้วจะต้องแสดงว่าฉันรักคนนี้มากกว่าคนอื่น อาจารย์แสดงกับลูกศิษย์ทุกคนเท่ากัน อาจารย์ไม่เคยแสดงว่าฉันอยากจะคุยกับคนนี้มากกว่าคนนั้น คือใครเข้าไปหา คุยกับอาจารย์ อาจารย์ก็คุยด้วย แต่สิ่งหนึ่งที่เห็น คือ ระยะเวลากี่สิบปีที่ผ่านมา อาจารย์ยังจำลูกศิษย์ส่วนใหญ่ได้ {ยิ้ม}..."*
>
> (รังสิพันธุ์ แข็งขัน, **สัมภาษณ์**, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

1.2.2 การรักษาศีล ประพฤติตนอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม

สำหรับในเรื่องการรักษาศีล และประพฤติตนอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม ศิษย์ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ส่วนใหญ่กล่าวว่า ท่านสามารถปฏิบัติตนในเรื่องนี้ได้เป็นอย่างดี ตัวอย่างศีล 5 ที่ท่านสามารถประพฤติตนได้ครบถ้วน เช่น การไม่เบียดเบียนสัตว์อื่น ด้วยการที่ท่านรับประทานมังสวิรัติมาโดยตลอด โกวิทย์ ขันธศิริ (สัมภาษณ์, 11 กุมภาพันธ์ 2556) ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ท่านรับประทานมังสวิรัติมาประมาณ 50 กว่าปีมาแล้ว ราวพุทธศักราช 2500 แม้กระทั่งรองเท้า หรือเครื่องใช้ต่าง ๆ ท่านเลือกไม่ใช้ของที่ทำจากหนัง หากเป็นรองเท้า ท่านเลือกใช้รองเท้าพลาสติกแทนรองเท้าที่ทำจากส่วนต่าง ๆ ของสัตว์ การที่ท่านสามารถปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ได้ ต้องเกิดจากความหนักแน่นใน

การควบคุมจิตใจตนเอง นอกจากนั้นท่านยังไม่ดื่มเครื่องดื่มมึนเมา ไม่สูบบุหรี่ ไม่ข้องเกี่ยวกับสิ่งเสพย์ติดทั้งหลาย (ต้นเถา ช่วยประสิทธิ์, สัมภาษณ์, 27 กุมภาพันธ์ 2556) การประพฤตตนของท่านให้อยู่ศีลธรรมอันดีงามนี้ ส่งผลให้ศิษย์ที่ได้ใกล้ชิดกับท่านปฏิบัติตามด้วยการไม่ยุ่งเกี่ยวกับขอบายมุขทั้งปวง แต่หากศิษย์คนใดไม่สามารถลดหรือเลิกพฤติกรรมนั้นได้ ศิษย์จะมีการดูแลตนเองเป็นอย่างดีก่อนเรียนหรือซ้อมวงกับท่าน ดังที่ วสิฏฐี เตชานุกูล และอ้อมพร โฆวินทะ ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับประเด็นนี้ว่า ในเวลาที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร สอนหรือซ้อมวงดนตรี หากมีศิษย์คนใดสูบบุหรี่ เมื่อต้องเข้าเรียนหรือร่วมในวงดนตรี ท่านจะมีวิธีพูดที่ทำให้ศิษย์เหล่านั้นไม่กล้าปฏิบัติสิ่งไม่ดีอีก หรือต้องสามารถจัดการดูแลตนเอง เพื่อไม่ให้อาจารย์และเพื่อน ๆ ได้กลิ่นบุหรี่ มีการดับกลิ่นบุหรี่ที่ติดตัวก่อนทุกครั้ง (วสิฏฐี เตชานุกูล, 18 กุมภาพันธ์ 2556; อ้อมพร โฆวินทะ, สัมภาษณ์, 18 มีนาคม 2556) นอกจากนั้นท่านยังได้ยกตัวอย่างคำสอนทางพุทธศาสนาที่ทำให้เข้าใจได้ง่ายในการเตือนศิษย์ให้ ลด ละ เลิก พฤติกรรมต่าง ๆ ที่ไม่ดี เช่น การสูบบุหรี่ ไว้ดังนี้

> *"...พระพุทธเจ้าบอกเหตุเกิดเมื่อไร ให้ดับที่เหตุ ง่ายขนาดนี้ พระพยอมท่านบอก คนที่อยากจะเลิกบุหรี่ ง่ายจะตายไป แค่อ้าปากมันก็ร่วงไปแล้ว ไม่ต้องไปใช้ยา หรือจิตวิทยา (Psychology) อะไร แค่อ้าปากเลย จบ..."*
>
> (ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 10 เมษายน 2556)

วิทยา ไล้ทอง ยังได้ให้สัมภาษณ์ถึงพันเอกชูชาติ พิทักษากร ในเรื่องเกี่ยวกับศีลในเรื่องของการพูด ไว้ว่า ท่านยังคงเป็นปุถุชนธรรมดาคนหนึ่ง ไม่ใช่พระเคร่ง แต่ท่านไม่เคยพูดเพ้อเจ้อ ไม่พูดพร่ำเพรื่อ ไม่พูดเสียดสี ท่านไม่โกหกเพื่อให้ตนเองดูดี และไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนจากคำพูดของท่าน เมื่อท่านมีครอบครัวแล้ว ท่านมีความรับผิดชอบต่อครอบครัวของท่านเป็นอย่างดี (วิทยา ไล้ทอง, สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2556) สิ่งต่าง ๆ ที่ท่านปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ท่านสามารถควบคุม และปฏิบัติตนให้เป็นไปตามทำนองคลองธรรม คือ การเป็นแบบอย่างทางคุณงามความดี แบบอย่างของความมีศีลธรรมและความยุติธรรม ครองตนเหมาะสมต่อฐานะที่ท่านเป็นครูทุกประการ

1.2.3 การให้ความเคารพ และกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ

พันเอกชูชาติ พิทักษากร ให้ความเคารพต่อครูทุกคนที่เคยสอนท่าน สังเกตจากทุกครั้งที่ผู้วิจัยสัมภาษณ์ ท่านมักกล่าวถึง และชื่นชมครูแต่ละคนของท่านว่า มีความสามารถหรือน่ายกย่องในเรื่องใดบ้าง พร้อมกับให้ผู้วิจัยดูภาพของครูที่ท่านใส่กรอบรูปไว้ที่ผนังห้องดนตรีของท่าน พร้อมอธิบายอย่างละเอียดถึงที่มาในการได้พบกับครูแต่ละคน และท่านสามารถจดจำ ชื่อ นามสกุล รวมถึงรายละเอียดต่าง ๆ ของครูได้อย่างแม่นยำ นอกจากนั้น ทุกครั้งที่ท่านนำความรู้ที่ได้จากครูคนใดมาใช้ในการสอน หรือเล่าต่อให้กับผู้อื่นฟัง ท่านไม่เคยลืมอ้างอิงถึงบุคคลเหล่านั้นเลยสักครั้ง ทำให้สรุปได้อย่างหนึ่งว่า ท่านยังคงระลึกถึงบุญคุณของครูเป็นอย่างดี ตัวอย่างเช่น ครูสุทิน เทศารักษ์ ที่ได้อบรมสั่งสอนท่านมาตั้งแต่ยังเรียนอยู่ในประเทศไทย เป็นผู้ที่ให้ความรู้ทั้งในเรื่องของดนตรี และแง่คิดในการใช้ชีวิต แม้กระทั่งหลังจากที่ท่านเรียนกลับมาจากต่างประเทศ ท่านยังคงไปเยี่ยมเยียนครูสุทิน เทศารักษ์เป็นประจำทุกปี โดยเฉพาะการกราบสวัสดีปีใหม่ครูเป็นประจำทุกปี กระทั่งครูสุทิน เทศารักษ์ เสียชีวิต ท่านให้สัมภาษณ์ว่า สิ่งที่ท่านกระทำนี้ ไม่ใช่เป็นเพียงการมาพบ มาไหว้ เพื่อให้ครูสบายใจเท่านั้น แต่คือการบูชาครูของท่านด้วย (ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556) ดังที่ พูนโชค กุหลาบวงษ์ ได้กล่าวถึงพันเอกชูชาติ พิทักษากร กับครูสุทิน เทศารักษ์ ไว้ว่า

> *"...อาจารย์ชูชาติเป็นศิษย์คนแรก ๆ ส่วนผมเป็นศิษย์คนสุดท้าย ผมกับอาจารย์ชูชาติอายุห่างกันกว่าสี่สิบปี ตอนอาจารย์สุทิน ยังมีชีวิตอยู่ เราจะไปเยี่ยมและไปทานอาหารด้วยกันเสมอ ดังนั้นคนสามวัยมานั่งคุยกัน แทบจะไม่มีช่องว่างระหว่างวัยเลย เพราะเราจะคุยแต่เรื่องดนตรี และท่านทั้งสองจะผลัดกัน ระลึกความหลังกันเสมอ..."*
>
> (พูนโชค กุหลาบวงษ์, **สัมภาษณ์**, 21 มีนาคม 2556)

รวมถึงครูยรรยง แดงกูร ครูคนไทยอีกหนึ่งคนของพันเอกชูชาติ พิทักษากร และครูทุกคนที่เคยสอนท่านในช่วงที่เรียนอยู่ต่างประเทศ กระทั่งในปัจจุบันท่านยังคงทราบข่าวคราว และเรื่องราวต่าง ๆ ของครู ครูคนใดยังมีชีวิตอยู่ หรือเสียชีวิตไปแล้ว ท่านก็ทราบด้วยเช่นกัน นอกจากท่านแขวนภาพของครูที่เคยสอนท่านในช่วงที่ท่านเรียนทั้งในและต่างประเทศ เพื่อใช้ในการอ้างอิงเวลาที่ท่านสอน ให้ศิษย์แต่ละคนทราบว่า ครูของท่านแต่ละคนมีบุคลิกลักษณะ และหน้าตาอย่างไร ศิษย์บางคนได้เล่าว่า ช่วงที่ศิษย์เรียนกับท่าน ท่านเคยนำภาพของ แม็กซิม จาคอบเซ่น (Maxim Jacobsen) ครูที่สอนเทคนิคในการ

วิเคราะห์ และแก้ปัญหาต่าง ๆ ทางไวโอลิน รวมถึงเทคนิคทางด้านยิมนาสติกที่นำมาใช้ในการสอนของท่านกระทั่งปัจจุบันนี้ ท่านให้ศิษย์พกรูปของจาคอบเซ่น ใส่ไว้ในกล่องไวโอลินตลอดเวลา (อ้อมพร โฆวินทะ, สัมภาษณ์, 18 มีนาคม 2556) สำหรับเหตุผลที่ท่านให้ศิษย์พกติดตัวนั้น เพื่อให้ทราบว่า จาคอบเซ่น คือ ครูของท่านเอง เท่ากับว่า จาคอบเซ่น คือ อาจารย์ปู่ของศิษย์ทุกคนด้วยเช่นกัน (ศิริพงษ์ ทิพย์ทัญ, สัมภาษณ์, 18 มีนาคม 2556) เนื่องจากจาคอบเซ่น เป็นนักดนตรีที่มีความสามารถยอดเยี่ยม ทำให้ศิษย์รู้สึกว่า ได้เป็นศิษย์ของจาคอบเซ่น จึงเกิดความรู้สึกปลื้มปิติ มีแรงบันดาลใจในการเรียน และซ้อมดนตรี สิ่งสำคัญ คือ เพื่อให้เกิดความเคารพ ระลึกถึงบุญคุณของครูบาอาจารย์ที่ได้อบรมให้เกิดความรู้ในวิชาชีพของตน ส่วนตัวอย่างของครูทางด้านโยคะ ท่านมักกล่าวถึงผู้ที่ทำให้ท่านได้ เยฮูดิ เมนูฮิน (Yehudi Menuhin) ซึ่งเป็นผู้ที่ทำให้ และให้ความเคารพครูทุกครั้งที่ได้นำเทคนิคของครูมาใช้ในการเรียนการสอน โดยท่านจะเน้นย้ำทุกครั้ง ว่าเทคนิคนี้ได้มาจากครูคนใด (นรอรรถ จันทร์กล่ำ, สัมภาษณ์, 19 มีนาคม 2556) แม้กระทั่งนักประพันธ์เพลง หรือคีตกวีที่เสียชีวิตไปแล้ว เช่น โมสาร์ท เบโธเฟ่น ฯลฯ ท่านยังคงให้ความเคารพบุคคลเหล่านั้นอยู่เสมอ (ศิริพงษ์ ทิพย์ทัญ, สัมภาษณ์, 18 มีนาคม 2556) แสดงให้เห็นว่า การที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร สั่งสอนศิษย์ ท่านไม่เพียงบอกหรือสั่งให้ศิษย์ปฏิบัติตามเท่านั้น แต่ท่านปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดีต่อศิษย์ให้เห็นว่า ท่านเองได้ให้ความเคารพต่อผู้มีพระคุณเสมอ โดยเฉพาะผู้มีพระคุณต่อวิชาชีพนอกเหนือจากบุพการี นอกจากนั้น พูนโชค กุหลาบวงษ์ ซึ่งเป็นศิษย์ที่ใกล้ชิดกับท่าน และเคยเป็นศิษย์ของครูสุทิน เทศารักษ์ ยังได้กล่าวถึงเรื่องความกตัญญูของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ความว่า

> *"...ความกตัญญู ที่ท่านยึดถือมาโดยตลอดไม่เคยแปรเปลี่ยน ความกตัญญูของอาจารย์ชูชาตินับว่าเป็นสิ่งล้ำค่าที่สุด ผมได้เห็นและได้นำมาเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต ท่านไม่ต้องบอกเรา เพราะท่านปฏิบัติให้พวกเราเห็นอยู่เสมอ ดังนั้นอาจารย์ชูชาติ พิทักษากร คือตัวอย่างของความกตัญญู และเป็นครูผู้น่าเลื่อมใสของพวกเราทุกคน..."*
>
> (พูนโชค กุหลาบวงษ์, **สัมภาษณ์**, 21 มีนาคม 2556)

1.2.4 การเปิดใจกว้างในฐานะครู

สำหรับประเด็นนี้ ได้แบ่งออกเป็น 2 ประเด็นย่อย ได้แก่ 1. การให้โอกาส และสนับสนุนศิษย์อยู่เสมอ 2. การรับฟังศิษย์ โดยยินดีรับฟังความคิดเห็นของศิษย์ และยินดีเสียสละเวลารับฟังปัญหาให้คำปรึกษากับศิษย์ แต่ละหัวข้อมีรายละเอียด ดังนี้

1.2.4.1 การให้โอกาสต่าง ๆ และให้การสนับสนุนศิษย์เสมอ

สำหรับเรื่องการให้โอกาสต่าง ๆ กับศิษย์ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ความใจกว้างและเปิดโอกาสให้ศิษย์เสมอในเรื่องต่าง ๆ ท่านให้โอกาสศิษย์ทุกคนได้เรียนกับครูคนอื่น เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพของศิษย์ให้มีความก้าวหน้า และทำให้ศิษย์ได้มีโอกาสเรียนรู้เทคนิคที่มีความเหมาะสมกับตนเองมากที่สุดในวันข้างหน้า ท่านไม่คิดครอบครองศิษย์คนนั้นไว้เพียงคนเดียว โดยห้ามไปเรียนกับครูคนอื่น ท่านไม่เคยปฏิบัติเช่นนั้น หากถึงเวลาต้องเปลี่ยนครู หรือแม้กระทั่งต้องไปเรียนต่อต่างประเทศ ท่านยินดีสนับสนุนในทุกทางที่ท่านสามารถช่วยเหลือได้ ทั้งในด้านของการฝึกฝนทักษะปฏิบัติต่าง ๆ หรือการเตรียมความพร้อมในทุกด้าน เพื่อให้สามารถผ่านการคัดเลือก และให้กำลังใจต่าง ๆ ดังที่ โกวิทย์ ขันธศิริ ได้เล่าถึงครั้งที่ตนต้องเดินทางไปเรียนต่อทางด้านดนตรีในต่างประเทศ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ยังสนับสนุนศิษย์คนนี้อย่างเต็มที่ ดังคำกล่าวที่ว่า

> *"...เคยมีครูเมืองนอกที่อยากจะให้ศิษย์เรียนอยู่กับตน หรือครูคนไทยบางคน ก็จะโกรธเมื่อเวลาที่ศิษย์ไปเรียนต่อกับคนอื่น แต่สำหรับอาจารย์ชูชาติแล้ว มีแต่ความยินดีและสนับสนุนให้มีโอกาสในการพัฒนาที่ดีกว่าเดิม กระทั่งสนับสนุนให้ศิษย์เก่งกว่าตนเองเสียด้วยซ้ำ อาจารย์ชูชาติไม่มีอย่างนั้น ผมไปท่านดีใจนะ ที่ตัวผมเองจะได้พัฒนา ท่านบอกให้ไปนะ ตั้งใจขนาดนี้ ไปพัฒนา ไปตั้งใจเรียนให้ได้สูงขึ้น ยังแนะนำเลยหาครูที่หนุ่มหน่อยหรืออะไรต่าง ๆ ครูที่เก่ง ๆ นี่เป็นจรรยาบรรณของท่าน ฝรั่งยังสู้ไม่ได้เลย...จนกระทั่งวันหนึ่งก็มีโอกาสที่จะต้องไปเมืองนอก ติดตามท่านทูตไป ท่านก็สอนให้ทำให้ดีที่สุด ท่านก็บอกว่าก็ขอให้เดินทาง แล้วก็ขอให้ไปสำเร็จนะ ท่านก็ชื่นชม หลังจากนั้นแล้ว พอกลับมาท่านก็ให้เกียรติไปเล่นกับวงท่าน ท่านให้เกียรติเล่นในวง แล้วก็ชื่นชมเวลาทำงาน ผมมา ท่านก็แนะนำ..."*

(โกวิทย์ ขันธศิริ, **สัมภาษณ์**, 11 กุมภาพันธ์ 2556)

สอดคล้องกับศิษย์อีกคนหนึ่ง คือ ณัชชา พันธุ์เจริญ ที่มีประสบการณ์ในเรื่องที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้ให้โอกาสกับตนในการเรียนเปียโนกับครูคนใหม่ ทั้งที่ท่านยังมีความสามารถในการสอนต่อได้ แต่ท่านให้ความเห็นว่า ถึงเวลาที่ศิษย์คนนี้ควรต้องมีโอกาสในการเรียนเทคนิคที่มีความแตกต่างจากท่าน เพื่อเพิ่มความรู้ และพัฒนาศักยภาพของตนด้วยเทคนิคจากครูคนอื่นเพิ่มเติม ณัชชา พันธุ์เจริญ (สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2556) ยังคงยึดมาจนปัจจุบันว่า ครูไม่ควรยึดติดกับนักเรียน หากนักเรียนต้องการเปลี่ยนครู ครูควรให้เปลี่ยน หากนักเรียนไม่ต้องการเปลี่ยน แต่นักเรียนคนนั้นควรได้รับการพัฒนาในด้านอื่น ๆ เพิ่มเติม ก็ควรให้นักเรียนได้เปลี่ยน ณัชชา พันธุ์เจริญได้กล่าวว่า ความคิดเหล่านี้ ได้มาจากแบบอย่างของพันเอกชูชาติ พิทักษากร สอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า

> *"...อาจารย์บอกว่าเรียนกับอาจารย์ครบ 5 ปีแล้วนะ เปลี่ยนครูบ้างดีกว่าไหม คืออาจารย์เป็นคนใจกว้างมาก เวลาเราสร้างศิษย์ก็ควรจะเป็นแบบนั้น คืออย่าให้เหมือนเรา เพราะฉะนั้นทางเดียวที่เขาจะเป็นตัวตนของเขา ก็คือเราต้องให้โอกาสเขาที่จะเจอะเจอคนเยอะ ๆ ไม่ใช่หวงศิษย์ แต่อาจารย์ชูชาติจะพยายามหาข้อมูลให้ว่ามีใครบ้าง ในที่สุดก็ได้ครูคนใหม่ {พร้อมกล่าวชื่ออาจารย์} แล้วก็เรียนกับครูคนใหม่ต่อจากนั้นก็ไปเรียนเมืองนอก..."*
>
> (ณัชชา พันธุ์เจริญ, **สัมภาษณ์**, 6 มีนาคม 2556)

นอกจากนั้น ยังมีศิษย์อีกหลายคนที่ได้รับการสนับสนุน ทำให้มีโอกาสทางการศึกษา และทางด้านดนตรี จากพันเอกชูชาติ พิทักษากร อีกหลายกรณี ดังที่ รังสิพันธุ์ แข็งขัน (สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2556) ได้กล่าวว่า ท่านให้โอกาสศิษย์อยู่เสมอ ไม่ว่าเมื่อใดก็ตาม และท่านให้ความยกย่องศิษย์ทุกคนเสมอ และอโณทัย นิติพน (สัมภาษณ์, 14 มีนาคม 2556) กล่าวว่า ท่านให้โอกาสศิษย์เสมอ แม้กระทั่งในเวลาที่ท่านสอนในเรื่องใดก็ตาม ท่านจะให้โอกาสศิษย์ในการพัฒนาตนเอง ไม่คาดหวังว่าศิษย์ต้องเป็นในสิ่งที่ท่านต้องการภายในระยะเวลาอันสั้น แต่ท่านให้โอกาสศิษย์คิด ทบทวน หากยังไม่สามารถแก้ไขตนเอง หรือปฏิบัติในสิ่งที่ท่านสอนได้ในตอนนี้ อีก 10 ปีต่อไปศิษย์อาจคิดได้ ท่านให้โอกาสกับทุกคน และทุกเรื่องอย่างแท้จริง

สำหรับตัวอย่างในการให้การสนับสนุนจนศิษย์ได้มีโอกาสก้าวหน้า และพัฒนาตนเองยังมีอีกหลายกรณี ดังตัวอย่างของ ณัชชา พันธุ์เจริญ ครูดนตรี และนักเปียโนที่มีความเป็น

เอกลักษณ์โดดเด่นในการเดี่ยวทางไทยที่สุดคนหนึ่ง ยังได้รับการสนับสนุนจากท่าน ให้เข้าเรียนในคณะครุศาสตร์ ทางด้านดนตรี ทั้งที่ในขณะนั้นการเรียนคณะครุศาสตร์ไม่ได้เป็นที่ต้องการของศิษย์คนนี้ และครอบครัวของศิษย์คนนี้ยังไม่ให้การสนับสนุนแต่ประการใด แต่ท่านยังคงสนับสนุนศิษย์ต่อไป เนื่องจากท่านเห็นว่าศิษย์คนนี้มีความเก่งในเรื่องทางวิชาการ และความสามารถทางด้านดนตรีมากพอสมควร ท่านจึงต้องส่งเสริม เพื่อให้สามารถพัฒนาตนเอง และสร้างประโยชน์ให้กับส่วนรวมได้ เนื่องจากในสมัยนั้นคนที่เก่งดนตรีมักไม่เก่งวิชาการ และผู้ที่เรียนวิชาการมักไม่เก่งดนตรี กระทั่งเมื่อศิษย์สามารถสอบเข้าคณะครุศาสตร์ ด้านดนตรีได้แล้ว ท่านยังให้คำแนะนำให้หยุดเรียนดนตรีก่อน เพื่อเตรียมตัวสอบทางด้านวิชาการให้สามารถขึ้นบอร์ดติดอันดับทำเนียบผู้ที่มีความเก่งทางด้านวิชาการของประเทศไทย

> *"...อาจารย์ชูชาติจะให้ครูเลิกเรียนดนตรีไปเลย 6 เดือน เพื่อไปดูหนังสือเท่านั้นเลย เพื่อเอาให้ติดบอร์ดประเทศไทย คิดดูว่าจะสอบเข้าดนตรี แต่อาจารย์ชูชาติให้เลิกเรียนดนตรีนะ ให้ไปดูหนังสือ อาจารย์เป็นผู้กำหนดให้หมด แล้วสุดท้ายจากการที่ครูมีชื่อติดบอร์ดประเทศไทย ทำให้ครูมีสิทธิ์สมัครสอบชิงทุน ก.พ. เพื่อไปเรียนต่อต่างประเทศ ซึ่งนี่ทำให้ทุกอย่างลงตัว ถ้าหากวันนั้นครูไม่ติดบอร์ดประเทศไทยก็จะไม่มีสิทธิ์สมัครเลย นี่จึงเป็นที่มาของการได้ทุนของครูจนถึง ณ วันนี้..."*
>
> (ณัชชา พันธุ์เจริญ, **สัมภาษณ์**, 6 มีนาคม 2556)

การขึ้นบอร์ดติดอันดับทำเนียบผู้ที่มีความเก่งทางด้านวิชาการของประเทศไทย คือ การมีรายชื่อในหนังสือพิมพ์ว่า นักเรียนที่มีรายชื่อเป็นนักเรียนดีเด่นจากทั่วประเทศ เพราะสมัยข้อสอบที่ใช้ยังเป็นข้อสอบกลาง (National exam) ทั้งประเทศใช้ข้อสอบเดียวกัน จากคะแนนในครั้งนี้ทำให้สามารถสอบชิงทุนของรัฐบาล (ทุน ก.พ.) เพื่อไปเรียนต่อทางด้านดนตรีที่ต่างประเทศ คุณสมบัติของทุนนี้ คือ ผู้ชิงทุนต้องมีรายชื่อขึ้นบอร์ดติดอันดับทำเนียบผู้ที่มีความเก่งทางด้านวิชาการของประเทศไทย กระทั่งคนเก่งหลายคนในสมัยนั้น กลับไม่สามารถสอบเพื่อชิงทุนนี้ได้ เนื่องจากไม่มีโอกาสสอบคัดเลือกเพื่อติดอันดับในบอร์ดของประเทศ สิ่งนี้คือจุดเริ่มต้นที่ทำให้ชีวิตของศิษย์คนนี้เกิดความเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น เป็นนักเปียโนที่มีเชื่อเสียงระดับชาติ เป็นที่ยอมรับในวงการดนตรีอย่างกว้างขวาง สุดท้ายยังส่งผลให้ศิษย์คนนี้ได้ประกอบวิชาชีพครูดนตรี เพื่อถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ ของตนให้

เป็นประโยชน์ต่อสังคมได้อย่างที่ท่านได้คาดหวังไว้ตั้งแต่ต้น ณัชชา พันธุ์เจริญ (สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2556) นอกจากนั้น ยังมีตัวอย่างของศิษย์ที่ได้กล่าวถึงท่านในเรื่องการให้โอกาส และสนับสนุนศิษย์ ดังนี้

"...ผมไปค่ายเยาวชนอาเซียนได้ แต่ครั้งแรกไม่ได้ไปสอบ โดนอาจารย์ชูชาติว่า ก็เลยไปสอบครั้งที่สอง ครั้งที่สาม ก็ได้ไปอินโดนีเซีย ไปฟิลิปปินส์ ผลักดันทุกคน มีการสอบที่ไหนอาจารย์จะมาบอกหมดเลย ให้ไปลองสอบดู..."

(นาวี คชเสนี, **สัมภาษณ์**, 21 มีนาคม 2556)

"...อาจารย์ให้ความรู้ผม อาจารย์ไม่ปล่อยมือ อาจารย์ให้โอกาสที่ผมจะขึ้นมานำ Section นั้น ผมเคยคุยกับอาจารย์ ว่าคอนเสิร์ตนั้นมันมีความเป็นมาอย่างไรเหรอ ทำไมอาจารย์ถึงเลือกผม อาจารย์บอกว่า ผมเห็นคุณมีพัฒนาการ เพราะฉะนั้นคุณมีพัฒนาการ คุณน่าจะทำได้ คือ ด้วยคำว่า "น่าจะทำได้" ไม่ใช่ว่าคุณทำได้นะ คำว่าน่าทำได้ มันคือโปรเจคร่วมกันระหว่างผมกับอาจารย์ โดยที่เราไม่ได้บอกว่า ต้องมาตกลงกันนะ ต้องขยันซ้อมนะ ต้องได้นะ แต่นั่นคืออาจารย์ให้โอกาสผม..."

(วชิรวิชญ์ ปัญญาลักษณ์, **สัมภาษณ์,** 13 มีนาคม 2556)

จากคำบอกเล่าดังกล่าวของ วชิรวิชญ์ ปัญญาลักษณ์ ในปัจจุบัน ศิษย์คนนี้ได้เป็นผู้อำนวยเพลงที่มีชื่อเสียงอย่างต่อเนื่อง จากการที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้ให้โอกาสในครั้งนั้น และหลังจากนั้นมา ท่านยังได้ให้การสนับสนุนศิษย์คนนี้ในการเป็นผู้อำนวยเพลงอีกหลายครั้งหากท่านสามารถช่วยเหลือได้ กล่าวได้ว่า หากพันเอกชูชาติ พิทักษากร มีโอกาสในการสนับสนุนศิษย์ ไม่ว่าด้านใดก็ตาม เสมือนเป็นใบเบิกทางให้กับศิษย์หลาย ๆ คนที่ประสบความสำเร็จได้จนถึงปัจจุบัน สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า ท่านมีการคาดการณ์ที่ใช้ทั้งเหตุและผลในการตัดสินใจ สิ่งนี้เป็นสิ่งสำคัญสำหรับครูทุกคน ไม่ใช่เพียงแค่การสอนในแต่ละครั้งให้ครบเวลาเท่านั้น แต่รวมถึงการหาโอกาสที่ดี และเหมาะสมให้กับศิษย์ ส่งเสริมให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตัวศิษย์ และสังคมส่วนรวม ดังเช่น ศิษย์หลายคนของท่านที่ได้สร้างชื่อเสียงให้กับตนเอง และประเทศชาติ สร้างสรรค์สิ่งที่มีคุณค่าให้เกิดขึ้นแก่วงการการศึกษาของไทย ดังนั้น ครูที่มีความพร้อมในการเป็นครู ไม่ใช่ครูที่สั่งสอนและให้ความรู้แก่ศิษย์ แต่ต้องสามารถดึงศักยภาพของศิษย์ และพัฒนาให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และผู้อื่นได้มากที่สุดด้วย ดังคำกล่าวที่ว่า

"...ต้องนึกย้อนว่า คนเรากว่าจะมาถึงจุดนี้ของทุกคน มันจะมีตัวต่อ (Puzzle) ที่ต้องต่อเรียงกันโดยที่ไม่มีชิ้นใดชิ้นหนึ่งหายไป ถ้ามีชิ้นใดชิ้นหนึ่งหายไปเราจะไม่ถึงจุดนี้ ครูก็มีช่วงที่มันมีตัวต่อชิ้นสำคัญหลายตัวหลายชิ้นมาตลอด และชิ้นที่สำคัญที่สุดก็คือชิ้นนี้ ตอนที่อาจารย์ชูชาติพยายามบอกว่าเรียนต่อดนตรีเถอะ...ท่านมีวิสัยทัศน์ที่จะมองได้ว่ามันน่าจะเป็นอาชีพที่ดีสำหรับเรา เป็นประโยชน์กับเรา เป็นประโยชน์กับส่วนรวม ซึ่งครูว่า ครูก็คงทำได้ถึงจุดที่อาจารย์อยากจะเห็น..."

(ณัชชา พันธุ์เจริญ, **สัมภาษณ์**, 6 มีนาคม 2556)

"...อาจารย์ค่อนข้างที่จะถามว่าเราเป็นอย่างไรบ้าง หรือได้รับข่าวอะไรของเรา ท่านก็สนใจถามเรา อย่างพี่จะไปเชียงราย อาจารย์ก็จะมาถามว่าได้ข่าวว่าเป็นผู้เรียบเรียงเพลง (Arranger) เหรอ แล้วอาจารย์ก็คุยกับเราว่าไปทำอะไรมาอย่างไร... อย่างสิ่งที่ผมทำ เป็นสิ่งที่ทำให้กับเด็กให้กับเยาวชน แล้วอาจารย์เคยพูดมาประโยคหนึ่ง ผมขนลุกมากเลย คือ มันก็ไม่มีอะไรมากหรอก แค่อยากเห็นเด็กยิ้มเท่านั้นเอง ประเด็นมันไม่ได้ว่าเด็กเก่ง แต่ว่าเด็กมีความสุข ผมก็มีความสุขแล้ว..."

(นาวิน เอมเปรมศิลป์, **สัมภาษณ์,** 22 กุมภาพันธ์ 2556)

จากคำพูดดังกล่าว นาวิน เอมเปรมศิลป์ ยังได้เล่าอีกว่า คำพูดเหล่านี้เป็นเสมือนกำลังใจที่ทำให้ยังคงปฏิบัติสิ่งดี ๆ เหล่านี้ต่อไป ทำให้มีความมั่นใจในสิ่งที่กำลังตั้งใจปฏิบัติอยู่ กระทั่งความประทับใจของศิษย์หลาย ๆ คน ในเรื่องที่ท่านตั้งใจมาชมคอนเสิร์ต ซึ่งเป็นผลงานของศิษย์ ไม่ว่าเป็นคอนเสิร์ตเล็กหรือใหญ่ก็ตาม หากท่านสามารถมาชมได้ ท่านไม่เคยปฏิเสธ บางครั้งศิษย์เกรงใจไม่กล้าบอกท่าน เนื่องจากท่านอาจเดินทางไม่สะดวก แต่ท่านยังทราบเรื่องด้วยตนเอง ก็ยังสามารถมาชมคอนเสิร์ตทุกครั้ง กระทั่งในปัจจุบันซึ่งท่านอายุมากแล้ว แต่ยังไม่เคยปฏิเสธการมาเป็นกำลังใจ สนับสนุนและร่วมแสดงความชื่นชมต่อศิษย์ทุกคนเมื่อมีโอกาส ดังที่ ศิริพงษ์ ทิพย์ทัญ (สัมภาษณ์, 18 มีนาคม 2556) และระพี นภาวรรณ (สัมภาษณ์, 19 มีนาคม 2556) ได้ให้สัมภาษณ์ตรงกันว่า ท่านให้กำลังใจตลอด คอนเสิร์ต์ทุกครั้ง ท่านมาชมไม่เคยขาด ทั้งที่ท่านอายุเยอะขึ้น การเดินทางต่าง ๆ เริ่มลำบาก ทำให้ศิษย์ต่างซึ้งใจ ไม่ว่าคอนเสิร์ตเล็กหรือใหญ่ขนาดไหน ท่านได้ให้เหตุผลว่า ถ้าคนในวงการดนตรีไม่ร่วมกันชื่นชมแล้ว ย่อมไม่ต้องคาดหวังให้ผู้อื่นชื่นชม ศิษย์หลายคนกล่าวว่า ท่านไม่ได้ไปชมคอนเสิร์ต เพื่อจับผิด

หรือสังเกตว่าผู้เล่นดนตรีนั้น เล่นไม่ดีจุดใดบ้าง แต่ท่านชมคอนเสิร์ตเพื่อให้กำลังใจ แสดงให้เห็นว่านอกจากท่านสนับสนุนศิษย์แล้ว ท่านยังสนับสนุนวงการดนตรี สนับสนุนวิชาชีพนี้ ไม่ว่าในฐานะครูสอนดนตรี ศิลปิน หรือฐานะใดก็ตาม ท่านยังคงให้ความสำคัญกับสิ่งเหล่านี้เสมอมา นอกจากนั้น รังสิพันธุ์ แข็งขัน (สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2556) ยังให้สัมภาษณ์ว่า ท่านไม่เคยประกาศตนว่า ศิษย์คนใดบ้างที่เก่งได้เพราะท่านสอน หรือเก่งเพราะเป็นลูกศิษย์ท่าน ท่านไม่เคยพูดเพื่อเอาความดีเข้าตน ไม่เคยใช้ความสำเร็จของลูกศิษย์เป็นส่วนหนึ่งของตัวท่านเองเลยสักครั้ง

1.2.4.2 การรับฟัง

สำหรับในประเด็นเรื่อง การรับฟัง ได้แบ่งออกเป็น 2 ประเด็นย่อย คือ การที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร มีความยินดีรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น รวมถึงศิษย์ และความยินดีในการเสียสละเวลารับฟังปัญหาและให้คำปรึกษากับศิษย์เสมอมา รายละเอียดของแต่ละประเด็น มีดังนี้

1) ยินดีรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น รวมถึงศิษย์

พันเอกชูชาติ พิทักษากร สามารถรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นได้อย่างดี ไม่ว่าเรื่องใด โดยเฉพาะในด้านการทำงาน ท่านมีหลายบทบาท ทั้งศิลปิน ผู้ประพันธ์เพลง ผู้อำนวยเพลง ผู้อำนวยการวง แม้กระทั่งในฐานะครู ดังนั้น การที่ท่านต้องทำงานร่วมกับบุคคลอื่น ต้องพบ และสอนศิษย์ซึ่งมีพื้นฐานทางความคิด และการกระทำที่แตกต่างกันค่อนข้างมาก แต่ท่านแทบไม่เคยมีปัญหากับศิษย์และผู้อื่น สาเหตุประการหนึ่งอาจมาจากพื้นฐานนิสัยของท่านที่ไม่ใช้ความคิดเห็นของตนเป็นที่ตั้ง แต่ท่านยินดีรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นรอบข้าง โดยไม่รู้สึกว่าการเอาชนะ เพื่อให้ได้ในสิ่งที่ท่านคิดนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ท่านพร้อมยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง ท่านกล่าวเสมอว่า ย่อมมีความคิดเห็นที่ถูกต้องมากกว่าความคิดเห็นของท่านเสมอ ขึ้นอยู่กับว่ามองจากมุมมองของผู้ใด เป็นไปได้ที่สิ่งเหล่านั้นอาจไม่ได้มีเพียงคำตอบเดียว ท่านได้ให้สัมภาษณ์ไว้ ความว่า

> *"...ผมเป็นคนขี้สงสัย ทำไมอย่างนี้ ๆ แต่ผมไม่ใช่สงสัยแล้วไปเถียงกัน ผมเป็นคนไม่เถียงกับคน ผมจะนั่งสงบเสงี่ยม แต่กลับไปบ้านแล้วก็คิด ๆ มันอะไรนะ อะไรกันเนี่ย แล้วเราจะเอาตรงนั้นมาใช้กับเราได้หรือเปล่า เพราะฉะนั้น เราก็มีแต่ทางได้ ไม่มีทางเสีย ไม่มีทางเสียเพื่อน เพราะเขาอาจจะถูก แต่ถูกของเขา..."*
>
> (ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 11 มกราคม 2556)

เมื่อกล่าวถึงการเปิดใจและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ยังมีอีกหนึ่งเหตุการณ์ ที่ทำให้พันเอกชูชาติ พิทักษากร พบจุดหักเหในชีวิตที่มีความสำคัญต่อวิชาชีพครูดนตรีของท่าน โดยท่านต้องต่อสู้กับความมีอัตตา (Ego) ของตนเอง ด้วยการยอมรับในสิ่งที่ แม็กซิม จาคอบเซ่น ครูสอนไวโอลิน ได้พูดไว้ก่อนที่จะรับท่านเป็นศิษย์ว่า ท่านยังมีความบกพร่องในการเล่นไวโอลินอยู่มาก ทั้งที่ขณะนั้นท่านยังอยู่ในช่วงวัยรุ่น มีความใจร้อนสูงมาก ประกอบกับเพิ่งชนะเลิศการประกวดการแข่งขันไวโอลินถึง 2 สมัยติดต่อกัน ก่อนหน้าที่จะเจอกับ จาคอบเซ่น แต่ท่านเลือกรับฟัง และพร้อมเปิดรับวิธีการใหม่ของ จาคอบเซ่น พร้อมทั้งหาสาเหตุว่า เหตุใดจึงกล่าวหาว่าท่านมีความบกพร่องในการเล่นไวโอลินมากเช่นนั้น ท่านได้เล่าว่า

> *"...ผมผ่านการทดสอบคัดเลือก (Audition) 1 ใน 2 คน ตอนนั้นอายุประมาณ 20 กว่า ท่านพูดกับผมอย่างนี้ คุณผ่านการคัดเลือก แต่ท่านบอกว่า "แต่!" ตรงนี้เองทำให้ชีวิตผมเปลี่ยนไปทันทีเลย "But you don't know how to play the violin." อัตตา (Ego) ผมขึ้นเลย อาจารย์อาจจะไม่รู้ว่าเราเป็นแชมป์ 2 ปีควบของอังกฤษถึงได้พูดอย่างนี้ ลุกขึ้นไปดีกว่าจะบอกลา Say goodbye เลย แต่ผมก็คิด ถ้าอาจารย์พูดถูก "don't know how to" มันจะต้องมีอะไรเหนือกว่านั้นเยอะ เพราะดูวิธีการสอนเมื่อครู่มันไม่ใช่ธรรมดา แล้วก็ไม่เคยเห็นอะไรอย่างนั้นเลย ผมเลยตอบท่านไปว่า "Yes, professor. I study with you." ง่าย ๆ อย่างนี้เลย และจุดนั้นเป็นจุดหันเหของชีวิต จากคำว่า "but" ของท่านนิดเดียวที่ต่อสู้กับอัตตา (Ego) ของผมอยู่..."*
>
> (ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 11 มกราคม 2556)

ถ้ากล่าวในเรื่องการรับฟังของพันเอกชูชาติ พิทักษากร มีตัวอย่างของศิษย์ที่ให้ความเห็นในด้านนี้ ความว่า

> *"...อาจารย์ทำตัวเป็นกันเองกับพวกเรา อาจารย์จะฟังความคิดเห็นของพวกเรา เรามีความคิดเห็นเรื่องไหน ๆ อาจารย์ก็ยอมรับ คือไม่เหมือนกับแค่ครูในห้องที่เข้ามาสอนแล้วเลิกกันไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิชาพวกดนตรีพวกนี้ ความใกล้ชิดระหว่างอาจารย์กับลูกศิษย์จะอยู่ใกล้กันมากกว่าหลาย ๆ สาขาวิชา..."*
>
> (ชูวิทย์ ยุระยง, **สัมภาษณ์**, 20 มีนาคม 2556)

"...อาจารย์ไม่ใช่เผด็จการ เพราะอาจารย์มีเหตุผล สิ่งที่อาจารย์คิด ส่วนใหญ่อาจารย์จะหาข้อมูล แล้วก็อาจจะรวบรวมจากความคิดเห็นของทั้งนักเรียนทั้ง ครูบาอาจารย์ ทำไปด้วยกัน ไม่ใช่ฉันจะเอาอย่างนี้ คิดคนเดียว อาจารย์ไม่ได้คิดคนเดียว ชวนไปด้วยกัน ชวนกันไป พากันไป..."

(วิทยา ไล้ทอง, **สัมภาษณ์**, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

"...ท่านเปิดกว้างทางความคิด เราสามารถแสดงความคิดเห็นได้ ท่าน จะรับฟังศิษย์เสมอ..."

(พูนโชค กุหลาบวงษ์, **สัมภาษณ์**, 21 มีนาคม 2556)

2) ยินดีเสียสละเวลา ยินดีรับฟังปัญหาและให้คำปรึกษากับ ทั้งด้านที่เกี่ยว และไม่เกี่ยวข้องต่อวิชาดนตรี

ศิษย์ส่วนใหญ่กล่าวตรงกันว่า พันเอกชูชาติ พิทักษากร สามารถรับรู้ได้ว่า ในแต่ละครั้งที่ท่านสอน หากศิษย์คนใดมีปัญหาหรือมีสิ่งใดผิดปกติเกิดขึ้นกับศิษย์ ไม่ว่าการเรียนเดี่ยว หรือกลุ่ม แต่สำหรับการเรียนเดี่ยว ทำให้ท่านสามารถสังเกตได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึง ความใส่ใจของท่านที่มีต่อศิษย์ โดยไม่คิดว่าปัญหาของศิษย์เป็นปัญหาที่ไม่มีสาระ ท่านไม่ได้มองในมุมของ ผู้ใหญ่ว่า ปัญหาเหล่านี้เป็นเรื่องของเด็ก ๆ แต่ท่านให้ความใส่ใจในแทบทุกเรื่องที่เกิดขึ้นกับศิษย์แต่ละคน โดยเฉพาะหากเรื่องนั้นมีผลกระทบต่อการเรียนดนตรี และศิษย์ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง ศิษย์ของท่านยังมีความเห็นตรงกันว่า ศิษย์ส่วนใหญ่เลือกที่จะเล่าปัญหาต่าง ๆ ของตนให้ท่านฟัง โดยไม่ รู้สึกอับอาย ทั้งที่บางคนไม่กล้าเล่าให้ผู้ปกครองของตนฟังเสียด้วยซ้ำ แต่เมื่อศิษย์ได้คุยกับท่าน กลับรู้สึก ต้องการเล่าทุกเรื่องให้ท่านฟัง ไม่เพียงแค่ปัญหาส่วนตัวเท่านั้น แต่ยังรวมถึงปัญหาในการเรียน การทำงาน ที่ท่านยังคงยินดีให้คำปรึกษากับทุกคนเสมอกัน ดังคำกล่าวของศิษย์ที่ว่า

"...คุยกันบ่อยทุกเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องดนตรี หรือต้องการความเห็น เรื่องอะไรถามอาจารย์ได้ จะเป็นเรื่องดนตรี เรื่องส่วนตัว เรื่องนิสิต คืออะไรก็ได้ เล่าให้

อาจารย์ฟัง อาจารย์จะมีความเห็นที่เป็นประโยชน์กับเราเสมอ แม้แต่เรื่องสุขภาพก็คุยได้หมด และอาจารย์ไม่มีช่องว่าง ถึงแม้ว่าอาจารย์แก่กว่าครู 2 รอบ 24 ปีพอดี... "

(ณัชชา พันธุ์เจริญ, **สัมภาษณ์**, 6 มีนาคม 2556)

"...ถ้าเวลาที่จะเล่นคอนเสิร์ต เปรียบเหมือนกับทหารในเวลาออกรบ จะต้องเตรียมตัวอย่างไร เตรียมไปออกรบต้องมีอะไรบ้าง ไม่ว่าจะเป็นทักษะเรื่องอะไรต่าง ๆ ก็ตาม อาจารย์ก็จะบอก... "

(ชูวิทย์ ยุระยง, **สัมภาษณ์**, 20 มีนาคม 2556)

"...ถ้าเราไม่เข้าใจอะไรต่อมิอะไร ไม่ใช่เหมือนอาจารย์คนอื่น ที่พอเราไปถามเขาก็จะรำคาญ แต่ว่าอาจารย์ชูชาติแกจะอธิบาย...อาจารย์จะยินดีอธิบายให้ฟัง คือเราไม่รู้สึกว่าอาจารย์เขาจะรำคาญหรือเปล่า หรือเราไปถามแล้วคำถามมันแย่หรือเปล่า เราจะไม่รู้สึกอย่างนั้น เวลาเราไปเจออาจารย์นอกเวลา เราก็สามารถไปถามได้ ไม่ใช่แกจะบอกว่ายุ่ง เดี๋ยวค่อยว่ากัน จะไม่ใช่อย่างนั้น...สมัยที่ผมเรียนครุศาสตร์ ผมเป็นพวกกระตือรือร้น และพอทำเพลงเสร็จก็อยากจะแสดงให้เห็น มันมีความรู้สึกอย่างนั้น และอาจารย์ก็ดูให้ทุกครั้ง อาจารย์เป็นผู้ใหญ่ที่เราเข้าไปปรึกษาเวลามีปัญหา มีแนวคิด หรือว่ามีอะไรต่อมิอะไร อาจารย์จะให้คำปรึกษาอยู่ตลอด... "

(ณรงค์ฤทธิ์ ธรรมบุตร, **สัมภาษณ์**, 21 มีนาคม 2556)

"...อาจารย์ยินดีที่จะให้เวลาในการอธิบายเพิ่มเติมส่วนตัวกับเด็ก แล้วก็เท่าที่เห็นอาจารย์ อาจารย์จะใช้เวลากับการมาทำคอร์สพิเศษที่ให้นิสิตเรียน ซึ่งในสมัยก่อนที่เราพยายามจะสร้างสาขาใหม่ ๆ คนก็น้อย เราพยายามจะสร้างวงออร์เคสตร้าวงสตริง คนเล่นไม่พอ ตอนเย็น ๆ ก็มาฝึกทั้งพวกดนตรีไทย ดนตรีสากล เครื่องเป่า มาฝึกไวโอลิน ฝึกเชลโล่ อาจารย์เสียสละเวลามาสอน หลายคนที่เปลี่ยนเข็มจากเคยเป่า เคยเล่นดนตรีไทย มาเล่นเชลโล่ สีไวโอลินก็มี... "

(วิทยา ไล้ทอง, **สัมภาษณ์**, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

"...เราเข้าไปหาแกได้ตลอด ถ้าเห็นแกว่าง มีเรื่องส่วนตัวเข้าไปปรึกษา แกก็ให้เวลาเรา นั่งคุยกับเรา อาจารย์เป็นมากกว่าครู มากกว่าญาติ ญาติบางคนเรายังไม่สนิทด้วยอะไรอย่างนี้ ก็ไม่รู้จะใช้คำว่าอย่างไร คือเป็นครูจริง ๆ คำว่าครูจริง ๆ..."

(สิทธิชัย เพ็งเจริญ, **สัมภาษณ์**, 20 มีนาคม 2556)

"...อาจารย์เป็นหลักให้เราในทุกเรื่อง ไม่ใช่เรื่องเรียนเท่านั้น แต่เรื่องส่วนตัว เรื่องชีวิต อาจารย์จะถามไถ่ตลอดเป็นอย่างไรตอนนี้ เจอหน้าก็ต้องถาม บางครั้งเรามีปัญหาอาจารย์ก็จะรู้ แล้วก็เป็นท่านเดียวที่ผมกล้าพูดเรื่องในชีวิต บางเรื่องไม่บอกใคร แต่บอกอาจารย์ เรารู้สึกว่าอาจารย์เป็นมากกว่าครู...อาจารย์มีมุมมองที่จริง คือบางครั้งแกจะไม่ปลอบ แกจะไม่ทำให้เราคุยแล้วดีใจหรือเอาให้สบายใจไปก่อน แต่อาจารย์จะพูดเรื่องจริง ข้อเท็จจริง (Fact) ว่าเป็นอย่างนี้นะ ต้องยอมรับมัน...มันจะรู้สึกได้ เวลาที่เราคุย อาจารย์ก็จะไม่ปิดกั้น (Block) เรา รู้สึกว่าอาจารย์แชร์เรา รู้สึกไว้ใจอาจารย์ คำว่าไว้ใจ คือไว้ใจทุกอย่าง มอบกายถวายชีวิตให้ {หัวเราะ} ชีวิตนี้ไม่มีความลับให้อาจารย์..."

(นรอรรถ จันทร์กล่ำ, **สัมภาษณ์**, 19 มีนาคม 2556)

"...มันมีความสนิทสนมกันซะจนเหมือนอาจารย์เป็นญาติผู้ใหญ่คนหนึ่ง แล้วก็เป็นคนที่เราเปิดใจด้วยได้ เพราะบุคลิกภาพของอาจารย์เป็นแบบนั้น เราเลยเปิดให้กับแกทุก ๆ อย่าง..."

(ศิริพงษ์ ทิพย์ทัญ, **สัมภาษณ์**, 18 มีนาคม 2556)

"...อาจารย์จะให้คำแนะนำ อาจารย์ก็จะให้เวลาเป็นช่วงที่เรียนเสร็จแล้วอะไรอย่างนี้ ผมไม่ทราบว่าใครมีประสบการณ์ไหม คือบางทีก่อนที่จะเรียนกับอาจารย์ ทะเลาะกับแฟน อาจารย์ก็เข้าใจสภาพ พอผมเคลียร์เรื่องของผมเองก็ดีขึ้น แต่อาจารย์ก็จะให้คำแนะนำ..."

(สราวุฒิ ผลาชีวะ, **สัมภาษณ์,** 22 กุมภาพันธ์ 2556)

"...เคยมีบางที เครียด อาจารย์เห็นหน้าก็คงรู้ เครียด คือมีเรื่องวัยรุ่นก็มีเรื่องเพื่อน เรื่องอะไร ไปเรียนน้ำตาหยดแหมะ อาจารย์บอกว่า วางซอก่อนก็ได้ นั่งก่อน เราเครียดอยู่ ไม่ค่อยมีสมาธิหรอก อยู่ดี ๆ มันไม่ไหว เราก็แหมะ ไม่ไหวแล้ว อาจารย์หันมาเจอ ไปชงชามาให้ดื่ม ก็ถาม มีอะไรคุยได้ปรึกษาได้..."

(วสิฏฐี เตชานุกูล, **สัมภาษณ์**, 18 กุมภาพันธ์ 2556)

สังเกตได้ว่า ปัญหาต่าง ๆ ที่ศิษย์ขอคำปรึกษา มีตั้งแต่เรื่องเรียน จากการไม่เข้าใจเนื้อหาที่เรียนในห้องเรียน หรือไม่สามารถค้นคว้าต่อด้วยตนเอง และต้องการได้คำปรึกษาจากท่าน ท่านก็ยินดีเสียสละเวลาสอนให้เพิ่มเติม นอกเหนือจากเวลาเรียนปกติ โดยไม่เคยบ่นว่าท่านกำลังยุ่งหรือไม่มีเวลาให้ แล้วผลัดเวลาออกไป แต่ศิษย์ต้องมีความตั้งใจในการขวนขวาย ไม่ใช่ไม่ตั้งใจเรียนจึงไม่เข้าใจ แล้วต้องมาถามนอกเวลาเรียน รวมไปถึงปัญหาต่าง ๆ ในเรื่องความรัก การอกหัก การทะเลาะกับเพื่อน ปัญหากับบุคคลอื่น ทำให้เสียสมาธิในการเรียน หรือการซ้อมดนตรี ท่านมีวิธีการในการแก้ปัญหาของศิษย์ในแต่ละกรณีได้อย่างเหมาะสม โดยท่านทำให้ศิษย์รับรู้ได้ว่าท่านเปิดใจเข้าหาศิษย์ เต็มใจรับฟังปัญหาของศิษย์ในทุกเรื่อง ทำให้สิ่งที่ท่านได้รับจากศิษย์ คือ ความเชื่อใจ ความรัก ความเคารพ และความศรัทธากลับคืนมาจากศิษย์ ยังมีกรณีที่ท่านพยายามให้ความช่วยเหลือศิษย์อีกคนหนึ่ง ดังที่ วิทยา ไล้ทอง (สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2556) ได้เล่าว่า ท่านพยายามช่วยเหลือศิษย์ทุกคนเท่าที่ท่านสามารถปฏิบัติได้ในทุกวิธีทาง หากท้ายที่สุดแล้ว ไม่สามารถช่วยเหลือได้ ท่านก็ไม่เคยลืมศิษย์เหล่านั้นเลยกระทั่งทุกวันนี้ ยังคงถามถึงศิษย์ ไม่ว่าเรื่องผ่านมานานเท่าใดแล้วก็ตาม

1.2.5 ความชอบ ความรักในสิ่งที่ทำ รวมถึงการเห็นคุณค่าในวิชาชีพของตน

จากการที่ได้พูดคุยกับพันเอกชูชาติ พิทักษากร ในเรื่องเกี่ยวกับดนตรี เช่น การสอนดนตรี ทุกครั้งที่ท่านกล่าวถึงสิ่งเหล่านี้ ผู้วิจัยไม่เคยรับรู้ได้ถึงความเบื่อหน่ายในการสอนของท่าน จึงเป็นสิ่งที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาต่อว่า เพราะเหตุใดท่านจึงไม่เคยรู้สึกเช่นนั้น คำตอบที่ได้รับกลับมา คือ **ท่านรักรักเครื่องดนตรี รักเสียงดนตรี รักการสอน ท่านรักในวิชาชีพนี้** และการที่ท่านสามารถอยู่กับดนตรี และมีความสุขในการสอนดนตรีตลอดเวลา สิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญไม่แพ้ความรู้ หรือประสบการณ์ คือ ความรักและความชอบในสิ่งที่ท่านได้เลือก ได้กระทำ ท่านยังกล่าวอีกว่า เวลาที่ท่านซ้อม หรือต้องการเล่นดนตรีอย่างไม่เหน็ดเหนื่อย **เคล็ดลับไม่ได้อยู่ที่วินัยของตนเองเท่านั้น แต่อยู่ที่ความรักในการเล่นดนตรี** ท่านกล่าวว่า

"...มันไม่ได้อยู่ที่วินัย แต่มันอยู่ที่ความรักที่จะเล่น ถ้ามีตรงนั้น ผมว่าอะไรก็ได้สำเร็จแน่นอนเลย ถ้ารักจะเล่น ทุกคนเป็นอย่างผมได้แน่นอน ด้วยกาลเวลา ความตั้งใจและการรักที่จะทำ..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 6 มีนาคม 2556)

จากข้อความดังกล่าว พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้เล่าให้ฟังต่อในช่วงเวลาที่ท่านยังเป็นเด็ก ท่านเป็นเด็กที่ไม่มีความสามารถทางด้านทักษะการปฏิบัติด้านใดก่อนหน้าที่จะจริงจังกับการเรียนดนตรีเลย แต่การที่ท่านกลายเป็นคนที่มีความสามารถ และเก่งได้เช่นในปัจจุบัน กระทั่งประสบความสำเร็จในเส้นทาง "ดนตรี" ทั้งในฐานะนักดนตรี ศิลปิน ครูสอนดนตรี ฯลฯ เนื่องจากท่านเกิดความรักต่อดนตรี ทำให้ท่านเกิดความตั้งใจ มีความมุ่งมั่นในการเรียนดนตรี ฝึกซ้อมดนตรี ท่านรักในเสียงดนตรีทุกประเภท กล่าวได้ว่า "ความรัก" คือ สิ่งที่สำคัญที่สุด สำคัญกว่าความเก่ง ความฉลาด หรือพรสวรรค์ใด ๆ เนื่องจาก "ความรัก" หรือ "ความชอบ" เป็นตัวผลักดันให้ทุกคนสามารถปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างไม่เหน็ดเหนื่อย และไม่เบื่อหน่าย ดังนั้น การศึกษาที่ประสบความสำเร็จ ควรต้องเกิดจากการทำให้ศิษย์เกิดเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพของตนให้ได้มากที่สุด สอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความจำเป็นในการพัฒนาบัณฑิตวิชาชีพครูมากที่สุด คือ ตัวแปรด้านเจตคติ ซึ่งครูมีความจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาด้านความรับผิดชอบในวิชาชีพมากที่สุดเช่นกัน (พิมพ์ลักษณ์ เฮงสมบูรณ์, 2551) ดังนั้น หากมีความสามารถแต่ไม่มีความรู้สึกที่ดีต่อวิชาชีพของตนแล้ว ย่อมไม่สามารถพัฒนาความสามารถ หรือทักษะในด้านอื่น ๆ ได้อย่างเต็มศักยภาพ ท่านมีความรักในวิชาชีพนี้อย่างสูง ท่านจึงรู้สึกต้องการอยู่กับดนตรีตลอดเวลา ท่านพยายามหาเหตุผลที่ทำให้ท่านรักในเสียงดนตรี แต่หลาย ๆ ครั้งท่านไม่สามารถหาคำตอบได้ ท่านกล่าวว่าการที่ท่านมีความรักต่อสิ่งเหล่านี้ อาจเป็นเพราะท่านสามารถเข้าถึงอารมณ์ของตนเองที่รับฟังเสียงดนตรีได้อย่างจริงจัง จากสมัยเด็กเป็นการเล่นเพื่อความรู้สึกสนุก และต้องการซ้อมเพื่อความคล่องแคล่วเท่านั้น แต่ไม่ได้รู้สึกถึงความไพเราะของเสียงที่แท้จริงของเครื่องดนตรี ท่านยังไม่ได้เล่นด้วยหัวใจ *{ท่านพูดพร้อมกับเอามือชี้ไปที่หัวใจอย่างหนักแน่น}* แต่เล่นจากการใช้สมองคิดเท่านั้น ท่านกล่าวถึงสิ่งที่ท่านรู้สึกไว้ว่า

"...รักไงฮะ รักที่จะเล่น ซ้อม ซ้อมไป ซ้อมไป อยากได้ให้ได้ ไม่ได้ต้องได้ ต้องทำให้ได้ ต้องได้เพราะรัก เพราะชอบ เพราะอยากจะเล่น อยากเล่นเพลงนั้นจัง อยากเล่นเพลงนี้จัง ชอบจัง {เสียงหนักแน่นมาก} ก็จบ ก็ทำอย่างนี้มาตลอด..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 6 มีนาคม 2556)

"...ผมว่าเพราะตอนนี้ผมเล่นมันด้วยอารมณ์ (Feeling) ตอนนั้นผมรู้ตัวเลยว่า ผมรักดนตรีจริง ๆ จากการที่ผมรู้สึกว่าผมเพิ่งเล่นได้เพราะ มันเริ่มเล่นออกมาจากใจ..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 2 เมษายน 2556)

สอดคล้องกับที่ศิษย์หลายคนได้ยกตัวอย่างไว้ ในเรื่องที่ท่านไม่เคยเบื่อหน่ายต่อการสอน ท่านมีความสุขในการสอนดนตรี เป็นสิ่งที่ท่านปฏิบัติได้ทุกวัน และทั้งวัน ท่านสอนด้วยความตั้งใจ ให้ศิษย์ได้รับความรู้อย่างเต็มที่ และท่านไม่เพียงรักในสิ่งที่ท่านสอน แต่ยังรักในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมให้กับตนเอง โดยเฉพาะความรู้ที่สามารถเชื่อมโยงเข้ากับเรื่องของการสอนดนตรี ท่านไม่ได้รู้สึกว่า การที่ท่านประกอบวิชาชีพครูดนตรี เนื่องจากต้องการสร้างรายได้มากมายให้กับตนเอง แต่ท่านต้องการเห็นศิษย์มีความเจริญก้าวหน้า เป็นคนดี และได้รับความรู้ติดตัวไป เพื่อเกิดประโยชน์ต่อตนเอง และสังคม อีกประการหนึ่ง คือ ท่านเป็นครูที่มีความรู้ ความสามารถเหมาะสมกับที่ท่านได้รับการเรียกว่า "ครู" หรือ "อาจารย์" ดังคำกล่าวของศิษย์ที่ว่า

"...อาจารย์ไม่เคยเบื่อที่จะสอน เรายังมีเบื่อในบางขณะ ก็เป็นมนุษย์นะ วันนี้อยากสอน อีกวันไม่อยากสอน แต่อาจารย์จะสดชื่นเสมอเมื่อได้สอน แล้วอาจารย์หยุดสอนไม่ได้..."

(ณัชชา พันธุ์เจริญ, **สัมภาษณ์**, 6 มีนาคม 2556)

.. "...อาจารย์ชูชาติแกมีความรักในสิ่งที่อาจารย์เรียน ที่อาจารย์สอน มีความสามารถจริง ๆ อาจารย์เหมือนกับให้ชีวิตทั้งชีวิตต่อสิ่งนี้ ก็คือดนตรี ต้องรักในสิ่งที่คุณจะสอน ซึ่งมันเป็นผลมาจากรักในที่เรียนใช่ไหมล่ะ ทีนี้พอแกรักแล้ว แกก็เรียนคล้าย ๆ มันทะลุไปไหนต่อไหน ทำให้กลายเป็นครูที่ดีได้..."

(สดับพิณ รัตนเรือง, **สัมภาษณ์**, 21 มีนาคม 2556)

"...คนเรารู้ว่าถ้าอยากจะทำให้ได้เงิน (Make money) มาก ๆ ควรจะไปเป็นอาชีพอื่น แต่ถ้าคนเราลองมาเป็นครูแล้วในส่วนลึกของหัวใจมันก็ต้องมีความอยากที่จะให้อยู่แล้ว ผมว่าไม่อย่างนั้นก็ไปทำอย่างอื่นไหม หรือไปเป็นนักธุรกิจก็ได้ อาชีพครูไม่ใช่ได้ด้วยทรัพย์สินแต่ว่าได้มาซึ่งอย่างอื่น เช่น เห็นลูกศิษย์เจริญก้าวหน้า เห็นลูกศิษย์เป็น

คนดี เห็นลูกศิษย์ได้ความรู้ไป อันนี้ผมคิดว่าเป็นส่วนสำคัญมาก และผมเชื่อว่าอาจารย์ชูชาติท่านมีมาก...”

(ณรงค์ฤทธิ์ ธรรมบุตร, **สัมภาษณ์**, 21 มีนาคม 2556)

“...อาจารย์ชูชาติเป็นคนที่มีความจริงจัง อาจารย์มีความจริงใจกับดนตรี มีความจริงใจกับการสอน อาจจะเห็นในคนที่จับพลัดจับผลูมาเป็นอาจารย์ จับพลัดจับผลูให้คนอื่นเรียกอาจารย์ อันนั้นไม่เกิดขึ้นกับอาจารย์ชูชาติแน่นอน อาจารย์สอนด้วยความตั้งใจ สอนด้วยความรู้เต็มที่ พวกเราจึงได้รับความรู้อย่างเต็มที่...อาจารย์มีความจริงใจกับสิ่งที่ตัวเองทำ แล้วก็รักในสิ่งที่ตัวเองทำ ชื่นชมในสิ่งที่ตัวเองทำ เพราะว่าสิ่งเหล่านี้มันทำให้อะไรก็ตามทีที่ทำอยู่ มันเกิดความก้าวหน้า แล้วก็ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป ผมว่าอันนี้เป็นแบบอย่างที่ดีที่สุด...”

(ศิริพงษ์ ทิพย์ทัญ, **สัมภาษณ์**, 18 มีนาคม 2556)

“...ผมเห็นความทุ่มเทของท่านต่อวิชาชีพนี้ ท่านศึกษาวิชาดนตรีอย่างจริงจังยาวนาน ทั้งในประเทศและต่างประเทศและต่อเนื่อง ท่านคอยหาความรู้ใหม่ ๆ เพิ่มเติมอยู่ตลอดเวลา และพร้อมที่จะถ่ายทอดความรู้ให้แก่ลูกศิษย์ ท่านรักที่จะเป็นครูดนตรีและนักดนตรีครับ...”

(พูนโชค กุหลาบวงษ์, **สัมภาษณ์**, 21 มีนาคม 2556)

“...เคยบอกอาจารย์ จะไม่เรียนแล้ว เพราะรู้สึกว่าไม่มั่นใจในชีวิต หมายความว่าเรียนปฏิบัติแล้ว พอจบมาก็ทำงาน ผมก็ทำได้นี่ ผมเล่นเพลงทหาร ผมก็เล่นได้ ก็ไม่เห็นต้องเก่งกว่านี้ แล้วก็กลัวด้วย เกิดหกล้มมือไม้หักไป ที่เรียนมาทั้งหมดล่ะ ตอนนั้นรู้สึกแย่ แต่อาจารย์กลับบอก ก็เลิกเรียนไปเลย เพราะถ้าคิดอย่างนี้มันก็ไปต่อไม่ได้... อาจารย์สอนว่า ทุกอย่างต้องเกิดมาจากความรัก ต้องเกิดมาจากใจ ถ้าคุณรักที่จะเล่นแล้ว อยากจะเล่นอะไรก็เล่นได้ สิ่งนี้เป็นเหมือนแสงส่องทางอีกทีหนึ่งให้ผมเลย...”

(สราวุฒิ ผลาชีวะ, **สัมภาษณ์,** 22 กุมภาพันธ์ 2556)

จากการที่ท่านรัก และศรัทธาในสิ่งที่ท่านปฏิบัติ ที่ท่านเป็น ส่งผลให้ศิษย์หลายคนเห็นท่านเป็นแบบอย่างของวิชาชีพ เป็นแบบอย่างของครูที่ดี ความตั้งใจในการสอน เป็นเสมือนแรงบันดาลใจที่ทำให้ศิษย์รู้สึกว่า วิชาชีพครูดนตรี มีค่า มีเกียรติ และภูมิใจที่ได้ทำงานในวิชาชีพนี้ ดังคำกล่าวของศิษย์ที่ว่า

"...อาจารย์ชอบสอนมาก ไปตั้งคณะครู เหมือนทำให้เด็กรุ่นใหม่เห็นแรงบันดาลใจ (Inspiration) ว่าการเป็นครูมันรู้สึกมีค่า รู้สึกว่ามีเกียรติ อาจารย์จะเน้นเรื่องการสอนมาก แล้วอาจารย์ก็ชอบ อาจารย์ภูมิใจที่ลูกศิษย์มาหา อาจารย์จะมีแต่ลูกศิษย์ ลูกศิษย์ ลูกศิษย์ ตลอดชีวิต ไม่ได้พูดถึงการเป็นเพื่อนร่วมงานหรือเรื่องอื่นอะไร แต่ทุกอย่างคือลูกศิษย์ตลอดเวลา ก็เลยยิ่งรับรู้ได้ ทำให้เราเลือกเป็นอาชีพนี้โดยเราไม่รู้สึกว่ามันด้อยคุณค่า เป็นแล้วดีแน่นอน มันทำให้เรารู้สึกว่าต้องมีเกียรติแน่นอนเป็นครูดนตรีมันดี..."

(ต้นเถา ช่วยประสิทธิ์, **สัมภาษณ์**, 27 กุมภาพันธ์ 2556)

"...แต่สิ่งหนึ่งแน่ ๆ ที่เป็นความฝัน เป็นเป้าหมายชีวิตอีกอย่าง คือ ตอนแก่ถึงตอนนั้นจะเก็บเงินจนเรื่องเงินไม่ใช่เรื่องใหญ่ในชีวิตแล้ว ก็จะสอนอยู่กับบ้าน แต่ก็เหมือนกัน คือจะเก็บเงินเด็ก เพื่อให้เด็กเห็นคุณค่า แต่ไม่เก็บแพงแล้ว เพราะเราไม่มีความจำเป็น เป็นเหมือนอาจารย์ สอนจนกว่าจะไม่มีแรงสอน {น้ำตาไหลเมื่อพูดถึงอาจารย์เรื่องเป็นเหมือนอาจารย์ที่สอนจนกว่าจะไม่มีแรงสอน}..."

(วสิฏฐี เตชานุกูล, **สัมภาษณ์**, 18 กุมภาพันธ์ 2556)

อีกหนึ่งความรู้สึกของท่านที่เป็นอารมณ์ ความรู้สึกที่ถูกพัฒนาขึ้นมาจาก "ความรัก" จนกลายเป็น "ความซาบซึ้ง" ในเครื่องดนตรี ในเสียงดนตรี หรือในบทเพลงนั้น ๆ เนื่องจาก ความซาบซึ้งเป็นสิ่งที่ต้องเกิดจากทั้งความรัก และมีเรื่องของความรู้สึกจากอารมณ์ข้างในของตน (Feeling) ซึ่งความซาบซึ้งของท่าน เป็นสิ่งที่ศิษย์หลายคนมองว่า คือ อารมณ์ที่อยู่เหนือคำว่า รัก หรือชอบ ศิษย์หลายคนได้กล่าวไว้ว่า

"...เรื่องการเล่นดนตรีก็เหมือนกัน จะมีเทคนิคสูงแค่ไหน แต่คุณเล่นไม่เพราะตัวคุณเองยังฟังไม่เพราะ คุณจะเล่นไปทำไม คนอื่นเขาก็ฟังไม่เพราะเหมือนกัน อาจารย์

มีอารมณ์ มีความหลงใหล (Passion) ตรงนี้เต็ม ๆ อาจารย์ทำเพลงออกมาก็เพราะทุกวันนี้ครูยังหลงเสียงเพลงของตัวเองอยู่เลย ไม่เคยเบื่อเลย เพราะว่าเล่นทีไรก็ชอบ ชอบคอร์ดที่อาจารย์ชูชาติทำให้ ชอบแนวนี้ที่อาจารย์ชูชาติใส่ให้ ตอนที่อาจารย์ทำ อาจารย์ก็ต้องใช้อารมณ์พวกนี้เพื่อให้มันมีสุนทรียะครบถ้วน... "

(ณัชชา พันธุ์เจริญ, **สัมภาษณ์**, 6 มีนาคม 2556)

"...ในขณะที่เราไปดูบางคนซึ่งเทคนิคอาจจะไม่ถึง แต่เขาเล่นเพราะเขาร้องเพราะ เราดูได้ กลับบ้านอย่างมีความสุข ในขณะที่คนที่เทคนิคพร้อม แต่ถ้าไม่มีอารมณ์ ไม่มีความหลงใหล เล่นอีกก็ไม่ไปแล้ว แต่อาจารย์ชูชาติมีตรงนี้ครบ {ยิ้ม}... "

(ณัชชา พันธุ์เจริญ, **สัมภาษณ์**, 6 มีนาคม 2556)

"...เวลาอาจารย์จะทำอะไร อาจารย์ทำด้วยความหลงใหล (Passion) บางทีคำนี้อาจดูมากไป แต่มันเป็นอย่างนั้นจริง ๆ เป็นความหมกมุ่นกับบางอย่าง ซึ่งคนเก่ง ๆ ต้องการสิ่งนี้ เช่นหมกมุ่นกับการซ้อม อย่างผมหมกมุ่นกับการซ้อม หมกมุ่นกับการเขียนเพลง คำมันดูไม่ค่อยสวยงาม แต่ผมรู้สึกอย่างนั้นจริง ๆ ซึ่งอาจารย์ทำด้วยความหลงใหล พอหลงใหลแล้ว เราต้องใช้เวลากับมันเยอะ โยคะ มวยจีน ศาสตร์เกี่ยวกับแพทย์ เพลงไทยเดิม เพลงคลาสสิก ไวโอลิน วิโอล่า การอำนวยเพลง การเรียบเรียงเสียงประสาน การสอน อาจารย์มีทุกด้าน แล้วก็ทุกอย่างอาจารย์หลงใหลหมด มันจะมีคีย์เวิร์ดจากอาจารย์บ่อยๆ ว่า อาจารย์ทำด้วยความรัก... "

(นรอรรถ จันทร์กล่ำ, **สัมภาษณ์**, 19 มีนาคม 2556)

1.3 ด้านความรู้และประสบการณ์ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

พันเอกชูชาติ พิทักษากร มีความรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ หลากหลาย ทั้งที่ได้รับความรู้มาจากครูของท่าน และจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง เห็นได้จากการที่ศิษย์หลายคนได้ให้ข้อมูลตรงกันว่า ความรู้ของท่านสามารถสอนศิษย์ได้กระทั่งทุกวันนี้ ต่อให้ศิษย์อายุมาก หรือมีประสบการณ์ในการทำงานมากสักเท่าใด ความรู้ของท่านยังคงสามารถให้ศิษย์เรียนรู้ได้ไม่จบสิ้น ดังคำกล่าวของศิษย์ที่กล่าวว่า

"...อาจารย์สอนไปได้เรื่อย ๆ จนทุกวันนี้ก็ยังเรียนรู้กับอาจารย์อยู่..."

(ณัชชา พันธุ์เจริญ, **สัมภาษณ์**, 6 มีนาคม 2556)

"...เรียนรู้ได้ตลอดชีวิต เยอะมาก เอาแค่เรื่องเดียวคือไวโอลินผมก็เรียนไม่จบหรอก แล้วยังมีเรื่องอื่นอีก ผมยังได้เรียนแค่เสี้ยวหนึ่งของความรู้อาจารย์เท่านั้นเอง..."

(นรอรรถ จันทร์กล่ำ, **สัมภาษณ์**, 19 มีนาคม 2556)

"...ปัญญาของอาจารย์ชูชาติ คือ ปัญญาที่เกิดจากการมองโลกที่มันกว้างไร้ศาสตร์ ศาสตร์ของอาจารย์ไปถึงไท้เก๊ก ไปถึงเรื่องการใช้หลักศาสนา ใช้หลักต่าง ๆ เข้ามา..."

(ชูวิทย์ ยุระยง, **สัมภาษณ์**, 20 มีนาคม 2556)

"...ความรู้สึกของตัวเอง รู้สึกว่าอาจารย์ไม่ใช่แค่อาจารย์สอนไวโอลิน หรือสอนเปียโน หรือสอนทฤษฎี แต่อาจารย์เป็นปราชญ์ เพราะอาจารย์รอบรู้นอกเหนือดนตรีด้วย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องโยคะ เรื่องกังฟู ไท้เก๊ก และเรื่องอื่น ๆ อีกเยอะแยะ อาจารย์เป็นปราชญ์ในหลาย ๆ ด้าน ตอนเด็ก ๆ มีอะไรก็จะถามอาจารย์ เหมือนเป็นสารานุกรม Encyclopedia เคลื่อนที่..."

(อ้อมพร โฆวินทะ, **สัมภาษณ์**, 18 มีนาคม 2556)

"...แกจะรู้จักหมด คุยได้หมด ผมได้หนังสือเหมือนกันนะ แกเคยให้ไว้ตอนที่ผมไปบ้าน บ้านแกจะมีตู้หนังสือที่เป็นพวกโน้ต มีอีกมุมหนึ่ง คือมุมทฤษฎี (Theory) เลย ผมเคยไปหยิบมาแล้วขอแก แกก็ให้นำมาถ่ายเอกสารได้ มันทำให้ผมได้เห็นเบื้องหลัง ผมได้เห็น

สมัยที่อาจารย์เรียน หนังสือต่าง ๆ ผมเห็นหนังสือแปล อาจารย์เรียนละเอียดมาก ทั้งหน้าจะมีแต่คำแปล อาจารย์มีเก็บไว้หมดตั้งแต่กระดาษยังสีเหลือง ๆ อยู่เลย...”

(ต้นเถา ช่วยประสิทธิ์, **สัมภาษณ์**, 27 กุมภาพันธ์ 2556)

จากคำกล่าวของศิษย์บางส่วนเกี่ยวกับความรู้ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ทำให้พอเห็นได้ว่าท่านมีความรู้อย่างแท้จริงในการสอนศิษย์ ทั้งในศาสตร์ของดนตรีโดยตรง และศาสตร์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับดนตรีโดยตรง เนื่องจากศิษย์แต่ละคนของท่านต่างมีประสบการณ์ในการทำงาน มีความรู้ ความสามารถในระดับที่สังคมให้การยอมรับ แต่ยังคงเรียนรู้ และขอคำปรึกษากับท่านได้กระทั่งถึงปัจจุบัน ท่านยังสามารถให้คำตอบได้ในทุกครั้ง สิ่งเหล่านี้ย่อมเป็นเครื่องพิสูจน์เบื้องต้นที่แสดงถึงการที่ท่านมีความรู้ความสามารถในวิชาชีพที่ท่านสอนอย่างชัดเจน จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า คุณลักษณะของท่าน “ด้านความรู้และประสบการณ์” สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ประเด็นหลัก คือ 1. ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับดนตรีโดยตรง แบ่งเป็นประเด็นย่อย ได้แก่ ความรู้ที่เป็นพื้นฐานด้านการสอน ความรู้ด้านดนตรีตะวันตก และความรู้ด้านดนตรีไทย 2. ความรู้ทางด้านโยคะ (Yoga) 3. ความรู้ทางด้านยิมนาสติก (Gymnastics) และ 4. ความรู้ทางด้านภาษา โดยผู้วิจัยได้เน้นความรู้ที่ท่านได้รับมาจากครูดนตรีของท่านเป็นหลัก ซึ่งมีรายละเอียดในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1.3.1 ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับดนตรีโดยตรง

1.3.1.1 ความรู้ที่เป็นพื้นฐานด้านการสอน

พันเอกชูชาติ พิทักษากร นอกจากมีความรู้ทางด้านทักษะปฏิบัติทางดนตรีแล้ว ท่านยังมีความรู้ในด้านการสอน ซึ่งเป็นประกาศนียบัตรการสอนดนตรี Teaching Diploma จาก The Royal College of Music ในระหว่างที่ท่านเรียนอยู่ ณ ประเทศอังกฤษ โดยท่านสอบเทียบปริญญา A.R.C.M. ย่อมาจาก Associate of The Royal College of Music เป็นหลักสูตรที่แบ่งเป็น Violin Teaching กับ Performing โดยท่านเลือกทางด้าน Violin Teaching สอดคล้องกับวิทยา ไล้ท้อง (สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2556) ให้สัมภาษณ์ว่า ช่วงที่ท่านศึกษาอยู่ที่ต่างประเทศ ท่านได้เรียนต่อสายครูก่อนที่กลับประเทศไทย โดยท่านได้กล่าวถึงการเรียนในด้านนี้ ความว่า

"...การเรียนในด้านนี้ทำให้สอนได้สะดวกมากขึ้น เพราะมีพื้นฐานในการเป็นครู หลักการคล้าย ๆ กับการเรียนในครุศาสตร์ เน้นเรียนการสอนของครู เพราะฉะนั้นหากเรียนจบมา สามารถเป็นครูได้เลย และท่านได้ความรู้ด้านการสอนต่าง ๆ จากการเรียนที่นี่มาก และยังได้อ่านหนังสือต่าง ๆ เพิ่มเติมด้วย เพราะต้องเรียนวิชาที่เกี่ยวข้องกับครู เช่น Teaching Method พวก Pedagogy ต่าง ๆ ในการสอน เรียนจิตวิทยาการสอน (Psychology of Teaching) และ Violin Teaching ซึ่งต้องมี Paper Work เวลาสอบ และมีการสอบเกี่ยวกับวิธีการสอนต่าง ๆ หากเป็นครูก็ควรเรียน Teaching..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 11 เมษายน 2556)

ต่อจากนั้นท่านยังได้เรียนหลักสูตร G.L.C.M. ย่อมาจาก Graduate of The London College of Music เพิ่มเติม ซึ่งการเรียนในหลักสูตรนี้ เป็นการเพิ่มพูนความรู้ของท่านทางด้านการสอนมากขึ้น ท่านกล่าวเสริมว่าว่า

"...ผมเรียนเอกไวโอลินกับ Conducting เป็นปริญญาอีกตัวหนึ่ง หลักสูตรนี้ครอบคลุมหมดเลย มีทั้ง Conducting Harmony Counterpoint ทำให้ผมเอามาใช้สอนฮาร์โมนี การเรียบเรียงเสียงประสานต่าง ๆ การเรียบเรียงเสียงประสานของเปียโนที่ผมทำก็ได้มาจากที่นี่ การฝึกโสตทักษะในตอนที่ผมสอนที่ครุศาสตร์ก็มาจากที่นี่ เพราะหลักสูตร G.L.C.M. สอนกว้างมาก เป็นหลักสูตรที่ครอบคลุมหมดเลย..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 11 เมษายน 2556)

"...เรื่องจับเสียงนี่คืออาจารย์หูดีมาก บางอันผมเพี้ยนไปแค่นิดหนึ่ง อาจารย์สามารถบอกให้สูงขึ้นหน่อย โดยที่อาจารย์เขาเป็นคนที่สามารถฟังเสียงได้สมบูรณ์แบบ (Perfect Pitch) ด้วยโดยที่ไม่ต้องกดเปียโน อาจารย์ก็รู้..."

(อัจยุติ สังข์เกษม, **สัมภาษณ์,** 1 มีนาคม 2556)

จากที่กล่าวข้างต้น พบว่า ความรู้ต่าง ๆ ที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้รับมานี้เป็นพื้นฐานที่สำคัญต่อการประกอบวิชาชีพของท่านเป็นอย่างมาก ประกอบกับข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์

ศิษย์หลายคนได้กล่าวว่า ท่านเป็นคนที่เปิดรับสิ่งใหม่ ๆ เก็บเกี่ยวความรู้ที่มาเข้ามาในชีวิตของท่านตลอดเวลา เพราะท่านรู้สึกว่า สิ่งต่าง ๆ ที่ผ่านมาในแต่ละเรื่องนั้น ล้วนมีผลกับชีวิต สามารถนำไปประยุกต์ใช้ต่อได้ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง เช่น การขึ้นรถหนึ่งครั้ง ไม่ใช่เพียงแค่ขึ้นรถแล้วไปถึงจุดหมาย แต่สำคัญว่า ในระหว่างทางนั้น ได้พบกับสิ่งต่าง ๆ ที่มีคุณค่ามากสักเพียงใด สิ่งเหล่านี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในเรื่องการดำรงชีวิต และเป็นแบบอย่างในชีวิตให้แก่ศิษย์ได้อย่างดี ดังตัวอย่างคำกล่าวต่อไปนี้

"...สิ่งที่พวกเราจะได้จากอาจารย์ ก็คือว่าทุก ๆ เรื่องที่มันผ่านมาเป็นเรื่องที่มีผลกับเราทั้งนั้น ไม่ใช่ว่าเรื่องที่ผ่านมาแล้วก็ผ่านไปเฉย ๆ แต่มันสามารถเอามาใช้เมื่อไหร่ก็ได้ อาจารย์จะมีคำพูดของอาจารย์เสมอ คือว่าคนเรามีหลายลิ้นชัก เราเก็บสิ่งต่าง ๆ ไว้ในลิ้นชัก เพียงแต่ว่าวันไหนเราจะดึงของในลิ้นชักออกมาใช้ ยกตัวอย่างในเรื่องของดนตรี อาจารย์จะไม่พูดถึงแค่เรื่องดนตรีคลาสสิกเพียงอย่างเดียว แต่อาจารย์จะเป็นคนที่สนใจเรื่องดนตรีแจ๊สด้วย เรื่องป๊อป เรื่องของทฤษฎีการประสานเสียงแบบป๊อป แบบแจ๊ส ทฤษฎีแบบคลาสสิก ซึ่งอาจารย์จะดูแล (Treat) เหมือนกับมันอยู่คนละลิ้นชัก เพียงแต่อาจารย์จะดึงลิ้นชักไหนมาใช้เมื่อไหร่เท่านั้น แต่ในขณะเดียวกันลิ้นชักพวกนี้ยังมีลิ้นชักอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ลิ้นชักดนตรีในตัวของอาจารย์อีก..."

(ชูวิทย์ ยุระยง, **สัมภาษณ์**, 20 มีนาคม 2556)

"...อีกอย่างหนึ่งที่คิดว่าสำคัญมาก มีผลเหมือนกันที่ทำให้เราอยู่ในแวดวงดนตรีได้อย่างมีความสุข และเป็นคนไม่คับแคบ ส่วนลึกของแกจริง ๆ โดยธรรมชาติ (Nature) ของแกเป็นนักดนตรี ทีนี้พอเป็นนักดนตรีแล้วจะไม่มีแบ่งแยกดนตรีคลาสสิค ดนตรีอะไรต่ออะไร อาจารย์ชูชาติรู้เลย แกเล่นดนตรีมาทุกอย่าง ลูกทุ่งแกก็เคยมีประสบการณ์ แกเป็นนักดนตรีที่เป็นคนเปิดกว้าง แกเปิดรับประสบการณ์ได้ทุกอย่าง แล้วแกก็ทำให้เราเห็นว่าทุกประสบการณ์ทางดนตรีมันช่วยเพิ่มความรู้ให้แก่เราเพิ่มพูนประสบการณ์ให้แก่เรา..."

(สดับพิณ รัตนเรือง, **สัมภาษณ์**, 21 มีนาคม 2556)

"...นอกจากจะเป็นผู้อำนวยเพลง (Conductor) แล้วอาจารย์ก็ยังเรียบเรียงเพลงเยอะ คืออาจารย์ไม่ใช่เฉพาะเรียบเรียงเฉพาะเพลงคลาสสิค แต่ยังต้องเรียบ

เรียงให้วง (Band) ให้กับวงทหาร ผมเข้าใจว่าอาจารย์เป็นทหารมาก่อน และอยู่กองดุริยางค์ ซึ่งกองดุริยางค์ทหารบกต้องเล่นเพลงทุกชนิด จะลูกทุ่ง ลูกกรุง ป๊อป หรือคลาสสิค ต้องเล่นได้หมด เพราะฉะนั้นอาจารย์รู้รอบตัว ทำได้หลากหลายสไตล์... "

(ณรงค์ฤทธิ์ ธรรมบุตร, **สัมภาษณ์**, 21 มีนาคม 2556)

ความรู้ต่าง ๆ เหล่านี้ ทำให้พันเอกชูชาติ พิทักษากร มีความสามารถนอกเหนือจากที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากครู แต่ท่านยังมีความรู้จากการที่ท่านเลือกปฏิบัติ และเลือกเป็นในสิ่งที่ท่านต้องการ ดังนั้น สิ่งต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามาในชีวิตของท่าน จึงล้วนเป็นประสบการณ์ที่ส่งผลดีต่อวิชาชีพของท่านในระยะต่อมาอย่างมาก

1.3.1.2 ความรู้ด้านดนตรีตะวันตก

ช่วงที่ท่านได้เริ่มเรียนดนตรีไทย ท่านได้เรียนดนตรีสากลควบคู่ไปด้วยทุกครั้ง โดยเครื่องดนตรีตะวันตกชิ้นแรกของท่าน คือ ไวโอลิน และหากกล่าวถึงเรื่องที่เกี่ยวกับ "ครู" ของท่าน ครูที่มีบทบาทสำคัญกับท่านมากที่สุดในด้านดนตรีตะวันตกขณะที่ท่านอยู่ประเทศไทย คือ ครูสุทิน เทศารักษ์ บุคคลสำคัญที่ทำให้ท่านมีความรู้ในด้านเทคนิคต่าง ๆ เกี่ยวกับทักษะปฏิบัติไวโอลิน ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีเอกของท่านในสมัยนั้น และเป็นครูที่ทำให้ท่านได้รับความรู้ทัดเทียมกับการเรียนการสอนในระดับสากล ความรู้ที่ท่านได้รับมาจากครูสุทิน เทศารักษ์ เป็นพื้นฐานที่ดีในการนำไปใช้เรียนต่อทางด้านดนตรีเมื่อครั้งที่ท่านไปเรียนต่างประเทศ ท่านได้เล่าถึงความสามารถของครูสุทิน เทศารักษ์ ที่ท่านได้รับการถ่ายทอดมา โดยเฉพาะในด้านการด้นสด หรือ Improvisation ซึ่งเป็นความสามารถที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นของทั้งครูสุทิน เทศารักษ์ และพันเอกชูชาติ พิทักษากร เป็นอย่างมาก ท่านได้กล่าวว่า

"...ผมได้อะไรมาจากครูผมที่เป็นคนไทย คือ อาจารย์สุทิน เทศารักษ์ ดังสนั่นลั่นกรุงเทพฯ เมื่อ 50 ปีที่แล้ว เป็นครูที่สอนไวโอลินผม ท่านเป็นนักไวโอลินที่เก่งมาก เป็นอัจฉริยะมาก สีโน้ตตัวเดียว ถึงกับต้องนั่งฟังเลย ทำไมเพราะอย่างนี้ ผมได้เรียนกับท่านตอนผมจบมัธยม 6 ก็ประมาณอายุ 15 คือก่อนจะไปเมืองนอก เหลือเชื่อมากที่อาจารย์อิมโพรไวส์ (Improvise) ได้หมด อย่างวันนั้นนั่งคุยกัน หยิบไวโอลินมาถึงไม่ต้องวอร์มเลย สีเพลง Gypsy Air ให้ฟังเลย เพราะเหมือนเดิม ไม่ต้องวอร์ม นี่อัจฉริยะแล้วได้ยินเพลงปุ๊บเขียนโน้ตได้ทันที แล้วสวย แต่พอมาเล่นก็ไม่ได้เล่นตามนั้นนะ

กลับอิมโพรไวส์อีก เหลือเชื่อเหลือเกิน...ที่ผมได้แนวการเล่นที่ตามใจของผู้เล่น (Adlib) ต่าง ๆ และการอิมโพรไวส์ก็จากท่าน เราอิมโพรไวส์กันสนุกมาก สบายมาก เมื่อไหร่ก็ได้ ผมได้จากท่านนี่แหละ เล่นเลยไม่ต้องมีโน้ต...”

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 11 มกราคม 2556)

“...วิธีการสอนของท่านนี่สุดยอดมาก มีเทคนิคต่าง ๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็นสเกล หรือบทฝึก (Etude) ต่าง ๆ ท่านก็บอกผมมาเลยว่าต้องใช้ตำราเล่มไหนอย่างไรบ้าง แต่ท่านพูดว่าต้องฝึกเทคนิคก่อนนะ ยังไม่ได้เล่นเพลงหรอก ผมก็ต้องฝึกเทคนิคแต่ละเทคนิคตามที่ท่านสอน...”

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 2 เมษายน 2556)

ความรู้ของครูสุทิน เทศารักษ์ ที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้รับการถ่ายทอดมาเป็นพื้นฐานแรก และพื้นฐานสำคัญที่ทำให้ท่านสามารถประกอบวิชาชีพนี้มาอย่างต่อเนื่อง ท่านกล่าวถึงความสามารถของครูสุทิน เทศารักษ์ ที่ท่านเพิ่งทราบว่า สิ่งที่ครูสอนคือเทคนิคที่เทียบเท่าในระดับสากลได้จริง ในช่วงที่ท่านได้ไปเรียนต่อทางด้านดนตรี ณ ประเทศอังกฤษ ซึ่งต้องผ่านการคัดเลือก (Audition) เพื่อคัดเด็กเข้าเรียนในโรงเรียนดนตรี โดยครูสอนดนตรีคนแรกของท่าน ชื่อ แอมมอรี่ (Amory) ได้ชื่นชมทักษะการสีไวโอลินของท่านที่ได้เรียนมาจากครูสุทิน เทศารักษณ์ จนกระทั่งได้ผ่านการคัดเลือก สามารถเข้าเรียนดนตรีได้อย่างสมบูรณ์แบบ ดังคำบอกเล่าของท่านที่ว่า

“...ครั้งแรกท่านแอมมอรี่ (Amory) ให้ผมลองสี ลองเล่นไวโอลินให้ฟัง ท่านงงมากเลย ถามผมว่าผมมาจากไหน ผมบอกว่ามาจากประเทศไทย ท่านบอกว่าผมทำได้เทคนิคดีมากเลย เพราะท่านอาจารย์สุทินสอนผมมาด้วยหลักสูตรเหมือนต่างประเทศเลย มีทั้งสเกล มีทั้งบทฝึก (Etude) อะไรต่าง ๆ พร้อมเลย...”

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 2 เมษายน 2556)

"...พอไปเรียนเมืองนอกก็จะได้เป็นพวกเทคนิคแล้ว เป็นการเล่นอย่างเป็นทางการ (Formally) แล้ว เป็นทฤษฎีตามแบบตามกฎเกณฑ์ (Formal Theory) พอมาบวกกับเทคนิคตรงนี้แล้วยิ่งไปกันใหญ่เลย..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 11 มกราคม 2556)

ครูอีกหนึ่งคนที่มีความสำคัญต่อวิชาชีพการสอนดนตรีของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ในขณะที่ท่านเรียนอยู่ที่ต่างประเทศ คือ แม็กซิม จาคอบเซ่น (Maxim Jacobsen) สาเหตุที่ทำให้ท่านได้เรียนกับ จาคอบเซ่น เนื่องจากในช่วงนั้นท่านเพิ่งแข่งขันไวโอลินชนะเลิศถึง 2 ปีติดต่อกัน ทำให้ท่านได้มีโอกาสเข้ามาเรียนรู้กับบุคคลต่าง ๆ ที่อยู่ในสังคมของคนดนตรีเพิ่มมากขึ้น กระทั่งวันที่จาคอบเซ่นได้มาเปิดการอบรม (Master Class) ที่ประเทศอังกฤษ ซึ่งเป็นประเทศที่ท่านกำลังเรียนอยู่ขณะนั้น จาคอบเซ่นต้องการคัดเลือกศิษย์เพื่อได้เรียนไวโอลินกับตน ครั้งนั้นท่านได้สมัครเข้าคัดเลือก และในที่สุดท่านสามารถเข้ารอบติด 1 ใน 2 คนจากผู้เข้าคัดเลือกทั้งหมด ทั้งที่ยังอายุไม่มาก นี่คือจุดเริ่มต้นที่ทำให้ท่านได้เรียนกับ จาคอบเซ่นอย่างจริงจัง และครูคนนี้ คือ ครูสอนดนตรีที่ทำให้ท่านได้ค้นพบ และเรียนรู้วิธีการต่าง ๆ ในการวิเคราะห์ผู้เรียน การแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการสอน ได้เรียนเทคนิคขั้นสูงต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาเฉพาะในแต่ละบุคคลได้อย่างเหมาะสม เนื่องจากท่านต้องเดินทางไปเรียนในทุกประเทศที่ จาคอบเซ่นต้องเดินทางไปสอนไวโอลิน ท่านกล่าวถึงครูของท่านไว้ว่า

"...อาจารย์แม็กซิม จาคอบเซ่น เป็นอีกคนที่เปลี่ยนชีวิตผมเลย คอนเซ็ปท์ (Concept) ของการเล่นซอ {ซอ คือ ไวโอลิน} ท่านมีชื่อเสียงระดับโลก และเป็นที่เกรงขามมาก ตอนนั้นผมกำลังหาอาจารย์อยู่ว่าจะไปเรียนกับใครดี...จนอาจารย์ได้มาทำการเปิดอบรม (Master Class) ที่ลอนดอน ประเทศอังกฤษ ประมาณคริสต์ศักราช 1956 ซึ่งผมเจออาจารย์ตอนนั้น พูดไปก็เหมือนตามดวงเหมือนกันนะ เหมือนโชคชะตาหนึ่งอาทิตย์หลังจากนั้นท่านบอกว่าท่านต้องการศิษย์ ท่านจะรับแค่ 2 คนเอง แต่ว่าต้องติดตามท่านไปได้ทุกที่ เพราะว่าท่านต้องไปฝึกอบรม (Workshop) ที่ต่าง ๆ และถ้าเรียนกับท่านจะไม่มีประกาศนียบัตร ไม่มีกระดาษสักใบหนึ่ง แล้วเรียนหนักและก็อยู่ไม่เป็นที่ ผมก็กลับมาคิดว่า เอ๊ หรือจะลองเสี่ยง ๆ ดู ไม่เสียหายอะไรนี่..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 11 มกราคม 2556)

"...ผมได้ไปเรียนต่อกับท่านอาจารย์แม็กซิม จาคอบเซ่น และได้ตามท่านไปสอนที่ต่าง ๆ ตรงนั้นล่ะที่ทำให้ผมได้เรียนรู้อะไรมากมาย เพราะเวลาอาจารย์ไปสอนแต่ละที่ เวลาเปิดอบรม (Workshop) เวลาศิษย์อาจารย์มา แต่ละคนจะมีปัญหาที่แตกต่างกัน ตรงนั้นล่ะ ที่ทำให้ผมได้เรียนรู้เทคนิคที่อาจารย์แก้ปัญหาให้คนที่มาเรียนแต่ละคน ปัญหาแต่ละคนจะแตกต่างกัน ผมก็ได้เห็นวิธีการของอาจารย์หมด เพราะผมต้องติดตามอาจารย์ไป ช่วยหยิบเครื่องนั้น เครื่องนี้ เตรียมนู่น เตรียมนี่ อะไรต่าง ๆ..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 2 เมษายน 2556)

โดยเฉพาะด้านเทคนิค และวิธีการวิเคราะห์ต่าง ๆ ที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้จาก จาคอบเซ่น ล้วนเป็นประโยชน์ต่อท่านทั้งในการสอน และการฝึกซ้อมดนตรี เนื่องจาก จาคอบเซ่น ได้ศึกษา หาความรู้เพิ่มเติมจากผู้ที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านดนตรีอย่างแท้จริง เป็นเคล็ดลับที่จาคอบเซ่นได้รับการถ่ายทอดทางอ้อมจากนักดนตรีที่มีชื่อเสียงมากในวงการดนตรี และกล่าวได้ว่าเป็นครูที่มีเคล็ดลับวิชาชั้นเยี่ยมในการเล่นดนตรี หรือฝึกซ้อมดนตรี คือ ปากานีนี่ (Paganini) ความว่า

"...อาจารย์แม็กซิม จาคอบเซ่น ได้เคล็ดลับของปากานีนี เวลาซ้อมบางทีซ้อมเงียบ ไม่มีใครได้ยินเขามีวิธีของเขา พิเศษจริง ๆ เหลือเชื่อมาก และเขาจะไม่ให้ใครเข้าไปในห้องเลย ยกเว้นจิตรกรหูหนวกชื่อลีเซ่ (Lyser) ที่จะไม่ได้ยินว่าปากานีนีซ้อมอะไร แต่ว่ายอมให้สเก็ตภาพได้ และอาจารย์ได้ภาพทั้งหมดจากตรงนั้น อาจารย์ก็นำมาวิเคราะห์ต่อ มันมหัศจรรย์มากจริง ๆ เพราะไม่มีในตำราในโลกนี้ ซึ่งอาจารย์แม็กซิมก็ได้สอนผมมา นั่นคือ "เคล็ดลับของปากานีนี (Secret of Paganini)" และผมก็นำมาถ่ายทอดให้ศิษย์เท่าที่เขาจะรับได้ เพราะว่างานหนักมาก เขาอาจจะรับไม่ไหว..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 11 มกราคม 2556)

"...วิธีการแก้ปัญหาของท่านนี่เรียกว่ามหัศจรรย์ ท่านจะวิเคราะห์ว่าทำไมแต่ละคนทำไม่ได้ วิเคราะห์ครู่เดียว และคนที่ไปเรียน บางคนก็เป็นรุ่นที่อัดแผ่นแล้วด้วย แต่เขาห่างครูไปมาก และเขาเล่นผิดวันละน้อย ๆ แต่เขาไม่รู้ตัว พออาจารย์ชี้แนะว่าตรงนี้ ๆ ให้ปรับใหม่ เขาก็เล่นได้เลย ผมทึ่งมากเลยการแก้ปัญหาของท่าน...ผม

อยู่กับท่านมา 3 ปี วิธีการสอนของท่านแปลก คือว่าท่านใช้เทคนิค (Technique) นำมิวสิค (Music) คือถ้าคุณจะเล่นเพลงนี้ คุณต้องมีเทคนิคก่อนเลย คล้าย ๆ ว่าจะซื้อของต้องมีสตางค์ก่อน แล้วจะซื้ออะไรก็ซื้อได้ ไม่ใช่อยู่ไปวันต่อวัน ฉะนั้นจะต้องเรียนเทคนิคก่อน ถึงได้เรียนหนัก ซ้อมทั้งวัน...อาจารย์เขียนตำราในแนวใหม่ ตำรายิมนาสติก ตำรา Mastery of Violin Playing และอะไรอีกต่าง ๆ นา ๆ ซึ่งผมเป็นรุ่นแรก ๆ ที่ได้เรียนเรียนจากลายมือของอาจารย์แม็กซิมเลย... "

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 11 มกราคม 2556)

นอกจากนั้น พันเอกชูชาติ พิทักษากร ยังได้ให้ข้อคิดถึงความรู้ที่นอกเหนือจากการมีครูถ่ายทอดให้ แต่เป็นความรู้ที่ผู้ได้ขึ้นชื่อว่า "ครู" ควรต้องรู้ และประพฤติตนเป็นแบบอย่างให้กับศิษย์ที่ต้องเป็นครูในวันข้างหน้า ความว่า

"...ถ้าเราซึ้งในวิชานั้นแล้ว คำว่าซึ้งเนี่ย ไม่ใช่เราไปอ่านตำราแล้วท่องกฎได้ทุกกฎ แต่เราจะทำให้เป็นรูปธรรม... "

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 6 มีนาคม 2556)

การทำให้ความรู้ของครูมีความเป็นรูปธรรมขึ้นมาได้ เป็นอีกหนึ่งสาเหตุหนึ่งที่ครูควรหาคำตอบในการนำไปประยุกต์ใช้กับการสอน ซึ่งพันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้ให้แนวทางเบื้องต้นไว้ เช่น หากเป็นการสอนทฤษฎี ครูต้องมีความรู้ในเนื้อหาที่ใช้สอนในแต่ละครั้งอย่างครบถ้วนในแต่ละเรื่องจนกระทั่งเกิดความเชี่ยวชาญ ความรู้และความเข้าใจในตัวเนื้อหาวิชานั้น ๆ เป็นสิ่งสำคัญมาก ส่วนครูที่สอนทักษะปฏิบัติในด้านต่าง ๆ สิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึงเป็นอันดับต้น ๆ คือ ความเก่ง ซึ่ง "เก่ง" ในที่นี้หมายถึง ครูต้องสามารถปฏิบัติให้ศิษย์เห็นได้ ทำให้ศิษย์เห็นว่าครูก็สามารถปฏิบัติได้ในสิ่งที่ตนสอน และสามารถปฏิบัติได้ดีด้วย ดังคำกล่าวที่ว่า

"...ในทางทฤษฎี ครูต้องจำได้หมด และเข้าใจ เข้าใจปรัชญาของมันว่ากฎนี้หมายถึงอะไร ทำไมถึงมีกฎอย่างนี้ เช่น ทำไมวิชาการเขียนเสียงประสานสี่แนว (Harmony) เขาห้ามขนานคู่ห้า ที่เป็นคู่ห้าเพอร์เฟค (5th Perfect) เพราะว่ามัน

เป็นตะวันออก...ถ้าเราเป็นครูทักษะ พูดง่าย ๆ เราต้องเก่ง ต้องเก่งแน่นอน ทุกสิ่งที่เราจะสอนเขา เราต้องเล่นได้ เล่นได้ถูกต้อง ถูกต้องคืออะไร ก็ถูกต้องตามที่ผู้ประพันธ์ (Composer) ต้องการให้เราเล่น ซึ่งสำคัญมากเลย ยิ่งสำหรับครูทักษะ บางคนอาจจะคิดว่าถ้าเป็นครู ฝีมืออาจด้อยลงมาหน่อยก็ได้ ก็สอนไป บอกว่าทำอย่างนี้สิ ให้ศิษย์เราทำไป แต่ถ้าเราไม่เป็นตัวอย่างที่มีชีวิตอยู่ (Living Example) ถ้าเราทำไม่ได้ นั่นคือเราล้มเหลว หรือเล่นให้คล่อง ๆ แต่เราคล่องไม่เป็น ก็ล้มเหลว สิ่งแรกครูจึงต้องเก่ง...”

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 6 มีนาคม 2556)

ปัจจัยที่ทำให้การเรียนรู้จาก “ครู” เป็นสิ่งที่ดี และมีคุณค่า มากกว่าการเรียนรู้ด้วยตนเองของศิษย์ จากสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น จากสื่อออนไลน์ หนังสือ หรือเทคโนโลยีต่าง ๆ คือการที่ครูเปรียบเสมือนกับเป็นตัวอย่างที่มีชีวิต โดยท่านเรียกครูว่า เป็น Living Example คือ เป็นผู้ที่มีการถ่ายทอดความรู้ให้กับศิษย์โดยตรง สามารถติดต่อสื่อสาร และรับรู้ความรู้สึกกันได้โดยตรง ครูจึงสามารถทำให้ศิษย์เกิดการเรียนรู้ที่มีการดูแลเอาใจใส่ได้อย่างแท้จริง ส่วนความรู้ทางด้านดนตรีตะวันตกที่ท่านมีความเชี่ยวชาญอีกทางหนึ่ง คือ ความรู้ในเครื่องวิโอล่า (Viola) โดยท่านได้เริ่มเรียนรู้การเล่นวิโอล่าเพิ่มเติมจากการเล่นไวโอลิน ถือเป็นการเรียนรู้สิ่งใหม่อีกหนึ่งสิ่งที่ท่านเปิดรับ และเป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาวิธีการในการเล่นวิโอล่าอย่างจริงจัง เพื่อให้สามารถรับรู้ถึงเสียงของวิโอล่า และจิตวิญญาณที่แท้จริงของวิโอล่าด้วยตัวของท่านเอง กระทั่งในปัจจุบันท่านได้เป็นครูสอนวิโอล่า ผู้ก่อตั้ง และผู้อำนวยเพลงให้แก่วง The Viola Lovers ที่ประสบความสำเร็จมากที่สุดวงแรกและวงเดียวที่สร้างชื่อเสียงมากมายให้แก่วงการดนตรี ท่านได้กล่าวถึงครั้งแรกที่ท่านได้มีโอกาสเล่นเครื่องวิโอล่าไว้ว่า

“...ตอนนั้นผมเล่นแต่ไวโอลิน จนวันหนึ่งวงควอร์เต็ท (Quartet) คนในวง เช่น ท่านโกวิทย์ ขันธศิริ รวมถึงอาจารย์สายสุรี สุจริตกุล ที่เล่นเปียโน และตอนนั้นคนเล่นวิโอล่าไม่มี ผมเลยถูกขอให้เล่น แต่ทำอย่างไรตอนนั้นผมก็ยังไม่ยอมเล่น สุดท้ายเขาตื๊อจนกระทั่งผมยอมเล่น ณ ตอนนั้นผมคิดเอาว่าก็น่าจะคล้าย ๆ กับไวโอลิน เพียงแต่ช่วงห่วงของนิ้วเวลากดสายอาจจะแตกต่างกัน แล้วตอนนั้นผมยังคิดแค่ว่าสงสัยวิโอล่าก็คงเป็นไวโอลินขนาดใหญ่ขึ้นแค่นั้น...พอได้ลองเล่นวิโอล่าแล้ว ผมรู้สึกชอบมากเลย {ทำเสียงตื่นเต้น} เสียงมันอุ่น (Warm) มาก จนกระทั่งผมไปหาวิธีการเล่นวิโอล่าให้

เพราะจนได้ ผมใช้เวลาอยู่ถึง 5 ปี จนกระทั่งผมหาแก่นแท้ของเสียงมันได้อย่างแท้จริง และเวลาเล่นดนตรีเราจะต้องทำให้จิตว่าง..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 2 เมษายน 2556)

สอดคล้องกับที่ศิษย์ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้กล่าวถึงท่านในมุมมองที่ศิษย์รู้สึกว่า ท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ในวิชาที่ท่านสอนอย่างถ่องแท้ ส่งผลให้ศิษย์ได้รับความรู้จากท่านอย่างเต็มศักยภาพ ดังตัวอย่างคำกล่าวของศิษย์ที่ว่า

"...อาจารย์ชูชาติเรียนมาในระบบที่ไม่ใช่ระบบสมัยใหม่แบบที่เราเรียนปัจจุบัน ท่านชอบไปเรียนแบบนักดนตรีจริง ๆ บางทีตามครูไปอย่างนี้ ไม่เชิงว่าเป็นระบบที่เราสรุปเอาไว้ให้ แล้วเดี๋ยวท้ายเทอมก็มีสอบ มันไม่เชิงแบบนั้น ช่วงความรู้ของแกมันจะเป็นค่อย ๆ สะสมเข้ามาเรื่อย ๆ มันก็เหมือนแกงที่เคี่ยวนาน ๆ..."

(สดับพิณ รัตนเรือง, **สัมภาษณ์**, 21 มีนาคม 2556)

"...อาจารย์ต้องถือว่าเป็นรุ่น (Generation) ที่น่าสนใจ ซึ่งเป็นนักดนตรีรุ่นเก่า แต่ว่ารุ่นเก่าที่เริ่มศตวรรษใหม่ ก็คือเป็นนักไวโอลินสมัยใหม่ (Modern Violinist) นั่นคืออาจารย์ชูชาติจะไม่ห่างจากช่วงที่เป็นเริ่มยุค (Era) ของนักไวโอลินสมัยใหม่ ถ้าถอยไปจะเป็นฮอยเออร์ ซึ่งถ้าถอยไปจากฮอยเออร์ ขก็เป็นพวกตำนานแล้ว ซึ่งตอนนั้นยังไม่มีแผ่นเสียง ยังไม่มีการบันทึกเสียงเกิดขึ้น ไม่มีหลักฐาน แต่พอยุคของฮอยเออร์ จะเริ่มมีหลักฐานว่าเขาเล่นกันอย่างไร แล้วถัดจากฮอยเออร์ก็มาเป็นท่านแม็กซิม จาคอบเซ่น (Maxim Jacobsen) ซึ่งอัดเสียงกันอยู่แล้วปกติ ซึ่งท่านแม็กซิมก็เป็นอาจารย์ของอาจารย์ชูชาติอีกที เพราะฉะนั้นอาจารย์ชูชาติจะไม่หลุดไปจากความเป็นนักดนตรีสมัยใหม่ และก็ไม่หลุดไปจากตำนาน อาจารย์จะรู้ทุกอย่างที่เราควรจะรู้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องขอสคูล (School) ต่าง ๆ เช่น Belgium school, France school, Germany school อาจารย์จะอธิบายได้หมด เป็นเรื่องที่เราต้องเข้าใจ แล้วผมไม่แน่ใจว่าถ้ารุ่นต่อไปจะเข้าใจแบบอาจารย์หรือเปล่า ก็จะกลายเป็นเข้าใจจากตัวหนังสือ ไม่ใช่เข้าใจจากจิตวิญญาณที่เขาได้สัมผัสมาเหมือนอย่างอาจารย์..."

*(นรอรรถ จันทร์กล่ำ, **สัมภาษณ์**, 19 มีนาคม 2556)*

นอกจากนั้น พันเอกชูชาติ พิทักษากร ยังได้ศึกษาไวโอลินกับกาโต้ ฮาวาส (Gato Havas) ในช่วงที่ท่านกลับไปเรียนต่างประเทศอีกครั้ง ราวพุทธศักราช 2518 เพื่อกลับไปเรียนรู้เทคนิคของไวโอลินเพิ่มเติม หลังจากที่ท่านได้กลับมาประเทศไทยแล้ว ท่านยังได้เรียนวิชาการประพันธ์เพลงกับ โจเซฟ พิลเบอรี และบรูโน วอลเตอร์ (Bruno Walto) และท่านยังได้ศึกษาทฤษฎีดนตรีแจ๊สและการประพันธ์เพลงที่ประเทศฟิลิปปินส์กับ เรสติตูโต อูมาลี ทำให้ท่านมีความรู้ ความสามารถในวิชาการประพันธ์เพลง และทฤษฎีดนตรีแจ๊ส ที่นำมาใช้ในการสอนศิษย์จนถึงปัจจุบัน รวมถึงยังมีครูอีกหลาย ๆ คนที่มีบทบาทแตกต่างกันออกไป และทำให้ท่านได้มีโอกาสเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ มากมาย

1.3.1.3 ความรู้ด้านดนตรีไทย

พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้รับรางวัลยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดงด้านดนตรีสากล เนื่องจากท่านมีคุณูปการต่อวงการดนตรีคลาสสิค ซึ่งเป็นดนตรีของตะวันตก แต่ความรู้ที่ท่านมีนั้น นอกจากความรู้ทางด้านดนตรีสากลแล้ว ท่านยังมีความรู้ ความสามารถในด้านดนตรีไทยในระดับที่ดีมาก ท่านสามารถบรรเลงเครื่องสายไทยได้รอบวง ซอด้วง และเดี่ยวออร์แกนลมได้อย่างยอดเยี่ยม ครูคนแรกที่ถ่ายทอดความรู้ทางด้านดนตรีไทยให้แก่ท่าน คือ ครูยรรยง แดงกูร โดยระยะแรก ท่านได้เรียนทั้งดนตรีไทย และดนตรีสากลควบคู่กัน การเรียนดนตรีไทยของท่าน กล่าวได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญต่อวิชาชีพครูดนตรี ทำให้ท่านสามารถเข้าใจศิษย์ที่มีพื้นฐานทางดนตรีไทย เนื่องจากในการสอนแต่ละครั้ง ท่านต้องสอนทั้งเด็กที่มีพื้นฐานทั้งดนตรีสากลและดนตรีไทย สิ่งนี้จึงกลายเป็นข้อได้เปรียบของท่านเวลาสอนศิษย์ที่มีพื้นฐานต่างกัน เนื่องจากครูบางคน หากสอนดนตรีตะวันตกอาจไม่เข้าใจความเป็นดนตรีไทย แต่สิ่งนี้ไม่เป็นปัญหาสำหรับท่าน เพราะท่านสามารถเข้าใจความคิดของศิษย์ที่พื้นฐานแตกต่างกันได้อย่างดี และการที่ท่านได้รับการปลูกฝังในเรื่องของดนตรีไทยควบคู่กับการเรียนดนตรีตะวันตกตั้งแต่เด็ก ช่วยให้ท่านฝึกทักษะในเรื่องของการจำเพลง การด้นสด และการต่อเพลงได้อย่างคล่องแคล่วมากกว่าการเรียนดนตรีตะวันตกธรรมดาทั่วไป ดังคำกล่าวของท่านที่ว่า

"...ครูยรรยง ให้ผมเปลี่ยนจากการเรียนซอมาเพื่อเรียนเป็นออร์แกนเถอะ เพราะว่ามันจะเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับดนตรีสากลด้วย แต่ว่าเป็นการเรียนออร์แกนด้วยเพลงไทย เรียนเป็นสไตล์ของดนตรีไทย...การเรียนดนตรีไทยของผมไม่ได้

ส่งผลเสียอะไรกับผมเลยนะ แต่กลับช่วยผมในเรื่องการจำ เพราะดนตรีไทยต้องเล่นแบบต่อเพลงไปเรื่อย เพราะฉะนั้นก็จะช่วยผมได้ในเรื่องเป็นอย่างมาก เพราะเพลงคลาสสิค (Classic) มักจะเน้นเรื่องการอ่านโน้ต แต่ดนตรีไทยก็จะด้นได้ ส่วนซอด้วงก็จะต่างกับไวโอลิน อีกอย่างคือผมก็ใช้เครื่องออร์แกนเล่นในทางไทย ซึ่งก็ไม่ต่างกับของตะวันตกมากจนเกินไป... "

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 2 เมษายน 2556)

สอดคล้องกับคำกล่าวจากศิษย์ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ที่เคยมีประสบการณ์ในการได้รับความรู้ทางด้านดนตรีไทยของท่าน ดังนี้

"...ตอนนั้นดูรายการอาจารย์ชูชาติมาตลอด คือรายการดนตรีวิจารณ์ของอาจารย์ชูชาติจะมีเพลงไทยด้วยเสมอในทุกรายการ ปรากฏว่าสิ่งที่คนทั่วไปไม่ทราบคืออาจารย์เป็นนักเปียโนที่เก่งด้วย... "

(ณัชชา พันธุ์เจริญ, **สัมภาษณ์**, 6 มีนาคม 2556)

"...ครูมาเรียนกับอาจารย์ชูชาติด้วยเหตุผลอยากเรียนเพลงไทย เรียนกับใครก็ได้ที่ทำเพลงไทยให้เราเล่น ปรากฏว่าอาจารย์เป็นนักเปียโนที่เก่งมาก แล้วอาจารย์ก็มีเทคนิคที่ดีมาก เราก็เลยมีแนวทางที่แปลกแยกกว่าคนอื่น ๆ มาก...ปกตินักดนตรีจะต้องเล่นเปียโนได้ แต่ไม่คิดว่าอาจารย์จะเล่นเก่ง ทีแรกก็คิดว่าอาจารย์สอนได้ ทำเพลงไทยให้เราเล่นได้ก็พอแล้ว...แต่อาจารย์ชูชาติเล่นดนตรีไทยมาพร้อมกับที่อาจารย์เล่นดนตรีสากล เพราะฉะนั้นอาจารย์ก็จะเข้าใจว่าทางไทยที่ไพเราะมีความวิจิตรในท่วงทำนองเป็นอย่างไร อาจารย์จะรู้ว่าความพอดีของการที่เราจะเอาเสียงประสาน (Harmony) ของฝรั่งไปใส่ในดนตรีไทยนั้น ควรจะแค่ไหน เพื่อไม่ทำลายสุนทรียะของความเป็นดนตรีไทย... "

(ณัชชา พันธุ์เจริญ, **สัมภาษณ์**, 6 มีนาคม 2556)

"...เราต้องเข้าใจว่าอาจารย์เรียนดนตรีไทยมาก่อน เป็นไทยเดิม เพราะฉะนั้นอาจารย์จะโยงไปได้หมด..."

(นรอรรถ จันทร์กล่ำ, **สัมภาษณ์**, 19 มีนาคม 2556)

ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับด้านดนตรีไทยของท่านไว้ใน "ด้านความรู้ความเข้าใจ" ในเรื่องของดนตรีไทย โดยยังไม่ได้เชื่อมโยงเข้ากับเรื่องของการสอนดนตรีจากการที่ท่านมีพื้นฐานดนตรีไทยให้เห็นมากนัก และผู้วิจัยได้ลงรายละเอียดในเรื่องการที่ได้ใช้ศาสตร์ทางดนตรีไทยเข้ามาช่วยในการสอนเพิ่มเติมไว้ใน "ด้านการสอนดนตรี" ซึ่งจากข้อมูลที่ได้กล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่าท่านมีทักษะทางด้านดนตรีไทยมาก ประกอบกับสามารถนำความเป็นดนตรีไทยประยุกต์เข้ากับเครื่องดนตรีตะวันตก ทำให้ผลงานของท่านได้รับรางวัลอันทรงเกียรตินานับประการ

1.3.2 ความรู้ทางด้านโยคะ (Yoga)

พันเอกชูชาติ พิทักษากร มีความรู้เกี่ยวกับศาสตร์ทางด้านโยคะจากหลากหลายที่มา เริ่มต้นครั้งแรกจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง เนื่องจากท่านมีโอกาสได้อ่านหนังสือเล่มหนึ่ง ซึ่งหน้าปกของหนังสือเล่มนั้นเป็นนักไวโอลินคนหนึ่ง สามารถใช้ศีรษะยืนแทนเท้า และเท้าชี้ฟ้าได้ ชื่อว่า เยฮูดิ เมนูฮิน (Yehudi Menuhin) โดยทราบภายหลังว่า สิ่งที่ เมนูฮิน ปฏิบัตินี้ ได้มาจากการเรียนโยคะ ภาพนี้จึงเป็นจุดเริ่มต้นของแรงบันดาลใจที่ทำให้ท่านมีความพยายามในการศึกษาศาสตร์ทางด้านโยคะด้วยตนเองจากการอ่านหนังสือที่สอนโยคะ โดยเน้นการสอนที่อธิบายในเชิงของสรีระมนุษย์ จนกระทั่งมีโอกาสได้พบกับนักไวโอลินที่ทำให้ท่านเริ่มต้นศึกษาเรื่องโยคะอย่างจริงจังในเวลาต่อมา และมีความรู้ทางด้านนี้อย่างลึกซึ้ง นอกจากนั้น ท่านยังได้ให้สัมภาษณ์ถึงที่มาที่ท่านได้เริ่มต้นศึกษาศาสตร์ทางโยคะไว้ว่า โยคะเป็นของแขก ท่านได้เรียนโยคะจาก เยฮูดิ เมนูฮิน (Yehudi Menuhin) หากกล่าวถึงสาเหตุแรกที่ทำให้พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้พบกับปัญหาที่ทำให้ท่านต้องแสวงหาตัวช่วยในการควบคุมการเล่นดนตรีของท่านให้ดีกว่าเดิม เกิดขึ้นในช่วงปีพุทธศักราช 2498 ซึ่งท่านยังเรียนเภสัชกรรม แต่มีโอกาสแข่งขันไวโอลิน และชนะเลิศการประกวดไวโอลิน โดยมีอาจารย์ไวโอลินชาวอังกฤษเป็นผู้สนับสนุน และส่งท่านเข้าประกวด ทั้งที่ขณะนั้นท่านอายุเพียง 18 ปี คือ รุ่นเล็ก ขณะนั้นท่านอายุมากที่สุดในรุ่น จากเหตุการณ์นี้ท่านเล่าว่า

"...วันประกวดผมตื่นเต้นนิดหน่อย เห็นหน้ากรรมการก็ด้วยความที่ไม่ได้รู้จักใครเท่าไหร่ เลยไม่อะไรเท่าไหร่ ก็เล่นไปตามที่ครูสอน แต่พอได้ที่ 1 แล้ว เขาบอกว่าคนที่ได้ที่ 1 ต้องไปออกคอนเสิร์ตที่หอนาฬิกากรีนิช (Greenwich town hall) วันนั้นเป็นวันที่ 13 มีนาคม ผมกินไม่ได้นอนไม่หลับไป 1 อาทิตย์เลย ผมไม่ไหวเลยจริง ๆ มันปั่นป่วนมาก ผมมารู้ตอนหลังว่ามันเป็นความประหม่า (Nervous) มันเป็นประสาทอ่ะ ปั่นป่วนมากเลย แต่ก็ไม่รู้จะทำอย่างไร ก็ยังซ้อม ซ้อมอย่างเดียวเลย ซ้อมด้วยความปั่นป่วน หัวใจจะแย่ทั้งที่เราซ้อมมาดี ตอนนั้นไม่ได้รู้จักโยคะอะไร ก็ซ้อมตามปกติ มันควบคุมไม่ได้ จนถึงคิวเขาประกาศแล้ว ผมเดินไปขาสั่นเลย..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 2 เมษายน 2556)

หลังจากที่ พันเอกชูชาติ พิทักษากร เกิดแรงบันดาลใจจาก เมนูฮิน นักไวโอลินชื่อดังของโลกแต่กลับเลือกเรียนโยคะเพื่อพัฒนาฝีมือตนเอง แต่ช่วงหนึ่งที่ เมนูฮิน เล่นไวโอลินฝีมือตกมาก จนกระทั่งโดนนักวิจารณ์ออกมาตำหนิในแทบทุกครั้งที่มีผลงานเพลงเกิดขึ้น ทั้งที่ในวัยเด็ก เมนูฮินเคยเล่นไวโอลินได้อย่างยอดเยี่ยม เนื่องจากในวัยเด็ก เมนูฮิน เล่นไวโอลินด้วยใจ ด้วยความรู้สึกจากข้างใน (Feeling) แต่เมื่อโตขึ้นกลับไม่สามารถใช้ความรู้สึกเล่นออกมาได้ แต่เป็นการเล่นที่ถูกสั่งจากสมองว่าต้องเล่นอย่างไรถึงจะเล่นได้ตรงตามโน้ต ตรงตามจังหวะ แต่หลังจากที่ เมนูฮิน ได้ศึกษาโยคะอย่างจริงจัง ทำให้สามารถกลับมาเล่นไวโอลินได้ไพเราะ และกลับมีชื่อเสียงโด่งดังอีกครั้ง สิ่งเหล่านี้จึงเป็นแรงบันดาลใจให้กับท่านในนำศาสตร์ทางด้านโยคะมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนดนตรี เพื่อทำให้ทั้งตนเองและศิษย์สามารถปฏิบัติไวโอลินได้มีประสิทธิภาพ ท่านยังได้เล่าถึงที่มาของการได้พบหนังสือโยคะเล่มแรกที่ทำให้ท่านมีวิชาความรู้ติดตัวมาจนถึงปัจจุบัน ความว่า

"...ผมเปิดนิตยสาร (Magazine) มีคน ๆ หนึ่งเอาหัวยืนต่างเท้า หัวยืนเท้าชี้ฟ้า ก็อ่านดูชื่อ เยฮูดิ เมนูฮิน (Yehudi Menuhin) ซึ่งเป็นนักไวโอลินเอกในยุคนั้นและทุกยุค ท่านเป็นเด็กอัจฉริยะ อายุ 12 ปีก็อัดแผ่นแล้ว แต่พอโตขึ้นเป็นหนุ่มใหญ่กลับฝีมือตก เพราะว่าตอนเป็นเด็ก ๆ เล่นด้วยสามัญสำนึก แต่พอหลังจากนั้นระบบต่าง ๆ เปลี่ยนไป ต้องใช้ตรงนี้แทน {พร้อมชี้นิ้วไปที่สมองด้วย} ท่านไม่ได้ทำสเกล

ไม่ได้ทำแบบฝึก (Exercise) เล่นเพลงลูกเดียวเลย จนท่านต้องเลิกเล่นไวโอลิน เพราะเล่นเมื่อไหร่โดนนักวิจารณ์ (Critic) กระหน่ำ คนก็แปลกใจว่าหายหน้าไปไหน ที่แท้ท่านไปฝึกโยคะกับอาจารย์อินเดียที่เก่งมากเลย หัดอยู่นานมาก..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 11 มกราคม 2556)

สิ่งที่ทำให้พันเอกชูชาติ พิทักษากร มีความมุ่งมั่นในการศึกษาโยคะเกิดจากการที่เมนูฮิน ได้กล่าวถึงการเรียนโยคะว่า เมนูฮินได้เรียนโยคะจากการผู้ที่เป็นโยคี (โยคี คือ ผู้ปฏิบัติหรือฝึกฝนในทางโยคะ ซึ่งท่านโยคีเหล่านี้จะมีความรู้จริงในศาสตร์ของโยคะ) ทำให้สามารถกลับมาสอนตนเองเล่นไวโอลินได้อย่างคล่องแคล่ว โดยไม่ต้องอาศัยครูที่มีทักษะความสามารถทางไวโอลินขั้น แต่การเรียนโยคะ ทำให้สามารถเข้าใจในตนเอง สามารถกำหนดสมาธิ ลมหายใจ และฝึกฝนตนเองให้สามารถควบคุมการเล่นไวโอลินได้ ท่านได้กล่าวถึงคำพูดของ เมนูฮิน ที่ให้เริ่มเรียนรู้โยคะแล้วนำมาใช้สอนไวโอลินด้วยตนเองไว้ว่า

"...อาจารย์สอนโยคะบอกว่า "คุณนั่นแหละสอนตัวเอง เพราะถ้าคุณเรียนโยคะแล้วคุณรู้อะไรต่าง ๆ เกี่ยวกับตัวคุณ รู้เกี่ยวกับการผ่อนคลาย (Relaxation) รู้เกี่ยวกับอะไรต่าง ๆ เช่น การเดินพลังอะไรต่างๆ ในการเดินลมปราณต่าง ๆ คุณสอนตัวเองเลย" เยฮูดิ เมนูฮิน คิดว่าแต่ก่อนเราไม่เคยสังเกตร่างกายเราว่า ทำอะไร ตรงไหน ก็ทำไปอย่างนั้นเอง เพราะฉะนั้นจะแก้ไขไม่ได้...คนไปถามท่านว่าตกลงคุณไปเรียนกับใคร เยฮูดิ ตอบว่าไปเรียนกับอาจารย์โยคี ผมก็ได้แรงบันดาลใจตรงนี้ นอกจากนั้น ผมได้อ่านนิตยสาร อ่านเสร็จแล้วผมก็รีบไปร้านหนังสือที่ใหญ่ที่สุดของลอนดอน ชื่อ "Foyle's" ผมก็ไม่รู้ว่าโยคะคืออะไร แต่เห็นท่านพูดไว้ในนั้น เราก็เลยว่าเราต้องทำตรงนี้ให้ได้ เพราะว่าเราตื่น (Excited) เกินไป ก็อยากจะเก่ง ใครบ้างไม่อยากเก่ง {ยิ้ม} ก็อยากเก่งด้วยกันทุกคน ผมถามเขาว่า มีหนังสือเกี่ยวกับโยคะไหม เต็มไปหมดเลย แล้วจะเอาเล่มไหน ผมเลยอธิฐานจิต เล่มไหนที่จะเป็นของข้าพเจ้า ที่ข้าพเจ้าจะรู้เรื่อง ที่จะเป็นอาจารย์ของข้าพเจ้า ขอให้ได้เล่มนั้น หยิบขึ้นมา 1 เล่ม หนังสือเล่มนี้อธิบายเป็นเทอมอนาโตมี่ (Anatomy) ที่ผมเรียนอยู่ เพราะว่าผมเรียนเภสัชฯ ผมอ่านรู้เรื่องหมดเลย เขียนแบบเชิงวิทยาศาสตร์ (Scientific) มาก เป็นวิทยาศาสตร์ทุกบทนี่ของเรานี่ ผมมารู้ตอนหลังว่าทำไมเขียนอย่างนั้นและใครเขียน..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 11 มกราคม 2556)

พันเอกชูชาติ พิทักษากร ฝึกโยคะเพียง 1 ปีแรก ก็สามารถเห็นผลลัพธ์ที่ส่งผลต่อเรื่องของดนตรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องของการฝึกสติ และสมาธิ ที่สามารถเห็นเป็นรูปธรรมได้อย่างชัดเจน หลังจากที่ท่านฝึกได้เพียง 1 ปี อายุของท่านย่างเข้า 19 ปี ได้เข้าประกวดไวโอลินอีกครั้ง โดยครั้งนี้เป็นการประกวดในรุ่นที่สูงขึ้น เนื่องจากอายุของท่านเกินจากรุ่นเล็กมาหนึ่งปี ทำให้ในครั้งนี้ท่านเป็นคนที่มีอายุน้อยที่สุดในรุ่น แต่สิ่งที่น่าประหลาดใจ คือ ท่านได้รางวัลชนะเลิศเป็นปีที่ 2 ติดต่อกัน และประสบการณ์ในครั้งนี้ ทำให้ท่านสังเกตตนเองได้ว่า ท่านสามารถควบคุมตนเองในการฝึกซ้อม และขึ้นแสดงได้ และการฝึกโยคะยังส่งผลให้ท่านควบคุมจิตใจตนเองได้เป็นอย่างดี ท่านยังย้ำอีกว่า การที่ท่านสามารถควบคุมจิตใจของตนเองในครั้งนี้ได้ ไม่ได้เกิดจากการที่เคยเข้าประกวดเมื่อปีที่แล้ว เนื่องจากครั้งนี้บทเพลงที่แสดงยากขึ้นมาก ทุกสิ่งทุกอย่างซับซ้อนขึ้น แต่ท่านกลับไม่รู้สึกตื่นกลัว หรือประหม่าเลย ท่านได้กล่าวไว้ว่า

> *"...ผมฝึกอยู่ปีเดียว ผมสามารถจะควบคุมอะไรต่าง ๆ ได้ ควบคุมอารมณ์ต่าง ๆ มีสติ ร่างกายดีเพราะผมเป็นคนขี้โรค ตอนเด็ก ๆ มักจะป่วยทุกเดือน ไม่เจ็บคอก็อะไรสักอย่างเป็นให้ได้ ตรงนั้นเป็นอุปสรรคก็ง่อนแง่นมา ปรากฏว่า 1 สัปดาห์ก่อนคอนเสิร์ต สบาย แต่ก่อนออกคอนเสิร์ต ถามว่าตื่นเต้นไหม ก็ตื่นเต้น และใจเต้นตึก ๆ แต่ว่าโยคะมีวิธีฝึกให้ใจเต้นช้าลงโดยลมหายใจ ตื่นเต้นแต่อยู่กับความตื่นเต้น รู้จักควบคุมความตื่นเต้น ออกไปเล่นสบายเลยตั้งแต่โน้ตตัวแรกจนถึงโน้ตตัวสุดท้าย ถึงแม้อาจารย์จะบอกว่าให้ประกวดรุ่นใหญ่ก็กลายเป็นเด็กที่สุด และได้ที่หนึ่งอีก ก็ออกคอนเสิร์ตเหมือนเดิม ก่อนออกคอนเสิร์ตกินได้ นอนหลับ เพราะฝึกโยคะ และไม่มีครูด้วย ก็ฝึกจากตำราเล่มนั้นเลย คอนเสิร์ตครั้งที่ 2 เพลงครั้งนี้ก็อยากขึ้นอีกเป็นไชคอฟสกีคอนแชร์โต (Tchaikovsky Concerto) มันยิ่งน่าจะตื่นเต้นมากกว่าคราวที่แล้ว แต่เราก็ยิ้มเลย คิดถึงเพลงลูกเดียว คิดถึงความรู้สึก (Feeling) ลูกเดียว โยคะลูกเดียว..."*
>
> (ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 11 มกราคม 2556)

> *"...โยคะสอนให้เรายืดหยุ่น ดังนั้นเราจะมีความยืดหยุ่น และคล่องแคล่วทั้งหมดเลย แล้วผมมารู้ตอนหลังว่าคนเราจะเล่นดนตรีเก่ง ไม่ใช่ว่ายืดหยุ่น*

เฉพาะนิ้ว มันต้องคล่องทั้งตัว เหมือนเรามียางยืด ตอนฝึกโยคะแล้วว่าเขาก็มีการสอนการควบคุมลมหายใจ และการมองชีวิตอะไรต่าง ๆ เยอะมาก ตอนนั้นผมได้หนังสือเล่มนี้แหละ เป็นหนังสือเล่มเล็ก ๆ ตอนนั้นผมก็เลยฝึกจากหนังสือเล่มนี้มา 7 ปี โดยไม่มีอาจารย์...ผมยังเรียนดนตรีไปเรื่อย ๆ ด้วย และก็ฝึกโยคะอย่างหนักมาก โยคะเป็นของจริง เป็นเรื่องที่มหัศจรรย์ ต้องขอบคุณท่าน เยฮูดิ เมนูฮินที่แนะนำ... "

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 11 มกราคม 2556)

กระทั่งในช่วงหลังของการฝึกซ้อมโยคะ ท่านได้พบกับ เยฮูดิ เมนูฮิน อีกครั้ง ครั้งนี้ท่านได้พูดคุยกับ เมนูฮิน และได้ถามเกี่ยวกับเทคนิคต่าง ๆ ในการเล่นไวโอลิน เพื่อเป็นนักไวโอลินที่ยอดเยี่ยม เมนูฮิน ให้คำตอบว่า ให้ท่านฝึกโยคะต่อไป แล้วค้นพบให้ได้ถึงเทคนิคที่สามารถนำมาใช้สอนตนเองก่อน จากคำพูดของ เมนูฮิน ที่ว่า "My best violin teacher is my yoga teacher" คือประโยคที่ทำให้ท่านเริ่มต้นศึกษาศาสตร์ทางด้านโยคะอย่างจริงจัง ท่านได้ศึกษาโยคะด้วยตนเองจากหนังสือโยคะนานถึง 7 ปี จากหนังสือของผู้แต่งที่ชื่อ **ศิวะนันทะ** (Sivananda Yoga) ท่านเพิ่งได้รู้ชื่อของผู้แต่งหนังสือเล่มนี้ เมื่อเวลาผ่านมาถึง 20 ปี โดยได้เล่าว่า

*"...อย่างที่ผมพูดไปว่าต้องแก้ไขให้ได้ทุกจุด สอนตัวเอง เป็นครูตัวเอง ก่อนหน้านั้นท่านเยฮูดิ เมนูฮิน ไปหานักไวโอลิน หาครูดนตรีหลายคน ก็ได้ผลบ้าง ไม่ได้ผลบ้าง ท่านก็เล่าเอง ทีนี้พอหลังจากนั้นมาท่านสอนตัวเอง ไม่เท่าไหร่ก็ออกคอนเสิร์ตเลย แถมเก่งกว่าเก่าแล้วเก่งมาจนสิ้นชีวิตเมื่อไม่กี่ปีมานี้เอง ซึ่งท่านอายุยืนมาก 80 กว่าปี ผมก็เลยคิดว่าถ้าคนระดับนี้เขาแนะนำอย่างนี้แล้ว เขาใช้คำว่า My best violin teacher is my yoga teacher...ตอนหลังผมมาเจอท่านเยฮูดิ เมนูฮินอีกครั้งหนึ่งในระหว่างที่ฝึกโยคะ ท่านเล่นคอนเสิร์ต ผมไม่เคยพบท่านมาก่อน ผมถามท่านดื้อ ๆ เลยนะ "บอกผมหน่อยได้ไหมครับ จะเป็นนักไวโอลินที่ดีจะทำอย่างไร? Could you tell me how to be a good violinist?" ท่านมองแล้วหัวเราะใหญ่เลย แล้วท่านก็แนะนำเลย ท่านบอกว่า "อยากเก่งไวโอลิน หัดโยคะเลย อย่างที่ท่านเคยให้**สัมภาษณ์**ไว้ใน LIFE magazine" ผมก็ยิ่งเชื่อมั่นใหญ่เลย... "*

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 11 มกราคม 2556)

"...พอผมกลับมาเมืองไทย อยู่ได้สัก 10 ปี สอนอยู่ที่ครุศาสตร์ตอนนั้น แล้วพอดีอ่านข่าวโดยบังเอิญเลย หนังสือพิมพ์อังกฤษบอกว่าคนชื่อ ศิวะนันทะ (Sivananda Yoga) มาสอนโยคะที่สิงค์โปร์ ผมก็ว่า นี่ชื่อคนแต่งหนังสือเล่มนี้นี่ ฝรั่งบอกว่าท่านผู้นี้เคยเป็นนายแพทย์มาก่อน มันประหลาดมากเลยหลังจากที่ไม่รู้จักชื่อท่านมาเกือบ 20 ปี มิน่าท่านถึงเขียนเล่มนี้ออกมาในแนวนี้ ศัพท์ต่าง ๆ ชื่อเส้นประสาท เรารู้เรื่องหมด นี่คือแรงอธิฐาน ผมเชื่อ {พร้อมกับทำหน้าตาจริงจัง} เรื่องต่าง ๆ อย่างนี้มีจริงและฝึกได้..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 11 มกราคม 2556)

นอกจากการฝึกโยคะด้วยตนเองแล้ว พันเอกชูชาติ พิทักษากร ยังมีครูอีกคนหนึ่งที่มีความสำคัญต่อท่านเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นครูสอนโยคะให้แก่ท่านหลังจากที่ได้ศึกษาโยคะด้วยตนเองมาแล้วถึง 7 ปี ครูคนนี้เป็นโยคี ซึ่งตรงกับครูในแบบฉบับของ เมนูฮิน ที่ได้เรียนโยคะมาจากผู้ที่เป็นโยคีเช่นกัน ทำให้ท่านยิ่งมีความสนใจ และศึกษาโยคะกับครูคนนี้อย่างตั้งใจตลอด 1 ปีเต็มในช่วงที่ท่านเรียนอยู่ที่ต่างประเทศ ท่านได้เล่าถึงที่มาที่ทำให้ได้พบกับครูคนนี้ไว้ว่า

"...ตอนนั้นผมอยู่ที่ลอนดอน (London) ผมออกจากอาจารย์แม็กซิมมาแล้ว ผมจะมาเรียนการอำนวยเพลง (Conducting) ที่ลอนดอนคอลเลจ ออฟ มิวสิค (London College of Music) ผมเดินไปเจอซอยหนึ่ง เขามีป้ายเล็ก ๆ ติดอยู่หน้าบ้าน เขียนว่า โยคะเซ็นเตอร์ ออฟ ลอนดอน (Yoga Center of London) คิดว่าดีเหมือนกัน เพราะเราหัดจากหนังสือมา 7 ปีแล้ว เลยขอคุณพ่อคุณแม่อยู่ต่ออีก 1 ปี ผมตัดสินใจกดกริ่ง และได้เจอกับผู้ชายคนหนึ่งที่ผมเจอที่ร้านอาหารนั่งคอยผมอยู่ แล้วก็ยิ้มให้ผมและบอกว่า "I have been waiting for you." เขาคือโยคีตัวจริง เขาอ่านใจออก ผู้ชายคนนี้เขาเก่งมาก และเขามีอะไรหลาย ๆ อย่าง เขาเป็นคนมีหูทิพย์ ตาทิพย์ แล้วเขาก็ถามผมว่า "คุณอยากเรียนโยคะไหม เราตั้งต้นเดี๋ยวนี้เลย" เขาสอนผมเดี๋ยวนั้นเลย ผมเรียนอยู่ 1 ปีเต็ม ๆ กับอาจารย์คนนี้...ความตื่นเต้นที่ทำให้ผมพบโยคะ เคยถามอาจารย์ผมว่าถ้าตื่นเต้นให้ทำอย่างไร อาจารย์บอกว่าต้องอยู่กับมันให้ได้สิ ต้องควบคุม

มันให้ได้ ไม่ใช่ไปกำจัดมัน อาจารย์บอกว่าคนที่เป็นนักดนตรีถ้าไม่ตื่นเต้น ไม่ใช่คนแล้ว แต่เป็นเครื่องจักร คนต้องมีความตื่นเต้น การตื่นเต้นทำให้เราเล่นได้ดีขึ้นสารจากอะดรีนัล (Adrenal) ต่าง ๆ มันหลั่งออกมา แต่มีข้อแม้ว่าเราจะต้องควบคุมมันให้ได้... "

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 11 มกราคม 2556)

พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้สรุปว่า ความตื่นเต้น หรือความตื่นกลัวสามารถเกิดขึ้นกับทุกคนที่เป็นนักดนตรี และผู้ที่เรียนดนตรีทุกคน ความรู้สึกเหล่านี้ไม่ได้เป็นสิ่งที่น่ากลัวแต่ประการใด แต่ผู้ที่เรียนดนตรีควรรู้วิธีควบคุม และจัดการความรู้สึกเหล่านี้ได้ ท่านได้ใช้โยคะในการควบคุมสติ สมาธิ รวมถึงควบคุมลมหายใจของตนได้ โดยทุกครั้งที่ท่านต้องแสดงดนตรี ความรู้สึกตื่นเต้นของท่านยังคงอยู่ และเป็นความรู้สึกที่มีความสำคัญต่อนักดนตรี เนื่องจากทำให้เกิดความตื่นตัวเป็นการเตรียมพร้อมปกติของฮอร์โมนในร่างกายมนุษย์ แต่สิ่งสำคัญ คือ วิธีที่สามารถควบคุมความรู้สึกต่าง ๆ ให้แสดงออกอย่างเหมาะสม ไม่ทำลายความสมดุลของจิตใจ จนทำให้ไม่สามารถควบคุมร่างกายได้ ดังคำที่ว่า **จิตเป็นนาย กายเป็นบ่าว** และจากคำกล่าวที่ว่า **"จิตบังคับกาย"** ของท่านเป็นความรู้ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการสอนของท่านมาโดยตลอด

1.3.3 ความรู้ทางด้านยิมนาสติก (Gymnastics)

ความรู้ในศาสตร์ทางด้านยิมนาสติก ท่านได้เรียนรู้จากการที่ท่านได้เรียนดนตรีกับแม็กซิม จาคอบเซ่น (Maxim Jacobsen) ครูสอนไวโอลินของท่าน ความรู้ที่ท่านได้รับมานี้เกิดจากการที่จาคอบเซ่น มีโอกาสได้เรียนรู้เคล็ดลับของ นิคโคโล ปากานีนี (Niccolo Paganini) ซึ่งเป็นเทคนิคขั้นสูงที่นักดนตรีหลายคนเคยได้ยินในเรื่องของ "Secret of Paganini" จากนั้น จาคอบเซ่น ได้นำมาถ่ายทอดให้กับท่านอีกต่อหนึ่ง ท่านได้เล่าถึงที่มาของความหมายคำว่า ยิมนาสติก ที่ท่านได้เรียนรู้จาก จาคอบเซ่น ความว่า

"...ผมก็เลยได้เรียนรู้ ซึ่งท่านใช้คำว่ายิมนาสติก (Gymnastics) เพราะอาจารย์แม็กซิม จาคอบเซ่น ไม่ได้เรียนโยคะ ผมก็เลยใช้โยคะที่รู้อยู่แล้วบวกกับยิมนาสติกของอาจารย์ ยิมนาสติกของอาจารย์ถือว่าเป็นสิ่งเร้นลับมากเลย เพราะว่าสืบทอดมาจากปากานีนี ซึ่งเป็นแม่บทของนักไวโอลิน นิคโคโล ปากานีนี (Niccolo Paganini)..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 11 มกราคม 2556)

พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้เล่าที่มาจากการที่ จาคอบเซ่น ได้รับเคล็ดลับวิชาการเรียนรู้ยิมนาสติกจากปากานีนี ที่สามารถนำมาใช้กับการเรียนดนตรีได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความว่า

"...หลานของปากานีนีได้นำออกมาให้ดู เป็นกล่องเหล็ก เปิดขึ้นดูเป็นเศษกระดาษก็มี เป็นรูปวาดก็มี อะไรต่าง ๆ ก็มีอยู่ในนั้นหมดเลย เหมือนว่าปากานีนีพอคิดอะไรได้ก็รีบจด ตีเส้น 5 เส้น จดหวัด ๆ และบางทีปากานีนี เวลาซ้อมบางทีซ้อมเงียบ ไม่มีใครได้ยินจนกระทั่งเวลาที่ออกคอนเสิร์ต เพราะฉะนั้นเวลาปากานีนีไปออกคอนเสิร์ต มีคนที่เขาอยากรู้ความลับของปากานีนีว่าซ้อมอะไร เขาก็ไปขอเช่าห้องข้าง ๆ ของปากานีนี แล้วพยายามฟัง เอ๊ ไม่เห็นเล่นเลย เงียบเลยนะ แต่พอออกมาคอนเสิร์ตแล้วทำไมถึงเก่ง แสดงว่าต้องมีอะไรอย่างเลยแน่นอน ซึ่งตรงนั้นเป็นสิ่งที่อาจารย์แม็กซิมรู้มาแล้วได้สอนผมมา นั่นคือ "เคล็ดลับของปากานีนี (Secret of Paganini)" และผมก็นำมาถ่ายทอดให้ลูกศิษย์เท่าที่เขาจะรับได้ เพราะว่างานหนักมาก เขาอาจรับไม่ไหว..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 11 มกราคม 2556)

"...อีกอย่างหนึ่ง เวลาที่ปากานีนี ซ้อมอยู่ เขาจะไม่ให้ใครไปเห็นวิธีการซ้อม เพราะเขามีวิธีของเขา พิเศษมาก พิเศษจริง ๆ เหลือเชื่อมาก แต่ผมก็ได้เรียนมาจากอาจารย์แม็กซิม แล้วถ้าถามว่าอาจารย์แม็กซิมได้เรียนมาอย่างไร คืออย่างนี้ด้วยความที่เขาไม่ให้ใครเข้าไปในห้องเลย ยกเว้นจิตรกรหูหนวกชื่อลีเซ่ (Lyser) เพราะว่าเขาจะไม่ได้ยินว่าปากานีนีซ้อมอะไร แต่ว่ายอมให้สเก็ตภาพได้ พร้อมทั้งมีท่าอะไรอีกสักอย่างหนึ่งเขียนไว้ และอาจารย์แม็กซิมได้ภาพทั้งหมดจากตรงนั้น ซึ่งอาจารย์ก็นำมาวิเคราะห์ต่อจากเศษกระดาษพวกนั้นด้วย เยอะมาก ๆ และวิเคราะห์ต่อจากภาพตรงนี้ด้วย โอโห มันมหัศจรรย์มากจริง ๆ มันเหลือเชื่อ เพราะไม่มีในตำราในโลกนี้ ซึ่งอาจารย์แม็กซิมก็ได้สอนผมมา..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 11 มกราคม 2556)

นอกจาก แม็กซิม จาคอบเซ่น ได้เรียนรู้ความลับของปากานีนีแล้ว ยังได้นำเคล็ดลับเหล่านั้นมาวิเคราะห์ต่อในรูปแบบของตนเอง โดยนำความรู้ทางไวโอลินของตนช่วยเสริมในการทำให้ความลับของปากานีนีเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ทำให้สามารถสรุปเป็นท่าทางได้เพิ่มเติมอีกมาก ประกอบกับได้นำเทคนิคต่าง ๆ เหล่านี้ไปทดสอบกับศิษย์อีกหลายรุ่น รวมถึงทดสอบกับภรรยาของตน ซึ่งได้ผลเป็นที่น่าพอใจ ทำให้ศิษย์ที่ผ่านการทดสอบด้วยเทคนิคเหล่านี้ มีประสิทธิภาพในการเล่นไวโอลินเพิ่มมากขึ้น เห็นได้ว่าเคล็ดลับวิชาเกี่ยวกับด้านยิมนาสติกที่ส่งผลต่อการสอนดนตรีจากทั้งนิคโคโล ปากานีนี และ แม็กซิม จาคอบเซ่น ตกทอดมาอยู่ที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร อย่างสมบูรณ์แบบ

ความรู้ทางด้านยิมนาสติกที่ท่านได้รับมาจาก จาคอบเซ่น เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความผ่อนคลาย ทั้งข้อต่อ เอ็น กล้ามเนื้อต่าง ๆ มีท่ากายบริหารสำหรับนักไวโอลิน เป็นการวิเคราะห์และสอนตามสรีระ และตัวตนของศิษย์แต่ละคน การแก้ปัญหาต่าง ๆ ของศิษย์ ไม่ว่าเกิดจากเทคนิคการเล่นไวโอลิน หรือจากปัจจัยด้านสรีระ จาคอบเซ่น สามารถแก้ไขให้ศิษย์ได้หมด และท่านยังถ่ายทอดวิธีการบางส่วนไว้ในหนังสือชื่อว่า Paraphrases on Etudes by Kreutzer ตีพิมพ์โดย Zimmermann ซึ่งรวบรวมทั้งวิธีการฝึกไวโอลิน เทคนิคต่าง ๆ การวิเคราะห์ร่างกายว่าควรฝึกแบบใดในแต่ละสรีระ รวมถึงการฝึกสมองให้สามารถจัดการสิ่งต่าง ๆ

หากกล่าวถึงการเรียนดนตรีที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้เรียนมา พบว่าครูอีกหนึ่งคนที่มีความสำคัญในเรื่องของการควบคุมทั้งร่างกาย และจิตใจ เพื่อทำให้ความกลัวหรืออุปสรรคทั้งหลายหมดไป คือ กาโต้ ฮาวาส (Kato Havas) ซึ่งเป็นผู้ที่ให้ความสำคัญในเรื่องของการขจัดความกังวล ความเครียดที่เกิดจากการปฏิบัติดนตรี อาการเกร็งของกล้ามเนื้อต่าง ๆ ฮาวาส ได้สอนวิธีการทำลายอุปสรรคที่เกิดจากทั้งทางร่างกาย และทางจิตใจให้กับท่านเพิ่มเติมในช่วงที่ท่านเดินทางกลับไปเรียนต่อต่างประเทศอีกครั้ง หลังจากที่กลับมารับราชการเป็นทหารที่ประเทศไทย ท่านได้กล่าวถึงครูแต่ละคนที่สอนท่านไว้ดังนี้

> *"...ครูท่านแรกคือท่านยรรยง แดงกูร คนต่อมาคือท่านสุทิน เทศารักษ์ และเมื่อไปถึงต่างประเทศแล้วครูคนแรกคือท่านแอมมอรี่ (Saint Amory) ท่านแอนโตนิโอ บรอซ่า (Antonio Brosa) ชาวสเปน ท่านบาบินชูค (A. Babynchuk) ท่านแม็กซิม จาคอบเซ่น (Maxim Jacobsen) ท่านเอลิ กอเร็น (Eli Goren) ชาวยิว ท่าน กาโต้ ฮาวาส (Kato Havas) ชาวฮังกาเรียน ทั้งหมดนี้คือครูที่สอนดนตรีของผมที่เป็นครู*

สอนผมอย่างจริงจัง สำหรับครูท่านอื่น ๆ เช่น ท่านเยฮูดิ เมนูฮิน (Lord Yehudi Menuhin) ท่านโจเซฟ พิลเบอรี ท่านบรูโน วอลเตอร์ (Bruno Walto) ท่านเรสติตูโต อูมาลี จะเป็นอาจารย์ที่ผมขอคำแนะนำ แต่ไม่ได้เรียนเป็นศิษย์จริงจัง... "

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 2 เมษายน 2556)

เมื่อสรุปโดยย่อแล้ว ความรู้ที่ท่านได้รับมา นอกจากความรู้ทางด้านดนตรี ท่านยังได้รับความรู้ที่ไม่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาของดนตรีโดยตรง แต่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการสอนดนตรีเป็นประโยชน์ต่อวิชาชีพของท่านในปัจจุบัน ทำให้เป็นเครื่องยืนยันได้ว่า สิ่งที่ผ่านเข้ามาในชีวิตของคนทุกคน ไม่ใช่เพียงแค่เรียนรู้ เพื่อต้องการไปถึงจุดหมายที่ตนกำหนดเป้าหมายไว้เท่านั้น แต่สิ่งสำคัญที่ทำให้ชีวิตประสบความสำเร็จ คือ การได้เรียนรู้ทุกประสบการณ์ระหว่างทางที่ผ่านเข้ามา ครูไม่ควรมีความคิดเสมือนแก้วที่มีน้ำเต็มจนล้น แต่ควรเป็นแก้วที่เตรียมพร้อมรองรับน้ำใหม่ ๆ อยู่เสมอ อีกทั้งยังต้องสามารถแบ่งปันน้ำในแก้วของตนที่ได้รับมาให้แก่แก้วใบอื่นต่อไป เทียบได้กับการที่ครูไม่ควรปิดกั้นความรู้ของตนเองในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ และต้องสามารถถ่ายทอดให้กับศิษย์รุ่นต่อ ๆ ไปได้ไม่จบสิ้น

1.3.4 ความรู้ทางด้านภาษา

พันเอกชูชาติ พิทักษากร นอกจากมีความรู้ในด้านของดนตรีจากครูหลายคนแล้ว ท่านยังมีความสามารถในด้านการใช้ภาษาที่หลากหลาย และนำมาใช้ในการสอนดนตรี เนื่องจากการเรียนการสอนดนตรี จำเป็นต้องเข้าใจภาษาที่แตกต่างจากภาษาไทย เช่น ภาษาอังกฤษ หรือภาษาอิตาเลี่ยน ซึ่งมีรากศัพท์มาจากภาษาละตินที่ท่านมีความชำนาญพอสมควร จากการที่ท่านได้ตามไปเรียนดนตรีในประเทศต่าง ๆ กับ แม็กซิม จาคอบเซ่น ทำให้ได้ฝึกภาษาต่าง ๆ เพิ่มเติม และรากศัพท์ของภาษาละตินที่ท่านมีความชำนาญ ทำให้ท่านมีพื้นฐานในการทำความเข้าใจภาษาอื่น ๆ อีกหลายภาษา ส่งผลต่อความเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงความหมายของบทเพลง หรือตำราดนตรีต่าง ๆ ได้มากยิ่งขึ้น ดังที่ ณัชชา พันธุ์เจริญ (สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2556) ให้สัมภาษณ์ว่า ท่านเป็นผู้ที่รู้ภาษาละติน (Latin) อย่างดีมาก สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของ นาวี คชเสนี (สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556) ที่ว่า ท่านเก่งภาษามาก ท่านสามารถเรียนรู้ได้ถึง 7 ภาษา เนื่องจากท่านเรียนอยู่ที่ต่างประเทศ และได้เดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ อีกหลากหลายที่ ท่านยังได้กล่าวถึงเรื่องการใช้ภาษาของตนเองไว้ว่า

"...วิชาภาษาอังกฤษ ผมชอบมาก ผมได้ภาษาละติน อังกฤษ โปรตุเกส ฝรั่งเศส เยอรมัน อิตาลี และไทย แต่โชคดีที่ผมได้ภาษาละติน ซึ่งเป็นรากศัพท์ของหลายภาษามาก ส่วนภาษาเยอรมันพวกนั้นผมพอฟังและสื่อสารได้ในระดับหนึ่งเท่านั้น..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 2 เมษายน 2556)

1.4 ด้านการสอนของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

จากคำกล่าวของ ณรุทธ์ สุทธจิตต์ (2541) ที่ว่า การสอนดนตรีที่ดีควรอยู่บนรากฐานของหลักการที่ดี ดังนั้น ผู้สอนดนตรีจึงควรมีความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการสอนดนตรีเป็นอย่างดี ทั้งทำความเข้าใจเกี่ยวกับผู้เรียน กระบวนการเรียนการสอน ปัจจัยที่สัมพันธ์เกี่ยวกับการเรียนการสอน รวมทั้งสาระดนตรี และสุนทรียศาสตร์ เพื่อใช้เป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับผู้สอนในการกำหนดแนวทางของการเรียนการสอนดนตรีต่อไป สอดคล้องกับวิธีสอนตามความหมายของ ทิศนา แขมมณี (2551) ที่กล่าวว่า วิธีสอนแต่ละวิธี มีลักษณะเด่นที่มุ่งเน้นในการสอนบางด้านให้บรรลุผลได้ดีเป็นพิเศษ วิธีสอนที่ดีต้องประกอบด้วยองค์ประกอบที่เป็นแก่นของวิธีการ ขั้นตอนหลักในการดำเนินการที่ใช้ในการสอน รวมถึงมีเทคนิค และข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่ช่วยให้วิธีการสอนแต่ละวิธีนั้นได้ผลสูงสุด ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาถึงวิธีและหลักการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสอนของพันเอกชูชาติ พิทักษากร เพื่อเป็นประโยชน์ต่อครูดนตรีที่มีความสนใจในวิธีการเหล่านี้ และจากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า คุณลักษณะของท่าน "ด้านการสอน" สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1. การเตรียมการสอน 2. การเลือกใช้แนวทางและวิธีในการเรียนการสอน แบ่งเป็นประเด็นย่อย คือ แนวทางและวิธีการสอนที่เกิดจากการเลือกจากตัวท่านเอง และจากการคิดร่วมกันระหว่างท่านกับศิษย์ 3. การสอนโดยใช้ปัจจัยในการควบคุมและปรับพฤติกรรมของศิษย์ แบ่งเป็นประเด็นย่อย คือ การใช้ปัจจัยบวก/ปัจจัยลบในการปรับพฤติกรรมของศิษย์ และ 4. การสอนด้วยความทุ่มเท เอาใจใส่ในการสอน

1.4.1 การเตรียมการสอน

จากการสัมภาษณ์ศิษย์ส่วนใหญ่ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้กล่าวถึงบทบาทของท่านในฐานะ "ครูดนตรี" ที่มีคุณูปการต่อวงการการศึกษาดนตรีของไทยอย่างสูง เนื่องจากท่านไม่เพียงเป็นครูที่ทำหน้าที่สอนไวโอลิน หรือวิโอล่าเท่านั้น แต่ท่านยังมีบทบาทอื่นที่สำคัญอีกมาก และถ่ายทอดความรู้ให้กับศิษย์อย่างกว้างขวาง ดังตัวอย่างที่ ณัชชา พันธุ์เจริญ (สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2556)

ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ท่านสามารถสอนดนตรีได้ทั้งในเชิงปฏิบัติเครื่องสาย เปียโน การอำนวยเพลง (Conducting) อีกทั้งสามารถสอนทฤษฎีต่าง ๆ (Theory) เสียงประสาน (Harmony) ได้เป็นอย่างดี กล่าวได้ว่าท่านสามารถสอนได้ทั้งทักษะปฏิบัติและทางวิชาการ ท่านสอนดนตรีทั้งในมหาวิทยาลัย สอนส่วนตัว รวมถึงในกองทัพต่าง ๆ ล้วนเป็นศิษย์ของท่านทั้งสิ้น จากคำกล่าวเบื้องต้นนี้ ทำให้ทราบถึงบทบาทของท่านในฐานะครู ดังนั้น เมื่อพูดถึงหน้าที่ของครูย่อมต้องคำนึงถึงคำว่า "การสอน" จึงต้องมีการเตรียมการสอน ซึ่งมีรายละเอียดในหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้

ถึงแม้ท่านมีความรู้ ความสามารถที่หลากหลาย แต่สิ่งหนึ่งที่ท่านไม่เคยมองข้าม และปฏิบัติตนให้ศิษย์เห็นอยู่เสมอ คือ การที่ท่านมีการเตรียมการสอนเป็นอย่างดี และสอนศิษย์ในเรื่องการที่ครูต้องมีการเตรียมตัวในการสอนเสมอ ทั้งการสอนในเชิงทักษะปฏิบัติ และเชิงทฤษฎี โดยครูมีความจำเป็นต้องเตรียมให้ตนเองมีความพร้อมในการสอนแต่ละครั้ง ในความคิดของท่าน **ดนตรีเป็นสิ่งที่มีชีวิตและตั้งอยู่บนเวลา** เพราะฉะนั้น หากครูพลาด ย่อมทำให้ศิษย์พลาด ครูจึงต้องเตรียมการซ้อม และควรเตรียมสอนในแต่ละครั้ง เช่น การเรียบเรียงเนื้อหา และความรู้ของตนให้พร้อมก่อนสอนทุกครั้ง ดังคำกล่าวที่ว่า

> *"...เวลาที่สอนดนตรี **ดนตรีสำหรับผมเป็นสิ่งที่มีชีวิต ตั้งอยู่บนเวลา** ไม่เหมือนกับศิลปะด้านอื่น เช่น ภาพวาด ไม่ได้อยู่บนเวลา เวลาวาดจะใช้เวลาเท่าไหร่ก็ได้ หยุดพักแล้วมาวาดต่อก็ยังได้ แต่ดนตรี เมื่อเล่นแล้วถ้าพลาดเพียงเสี้ยวของวินาทีก็เล่นผิดแล้ว ซึ่งก็กลับไปเรื่องเดิมอีก **ครูต้องเก่ง ต้องซ้อม** ก่อนจะสอนวิชานั้น..."*
>
> (ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 6 มีนาคม 2556)

> *"...เมื่อครูเราพูดถึงเรื่องของทักษะ (Skill) แล้ว ทีนี้ถ้าเราสอนอย่างอื่น เช่น เสียงประสาน (Harmony) การประพันธ์เพลง (Composition) อะไรต่าง ๆ นี้ อันแรกคือเราต้อง "เตรียมการสอนเป็นอย่างดี" หนังสือที่ผมอ่านทุกเล่มมีขีดเขียนไว้ (Mark) ถ้าหนังสือเล่มใดสะอาด แสดงว่าผมไม่ได้อ่าน เพราะฉะนั้นจะเลอะมาก ความคิดเห็นอะไรต่าง ๆ เยอะมาก บางทีเขียนไว้ **ระวังหน่อย!** ยิ่งตอนสอนใหม่ ๆ ต้องเคลียร์ตรงนี้ ทำตรงนี้ให้ดี จะมีสีแดง สีม่วง สีอะไรต่าง ๆ ขีดไว้...หรืออย่างในการสอนทฤษฎีหรือสอนอะไรต่าง ๆ เราต้องเตรียมตัวอย่างดี อ่านหนังสือหลายเล่ม และต้องใจกว้าง... เพราะฉะนั้นเป็นครูโดยทั่วไปก็คือ **เตรียมการสอนของคุณให้ดี** ใช้ตำราทุกเล่มที่คุณมี*

อะไรออกมาใหม่ผมสั่งซื้อหมด ซื้อแล้วศึกษาแล้วขีดไว้ ขีดเส้นใต้ เดี๋ยวนี้ก็ยังทำอยู่ ถ้าเราจะสอนวิชาการเขียนเสียงประสานสี่แนว (Harmony) ไม่ใช่อ่านหนังสือเล่มเดียว อ่านสัก 10 เล่มถ้าเป็นไปได้ แล้วทำมาเป็นของเราเอง ผมทำของผมเอง มันอยู่ในตัวผม และผมก็ดึงเอาออกมาใช้เดี๋ยวนั้น..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 11 มกราคม 2556)

เห็นได้ว่า **การเตรียมสอน** และ **การเตรียมซ้อม** ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร มีวิธีในการแยกแยะว่า การสอนแต่ละแบบต้องใช้การเตรียมตัวแบบใดบ้าง เพื่อให้เหมาะสมและได้ผลอย่างแท้จริง สอดคล้องกับศิษย์ของท่านที่ได้เล่าถึงเรื่องเกี่ยวกับการเตรียมการสอนของท่าน ในกรณีต่าง ๆ แตกต่างกันตามวิชาที่ศิษย์แต่ละคนได้เรียน โดยวิธีการเตรียมตัวสอนของท่าน หากเป็นวิชาในเชิงทักษะปฏิบัติ มีกรณีตัวอย่าง ดังต่อไปนี้

"...อาจารย์ก็จะสอนคลาสสิกชั่วโมงหนึ่ง ไทยชั่วโมงหนึ่ง แค่นั้น แล้วก็จะมีทฤษฎีแทรก มีการพูดคุยด้วย ใน 2 ชั่วโมงได้เยอะมาก..."

(ณัชชา พันธุ์เจริญ, **สัมภาษณ์**, 6 มีนาคม 2556)

"...ท่านเตรียมการเยอะ เตรียมการทุกอย่างเยอะหมด เตรียมไม่ให้หลุดได้ คือใครจะถามอะไรมาเจาะได้หมด..."

(นาวี คชเสนี, **สัมภาษณ์**, 21 มีนาคม 2556)

"...บางครั้งอาจารย์บอกว่าเพลงนี้อาจารย์ไม่ค่อยถนัด แต่อาจารย์ทำการบ้านมา เดี๋ยวสักพักขอไปซ้อมมาก่อน แสดงว่าแกต้องมีการเตรียมการสอน แล้วก็เป็นเรื่องของการจัดเตรียม เช่น ระบบนิ้ว (Fingering) ต่าง ๆ อาจารย์ก็จะเขียนชัดเจน..."

(นรอรรถ จันทร์กล่ำ, **สัมภาษณ์**, 19 มีนาคม 2556)

"...จำได้ว่าโน้ตที่อาจารย์เคยให้เราดูหลาย ๆ เล่มจะมีรูปภาพประกอบตลอด อาจารย์เอามาแปะเอง ไปใช้ได้กับตัวเพลง คืออาจารย์ทำสื่อการสอน เวลาอาจารย์ดูภาพพวกนั้น อาจารย์จะเห็นสิ่งเหล่านั้นเป็นแรงบันดาลใจในการเล่นในการตีความ..."

(ศิริพงษ์ ทิพย์ทัญ, **สัมภาษณ์**, 18 มีนาคม 2556)

"...อย่างเวลาไปที่จุฬาฯ ตอนเช้า ๆ จะได้ยินเสียง ถ้าใครไปถึงสัก 7 โมงจะได้ยินอาจารย์ซ้อมแล้ว..."

(อ้อมพร โฆวินทะ, **สัมภาษณ์**, 18 มีนาคม 2556)

"...หนึ่งชั่วโมงนี่สอนเต็มเลยครับ อาจารย์สอนได้หมดเลย คือไม่มีเว้นว่างครับ อาจารย์เตรียมสอนเพื่อหนึ่งชั่วโมงนี้ได้แบบสุดแล้ว..."

(อัจยุติ สังข์เกษม, **สัมภาษณ์,** 1 มีนาคม 2556)

นอกจากที่ท่านจะเตรียมการสอนของตนเองแล้ว ท่านยังมีการเตรียมการสอนเผื่อให้กับศิษย์ เพื่อให้สามารถเป็นประโยชน์กับศิษย์ในการเรียนครั้งต่อ ๆ ไป ยกตัวอย่างในกรณีที่เป็นการสอนเชิงทักษะปฏิบัติ มีกรณีตัวอย่างดังนี้

"...อาจารย์จะให้ตำราก่อน และให้เราไปถ่ายเอกสาร ซึ่งเรายังไม่รู้ว่าเราจะเรียนอะไรแต่ท่านเตรียมอะไรมาเรียบร้อยแล้ว บางทีเล่มนี้อ่านหน้านี้ เล่มนี้หน้านี้...ตอนที่ไปเรียนที่บ้านแน่นอน ท่านเขียนสดไว้เลย คือ เขียนครั้งต่อครั้ง อย่างจะเรียนสัปดาห์หน้าท่านก็เขียนเตรียมไว้แล้วเขียนใหม่เลยและก็บอกให้เราเอาไปถ่ายเอกสารเอาไว้ครั้งหน้าเรียน..."

(นาวี คชเสนี, **สัมภาษณ์**, 21 มีนาคม 2556)

จากตัวอย่างคำสัมภาษณ์ของศิษย์ที่ได้กล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ในการสอนของพันเอกชูชาติ พิทักษากร มีการเตรียมตัวในการสอนเป็นอย่างดีในทุกครั้ง ทั้งการสอนในเชิงทักษะปฏิบัติ และเชิงทฤษฎี แต่หากเป็นเชิงทักษะปฏิบัติ นอกจากการเตรียมความรู้ในการอธิบายเทคนิคต่าง ๆ ที่ปรากฏในบทเรียนแล้ว สิ่งที่ครูต้องเตรียมตัวให้ดีที่สุด คือ สามารถปฏิบัติทักษะที่สั่งให้ศิษย์ปฏิบัติด้วยตนเองให้ได้

อย่างดีด้วย จากคำสัมภาษณ์ของศิษย์แสดงให้เห็นว่า ท่านเตรียมการสอนได้ครบทุกเพลงที่ใช้ในการสอน ท่านกล่าวว่า หากซ้อมคล่องแล้ว ควรซ้อมเพื่อให้เกิดความคล่องแคล่วมากขึ้น แต่หากยังไม่คล่อง ยิ่งควรต้องซ้อมเพื่อให้เกิดความชำนาญ และหากเป็นการเตรียมการสอนสำหรับวิชาเชิงทฤษฎี ยิ่งต้องมีความพร้อมในเนื้อหาที่ใช้สอน โดยการพัฒนาศักยภาพของตนเองด้วยการศึกษาสิ่งที่เป็นความรู้ใหม่ ๆ มาใช้ต่อยอดจากความรู้เก่าที่เคยสั่งสมมา อย่างน้อยที่สุดต้องสามารถเตรียมการสอนได้ครอบคลุมเรื่องที่ตนกำลังสอนในขณะนั้น ไม่ว่าจะเป็นการเตรียมสำหรับสอนเดี่ยว หรือกลุ่ม การสอนรายเดือน หรือรายเทอมก็ตาม

1.4.2 การเลือกใช้แนวทางและวิธีในการเรียนการสอน

1.4.2.1 แนวทางและวิธีการสอน ซึ่งเกิดจากการเลือกด้วยตัวท่านเอง

จากคำสัมภาษณ์ศิษย์ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ส่วนใหญ่ได้กล่าวว่าท่านคือผู้ที่เปิดโลกทัศน์ทางวิชาชีพดนตรีนี้ให้แก่ศิษย์ เป็นเสมือนครู ที่ปรึกษา เพื่อน ญาติ เป็นแรงบันดาลใจในการประกอบวิชาชีพครูเช่นนี้ สิ่งต่าง ๆ ที่ท่านได้สอนให้ เป็นการสอนที่ท่านนำมาจากหลายศาสตร์ประกอบกัน ไม่ว่าเป็นการสอนโดยศาสตร์ทางดนตรีโดยตรง หรือเป็นการฝึกความแข็งแรง ความยืดหยุ่นของอวัยวะที่มีผลเกี่ยวเนื่องกับการเรียนดนตรี ท่านสามารถเชื่อมโยงวิธีการจากศาสตร์ต่าง ๆ ทำให้สามารถเห็นผลลัพธ์ได้ชัด ขึ้นอยู่กับว่าศิษย์แต่ละคนใช้เวลาในการเรียนรู้กว่าที่จะแสดงผลลัพธ์ของความสำเร็จได้มากหรือน้อย และช้าหรือเร็วแตกต่างกัน ตัวอย่างของศิษย์ที่ได้ให้สัมภาษณ์ถึงจุดเริ่มต้นในการเรียนกับท่านว่า

"...จุดเริ่มต้นมาจากอาจารย์ชูชาติ พอเรียนกับท่าน ได้ทั้งทฤษฎีด้วย ปฏิบัติด้วย ประวัติอะไรต่าง ๆ ด้วย แล้วแถมยังได้ยิมนาสติกเพิ่มเติมอีก..."

(โกวิทย์ ขันธศิริ, **สัมภาษณ์**, 11 กุมภาพันธ์ 2556)

"...ครูว่าครูเป็นนักเปียโนที่มีเทคนิคพร้อมที่สุดคนหนึ่งในเมืองไทย แล้วก็เล่นได้ธรรมชาติมาก ซึ่งได้ด้วยเทคนิคของอาจารย์นี่ล่ะ ด้วยเทคนิคที่อาจารย์สอนมาแต่เด็ก แล้วก็ความแข็งแรงของมือ ของการใช้นิ้วที่อาจารย์ชูชาติสอน ซึ่งอยู่มาจนถึงทุกวันนี้ และอาจเป็นเพราะช่วงนั้นเป็นช่วงที่ร่างกายพัฒนา ช่วงมัธยมสำคัญที่สุด..."

(ณัชชา พันธุ์เจริญ, **สัมภาษณ์**, 6 มีนาคม 2556)

1) หลักการสอนที่เกี่ยวข้องกับดนตรีโดยตรง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการสอนดนตรีของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ที่ใช้ศาสตร์การสอนทางด้านดนตรีโดยตรง มีหลักการเบื้องต้นจากคำกล่าวของท่าน ความว่า

"...ถือเป็นหัวใจการสอนของผมอันหนึ่งเลย ก็คือบอกให้รู้ว่าเขาผิดอย่างไร แก้ตรงนี้อย่างไร ที่บ้านเขาจะได้แก้เองได้ เพราะเขามาอยู่กับเราเรียน Skill คแก้ชั่วโมงเดียว แต่เขาอยู่ที่บ้านทั้งวัน เขาต้องแก้เอง สอนให้เขาเป็นครูสอนตัวเอง ทำอย่างไร ซึ่งตรงนี้ต้องใช้ทั้งคำอธิบาย คือจากการใช้คำพูด (Verbal) ก่อน แล้วทำให้ดูแล้วดูว่าถูกหรือผิดอย่างไร ถ้าผิด แก้ใหม่ ซึ่งผมจะเน้นตรงนี้มากเลย..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 11 มกราคม 2556)

"...ส่วนแรกก็คือเรื่องเทคนิคการเล่น มือซ้ายมือขวา หลังจากที่ผ่อนคลาย (Relax) หลังจากที่ท่านแนะนำในเรื่องทำนิ้วทำอะไรต่างๆ ให้มันวอร์มหรือให้มันพักจากความเครียดอะไรต่างๆ หรือโยคะ แล้วหลังจากนั้นก็เริ่มให้เทคนิคการจับคันชักให้ถูกต้อง มันเป็นเรื่องเทคนิค มันจะมีในเรื่องที่เป็นความพิเศษที่เราจะพัฒนาได้นั่นเอง ส่วนที่ 2 ก็คือเรื่องของแบบฝึก (Exercise) หรือสำหรับที่จะพัฒนาในเรื่องของจังหวะก็ตาม ทำนองเสียง (Intonation) ก็ตาม หรือว่าความยากในการ บันไดเสียงท่านก็เน้นมาก ไล่บันไดเสียงก่อน หลังจากที่เรื่องเทคนิคต่างๆ วอร์มต่าง ๆ แล้ว ก็ไล่สเกลต่างๆ สมัยนั้นท่านก็จะเริ่มซีเมเจอร์ สมัยใหม่เราใช้ A เมเจอร์อะไรก็ว่าไป ส่วนที่ 3 จะเป็นเรื่องของเพลง เพลงสมัยนั้นท่านก็ไม่คิดว่าจะต้องยากมาก..."

(โกวิทย์ ขันธศิริ, **สัมภาษณ์**, 11 กุมภาพันธ์ 2556)

"...อาจารย์ชูชาติทำเสียงประสานของทางตะวันตก แล้วเราเอามาประดิษฐ์ประดอยแนวมือขวาซึ่งเป็นทำนองดนตรีไทยให้มันคล้ายมากที่สุด แล้วพอเล่นให้อาจารย์ฟัง อาจารย์ก็จะชอบ อาจารย์ก็จะเกลาว่าตรงนี้ครูว่าอีกนิดหนึ่ง หรือตรงนี้ควรจะหยุดหน่อย ก็จะเป็นการเกลาหลังจากที่เล่นเสียงประสาน หรือคอร์ดอะไรตามที่อาจารย์ใส่ให้แล้ว..."

(ณัชชา พันธุ์เจริญ, **สัมภาษณ์**, 6 มีนาคม 2556)

"...ดีขึ้นถ้าทุกอย่างมันเป็นไปตามสิ่งที่ควรจะเป็นคือมีระบบ ทำตามฟัง ตั้งใจ อธิบายเป็นขั้นเป็นตอนแล้วรับไปแล้ว เอาไปซ้อม มาซ้อมตรงเวลา มาครบทุกครั้งมันก็ได้ผล..."

(สิทธิชัย เพ็งเจริญ, **สัมภาษณ์**, 20 มีนาคม 2556)

นอกจากนั้น ยังมีกรณีที่สามารถนำเทคนิคในการสอนของท่านไปใช้สอนต่อได้เป็นอย่างดี สามารถเห็นผลกับบุคคลใกล้ชิด และบุคคลทั่วไปได้เป็นอย่างดี ดังตัวอย่างศิษย์ที่กล่าวว่า

"...อาจารย์ชูชาติสอน คือไม่จำเป็นจะต้องเล่นเพลงยาก ให้ไล่สเกล (Scale) อะไรต่างๆ ท่านก็มีให้เพลง แต่ว่ากำลัง พลังเสียง หรือว่าเทคนิคที่ให้มันสำคัญมากกว่า ซึ่งตอนนั้นผมก็มีโอกาสสอนเด็ก คือรับจากท่านไป แล้วขณะที่เราสอนที่สาธิตจุฬาฯ เป็นอาจารย์สอนไวโอลิน สอนดนตรีโดยตรง มันสัมพันธ์กันเลย เราเอาสิ่งนั้นมาใช้กับเด็กสาธิตจุฬาฯ ทำวงต่าง ๆ ซึ่งยังไม่มีใครเคยทำกับวงที่เป็นวงไวโอลินได้..."

(โกวิทย์ ขันธศิริ, **สัมภาษณ์**, 11 กุมภาพันธ์ 2556)

รายละเอียดดังต่อไปนี้เกี่ยวข้องกับแนวทาง และวิธีการสอนของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์ทางด้านดนตรีโดยตรง สามารถแบ่งประเด็นย่อยออกเป็น 7 ประเด็น ได้แก่ 1. การวางจุดประสงค์ หรือมีเป้าหมายในการเรียน ทั้งของศิษย์ การปฏิบัติเพลง และการเรียนแต่ละบทเรียน 2. การสอนที่อาศัยการวิเคราะห์ ทั้งศิษย์ หลักสูตร และเนื้อหาในการเรียน 3. การสอนโดยการอธิบาย 4. การสอนโดยการสาธิต และให้ความสำคัญกับเรื่องเสียง 5. ความสามารถในการสอนให้ศิษย์รู้จักการบูรณาการสิ่งที่เรียน 6. การสอนที่มีการประเมินผลศิษย์ และ 7. การสอนหลักในการซ้อมดนตรี (เฉพาะการปฏิบัติด้วยเครื่องดนตรี) มีรายละเอียด ดังนี้

(1) การวางจุดประสงค์ หรือมีเป้าหมายในการเรียน

สิ่งที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร เน้นในเรื่องการสอน คือ ก่อนที่ครูจะเริ่มสอน นอกจากการเตรียมการสอนแล้ว ต้องคำนึงถึงผู้เรียนด้วย การนึกถึงผู้เรียนในที่นี้ คล้ายกับการวางแผนการสอนแต่เป็นการวางแผนไปจนกระทั่งถึงผลลัพธ์ของเป้าหมายนั้นด้วย จากการวิเคราะห์

ข้อมูลทำให้สามารถแบ่งการวางเป้าหมายในการสอนของท่านได้เป็น 3 ประเภท คือ 1. การค้นหาจุดมุ่งหมายในการเรียนของศิษย์ 2. การวางเป้าหมายในการปฏิบัติเพลง และ 3. การวางเป้าหมายของแต่ละบทเรียน เมื่อมีการกำหนดเป้าหมายที่ดีแล้ว ต่อจากนี้คือการสอนให้ตรงตามเป้าหมายนั้น ๆ

- ค้นหาจุดมุ่งหมายในการเรียนของศิษย์

สำหรับการเรียนที่เน้นการค้นหาจุดมุ่งหมายในการเรียนของศิษย์ ส่งผลให้ครูมีการประเมินศิษย์ในแต่ละกรณี ซึ่งมีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ในการเรียนของแต่ละคน ดังนั้น หน้าที่ของครูจึงควรวิเคราะห์ให้ถูกต้องว่า ศิษย์แต่ละคนมีความต้องการได้รับการดูแลในด้านใด ไม่ใช่มีการสอนในรูปแบบเดียวเท่านั้น การวิเคราะห์จุดมุ่งหมายการเรียนของศิษย์ในที่นี้ หมายถึง ก่อนที่ครูจะเริ่มสอน ควรทราบความต้องการที่แท้จริงของศิษย์ในการเรียนว่า ต้องการนำความรู้เหล่านี้ไปใช้ต่อในลักษณะใด บางคนต้องการเรียนเพื่อเป็นครูดนตรี เพื่อเป็นนักดนตรี เพื่อเป็นศิลปิน เพื่อผ่อนคลายเป็นงานอดิเรก ไม่ได้ต้องการยึดอาชีพนักดนตรีอย่างจริงจัง หรือเรียนเพื่อให้ครบตามหลักสูตรที่ได้ถูกจัดให้ในโรงเรียน/มหาวิทยาลัย ดังนั้น ความต้องการที่แตกต่างกันนี้ ทำให้ลักษณะในการสอนของครูมีความแตกต่างกันในรายละเอียดที่ใช้วางแผนการสอน ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ของศิษย์ที่แสดงให้เห็นถึงการที่ท่านให้ความสำคัญกับเป้าหมายในการเรียนของศิษย์แต่ละคนก่อนเริ่มสอน ความว่า

> *"...ตอนนั้นที่เรียนไม่ค่อยมีพิธีรีตองนะ เหมือนกับไปเรียนกับฤาษีในอาศรมเลย {ยิ้ม} ไม่ได้มีหลักสูตรว่าชั่วโมงนี้ต้องเรียนอะไรทำอะไร เวลาที่เรียนถ้าไม่ชอบเพลงอะไร หรือไม่อยากทำอะไรก็บอกอาจารย์เลย นี้ไม่ชอบ อาจารย์จะถามชอบไหม ไม่ชอบก็เอาใหม่ เรียนกันสบาย ๆ เหมือนเป็นงานอดิเรก (Hobby) ... "*
>
> (ณัชชา พันธุ์เจริญ, **สัมภาษณ์**, 6 มีนาคม 2556)

> *"...อาจารย์ถามว่าเรียนเพื่ออะไร ผมก็บอกว่าเพื่อจะไปสอนด้วยและใช้อาชีพด้วย อาจารย์ถ้าใช้สอนด้วยต้องเรียนอย่างนี้ต้องเสียเวลาหน่อย แต่ถ้าไปใช้อาชีพไม่สอนก็ได้... "*
>
> (นาวี คชเสนี, **สัมภาษณ์**, 21 มีนาคม 2556)

"...ตอนนั้นอาจารย์ซูซาติสอนไม่เหมือนกันสำหรับลูกศิษย์แต่ละคน บางคนก็เรียนแบบเข้าวง บางคนเรียนแสดงเดี่ยว (Solo) คือผมจะหนักไปทางเทคนิคที่แบบทรมาน พวกแบบถ่างนิ้วทรมาน แต่ว่าถ้าพวกเข้าวงก็เป็นผู้ตามที่เรียบร้อย ผู้ตามที่ดี ฝึกอะไรแบบนี้ เรียนคนละแบบกัน..."

(นาวี คชเสนี, **สัมภาษณ์**, 21 มีนาคม 2556)

"...เราเรียนแสดงเดี่ยว (Solo) มันคือการฝึก เราต้องไปยืนคอนแชร์โต้ (Concerto) บางที 30 - 40 นาที มันต้องยืนข้างหน้าเลย ตรงนี้ต้องแข็งด้วย เคยแอบดูเพื่อน ๆ ทำไมมันนั่งสีกัน อ่อ เขาไม่ได้เรียนแสดงเดี่ยว คือเข้าวง นั่งสี ก็จะมีท่าไหนที่ผ่อนคลายได้ เท้าทำอย่างไร ใช้นิ้วโป้งตบข้างในรองเท้าตบจังหวะ แต่อย่าใช้เท้า ท่านก็จะมีวิธีบอก..."

(นาวี คชเสนี, **สัมภาษณ์**, 21 มีนาคม 2556)

"...ที่ผมมาเรียนส่วนตัว ผมจะมุ่งไปแล้วว่าจะเรียนให้มีความชำนาญทางเทคนิคมาก (Virtuoso) ตอนที่เรียนมหาลัยมันยังกึ่ง ๆ ระหว่างคลาสสิก (Classic) กับให้มีความชำนาญทางเทคนิคมาก ซึ่งไวโอลินจะแบ่งเป็น 2 ค่าย คือตอนที่เรียนเพื่อนำไปสอน แต่พอจบแล้วจะเรียนเพื่อนำไปใช้ คือวิถีคุณต้องมาทางนี้แล้ว เพราะฉะนั้นเพลงที่ได้ก็จะคล้าย ๆ กัน แต่ท่านก็จะเลือก คุณเหมาะกับเพลงนี้ คุณควรจะเรียนเพลงนี้ก่อน..."

(ภานุวัฒน์ วัฒนจินดา, **สัมภาษณ์**, 1 มีนาคม 2556)

"...ระหว่างที่ผมเรียนกับอาจารย์ ผมบอกอาจารย์ว่าผมอยากไปสอบ เรียนต่อที่สิงคโปร์ด้วย อาจารย์เลยให้หลักสูตรที่ซ้อมเพื่อใช้เพลงที่เรียนเอาไปสอบได้ด้วย รวมไปถึงสเกล แบบฝึก (exercise) อะไรต่าง ๆ ด้วย อาจารย์จะปรับให้เพื่อเอาไปสอบ แต่อย่างพี่เขาไม่ได้ไปสอบ คือเรียนตามปกติ 1 2 3 4 แต่ของผมจะหลุดฟอร์มนิดหน่อย แต่ก็ยังอยู่ในหลักสูตรของอาจารย์เขาอยู่ ส่วนเพลง (Repertoire) ที่อาจารย์คิดว่าน่าจะต้องผ่านให้ได้ ผมก็ต้องเรียน แต่สามารถเอาไปใช้ได้..."

(อัจยุติ สังข์เกษม, **สัมภาษณ์,** 1 มีนาคม 2556)

"...อาจารย์ก็จะมีเทคนิคว่าอาจารย์จะรู้ว่าอาจารย์สอนใครอยู่ อย่างพวกผมไปเรียนพิเศษ เพราะนั้นเรื่องการบ้านไม่ทำมาก อาจารย์ก็จะไม่ซีเรียสมาก ก็จะเป็นสิ่งทำให้เด็กรู้สึกไม่กดดันมาก..."

(ต้นเถา ช่วยประสิทธิ์, **สัมภาษณ์**, 27 กุมภาพันธ์ 2556)

- การวางเป้าหมายในการปฏิบัติเพลง

สำหรับการวางเป้าหมายในการปฏิบัติเพลง เป็นการเน้นในเชิงทักษะปฏิบัติเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากผู้ที่เรียนดนตรีทุกคนมีความจำเป็นต้องสามารถปฏิบัติทักษะดนตรีในด้านต่าง ๆ ก่อน ไม่ว่าเป็นการปฏิบัติด้วยเครื่องดนตรี หรือทักษะอื่น ๆ เช่น การร้อง เป็นต้น แต่สิ่งหนึ่งที่ควรคำนึงเป็นอย่างยิ่ง คือ ต้องรู้ถึงศักยภาพของตนเอง และเพลงที่ตนกำลังศึกษาอยู่ว่ามีความใกล้เคียง หรือแตกต่างกันเพียงใด ต้องวิเคราะห์ให้เห็นถึงความแตกต่างของสิ่งเหล่านั้นให้ได้ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้แนะนำวิธีในการปฏิบัติตน เพื่อฝึกฝนให้ประสบความสำเร็จไว้ ความว่า

"...ถ้าเราเลือกสิ่งที่ง่าย เรากลัวยาก เพราะเราบอกว่าเรามีเทคนิคอยู่แค่นี้ แสดงว่าเราดึงเพลงมาหาเรา เราไม่ได้ขยับตัวขึ้นไปข้างบนบู่น แต่เราต้องการแบบอย่างที่ดีเลิศ (Ideal) ไว้ เสียงอย่างนี้ ความรู้สึกอย่างนี้ ทำอย่างไรถึงจะไปถึง ยากก็ไม่กลัว แล้วในที่สุดเราก็จะดีขึ้นทุกวัน เรายกระดับ (Upgrade) ตัวเองขึ้นไปหาเพลงทุกวัน สะสมไป สิบปี ยี่สิบปี เดี๋ยวก็เก่งเอง ไม่ใช่เราเอาง่ายเข้าว่าแล้วดึงมาหาเรา ตรงนี้สำคัญ ผมจะสอนให้ศิษย์เป็นอย่างนี้ ตรงนี้เป็นอย่างไรเหรอ ต้องการเสียงให้เป็นอย่างไรเหรอ ลองสิ ถึงต้องทำตรงนี้ให้ยาก แต่การที่เราเล่นอะไรที่ยาก ๆ ไม่ใช่เล่นยาก เพราะจะเกิดอัตตา (Ego) ว่าเก่งนั้น ไม่ใช่! เพลงก็ต้องเป็นอย่างนี้ มีทางเดียวที่ต้องการอย่างนี้ วางเป้าหมายแล้วไปให้ถึงตรงนั้นให้ได้..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 6 มีนาคม 2556)

"...เพลงนี้เป้าหมายอยู่ตรงไหน ถ้าอยู่ตรงบู้น ก็ต้องไปให้ถึงตรงบู้นเลย แต่วิธีไปก็ต้องมีขั้นตอน และต้องไปถึงตรงบู้นให้ได้ ไม่ใช่ดึงเป้าหมายลงมา

ซึ่งแต่ละเพลงผมไม่ได้เป็นคนวางหรอก ผู้ประพันธ์ (Composer) เขาเป็นคนวางไว้เอง ผมเชื่อเขาเฉย ๆ {อาจารย์พูดพร้อมกับยิ้ม}..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 6 มีนาคม 2556)

- การวางเป้าหมายของแต่ละบทเรียน

สำหรับการวางเป้าหมายของแต่ละบทเรียน เป็นการวางแผนทั้งในระยะสั้น และระยะยาว ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของผู้เรียนดังที่ได้กล่าวข้างต้น ซึ่งการวางเป้าหมายของบทเรียนนี้ มีความแตกต่างระหว่างบทเรียนที่มีไว้เพื่อผู้เรียนเดี่ยว ผู้เรียนเป็นกลุ่ม การเรียนส่วนตัว การเรียนในห้องเรียนตามหลักสูตรของโรงเรียน/มหาวิทยาลัย เป็นต้น การเรียนที่มีรายละเอียดแตกต่างกันเช่นนี้ หน้าที่สำคัญจึงอยู่ที่ผู้สอนในการจัดการ ให้การเรียนแต่ละครั้งประสบความสำเร็จอย่างดี และส่งผลถึงผลลัพธ์ความสำเร็จในการเรียนของศิษย์แต่ละคนด้วย ดังคำที่ศิษย์ได้กล่าวถึงท่านในด้านนี้ว่า

"...ท่านจะแนะนำว่าที่ได้มันจะได้อะไรขึ้นมา มันจะได้พัฒนาส่วนไหน..."

(โกวิทย์ ขันธศิริ, **สัมภาษณ์**, 11 กุมภาพันธ์ 2556)

"...วางแผนยาวทั้งเทอม ท่านจะบอกเลยว่าอาทิตย์นี้เราต้องเรียนอันนี้ ๆ เล่มนี้เรียนส่วนนี้ แต่ว่าวันนี้ต้องเรียนหน้านี้ก่อน เล่มนี้เรียนทุกวัน อีกเล่มเรียนวันเว้นวัน เล่มนี้ใช้วอร์มทุกวันเหมือนกับทำแบบฝึกหัดทุกวัน ส่วนเล่มนี้วันนี้เอาแค่นี้..."

(นาวี คชเสนี, **สัมภาษณ์**, 21 มีนาคม 2556)

"...ผมจับเวลา ซีท 1 - 5 แผ่น อาจารย์บริหารเวลาได้อยู่ในนั้นพอดี ทั้ง ๆ ที่ผมคิดว่าไม่น่าจะสอนทัน แต่สอนได้ครบชั่วโมงเหมือนท่านวางแผนไว้แล้ว..."

(นาวี คชเสนี, **สัมภาษณ์**, 21 มีนาคม 2556)

"...นิสิตจะรู้ว่าคุณจะต้องทำ จะต้องขยัน จะต้องเอาใจใส่ ไม่ใช่ขี้เกียจแล้วจะได้ แต่ถ้าบางช่วงที่นิสิตอาจจะมีกิจกรรมหนักๆ อาจารย์ก็อาจจะผ่อน

บ้างเรื่องของการสอนหรือว่าการสอบ คืออาจารย์จะรู้จังหวะที่จะ คือเข้าใจนิสิต...และอาจารย์จะมีเวลาเหลือในช่วงสุดท้ายของชั่วโมงสำหรับการสรุปหรือการถามตอบ อาจารย์จะเป็นคนที่มีการแบ่งเวลาการพูด... "

(วิทยา ไล้ทอง, **สัมภาษณ์**, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

"...มีหลายปัจจัย มันขึ้นกับความสามารถของเด็กที่จะรับด้วย และสถานการณ์ ณ ช่วงนั้นของเด็ก และของอาจารย์ เช่น มีสอบ มีอะไรต่าง ๆ อาจารย์ก็จะต้องปรับตามรูปแบบสถานการณ์นั้น... "

(อ้อมพร โฆวินทะ, **สัมภาษณ์**, 18 มีนาคม 2556)

ทั้งหมดที่ได้กล่าวถึงในเรื่องของการวางจุดประสงค์ หรือมีเป้าหมายในการเรียนทั้ง 3 รูปแบบ พอสรุปได้ว่า สิ่งสำคัญของครูที่ขาดไม่ได้ คือ การทราบถึงจุดมุ่งหมาย หรือเป้าหมายที่แท้จริงของผู้เรียน จากนั้นจึงเริ่มวางเป้าหมายในการเรียนการสอนจากระยะสั้น ไปจนถึงระยะยาว ให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละประเภท

(2) การวิเคราะห์

- วิเคราะห์ศิษย์

หน้าที่ของครูต้องมีการวิเคราะห์ศิษย์แต่ละคน หรือแต่ละกลุ่มที่สอนเป็นอันดับแรก หากเป็นการเรียนกลุ่ม ครูต้องรู้พื้นฐานทางดนตรี และภูมิหลังของเด็กในกลุ่มนั้นว่า มีความแตกต่างกันอย่างไร เช่น เด็กดนตรีไทย หรือดนตรีสากล เนื่องจากการอธิบายของครูในการสอนแต่ละกลุ่ม ย่อมมีความแตกต่างกันในรายละเอียดของแต่ละเรื่อง ส่วนถ้าเป็นการสอนเดี่ยว ทำให้ง่ายต่อการวิเคราะห์ว่า เด็กแต่ละคนมีความชอบ มีลักษณะทางกายภาพ และอารมณ์ของแต่ละบุคคลเป็นอย่างไร หากไม่สามารถแยกแยะหรือวิเคราะห์ได้ ย่อมส่งผลให้เกิดปัญหาตามมาในการสอน ดังคำกล่าวของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ที่ว่า

"...หน้าที่ของครูอีกอย่างหนึ่ง ก็คือ วิเคราะห์ ไม่ใช่เราบอกว่าเดี๋ยวผมจะเล่นให้ฟังนะ แล้วหนูเล่นตามสิ ถ้าหนูเผอิญโชคดีพบตรงนั้นว่าหนูเล่นได้ ก็โอเค แต่ถ้าเล่นไม่ได้ วิเคราะห์เลย ใช้ข้อมือผิดทีไปไหม ข้อศอกผิดองศาไหม หัวไหล่ผิดอะไรไหม เราต้องวิเคราะห์สรีระต่าง ๆ แล้วแก้ไขจุดนั้นเป็นจุด ๆ ไป เราจะดูว่าร่างกายคนเรานั้น ก็คือกลไกต่าง ๆ (Mechanical Part) ข้อมือต้องทำอย่างนี้นะ ถ้าทำ

ผิดจากอย่างนี้จะได้ผลอีกอย่างหนึ่ง แล้วแก้อย่างไร ก็ทำให้ดูอย่างนี้ ๆ ทำให้เขาดู แล้วแก้ นี่คือหน้าที่ของครู...การแก้ศิษย์เรา ซึ่งมีความหลากหลายมากทั้งสรีระและทางจิตวิทยา พื้นเพไม่เหมือนกัน ชอบเพลงก็ไม่เหมือนกัน เป็นครูต้องสามารถเอาศิษย์เป็นตัวตั้ง เอาศิษย์เป็นโจทย์ แล้วสร้างทุกอย่างรอบ ๆ เขา..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 11 มกราคม 2556)

"...คนบางคนมักคิดว่าเป็นครูไม่ต้องเก่ง เป็นศิลปินถึงจะเก่ง แต่เป็นครูต้องเก่งเท่าศิลปิน เพราะบางทีเราต้องสอนศิษย์ให้เล่นเพลงเดียวกันกับศิลปินที่เล่นบนเวที แล้วศิษย์ก็อยากจะเห็นจริง ๆ เลย แต่ถึงแม้สมัยนี้คงง่ายหน่อย บอกให้ไปดูยูทูป (Youtube) แต่มันก็ไม่ใช่ เพราะยูทูป เป็นการสื่อสารทางเดียว (One-Way Communication) แต่เราทำให้เขาดูจริง ๆ เลย แล้วถ้าเขาทำไม่ได้เราจะได้วิเคราะห์... เราจะสอนอะไร วิชาอะไร โดยเฉพาะเป็นการเรียนในคลาส (Class) แน่นอนว่าความสามารถของแต่ละคนย่อมไม่เหมือนกันอยู่แล้ว รวมถึงความชอบในวิชานั้น บางคนอาจจะชอบเพลงช้า บางคนอาจจะชอบเพลงเร็ว...ศิษย์ทุกคนไม่เหมือนกันอยู่แล้ว บางคนนิ้วสั้น นิ้วยาว สูง อ้วน อะไรก็แล้วแต่..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 6 มีนาคม 2556)

สิ่งหนึ่งที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร ให้ความสำคัญเป็นพิเศษ คือ การดึงศักยภาพของศิษย์แต่ละคน เพื่อให้สามารถใช้ศักยภาพนั้นได้อย่างเต็มที่จากการสนับสนุน และส่งเสริมจากครู แต่ท่านไม่ลืมแก้ไขข้อบกพร่องของศิษย์ไปพร้อมกับการส่งเสริมนั้น ๆ สำหรับสิ่งที่ควรแก้ไข ท่านเลือกปรับให้ศิษย์เกิดการเรียนรู้วิธีการที่ถูกต้องก่อน และสำหรับสิ่งที่ศิษย์เข้าใจถูกต้องอยู่แล้ว ท่านจะส่งเสริมให้ศิษย์พัฒนาในเรื่องนั้นเพิ่มมากขึ้น ดังคำกล่าวของท่านที่ว่า

"...ผมจะดูศักยภาพของเขาว่า ดีตรงไหน ด้อยตรงไหน ดีเสริม ด้อยแก้ แก้สิ่งที่เขาบกพร่อง ในที่สุดเขาก็จะดีเหมือนคนอื่น...แต่ละคนจะมีข้อบกพร่อง และข้อเด่นไม่เหมือนกัน ถ้าเป็นข้อเด่นเราจะเสริมเลย แต่ถ้าเป็นข้อบกพร่อง ต้องแก้ก่อน..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 6 และ 11 มีนาคม 2556)

ท่านเสริมต่อว่า หากมีศิษย์ต้องการให้ครูสอนบทเพลงต่าง ๆ ตามที่ศิษย์สนใจ สิ่งที่ครูไม่ควรปฏิบัติ คือ การปฏิเสธไม่ให้ศิษย์เล่นบทเพลงเหล่านั้น แต่สิ่งที่ครูควรปฏิบัติ คือ ต้องวิเคราะห์ทั้งบทเพลง และวิเคราะห์ว่า ศิษย์คนนี้มีความสามารถในการเล่นบทเพลงเหล่านี้ได้หรือไม่ หากสามารถเล่นได้ ควรเริ่มต้นฝึกอย่างไร แต่ถ้าไม่สามารถเล่นได้ ต้องแก้ปัญหาจากการฝึกแบบฝึกหรือบทเพลงใดก่อน สิ่งเหล่านี้เป็นหน้าที่ของครูที่ต้องจัดหลักสูตรในการเรียนการสอนมาใช้ให้เหมาะสมกับศิษย์ ทำให้ศิษย์มีแรงบันดาลใจจากการได้เล่นในสิ่งที่ตนชอบ แต่ไม่ละเลยการพัฒนาความสามารถของศิษย์ไปพร้อม ๆ กัน ดังคำของท่านที่กล่าวกับศิษย์ว่า

> *"...อาจารย์ช่วยสอนผมหน่อยเถอะ เพลงนี้อยากเล่น แต่ว่าเธอมีเทคนิคพร้อมหรือยัง สมมติอยากเล่นเพลง Gypsy Air เราก็บอกน่าจะยังไม่ได้หรอก เราต้องผ่านเทคนิคต่าง ๆ ก่อน ต้องผ่าน สเกล ผ่านแบบฝึก (Exercise) จุดนี้ ๆ ก่อนนะ แล้วถึงจะโอเค แล้วค่อยวางแผนให้เขา ส่วนศิษย์อีกคนก็เป็นอีกแผนหนึ่ง..."*
>
> (ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 11 มกราคม 2556)

สิ่งที่สำคัญไม่แพ้จากหลักสูตร คือ ความเข้าใจในเครื่องมือที่ครูกำลังฝึกปฏิบัติอยู่ และพันเอกชูชาติ พิทักษากร เน้นย้ำอยู่เสมอให้ครูมีความรู้ในเครื่องมือที่ตนสอนเป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นครูดนตรีที่ใช้เครื่องมือเอกเป็นเครื่องดนตรี การขับร้อง ฯลฯ ดังคำกล่าวที่ว่า

> *"...เราต้องรู้ทุกอย่างเกี่ยวกับเครื่องมือของเรา วิธีการเล่นของเรา เพลงทุกรูปแบบ แบบฝึก (Exercise) ต่าง ๆ เพื่อมาแก้ไข และพัฒนาฝีมือของศิษย์ของเรา..."*
>
> (ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 11 มกราคม 2556)

พันเอกชูชาติ พิทักษากร ยังให้ความสำคัญกับคำว่า "ตัวอย่างที่มีชีวิตอยู่ หรือ Living Example" ซึ่งมีความหมายต่อบทบาทของผู้ที่เป็นครูดนตรีอย่างมาก โดยความหมายของคำนี้ คือ การที่ครูผู้สอนสามารถเป็นตัวอย่างที่มีชีวิต ศิษย์สามารถสัมผัสได้จริง และมีการสื่อสารที่ไม่ใช่การสื่อสารทางเดียว (One-way Communication) ซึ่งเมื่อเด็กเกิดปัญหา ครูสามารถแก้ไขปัญหา

นั้นให้ศิษย์ได้ สามารถโต้ตอบกับเด็กได้ในทันที หรือกรณีที่ศิษย์มีปัญหา ครูต้องระบุได้ว่า สิ่งที่ศิษย์ปฏิบัติได้ดีแล้วคืออะไร และสิ่งที่ควรแก้ไข เหตุใดต้องแก้ไข และแก้อย่างไรได้บ้าง คำถามเหล่านี้ เป็นหน้าที่ของครูที่ต้องหาคำตอบให้แก่ศิษย์แต่ละคนได้ ดังคำกล่าวที่ว่า

"...ไล่มาข้อหนึ่ง สอง สาม สี่ ห้า ไม่ดีอย่างไร เพราะมันเพี้ยน ไม่เพราะ หรืออย่างไร วิธีแก้ต้องแก้อย่างไร บอกวิธีแก้หนึ่ง สอง สาม สี่ ห้า เดี๋ยวครูทำให้ดูก่อน เป็นตัวอย่างที่มีชีวิตอยู่ (Living Example) ทำอย่างนี้นะ ลองทำดูสิ ถ้าไม่ดีก็แก้ให้อีก แบบฝึก (Exercise) ที่มอบหมาย (Assign) ให้ถ้ายังไม่พอเดี๋ยวครูหาให้..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 6 มีนาคม 2556)

"...วิธีแก้ ผมก็จะมอบหมายงานต่าง ๆ อาจจะเป็นในรูปของบทฝึก (Etude) โยคะ ยิมนาสติกของอาจารย์ เหมือนหมอให้ยาไป ผมให้ยาแก้ปวดท้อง แต่เท่านั้นไม่พอ หมอต้องบอกด้วยว่ากินอย่างไร ก่อนหรือหลังอาหาร..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 11 มกราคม 2556)

ศิษย์ของท่านยังได้กล่าวไว้ตรงกันว่า ท่านเป็นผู้ที่เน้นการวิเคราะห์เป็นหลัก และสามารถแก้ไขจุดบกพร่องของศิษย์แต่ละคนได้ ไม่ว่าเป็นปัญหาใดก็ตาม ท่านสามารถหาสาเหตุของปัญหาเหล่านั้น และมีแนวทางในการแก้ไขให้กับศิษย์ได้เสมอ ตัวอย่างเช่น

"...จุดเด่น คืออย่างเรียนไวโอลินจะมีเทคนิค เพลง (Song) แล้วก็พวก (Repertoire) ต่าง ๆ อาจารย์จะให้แบบว่า คนนี้นิ้วไม่ดี คนนี้ไม่ดีเรื่องโบว์ (Bow) แล้วจะแยกเหมือนเป็นแพทย์ คนนี้ป่วยเรื่องนี้เอาเรื่องนี้ คนนั้นเรื่องนั้น..."

(นาวี คชเสนี, **สัมภาษณ์**, 21 มีนาคม 2556)

"...สมมุติว่าลูกศิษย์ทำไม่ได้ท่านก็จะดัดแปลงให้ลองทำอีกแบบ สมมุติว่าคุณนิ้วเล็กคุณต้องงอนิ้วลง จะไปถ่างแบบฝรั่งเขาไม่ได้เพราะฝรั่งนิ้วเขาใหญ่ อ้วน ทุกคนจะไม่เหมือนกัน..."

(นาวี คชเสนี, **สัมภาษณ์**, 21 มีนาคม 2556)

"...อาจารย์เอาผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง อาจารย์จะดูปัญหาของคนแต่ละคน ซึ่งสมัยนั้นพื้นฐานทางดนตรีมันไม่เท่ากัน แล้วอาจารย์ก็จะพยายามหาวิธีการสำหรับแต่ละคน คนนี้มีปัญหาเรื่องนี้ ให้เขาฝึกอย่างไร อันที่เป็นลักษณะที่ผมรู้สึกว่าอาจารย์ไม่เหมือนครูคนอื่น ก็คืออาจารย์สามารถจะเข้าใจปัญหาของคนเรียนได้เร็ว แค่เราให้อาจารย์ฟังหรือพูดอะไรบางอย่าง อาจารย์รู้แล้วปัญหาคืออะไร..."

(รังสิพันธุ์ แข็งขัน, **สัมภาษณ์**, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

"...อาจารย์จะรู้ปัญหาของคนเรียน รู้นิสัย ผมใช้คำว่ารู้จริตคนเรียน ถ้าคนเรียนอย่างนี้ อาจารย์จะมีวิธีสอนเหมือนกับอาจารย์รู้ คือจากประสบการณ์อาจารย์ด้วย และความใส่ใจที่อาจารย์เห็น คนนี้นิสัยนี้ ชอบอย่างนี้ อาจารย์ก็จะมีวิธีทำอย่างไรให้เขาทำได้..."

(รังสิพันธุ์ แข็งขัน, **สัมภาษณ์**, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

"...อาจารย์จะมีวิธีที่เหมือนการให้ยา ต้องใช้วิธีนี้ แล้วก็แก้ปัญหาได้ ซึ่งไม่ได้ใช้วิธีการบางอย่าง เช่น ทำบ่อย ๆ สิ ก็ทำสิ แต่ไม่บอกว่าทำอย่างไร อาจารย์จะมีวิธีเหมือนเป็นคลินิกว่านี่คือวิธีแก้ปัญหานะ ปัญหาคุณเป็นอย่างนี้ เพราะฉะนั้นคุณแก้ด้วยวิธีนี้นะ"

(รังสิพันธุ์ แข็งขัน, **สัมภาษณ์**, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

"อาจารย์เป็นครูที่มีเพียบพร้อม ทั้งเนื้อหา ทั้งวิธีการกระบวนการ อาจารย์จะป้อนให้ตามความสามารถตามกำลัง เหมือนดูศักยภาพ ดูระดับความพร้อมของผู้เรียนด้วย..."

(วิทยา ไล้ทอง, **สัมภาษณ์**, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

"...อาจารย์มีคอนเซ็ปท์ (Concept) ของการสอนที่ชัดเจนมาก คืออาจารย์จะไม่เอาตัวเองเป็นศูนย์กลาง แต่อาจารย์ให้เด็กเป็นศูนย์กลาง แล้วเข้าไปหาศูนย์กลางนั้น คอนเซ็ปท์หลัก ๆ ของอาจารย์ คือแกจะไม่ให้ลูกศิษย์เล่นเหมือนแก แต่แกจะทำให้ลูกศิษย์คนนี้ เล่นด้วยวิธีการเล่นแบบที่ไม่ผิด ให้เล่นให้ดีที่สุด แกจะดู

ตั้งแต่นิสัยเลย ไม่ใช่แค่สรีระเท่านั้น สรีระเราก็ทราบอยู่ดีกว่าคนนี้นิ้วสั้น นิ้วยาว ตัวสูง ตัวเตี้ย จะดูว่าจะต้องทำอย่างไรกับการเล่นแบบนั้น ซึ่งนิสัยก็เป็นสิ่งที่สำคัญมาก ๆ เช่น ลูกศิษย์คนนี้ใจร้อน ลูกศิษย์คนนี้เฉื่อยชา แม่แต่นิสัยทางด้านอารมณ์ คนนี้เป็นคนอ่อนหวาน เวลาสีออกมาก็จะหวาน คนนี้เป็นคนที่มุ่งมั่นมาก ๆ มีเสียงดุ ๆ นิดหน่อย อาจารย์จะเข้าใจเรื่องแบบนี้ ทั้งสรีระ จิตใจ นิสัยทุกอย่าง อาจารย์จะมาประมวลผลว่าต้องจัดการอย่างไรกับเด็กคนนี้ ไม่ใช่ทุกคนต้องเป็นบล็อกของอาจารย์..."

(นรอรรถ จันทร์กล่ำ, **สัมภาษณ์**, 19 มีนาคม 2556)

"...บางทีอาจารย์มาสอนก่อนหลังจะไม่เหมือนกัน ซึ่งอันนี้อาจารย์เคยพูดว่าวิธีการที่อาจารย์สอน สอนแบบช่างเสื้อ คือสมมุติว่าคนมาตัดเสื้อตัวอ้วน ตัวผอม รูปร่างบางคนไหล่ใหญ่ ไม่เหมือนกัน เพราะฉะนั้นช่างเสื้อต้องทำให้มันพอดีตัว อาจารย์ก็สอนแบบนั้น คือสอนให้มันพอดีกับสิ่งที่เราเป็น..."

(อ้อมพร โฆวินทะ, **สัมภาษณ์**, 18 มีนาคม 2556)

"...ลักษณะการวางรูปแบบการสอน (Course Outline) ท่านก็จะวางจากบุคลิกลักษณะ (Character) ของเด็ก เด็กคนนี้ควรจะเรียนเพลงอะไร แต่แบบฝึก (Exercise) จะให้เหมือน ๆ กัน เพราะว่ามันจะเป็นบันไดขึ้นไป..."

(ภานุวัฒน์ วัฒนจินดา, **สัมภาษณ์**, 1 มีนาคม 2556)

"...อาจารย์ก็จะดูเราอยู่ประมาณระดับไหน เราต้องพัฒนาจุดไหนเป็นพิเศษ อาจารย์ก็จะเพิ่มตรงนั้น เด็กคนนี้ดีตรงนี้แล้วก็จะไม่ดูมาก...ทำไม่ได้ อาจารย์จะหาวิธีให้เราทำได้ อาจารย์จะไม่ได้ให้เราทำซ้ำ ๆ อาจารย์จะดูว่าเป็นที่อะไร อาจารย์สอนเรื่องนี้โดยเฉพาะเลย คือเราต้องเป็นครูของตัวเราเอง อันนี้อาจารย์บอก เพราะว่านิ้วสรีระแต่ละคนไม่เหมือนกัน ปัญหาของแต่ละคนก็จะไม่เหมือนกัน อาจารย์ก็จะดูว่าทำไมเราถึงทำตรงนี้ไม่ได้ อาจารย์ก็จะมาชี้จุดให้ดู จะมีเคล็ดลับเยอะมาก เคยมีปัญหา ตอนนั้นคืออาจารย์สังเกต เวลาสีไวโอล่าแล้วเหมือนหน้าเขียว ๆ ไม่หายใจ เพราะวิโอล่ามันจะมีที่รองบ่า คือมันค้ำคอ แล้วมันทำให้เราหายใจไม่ได้ และอ่านโน้ตก็

ไม่ดี อะไรก็ไม่ดี อาจารย์ก็สังเกต ปรากฏอาจารย์บอกลองถอดที่รองบ่าดู พอถอดเสร็จ โอเคเลย {พร้อมกับทำท่าประหลาดใจมาก}..."

(จิตศมน ฉัตราคม, **สัมภาษณ์,** 18 กุมภาพันธ์ 2556)

"...อาจารย์เลือกเพลงหรือเลือกบทเรียนให้เหมาะกับแต่ละคน หมายถึงว่าทุกคน สมมุติอยู่ระดับประมาณนี้ อาจารย์ก็จะหาวิธีที่บทเรียนที่จะพัฒนาจากระดับตรงนี้ให้มากขึ้น ค่อยๆ เป็นสเต๊บไป..."

(วสิฏฐี เตชานุกูล, **สัมภาษณ์**, 18 กุมภาพันธ์ 2556)

นอกจากการวิเคราะห์ทางด้านสรีระ และความแตกต่างของบุคคลแล้ว อีกสิ่งหนึ่งที่ต้องคำนึงควบคู่กันไป คือ ลักษณะของการเรียนการสอน ซึ่งพันเอกชูชาติ พิทักษากร ให้ความสำคัญมาก โดยเฉพาะการสอนเชิงทักษะปฏิบัติที่ต้องเกิดจากการวิเคราะห์เป็นรายบุคคล ไม่ว่าจะเป็นการเรียนเดี่ยว หรือกลุ่ม หากต้องการวิเคราะห์หาสาเหตุ และการแก้ปัญหาที่ดีที่สุดให้เด็กแต่ละคนได้ ครูจำเป็นต้องวิเคราะห์ได้ด้วยตนเอง ดังนั้น ถ้าเป็นการสอนปฏิบัติ ท่านจึงเน้นการสอนเดี่ยว ซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์ของท่าน ยกเว้นในกรณีที่เป็นการสอนที่มหาวิทยาลัย เช่น ที่คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นผู้เรียนที่เรียนเพื่อให้สามารถปฏิบัติได้ในระดับหนึ่ง บางคนอาจไม่ต้องการเรียนถึงขั้นสูง ท่านจึงสามารถสอนเป็นกลุ่มได้ และท่านยังคงยืนยันในการสอนปฏิบัติเดี่ยว เพื่อให้ได้ประสิทธิภาพต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง ดังคำกล่าวของท่านความว่า

"...อย่างวิชาที่สอนที่ครุศาสตร์ เป็นวิชาเครื่องสาย (String) เป็น String 1 - 2 เหล่านั้นผมสอน เพราะว่าผู้เรียนเรียนพอให้รู้ ไม่ได้จะต้องเก่งจนเลิศอะไร ถ้าสอนอย่างนั้นโอเค ตอนนั้นอาจจะมีนักระนาดมาเรียน นักปี่ในมาเรียน นักโอโบมาเรียน ก็โอเค สอนเป็นกลุ่มได้ แต่ผมยังยึดบางอย่างของพวกโยคะมาใช้เหมือนกัน เช่นแบบฝึกให้ผ่อนคลาย (Relaxation Exercise) ต่าง ๆ ก็จะนำมาใช้ แต่ว่าจะเป็นภาพรวม ใครรับได้มากน้อยเท่าไหร่ ก็แล้วแต่บุคคล..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 11 มกราคม 2556)

"...ในส่วนที่ผมสอนตัวต่อตัวผม ไม่สอนกลุ่ม สำหรับปฏิบัติ ถ้าจะเอาดีจริง ๆ เลย ต้องเดี่ยว เพราะว่าคนสองคนอารมณ์ไม่เหมือนกัน เราให้ยาไม่เหมือนกันแล้วล่ะใช่ไหม เพราะฉะนั้นถ้าเป็นการสอนทางทักษะปฏิบัติเครื่องดนตรี ในกรณีนี้ผมจะพูดเฉพาะเดี่ยวตัวต่อตัวเลย..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 11 มกราคม 2556)

สอดคล้องกับตัวอย่างคำสัมภาษณ์ของ นาวี คชเสนี (สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556) ที่ให้สัมภาษณ์ว่า ในระหว่างที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร สอนอยู่ที่วิทยาลัยนาฏศิลป ท่านเน้นการแบ่งเรียนทีละคน ไม่สอนเป็นคลาสหรือเป็นกลุ่ม เพราะพื้นฐานของแต่ละคนไม่เท่ากัน จึงมักสอนรายบุคคล โดยเฉพาะทักษะปฏิบัติ ทำให้ท่านสามารถวิเคราะห์หาข้อดี ข้อด้อย และแก้ไขจุดบกพร่องให้กับศิษย์ได้มากกว่าการเรียนเป็นกลุ่ม สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้เห็นว่า ท่านมีความเอาใจใส่ต่อศิษย์ในทุกรายละเอียดที่สอน โดยเฉพาะหากเป็นการสอนส่วนตัว การเรียนเป็นกลุ่มอาจทำให้ท่านเหนื่อยน้อยลง และอาจมีรายได้เพิ่มขึ้น แต่ท่านกลับคำนึงที่ความเข้าใจ และความรู้ที่ศิษย์แต่ละคนจะได้รับมากกว่า อย่างไรก็ตาม ท่านมีความสามารถในการสอนตั้งแต่เด็กจนถึงผู้ใหญ่ และสามารถเข้าถึงผู้เรียนได้ทุกวัย เพียงแต่ท่านไม่ได้เน้นการสอนในกลุ่มเด็กมากนัก ท่านเน้นไปที่การสอนกับบุคคลที่มีวัยวุฒิมากขึ้น และมีความรับผิดชอบมากขึ้นกว่าในวัยเด็ก เนื่องจากภาระงานต่าง ๆ ของท่านที่สั่ง ต้องอาศัยความรับผิดชอบค่อนข้างสูงจึงจะเห็นผลที่ดี นอกจากนั้น ท่านไม่เพียงสอนศิษย์ที่เรียนในห้องเรียนเป็นกลุ่มย่อยหรือสอนเดี่ยวรายบุคคลเท่านั้น แต่ท่านยังต้องสอนในระดับกลุ่มที่ใหญ่ขึ้น และมีความหลากหลายทางด้านคุณวุฒิ และวัยวุฒิ เช่น การสอนเมื่อต้องรวมวง ท่านมีวิธีในการปฏิบัติโดยการวิเคราะห์บุคคลแต่ละกลุ่มว่า ควรสอนใครให้ออกมาในลักษณะใด ดังคำกล่าวของศิษย์เกี่ยวกับความสามารถในการสอนของท่านว่า

"...อาจารย์ไม่มีปัญหาในการเข้าถึงเด็กเลย อาจารย์สอนตั้งแต่ 3 ขวบถึง 60 {หัวเราะ} อาจารย์เคยสอนเด็กด้วย อาจารย์สอนได้ เพียงแต่อาจจะชอบสอนผู้ใหญ่มากกว่า แต่ถ้าถามว่าสอนเด็กได้ไหม ก็สอนได้ แต่เปอร์เซ็นต์ของการสอนอาจจะน้อยหน่อย..."

(นรอรรถ จันทร์กล่ำ, **สัมภาษณ์**, 19 มีนาคม 2556)

"...มีตั้งแต่คนอายุเยอะ ๆ ถึงน้อย อย่างคนอายุเยอะ อาจารย์จะให้เกียรติ ให้อิสระทางความคิด ให้เป็นผู้นำที่สูงกว่า โดยที่อาจารย์ก็จะไม่ออกแรงมาก อาจารย์จะแค่ชี้แนะแนวทาง (Make direction) คือกำหนดกรอบกว้าง ๆ แล้วปล่อยให้ทำ แต่อาจารย์ก็จะควบคุม (Control) ทุกคนหมดอยู่แล้ว แต่พอเป็นเด็กจะดูแล (Treat) อีกแบบหนึ่ง จะเข้มข้นกว่า ให้เทคนิคมากกว่า เพื่อเพิ่มความสมดุล (Balance) แล้ววงมันจะเดินด้วยตัวมันเอง ก็เป็นข้อดีทำให้ทุกคนมีความสุขเวลาอยู่กับอาจารย์..."

(ต้นเถา ช่วยประสิทธิ์, **สัมภาษณ์**, 27 กุมภาพันธ์ 2556)

จากข้อความดังกล่าวในเรื่องการวิเคราะห์ศิษย์ พอสรุปได้ว่า การสอนของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ไม่ใช่ครูที่สอนโดยการใช้ตนเองเป็นศูนย์กลาง แต่ท่านใช้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นวิชาที่เน้นในเชิงทักษะปฏิบัติหรือทฤษฎี ท่านสามารถปรับเปลี่ยนวิธีการสอนของท่านได้ตรงตามความต้องการ และสรีระทางร่างกายให้เหมาะสมกับผู้เรียนมากที่สุด เมื่อเกิดข้อผิดพลาด หรือปัญหาขึ้น ท่านจะเริ่มแก้ปัญหาจากการวิเคราะห์ที่ตัวศิษย์ก่อนเป็นอันดับแรก โดยเริ่มแก้ไขจากข้อบกพร่องของศิษย์ด้วยการวิเคราะห์ในลักษณะต่าง ๆ ตั้งแต่การใช้แรง การยืน การนั่ง แม้กระทั่งการหายใจ จากนั้นจึงส่งเสริมข้อดีของ แม้กระทั่งการสอนในรูปแบบที่ต่างกัน ทั้งลักษณะต่าง ๆ ในการสอน คุณวุฒิ วัยวุฒิของศิษย์ยังต้องมีการคำนึงถึงการวิเคราะห์ศิษย์ทุกครั้ง เพื่อให้สามารถดึงศักยภาพของแต่ละบุคคลออกมาได้ในสถานการณ์ที่แตกต่างกันได้อย่างชัดเจน

- วิเคราะห์หลักสูตร

สิ่งที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร ให้ความสำคัญในการเป็นครูดนตรี ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญไม่แพ้การวิเคราะห์ศิษย์ คือ ความเข้าใจเรื่องของหลักสูตรในการเรียนดนตรี เนื่องจากเป็นหน้าที่ของครูผู้สอนในการคัดสรรสิ่งที่เหมาะสมให้กับศิษย์ ซึ่งการที่ครูสามารถเลือกสิ่งที่เหมาะสมให้กับเด็กได้ ย่อมแสดงให้เห็นว่าครูควรมีความเข้าใจในสิ่งนั้น ๆ อย่างถ่องแท้ก่อน จากนั้นจึงสามารถวิเคราะห์แต่ละหลักสูตรที่มีใช้จริงในการเรียนการสอนทั่วไป เพื่อให้ตรงตามความเหมาะสมของแต่ละกลุ่มหรือแต่ละบุคคลได้ ดังคำกล่าวของท่านที่ว่า

*"...เราต้องดูว่าทุกหลักสูตรที่เขานิยมกันในปัจจุบันนี้มีอะไรบ้าง เราต้องรู้ทุกหลักสูตร ทำได้ทุกหลักสูตร เข้าใจทุกหลักสูตร...ต้องเข้าใจว่าจะป้อนหลักสูตรนี้ให้แก่ใครบ้าง คือ**หลักสูตร**ต้องยืดหยุ่น (Flexible)..."*

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 11 มกราคม 2556)

ยกตัวอย่างกรณีที่เป็นวิชาเชิงทักษะปฏิบัติในรูปแบบการสอนของพันเอกชูชาติ พิทักษากร เห็นได้ชัดเจนว่า ท่านมีความยืดหยุ่นในการเลือกหลักสูตรแต่ละหลักสูตรมาใช้ให้เหมาะสมก่อนที่ท่านจะสอนศิษย์ในแต่ละครั้ง ดังคำกล่าวที่ว่า

"...โดยเฉพาะครูปฏิบัติ เราคือ Instrumental Teacher หลักสูตรเราต้องเอาศิษย์เราเป็นคอ เป็นแกน แล้วเราหมุนรอบ ๆ เขา ตรงนี้สำคัญมาก ถ้าเราจะล้มเหลวก็จะล้มเหลวตรงนี้ คือมีหลักสูตรพอดีเป๊ะเลย ซึ่งบางทีมันไม่เหมาะ แล้วบางทีศิษย์ก็จะท้อแท้ และเบื่อหน่าย...ถ้าศิษย์มีอยู่ 5 คน ก็มี 5 หลักสูตร อย่างถ้าคนนี้ชอบเล่นแบบไฟแลบ คนนี้อาจจะชอบแบบหวาน ๆ ก็ต้องจัดหลักสูตรให้ตรงนั้นเลย แต่ไม่ได้ละเลยอันอื่นได้ ไม่ใช่เล่นแบบหวานแล้วเล่นอย่างอื่นไม่เป็น ก็ต้องสอนให้เล่นอย่างอื่นได้ แต่แค่เขาชอบเป็นพิเศษทางนี้ก็ให้ตรงนี้เป็นพิเศษ หน้าที่ของครูต้องมีความรู้ และความสามารถในทักษะต่างๆ กว้างขวางมาก คือรับมือได้ทุกอย่างไม่ว่าศิษย์จะมาไม้ไหนกับเรา..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 11 มกราคม 2556)

"...เราไม่มีสูตรสำเร็จ แต่ละคนก็มีสูตรของเขา เพราะฉะนั้นเป็นครู ถ้าเราอยากล้มเหลว แสดงว่าเรามีเพียงวิธีการเดียว (One Method) เราจะล้มเหลวแน่นอน เพราะว่าวิธีการนี้อาจจะเหมาะกับคนนี้ แต่ไม่เหมาะกับคนนั้น..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 6 มีนาคม 2556)

จากคำกล่าวของท่าน ทำให้เห็นว่า สิ่งที่ท่านเน้นย้ำในเรื่องของหลักสูตรที่ใช้ในการสอน คือ การไม่มีสูตรสำเร็จของการสอนสำหรับครูแต่ละคน การมีสูตรสำเร็จที่เป็น

สูตรสำเร็จรูป ไม่ว่าจะเป็นการสอนในเชิงทักษะปฏิบัติ หรือทฤษฎี ย่อมไม่ส่งผลดีต่อศิษย์ และสิ่งนั้นทำให้เกิดความล้มเหลวกับบุคคลที่เป็นครูในท้ายที่สุด เพราะฉะนั้น กล่าวได้ว่า ความล้มเหลวของครู คือ การที่ครูไม่สามารถทำให้ศิษย์เข้าใจในสิ่งที่ครูสอนได้

- วิเคราะห์เนื้อหาในการเรียน

กรณีของศิษย์คนนี้เป็นการเรียนที่ได้รับรู้ในเรื่องการวิเคราะห์ในแทบทุกครั้งที่มีการเรียนการสอน และเมื่อพันเอกชูชาติ พิทักษากร วิเคราะห์เนื้อหาต่าง ๆ ที่ใช้ในการสอนเรียบร้อยแล้ว ผลลัพธ์ คือ ท่านสามารถทำให้ศิษย์เกิดความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียน ไม่ใช่เพียงแค่การท่องจำ แต่เป็นความเข้าใจที่เกิดจากความเข้าใจถึงแก่นแท้ของเนื้อหาวิชานั้น ๆ ยกตัวอย่างในกรณีนาวี คชเสนี ที่กล่าวว่า

> *"...ทุกครั้งอาจารย์จะให้วิเคราะห์ (Analyse) อย่างเช่น มองโน้ตตรงนี้คอร์ดอะไร เป็นสเกลอะไร ซึ่งเขาไม่ได้เขียนคอร์ดใช่ไหม คือเราต้องมองทำนอง (Melody) เอง ตรงนี้เป็นอะไร ต้องดึงโน้ตมาแล้ววิเคราะห์ พอได้เรื่องนี้มันจะไวขึ้น พอเราวิเคราะห์ได้ว่าตรงนี้ คืออะไร สมมติตรงนี้เป็น G ตรงนี้เป็น G^7 ตรงนี้เป็น G Dominant ก็จะรู้ว่าถ้าเป็นอย่างนี้ ตรงนี้ใช้สเกลนี้ เราแทบไม่ต้องมองโน้ตแล้ว เรามองซอลถึงซอล เรารู้แล้วซอลไปถึงซอล ฟานั้นก็จะเป็นเนเชอรัล (#) แน่นอนมันเป็นแฟลต (b) 7 ซึ่งมันอยู่ใน G^7 เราไม่ต้องไล่มามองตัวซอล ลา ที โด เร มันจะง่ายตรงนี้..."*
>
> (นาวี คชเสนี, **สัมภาษณ์**, 21 มีนาคม 2556)

คุณลักษณะพิเศษของพันเอกชูชาติ พิทักษากร อีกประการหนึ่งที่เป็นเทคนิคพิเศษในการสอน คือ ท่านให้ศิษย์เป็นศูนย์กลาง หรือที่เรียกกันในวงการการศึกษาว่า การเรียนที่ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และไม่ใช่การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนเท่านั้น แต่ท่านวางแผนการเรียนการสอนที่เหมาะสมเพื่อผู้เรียนโดยตรง กล่าวได้ว่าท่าน คือ ครูที่สามารถวิเคราะห์ความต่าง และความเหมือนของศิษย์แต่ละคนได้ ทั้งนี้เป็นเพราะท่านมีความรู้และความสามารถที่หลากหลาย ทั้งดนตรี

ตะวันตก ดนตรีไทย และอีกหลากหลายรูปแบบ ทำให้ท่านสามารถสอนให้ศิษย์ส่วนใหญ่เข้าใจสิ่งที่ท่านสอนได้โดยง่ายด้วยวิธีการสอนของท่าน

(3) การอธิบาย

วิธีการสอนที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร เลือกใช้อีกวิธีหนึ่ง คือ การสอนโดยใช้การอธิบาย หรือการบรรยาย สำหรับวิธีการสอนโดยใช้การอธิบายหรือบรรยายนี้ หมายถึง กระบวนการที่ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยการพูด บอก เล่า อธิบาย ในสิ่งที่ต้องสอนแก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนซักถาม และประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง และการอธิบายหรือบรรยายนี้ ถือว่าเป็นวิธีการสอนที่อาศัยความสามารถของผู้สอนในการเรียบเรียงเนื้อหา สาระ และการใช้เทคนิคในการถ่ายทอดเนื้อหาสาระให้น่าสนใจ (ทิศนา แขมมณี, 2551) จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า พันเอกชูชาติ พิทักษากร มีการอธิบายที่มีความชัดเจน และทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้จาก 6 ประเด็น คือ 1. สามารถอธิบายให้เข้าใจถึงแก่นแท้จริง ๆ ของเนื้อหา 2. สามารถอธิบายสิ่งที่ซับซ้อนมากให้ซับซ้อนน้อย เข้าใจได้ง่าย และมีขั้นตอน 3. สามารถอธิบายเนื้อหาในการเรียนโดยเทียบจากพื้นฐานประสบการณ์ทางดนตรีแต่เดิมของศิษย์ 4. สามารถอธิบายให้เข้าใจดนตรี และสามารถตีความสิ่งต่าง ๆ จากประสบการณ์จริง 5. สามารถเทียบความเป็นศิลปินกับความเป็นครู และ 6. สามารถอธิบายความเป็นดนตรีผ่านการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- สามารถอธิบายให้เข้าใจถึงแก่นแท้จริง ๆ ของเนื้อหานั้น

วิธีการอธิบายที่ดีที่สุดของครู ไม่ใช่การอธิบายได้ครบถ้วนตามตำรา หรือตามหลักทฤษฎีที่มีกำหนดไว้ แต่การอธิบายที่ดี คือ การอธิบายให้ศิษย์มีความรู้ และเข้าใจถึงที่มาของเนื้อหาที่ครูกำลังสอน ซึ่งพันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้เน้นย้ำในเรื่องของการที่ครูต้องรู้ถึงที่มาของเนื้อหาที่ตนกำลังสอน ครูต้องรู้กฎทุกกฎที่ถูกตั้งขึ้น รู้ถึงเบื้องหลังว่าเหตุใดจึงต้องมีกฎเหล่านี้ขึ้นมา เพื่อนำมาใช้ในการสอนได้อย่างชัดเจน สรุปคือ ครูต้องสอนให้ให้ศิษย์รู้ถึงกระบวนการที่แท้จริง ซึ่งเป็นแก่นของเนื้อหานั้น ๆ ครูต้องสามารถอธิบายให้ศิษย์เกิดความเข้าใจ ไม่ใช่จากการท่องจำ และรู้ถึงที่มาของเนื้อหา และแต่ละกฎได้ จากคำกล่าวของท่านสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางของครูเพิ่มเติมได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

"...ครูต้องสามารถอธิบายให้ศิษย์ฟังได้เลยว่าเป็นอย่างนี้ ๆ ในที่สุดศิษย์ก็จะไม่ต้องท่องกฎเลย เพราะว่าเขาเข้าใจแล้วว่า อ๋อ เป็นอย่างนี้นี่เอง..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 6 มีนาคม 2556)

"...คล้าย ๆ กับว่า ถ้าผมพาหนูไปทานข้าวที่โรงแรม สั่งอาหารมาแล้วก็ทานไป แต่หนูจะไม่รู้ว่าเขาทำอย่างไร ผมต้องพาไปดูในครัวว่าเขาสับหมูอย่างไร หั่นผักอย่างไร ตรงนั้นแหละคือหน้าที่ของครู ต้องพาไปดูว่าเขาปรุงอย่างไร มันยากตรงนี้..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 11 มกราคม 2556)

"...ถ้าเป็นศิษย์เปียโน ผมก็จะให้ลองเล่นแบบด้นสด (Improvise) แบบที่ผมเล่นเมื่อครู่ อาจจะให้ลองเล่นสไตล์โมสาร์ท ลองสไตล์บาค อะไรทำนองนี้ ถ้าได้ก็ถือว่าดีเลย เพื่อกระตุ้นเขา คือถ้าเราเป็นนักดนตรีแล้วเราต้องมีโน้ตอยู่เรื่อย มันก็ไม่ไหวเหมือนกันนะ และผมก็จะให้ศิษย์เมื่อฟังเพลงทุกประเภท ไม่ใช่ว่าให้จำ แต่ให้รู้จักแยกแยะความแตกต่าง (Differentiated) ประเภทนี้เป็นอย่างนี้ ประเภทนั้นเป็นอย่างนั้น ต่างกันอย่างไร อย่างฟังเพลงมาร์ช (March) ก็อีกเหิม หรือฟังน็อคเทิร์น (Nocturne) ก็จะซึ้งอะไรอย่างนี้ ผมก็จะทำตรงนี้..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 11 มกราคม 2556)

สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของ สดับพิณ รัตนเรือง ได้กล่าวว่า พันเอกชูชาติ พิทักษากร มีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่ท่านสอน และในทางวิชาการดนตรีลึกซึ้งมาก โดยได้เปรียบเทียบความรู้ที่ท่านมีว่า เป็นความรู้ที่ไปไกลเกินตัวข้อมูลที่ใช้สอน หมายถึง ท่านมีความรู้มากกว่าเนื้อหาที่ใช้สอนค่อนข้างชัดเจน และท่านไม่ได้สอนตามตำราเพียงเท่านั้น แต่สิ่งที่ท่านสอนเกิดจากประสบการณ์ และบทบาทในวิชาชีพดนตรีของท่าน ทั้งในฐานะที่ท่านเป็นนักดนตรี นักไวโอลิน นักวิโอล่า นักเปียโน ผู้อำนวยเพลง ผู้ประพันธ์เพลง และเป็นครูสอนดนตรี เพราะฉะนั้น สิ่งที่ท่านได้เรียนรู้มานั้น จึงกว้างไกลเกินกว่าตัวหนังสือที่อยู่ในตำรา และเกินกว่าตัวโน้ตที่อยู่ในกระดาษโน้ต (Score) สดับพิณ รัตนเรือง (สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556) นอกจากนั้น ท่านยังสามารถแยกแยะถึงสิ่งที่เหมือน และต่างกันของเนื้อหาที่ใช้สอน เพื่อทำให้การเรียนแต่ละครั้งไม่ใช่การเรียนตามบทเรียนในหนังสือ แต่ท่านรู้ถึงเนื้อหาที่ท่านกำลังสอนว่าผู้ประพันธ์ (Composer) แต่ละคนมีความเหมือน หรือแตกต่างกันในด้านใดด้วย ศิษย์ควรรู้และปฏิบัติในจุดนั้นเป็นพิเศษ โดยไม่จำเป็นต้องสอนให้ศิษย์สามารถปฏิบัติได้ทุกบทเพลง ทุกเทคนิค แต่ควรให้รู้เทคนิคพิเศษที่ทำให้แต่ละเพลงมีลักษณะที่แตกต่างกันตามลักษณะของผู้ประพันธ์แต่ละคน ซึ่งการที่ท่านสามารถแยกแยะเนื้อหาที่ใช้สอนได้นี้ แสดงให้เห็นว่า ท่านต้องเข้าใจถึงแก่นแท้ของเนื้อหาทุกส่วนที่ใช้สอน ดังนั้น ครูจึงควรมีความรู้ถึงแก่นแท้ที่ตนต้องใช้สอน ดังคำกล่าวที่ว่า

"...เราเล่นคอนแชร์โต (Concerto) เราไม่ซ้อมทั้งหมด อาจารย์ให้เลือกซ้อมแค่นี้ จุดนี้ที่คุณจะไม่ได้แน่นอน เพราะคุณไม่เคยเรียน คุณยังไม่ผ่านเหมือนหนังสือเล่มหนึ่ง ผมเรียนกับอาจารย์ไม่เคยหมดเล่มนะ อาจารย์บอกเล่มนี้ใช่แค่ตรงนี้ อันนี้เหมือนกับที่เราเคยผ่านมาแล้ว บางเล่มจะใช้แค่บทนี้ ๆ ส่วนใหญ่มันจะคล้ายกัน แต่จะมีเทคนิคพิเศษ (Trick) สมมติโมสาร์ทจะมีอันนี้ ซึ่งมีเทคนิคพิเศษไม่เหมือนกับเบโทเฟน สายโมสาร์ทจะมีของเขาตรงนี้ แต่นอกนั้นส่วนใหญ่จะคล้ายกัน พอเราไปเรียนเบโทเฟน เราก็ต้องเรียนตรงนี้ ๆ อาจารย์จะดึงออกมาอย่างนี้..."

(นาวี คชเสนี, **สัมภาษณ์**, 21 มีนาคม 2556)

"...เรียนกับอาจารย์ชูชาติจะได้เนื้อหาที่ลึก อย่างเช่น เรื่องคอร์ด อาจารย์บางท่านจะสอนเลย 1 3 5 แฟลต (b) แต่อาจารย์ชูชาติจะสอนไตรแอดเมเจอร์ (Triad Major) บวกกับโดมิแนนท์ (Dominant) 7 คู่ 7 ไมเนอร์กัน ถ้าเราเป็นครูเราจะต้องให้ได้เรื่องโครงสร้าง แต่ 1 3 5 7 แล้วโครงสร้างมันมาจากไหนล่ะ พื้นฐานมันต้องมาจากไตรแอด (Triad) มันมีที่มา ซึ่งอาจารย์ละเอียดมาก..."

(นาวี คชเสนี, **สัมภาษณ์**, 21 มีนาคม 2556)

"...ไม่ใช่ตอนเด็กที่เราเรียนกัน ที่โน้ตแต่ละตัวเป็น โด เร มี ฟา ซอล ลา ที โด เรียนตามกฎเรียนเสียงประสาน (HARMONY) คุณต้องมีกฎว่าอย่างนั้นอย่างนี้ อันนั้นอย่าเขียน อันนี้อย่าเขียน นั่นคือเรียนตามตำรา แต่ว่าที่อาจารย์ชูชาติสอน คือแกเข้าใจเหตุผลในเชิงดนตรี ตอนนั้นรู้สึกทึ่งเลย..."

(สดับพิณ รัตนเรือง, **สัมภาษณ์**, 21 มีนาคม 2556)

"...ท่านจะมีเหตุผลสนับสนุน (Support) ตลอด อย่างเราอาจจะคิดอีกมุมหนึ่ง ซึ่งถามว่าใช้ได้ไหม ก็ใช้ได้ อาจารย์จะบอกว่าดี ใช้ได้ แต่ลองคิดแบบนี้จะดีกว่าไหม แล้วเราก็จะเอามาปรับใช้ อาจารย์จะไม่บอกว่าของเราไม่ได้ อาจารย์จะบอกว่า ได้ แต่เหตุผล ณ ตรงนี้ใช้อย่างนี้ดีกว่า แต่ถ้าเราจะเอาไปใช้ก็ได้ มันต้องขึ้นอยู่กับว่ามันเหมาะสมกับใคร คืออย่างเมื่อก่อนนี้ ยกตัวอย่าง ในบทเพลงเดียวกัน

ก็ไม่ใช่แบบนี้ ตอนที่เราเป็นนิสิตอยู่ก็ไม่ได้ใช้แบบนี้ แต่พอเราพัฒนาขึ้นมานิดหนึ่ง อาจารย์ก็จะอธิบายว่ามันเป็นแบบนี้ มันให้เสียงแบบนี้ ซึ่งดีกว่าอย่างไร ทำนองนั้น คือมีเหตุผลสนับสนุนอย่างที่บอกไป... "

(อัญชลี สิริวงษ์สุวรรณ, **สัมภาษณ์**, 14 มีนาคม 2556)

"...วิธีการสอนของอาจารย์ที่รู้ ติดมาและชอบก็ คือเวลาอาจารย์จะสอนอะไร อาจารย์จะบอกเสมอว่าสิ่งนี้ทำเพื่ออะไร ไม่ได้แบบนกแก้วนกขุนทอง ปล่อยให้เราทำไปอันนี้เราจะทำอันนี้เพื่ออันนี้นะ เป็นอย่างนี้ทุกครั้ง... "

(วสิฏฐี เตชานุกูล, **สัมภาษณ์**, 18 กุมภาพันธ์ 2556)

"...ได้รับความรู้มาโดยละเอียด คือไม่ได้รับความรู้มาแค่ท่องจำ แต่เราก็เข้าใจว่าเพลง Waltz เป็นอย่างนี้นะ เพลงแตกต่างกันยังไง พอท่านอธิบายมาเราก็รับทราบ ไม่ใช่แค่ท่องจำแค่ว่าที่เราถามมันเป็นอย่างนี้ แต่ท่านทำให้รู้ว่าเพลงที่เป็นแบบอื่น แต่เหมือนกับอันนี้เป็นยังไง คอนเซ็ปท์ (Concept) เดียวกันไหม เรียกเหมือนกันไหม... "

(นาวิน เอมเปรมศิลป์, **สัมภาษณ์,** 22 กุมภาพันธ์ 2556)

- **สามารถอธิบายสิ่งที่ซับซ้อนมากให้ซับซ้อนน้อย เข้าใจได้ง่าย และมีขั้นตอน**

ท่านมีความสามารถในการอธิบายสิ่งที่ซับซ้อนมากให้ดูซับซ้อนน้อย และทำให้เรื่องยากให้เป็นเรื่องง่ายได้ด้วยการอธิบายอย่างเป็นขั้นตอน จากคำกล่าวของศิษย์หลายคนที่กล่าวในเรื่องที่ท่านสามารถหาวิธีการอธิบายให้เนื้อหานั้นง่ายขึ้น และทำให้ศิษย์ที่มีพื้นฐานไม่เหมือนกันสามารถทำความเข้าใจได้ ท่านสามารถสรุปความสำคัญของสิ่งที่ท่านกำลังสอนให้มีความเหมาะสมกับจุดประสงค์ของการเรียนในแต่ละครั้งได้อย่างดี ประกอบกับเวลาที่ท่านสอนจะไม่ใช้คำฟุ่มเฟือยในการอธิบาย คำพูดที่ใช้เป็นคำพูดที่ไม่ยากจนเกินไป สามารถอธิบายให้ศิษย์ทุกระดับฟังแล้วเข้าใจตรงกันได้ สรุปคือ ท่านสามารถทำให้เนื้อหานั้นเข้าใจได้โดยง่าย ไม่เกิดความสับสน ไม่พูดวกวน เพื่อให้ดูเหมือนเป็นเนื้อหาที่ซับซ้อน แต่ท่านสามารถสรุปได้ตรงประเด็น ทำให้ศิษย์เข้าใจตรงกัน สอดคล้องกับที่ สดับพิณ

รัตนเรือง (สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556) ได้กล่าวว่า ท่านเป็นคนที่พูดเก่ง และอธิบายเก่งมาก และยังมีตัวอย่างของศิษย์อีกหลายคนที่ได้กล่าวถึงประเด็นนี้ไว้ ดังนี้

"...เทคนิคต่างๆ ที่อาจารย์ให้ จะเน้นง่าย ทั้งที่จริง ๆ มันยาก แต่ท่านจะทำของยากให้มันเป็นของง่าย..."

(นาวี คชเสนี, **สัมภาษณ์**, 21 มีนาคม 2556)

"...เคยเห็นเอกสารตำราบันทึกส่วนตัวที่อาจารย์ชูชาติเขียนไหม ที่เป็นลายมือของท่านเลยที่เขียนตำรา พวกตำราฮาร์โมนี (Harmony) ป๊อป แจ๊สบทที่ 1 - 3 มันเปลี่ยนแปลงไม่ได้ คำพูดนี้ถ้าเปลี่ยนแปลงแล้วเด็กจะงงเลย เช่น Passing note อาจารย์เขียนว่าประกอบด้วยโน้ต 3 ตัว เรียงไปในทิศทางเดียวกัน Step by Step เป็นระดับขั้น ตัวที่ 1 และตัวที่ 3 ต้องอยู่ในคอร์ด แต่ว่าคอร์ดใดก็ได้ โน้ตตัวกลางเป็นโน้ตนอกคอร์ดคือ Passing note จะขึ้นหรือลงก็ได้เรียงไป แล้วเราจะไปเปลี่ยนอะไร..."

(นาวี คชเสนี, **สัมภาษณ์**, 21 มีนาคม 2556)

"...อาจารย์จะสอนอย่างมีขั้นตอน การเรียนแบบมีขั้นตอนมันจะไม่มีปัญหาเรื่องเก่งหรือไม่เก่ง เพราะสามารถที่จะไปด้วยกันได้...อาจารย์จะจัดระบบก่อน - หลัง คือเรื่องที่ต้องเรียน อาจจะต้องรู้อันนี้ก่อนถึงจะรู้อันนั้นได้ และอีกเรื่องที่สำคัญของอาจารย์เลย คือตัวอย่างที่อาจารย์ทำมา หรือสิ่งที่ยกตัวอย่าง หรือแบบฝึกหัดที่เกิดขึ้น อาจารย์จะใช้ดนตรีที่อยู่รอบ ๆ ตัวเรามากกว่า..."

(ชูวิทย์ ยุระยง, **สัมภาษณ์**, 20 มีนาคม 2556)

"...การสอนร้อง การฟัง (Aural Training) ถ้าอาจารย์จะให้ร้องเพลง อาจารย์ก็จะมีตัวอย่างทำนอง (Melody) ที่เป็นไทย ๆ คือเป็นเพลงไทย ซึ่งทุกคนจะคุ้นเคยได้ง่าย แต่ถ้าอาจารย์ยกตัวอย่างเป็นของโมสาร์ท หรือว่าเบโทเฟ่น พวกดนตรีไทยก็อาจจะไม่รู้สึก หรือไม่รู้เรื่องอะไรด้วย อาจารย์เลยยกตัวอย่างเพลงไทยที่อยู่รอบ ๆ ตัวเรา ซึ่งมันก็ง่ายขึ้น อย่างเช่นอาจารย์จะสอนเรื่องไตรแอด (Triad) ให้ร้องไตรแอดเมเจอร์ (Major Triads) อาจารย์จะบอกว่าคุณก็ร้องเพลงชาติไทยนั่นล่ะ หรือเวลา

ที่อาจารย์สอนทำนองเพลงที่มีลักษะเป็นโหมด (Mode) อาจารย์มีพื้นเรื่องเพลงไทยเดิมอยู่เยอะเหมือนกัน อาจารย์ก็จะยกตัวอย่างเพลงไทยเดิมเพลงนี้ เห็นไหมมันจบที่ตัวที่ 5 ไม่ใช่ตัวที่ 1 ทั้งหมดนี้เป็นโหมดไหน ๆ อะไรอย่างไร... "

(ชูวิทย์ ยุระยง, **สัมภาษณ์**, 20 มีนาคม 2556)

"...เรามีความมั่นใจในส่วนที่แกสอน เหมือนกับได้เปิดประตูอะไรบางอย่างให้เรา บางทีมันเป็นประตูนิดเดียวเท่านั้นนะ บางทีแกยังไม่ได้ลงรายละเอียดอะไรเลยด้วยซ้ำ แต่มันเหมือนกับการพลิกของขึ้น เหมือนพลิกของที่คว่ำให้มันหงายขึ้นได้ ซึ่งเราไม่ได้เจอครูแบบนี้ในชีวิตในวิชาดนตรีบ่อย ๆ พอเราเจอเราก็จะจำได้ คล้าย ๆ กับว่าปริศนาของดนตรีมันเป็นอย่างนี้เองเหรอ... "

(สดับพิณ รัตนเรือง, **สัมภาษณ์**, 21 มีนาคม 2556)

"...อย่างเรื่องบางเรื่องที่เราเรียนกับอาจารย์เป็นเรื่องใหม่ซึ่งเราไม่เคยได้รู้มาก่อน แต่ขณะที่เพื่อนบางคนเขารู้มาแล้ว แล้วก็ผมไม่เคยรู้เรื่องพวกนี้มาก่อน แต่ทำไมผมสามารถที่จะตามเพื่อนได้ทัน ผมมานั่งมองตอนหลัง ก็คือว่าอาจารย์มีวิธีการอธิบายบางอย่าง ใช้วิธีบางอย่างอธิบาย เรื่องบางอย่างอาจารย์อธิบายง่ายมาก... "

(รังสิพันธุ์ แข็งขัน, **สัมภาษณ์**, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

"...อย่างในส่วนที่เป็นทฤษฎี นี่มันคือเรื่องของวิธีคิด บางเรื่องอาจารย์พูดง่าย ๆ ให้ทำดูเหมือนง่าย ๆ เทคนิคบางอย่างดูเหมือนเป็นเรื่องยาก แต่อาจารย์มีวิธีพูดให้ทำได้ง่าย อีกอย่างหนึ่ง ก็คือไม่เคยเห็นอาจารย์ทำเรื่องง่ายให้เป็นเรื่องยาก ***"นอกจากอาจารย์ทำเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่ายแล้ว อาจารย์ยังทำเรื่องง่ายให้เป็นเรื่องธรรมดาอีก"*** *{หัวเราะ} และไม่เคยเห็นอาจารย์ทำเรื่องเล็กให้เป็นเรื่องใหญ่ แล้วอาจารย์ยังทำเรื่องใหญ่ให้เป็นเรื่องดูเหมือนเล็ก ๆ ทำชีวิตให้ง่ายขึ้น... "*

(รังสิพันธุ์ แข็งขัน, **สัมภาษณ์**, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

"...อย่างถ้าเรียนออร์เคสตร้า อาจารย์เป็นผู้อำนวยเพลง (Conductor) อาจารย์มีวิธีอธิบายที่เป็นลำดับเป็นขั้นตอน อาจารย์อธิบายเคลียร์มาก เป็นขั้นตอนเป็นห้อง ๆ เลย ว่าห้องนี้เล่นอย่างไร เป็นชุดเป็นลำดับ ทำให้ดึงความสนใจคนเรียนได้ พอเล่นตรงนั้นผ่าน ก็จะรู้สึกว่าเล่นได้ รู้สึกว่าไม่ยาก..."

(สิทธิชัย เพ็งเจริญ, **สัมภาษณ์**, 20 มีนาคม 2556)

"...อาจารย์มีขั้นตอนที่ชัดเจน แล้วก็มีวิธีแก้ปัญหาที่ตรงจุดมากๆ สมมุติเราทำเทคนิคนี้ไม่ได้ ต้องเริ่มจากอะไรก่อน ต้องสร้างกล้ามเนื้อตรงไหนก่อน อาจารย์ก็จะให้ แบบฝึก (Exercise) ที่ช่วยสร้างกล้ามเนื้อ เสร็จแล้วจะต้องทำแบบฝึกอันไหนต่อ แบบฝึกหัดเบอร์นี้ของคนนี้ เพื่อที่จะไปถึงเทคนิคที่เราต้องการ เพราะฉะนั้นเป็นระบบมาก รวมถึงวิธีการซ้อมวิธีการคิด ทุกอย่างเลยค่ะ ไม่ว่าเรื่องโบว์ (Bow) หรือระบบนิ้ว (Fingering) อาจารย์มีระบบที่ชัดเจนและแน่นอนมาก จนบางทีเรารู้สึกว่าแค่นี้ ทำไมก่อนหน้านี้เราทำไม่ได้..."

(ระพี นภาวรรณ, **สัมภาษณ์**, 19 มีนาคม 2556)

"...อยู่ที่การเรียบเรียงการจัดการสอนของอาจารย์ คือมันเป็นขั้นเป็นตอน เลยทำให้นักเรียนเข้าใจได้ง่าย ที่น่าตกใจคือไม่ใช่แค่ผมคนเดียวที่เข้าใจ ทุกคนที่เรียนกับแกก็เข้าใจ และเล่นได้ดีด้วย ก็เลยทำให้แปลกใจ..."

(อัจยุติ สังข์เกษม, **สัมภาษณ์,** 1 มีนาคม 2556)

ยกตัวอย่างการสอนไวโอลินของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ท่านมีวิธีการสอนที่ไม่ใช่การสั่งจากครู เพื่อให้ผู้เรียนปฏิบัติตาม แต่ท่านสอนให้รู้จักถึงวิธีการที่เป็นขั้นตอน สามารถเรียนรู้ได้ในระหว่างการสอนแต่ละครั้ง โดยสอนให้รู้จักเหตุและผลจากการเลือกวิธีแต่ละวิธีว่ามีลักษณะอย่างไร ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถนำไปคิด หรือประยุกต์ต่อได้เองในเวลาที่ไม่มีครูอยู่ด้วยในขณะปฏิบัติทักษะต่าง ๆ ดังคำกล่าวของศิษย์ที่ว่า

"...สมมติวิธีการใช้นิ้ว (Fingering) เล่นไปใน Phrasing ประโยคนี้ ควรใช้นิ้วแบบใด ควรเปลี่ยนสายหรือสายเดิม หรือเปลี่ยน Position อย่างไร เราจะได้ความเข้าใจในการสรุปรวมได้เลยว่าวิธีคิดทำแบบนี้แล้วเราทำเองต่อได้..."

(สิทธิชัย เพ็งเจริญ, **สัมภาษณ์**, 20 มีนาคม 2556)

- สามารถอธิบายเนื้อหาในการเรียนโดยเทียบจากพื้นฐานประสบการณ์ทางดนตรีแต่เดิมของศิษย์

พื้นฐานประสบการณ์ทางดนตรีแต่เดิมของศิษย์ในที่นี้ หมายถึง การที่ศิษย์แต่ละคนมีพื้นฐานทางด้านดนตรีที่แตกต่างกัน มีทั้งพื้นฐานทางดนตรีตะวันตก และพื้นฐานทางดนตรีไทย ดังนั้น การอธิบายของท่านในการสอนแต่ละครั้งที่ต้องสอนเนื้อหาเดียวกัน ภายใต้พื้นฐานของศิษย์ที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะสำหรับผู้ที่มีพื้นฐานทางดนตรีไทย หากท่านสอนทฤษฎีทางตะวันตก ท่านสามารถใช้ความรู้เดิมของท่านที่มีพื้นฐานจากการเรียนดนตรีไทยกับครูยรรยง แดงกูร และได้ศึกษาเพิ่มเติมต่อเนื่องมา ทำให้ท่านเข้าใจในความคิดของเด็กทั้งสองกลุ่ม และทำให้เข้าในใจเนื้อหาที่ท่านกำลังสอนได้ โดยไม่ต้องอาศัยการท่องจำเท่านั้น กรณีที่เป็นเด็กที่เรียนดนตรีไทยมาก่อน ท่านสามารถอธิบายโดยการเปรียบเทียบกับเสียงต่าง ๆ ของเครื่องดนตรีไทย เป็นการใช้ภาษาที่คนดนตรีไทยสามารถเข้าใจได้ เนื่องจากช่วงเสียงของสากลกับไทยนั้นแตกต่างกัน ท่านสามารถอธิบายจนผู้เรียนเข้าใจได้จากการสอนของท่าน นอกจากนั้น ในระหว่างสอน ท่านมีการสังเกตพฤติกรรมของศิษย์เสมอ เช่น คิ้วขมวด หรือไม่สามารถตอบคำถามที่เพื่อนส่วนใหญ่ตอบได้ แปลว่า มีความปกติบางอย่างเกิดขึ้นกับศิษย์ ท่านจะเริ่มเก็บข้อมูลเป็นรายบุคคล จากนั้นจึงให้การบ้าน หรือสอนเพิ่มเติมในเรื่องที่ยังไม่เข้าใจ โดยท่านได้คำนึงถึงสิ่งที่ศิษย์คนนั้นยังขาดไปว่า ควรเสริมเรื่องใดให้กับแต่ละคน หรือแต่ละกลุ่ม ตัวอย่างเช่น การสอนให้เด็กดนตรีไทยเข้าใจในสิ่งที่เป็นตะวันตก บางเรื่องอาจไม่จำเป็นต้องเรียนรู้ แต่สำหรับประวัตินักประพันธ์ที่มีความสำคัญในแต่ละยุคของดนตรีตะวันตก ท่านคิดว่าเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นต้องมีพื้นความรู้ในเรื่องเหล่านี้ด้วย ท่านก็จะพยายามสอนให้เข้าใจ และท่านยังมีการประเมินผลสำหรับเด็กแต่ละคน เพื่อตรวจสอบถึงพัฒนาการที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย ซึ่งผู้วิจัยได้อธิบายรายละเอียดเพิ่มไว้ในประเด็นเรื่อง "การประเมินผลศิษย์" ตัวอย่างในการสอนที่คำนึงถึงพื้นฐานของศิษย์แต่ละบุคคลหรือแต่ละกลุ่ม ดังคำกล่าวของศิษย์ ดังนี้

"...เรียนกับอาจารย์ชูชาติสมัยนั้นบาค (Bach) คือใคร เบโทเฟ่น (Beethoven) คือใคร ท่านก็พยายามสอน นอกจากสอนประกอบว่าเป็นอย่างไร สมัยที่ผมเริ่มเรียน ผมมีพื้นฐาน (Basic) หรือว่าพื้นฐานทางดนตรีไทยซึ่งท่านทำให้มัน สงสาร อาจารย์ชูชาติเหมือนกัน แล้วก็ตัวเองก็รู้สึกกลุ้มใจ พอได้เริ่มเราก็รู้มันมีหลักที่จะต้องทำ ก็ทำให้สิ่งนั้นเป็นส่วนหนึ่งที่อาจารย์ใช้จิตวิทยาในเรื่องกระตุ้นให้เรา..."

(โกวิทย์ ขันธศิริ, **สัมภาษณ์**, 11 กุมภาพันธ์ 2556)

"...อาจารย์สามารถจะเทียบกับประสบการณ์เดิม ตรงนี้คือสิ่งสำคัญ ตรงนี้คือข้อต่างเลย คือว่าตอนที่ผมเรียนกับอาจารย์ ผมไม่ได้รู้เรื่องดนตรีตะวันตกอะไรเท่าไร ผมแทบไม่รู้เลย ตีซะว่าเป็นศูนย์ละกัน เพราะฉะนั้นประสบการณ์เดิมของผมคือดนตรีไทย แต่อาจารย์ชูชาติเป็นคนที่รู้เรื่องดนตรีไทยด้วย เพราะฉะนั้นอาจารย์สามารถจะปรับประสบการณ์ตรงนี้ให้เข้ากับปัญหาของเราได้ อาจารย์เคยผ่านประสบการณ์เหล่านี้มา แล้วเอามาแก้ปัญหาให้เรา เพราะฉะนั้นอาจารย์สามารถจะพูดภาษาที่คนดนตรีไทยทั่วไปเข้าใจ อาจารย์พูดให้เข้าใจเรื่องดนตรีตะวันตกได้ ตรงนี้คือความสามารถที่เห็นตอนแรกที่ว่าอาจารย์ทำให้เราเข้าใจได้ แล้วหลังจากนั้นก็เหมือนกับว่าทำให้การเรียนมันง่ายขึ้น..."

(รังสิพันธุ์ แข็งขัน, **สัมภาษณ์**, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

"...อาจารย์ไม่ได้สอนเฉพาะคนที่เรียนดนตรีตะวันตก เพราะฉะนั้นอาจารย์สามารถสอนคนที่มีพื้นฐานต่างจากดนตรีตะวันตกได้ นี่คือข้อได้เปรียบเฉพาะของอาจารย์ อาจารย์มีทุนเดิมที่รู้เรื่องอื่น ๆ ด้วย อาจารย์ก็เลยเชื่อมโยงได้..."

(รังสิพันธุ์ แข็งขัน, **สัมภาษณ์**, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

"...อาจารย์จะแบบรู้ว่าปัญหาของนักเรียนดนตรีไทยอาจจะมีความไม่คุ้นเคยกับช่วงเสียงของดนตรีสากล อาจารย์ก็จะไม่เข้มงวด แต่จะให้กำลังใจและก็ช่วยกัน..."

(วิทยา ไล้ทอง, **สัมภาษณ์**, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

- **สามารถอธิบายให้เข้าใจดนตรี และสามารถตีความสิ่งต่าง ๆ จากประสบการณ์จริง**

ประสบการณ์จริงในกรณีนี้ หมายถึง ประสบการณ์จากการดำเนินชีวิตประจำวันทั้งของพันเอกชูชาติ พิทักษากร และศิษย์ โดยเฉพาะความรู้สึกที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับเรื่องความรัก โลภ โกรธ หลง ต่าง ๆ การสอนโดยเข้าถึงความรู้สึกที่ตน และศิษย์เคยรู้สึก ถือได้ว่าเป็นสิ่งที่มีค่าที่สุดของคนที่เรียนดนตรี หรือนักดนตรี เนื่องจากหากไม่เข้าใจความรู้สึกเหล่านี้แล้ว คงไม่สามารถถ่ายทอดเสียงดนตรีที่มีความซาบซึ้งได้เท่าที่ควรจะเป็น และอารมณ์เหล่านี้ถือเป็นอารมณ์ธรรมชาติพื้นฐานที่สุดของมนุษย์ ไม่สามารถอธิบายให้เข้าใจได้ด้วยเหตุผล แต่ต้องใช้ความรู้สึกร่วมในการตีความ ดังนั้น การเรียนการสอนในแต่ละครั้ง ท่านจึงได้ยกตัวอย่างถึงการนำอารมณ์ ความรู้สึกที่เกิดจากประสบการณ์จริงของท่านให้ฟัง ความว่า

> *"...ในชีวิตส่วนตัวที่ผ่านมา ผมก็ผ่านมาเยอะ ความสมหวัง ความผิดหวัง ความอกหัก ความรักสดชื่น ผ่านมาหมดแล้ว สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้หล่อหลอมความเป็นตัวของเราเองว่า ถ้าเราจะเล่นเพลงนี้ เกี่ยวกับความอกหัก ถ้าเราไม่เคยเจอมาแล้วเราจะเล่นอย่างไรล่ะ เราก็จะกลายเป็นเล่นหวาน ๆ หยาดเยิ้มไป ซึ่งมันไม่ใช่ มันก็มีอารมณ์ตรงนั้นอยู่ใช่ไหม หรือเพลงที่มีความดุดัน บ้าคลั่ง (Furioso หรือ Furiously) แต่ถ้าเราเป็นคนที่ค่อนข้างจะเฉย ๆ ก็เล่นไม่ออก เพลงออกมาไม่ดุดัน เพลงไม่ดุ ดุไม่พอ ซึ่งสิ่งเหล่านี้มันเรียกว่าอารมณ์ทั้งนั้นเลย..."*
>
> (ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 6 มีนาคม 2556)

> *"...ผมเป็นคนธรรมดาคนหนึ่งเลย เพราะถ้าเราไม่เป็นคนธรรมดา เราจะเล่นเพลงโรแมนติกสักเพลงก็เล่นไม่ได้แล้วล่ะ คนธรรมดา หมายถึง เราไม่ได้เป็นพระอรหันต์ ยังไม่ได้สำเร็จ ยังมีอะไรเยอะแยะมากเลย เพราะฉะนั้นการที่เราจะเล่นเพลง ถ้าเราเป็นพระอรหันต์แล้วท่านก็คงไม่มาเล่นดนตรีอยู่แล้ว {หัวเราะ} จึงขึ้นอยู่กับอารมณ์ทั้งนั้นเลย ยิ่งสมมติถ้าเป็นเพลงโรแมนติก ยิ่งเป็นอารมณ์ทั้งนั้น ถ้าเราไม่โรแมนติก ไม่รู้จักความโรแมนติก ก็อย่าเล่นเลยเพลงนี้ {ยิ้ม} ไปเล่นเพลงอื่นเถอะ..."*
>
> (ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 6 มีนาคม 2556)

"...แต่ก่อนตอนที่เรียนผมเล่นเอาความคล่องแคล่ว สนุกที่จะเล่น ชอบ มันมันส์ เหมือนผมมีแต่กาย (Physical) แต่ตอนนี้มันเป็นจิตใจ (Mental) พอโตขึ้นมา มันมีอารมณ์ต่าง ๆ ที่ทำให้เราเข้าถึงได้ ไม่ว่าจะเป็นสุข เศร้า อกหักอะไรทำนองนี้ มันเหมือนเราเล่นแล้วก็เข้าใจมัน..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 2 เมษายน 2556)

"...พอไปเรียนที่บ้าน บางชั่วโมงเราไม่ได้คุยกันเรื่องดนตรีอะไรเท่าไหร่ อาจารย์ก็พยายามจะพูดเรื่องดนตรี แต่เราชวนคุยนอกเรื่อง เรารู้สึกว่าเราอยากรู้ แล้วก็คุยไปคุยมาก็มีความรู้สึกว่ารู้นอกเรื่องดนตรีทำให้เข้าใจเรื่องดนตรีได้ เพราะความเป็นนามธรรมบางเรื่องของดนตรี อธิบายโดยตัวมันอย่างไรก็ไม่เข้าใจ แต่พออาจารย์เล่าเรื่องโน้น เรื่องนี้ให้ฟัง ก็ยังเล่าเรื่องในบริบทของดนตรีนะ กลับมาเข้าใจดนตรี..."

(รังสิพันธุ์ แข็งขัน, **สัมภาษณ์**, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

"...อาจารย์จะมีประสบการณ์ที่เอามาเล่าให้เราฟัง ซึ่งถามว่าคนเรียนดนตรี จริง ๆ แล้วไม่ใช่แค่เรื่องดนตรี ถ้าแค่เรื่องดนตรีอ่านหนังสือเองก็ได้ แต่ว่าความเข้าใจเรื่องดนตรีต้องอาศัยความเข้าใจชีวิต ส่วนหนึ่งมาจากความเข้าใจที่มาจากประสบการณ์ในชีวิตแล้วทำให้เข้าใจดนตรี ส่วนมากอาจารย์จะเล่าเรื่องโน้นเรื่องนี้แล้วเราเข้าใจ รู้ว่าโอเคแล้ว อะไรคือสิ่งที่ควรจะทำ..."

(รังสิพันธุ์ แข็งขัน, **สัมภาษณ์**, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้ยกตัวอย่างอารมณ์ ความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับศิษย์ที่เป็นวัยรุ่นของท่าน คือ อารมณ์ที่เกิดจากเรื่องของความรัก ทั้งความรักที่มีความสุขสมหวัง และความรักที่ทำให้เกิดความทุกข์จากความไม่สมหวัง ทุกครั้งที่ท่านได้ยกตัวอย่างในเรื่องนี้ หากใครที่มีประสบการณ์ตรง สามารถทำความเข้าใจ และถ่ายทอดอารมณ์นั้นออกมาได้อย่างลึกซึ้ง ท่านจะดึงความรู้สึกเหล่านี้ของศิษย์เพื่อให้ตีความบทเพลงของตนให้ลึกซึ้ง แต่หากศิษย์คนใดไม่เคยมีประสบการณ์เหล่านี้ ท่านจะแนะนำให้ดูภาพยนตร์เรื่องต่างๆ วรรณคดีที่สำคัญบางเรื่องที่มีความรู้สึกเหล่านี้เป็นฉากประกอบ หรือแนะนำให้ฟังเพลงต่าง ๆ ที่ตรงกับอารมณ์ ความรู้สึกที่ท่านต้องการให้ศิษย์ถ่ายทอดออกมา เนื่องจากไม่ต้องการให้ศิษย์ใช้ตนเองเข้าแลกกับประสบการณ์เหล่านั้นโดยตรง ดังคำกล่าวที่ว่า

"...จริง ๆ คนทุกคนไม่จำเป็นต้องเอาตัวเข้าแลกประสบการณ์ตรงนั้นนะ แค่บังเอิญผมเอาตัวเข้าแลกเลย อย่างที่เวลาผมสอน ถ้าศิษย์ผมจะเล่นเพลงอะไรสักเพลง ผมก็จะให้ไปดูหนัง หรือไปอ่านวรรณคดีต่าง ๆ ที่มีเรื่องของอารมณ์ตรงนั้นแทรกเข้าไปเพื่อให้เข้าใจ ผมมักจะใช้วรรณคดีเป็นตัวช่วย ถ้าเป็นเพลงเศร้า ลองไปดูเรื่องนั้นเรื่องนี้ตอนที่เขาต้องพรากจากกันสิ ว่าเขาจะมีความรู้สึกอย่างไร แต่ไม่ใช่ให้ศิษย์ต้องเอาตัวเข้าแลกด้วยตัวเองนะ {ยิ้ม}..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 2 เมษายน 2556)

"...มีอยู่เพลงหนึ่ง เป็นคอนแชร์โต้ (Concerto) ท่อนที่ 4 ซึ่งเป็นท่อนช้า เป็นไมเนอร์มาตลอดเลย แล้วก็มีช่วงที่เป็นเมเจอร์ โผล่ขึ้นมา อาจารย์บอกมาคำเดียวว่ามันเหมือนกับพระอาทิตย์ขึ้น (Sunrise) ขึ้นมา นี่เป็นเมเจอร์ ทุกอย่างสว่างขึ้น พออาจารย์ให้คีย์เวิร์ดว่าพระอาทิตย์ขึ้น เราก็เข้าใจเลย เราก็เล่นได้แบบนั้น ไม่ต้องอธิบายมากว่าจากไมเนอร์เป็นเมเจอร์ตรงห้องนี้นะ นี่เป็นตัวอย่างหนึ่ง เราจะเข้าใจได้ง่าย ๆ เพราะว่าได้ผ่านความเข้าใจอย่างยิ่งมาจากอาจารย์แล้ว เพราะฉะนั้นก็จะแปลเป็นคำสั้น ๆ ไม่ต้องอธิบายอะไรมาก เราจะเข้าใจด้วยความรู้สึกของอาจารย์ คือไม่ใช่แค่คำพูดอย่างเดียว ดูแววตา สายตาของอาจารย์ รอยยิ้มที่เป็นแบบพระอาทิตย์ขึ้นนะ..."

(นรอรรถ จันทร์กล่ำ, **สัมภาษณ์**, 19 มีนาคม 2556)

"...ในช่วงวัยรุ่นของผมบางตอนมันก็จะเป็นช่วงที่มีความรักแบบเด็ก ๆ (Poppy love) ก็มีอกหักบ้าง อาจารย์เขาก็จะเลือกเพลงที่เหมาะกับช่วงเวลานั้น ๆ ผมยังจำได้ถึงความรู้สึก ถึงวิธีการอธิบายในส่วน (Section) ต่าง ๆ ของเพลง ว่าตอนนี้เศร้านะ ตอนนี้ลองมองย้อนกลับไปเหมือนเวลามีความสุข ไปดูหนังด้วยกัน..."

(ศิริพงษ์ ทิพย์ทัญ, **สัมภาษณ์**, 18 มีนาคม 2556)

"...ส่วนตัวมองว่าจุดนี้เป็นจุดที่อาจารย์ชูชาติรู้สึกว่า "ดนตรีคือชีวิต ชีวิตคือดนตรี" คือสมบูรณ์มาก ท่านเอาบทเรียนที่ท่านได้จากดนตรี อย่างเรื่องการ

ทำเรียงประสาน (Harmony) อะไรต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในชีวิต แล้วท่านก็เอาบทเรียนจากชีวิตที่ท่านได้มาสอนดนตรี... "

(อโณทัย นิติพน, **สัมภาษณ์**, 14 มีนาคม 2556)

"...เรื่องของ music อาจารย์บอกว่าบอกได้แนะได้ บอกวิธีการให้ไปอ่านเช็คสเปียร์ แล้วก็มาคิด บอกหลายวิธีให้ไปลอง ฟังเพลงเศร้า อาจารย์บอกชีวิตเรายังไม่ผ่านอะไรเยอะ ยังไม่มี music ที่เศร้าลึกซึ้งขนาดนั้น อาจารย์บอกว่าบางทีประสบการณ์ไม่ต้องมาจากชีวิตจริง แต่อ่านนวนิยายดี ๆ แล้วซึมซับเอาความรู้สึกตรงนั้นมาใช้... "

(วสิฏฐี เตชานุกูล, **สัมภาษณ์**, 18 กุมภาพันธ์ 2556)

สังเกตได้ว่า การเรียนการสอนดนตรีของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ไม่ใช่เรียนด้วยการปฏิบัติเครื่องดนตรี หรืออ่านตำรา ท่องทฤษฎีต่าง ๆ เพียงอย่างเดียว แต่ในทุกเรื่องที่ท่านปฏิบัติ ต้องทำให้ศิษย์เข้าใจถึงแก่นแท้ของสิ่งที่กำลังเรียน หากเป็นทฤษฎี ท่านสอนให้เข้าถึงแก่นแท้ของเนื้อหานั้น ๆ สอนตั้งแต่ที่มาของกฎต่าง ๆ แต่หากเป็นทักษะปฏิบัติ ท่านสอนให้เข้าถึงอารมณ์ ความรู้สึกของเพลงได้อย่างลึกซึ้งก่อน ไม่ใช่เพียงแค่ปฏิบัติให้ได้ โดยไม่เกิดความซาบซึ้งใด ๆ

- สามารถเทียบความเป็นศิลปินกับความเป็นครู

การสอนของพันเอกชูชาติ พิทักษากร หากไม่กล่าวถึงความเป็นศิลปินย่อมไม่เหมาะสมนัก เนื่องจากท่านเป็นครูดนตรี ที่มีหัวใจเป็นศิลปิน แต่ศิลปินในความหมายของท่านไม่ใช่ผู้ที่แสดงดนตรีได้เก่งเท่านั้น แต่ต้องสามารถสอนบุคคลอื่นให้เข้าใจหลักในการปฏิบัติดนตรี ทั้งการฝึกซ้อม และหลักทฤษฎีต่าง ๆ ท่านกล่าวว่า ผู้ที่เป็นครูต้องสามารถสอนให้ศิษย์สามารถเป็นศิลปินได้หากศิษย์ต้องการ ที่สำคัญ คือ ท่านไม่ได้เน้นให้ศิษย์ต้องเป็นศิลปินทุกคน แต่ท่านต้องการทำให้ศิษย์รับรู้ได้ถึงความรู้สึกในการเป็นศิลปิน หมายถึง ไม่ใช่บอกวิธีในการเป็นศิลปิน แต่ต้องทำให้ความรู้สึกในการเป็นศิลปินมาเกิดขึ้นกับศิษย์ หากศิษย์สามารถรับรู้ถึงสิ่งนั้นได้เมื่อใด เมื่อนั้นคือศิษย์ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติดนตรี ดังคำกล่าวของท่านที่ว่า

"...สำหรับเฉพาะผมเองเนี่ย เมื่อผมอยู่บนเวทีแล้วเราเอาประสบการณ์บนเวทีเนี่ยมามอบให้ศิษย์ด้วย เขาจะได้ประโยชน์จากตรงนั้น เพราะเรามีประสบการณ์ตรงบนเวทีอยู่...พอดีได้อยู่บนเวทีตั้งแต่เด็ก ชอบอยู่บนเวที ถ้าได้ขึ้นเวทีแล้วเหมือนได้กลับบ้าน มันสบาย แล้วก็ชอบสอนมาตั้งแต่เด็ก คือ แยกกันอย่างไร ถ้าเราเป็นศิลปิน เรา "ซ้อม" ให้เราเล่นได้สมความปรารถนาของเรา และเล่นได้ให้ถูกสไตล์ของผู้ประพันธ์ (Composer) ที่เขาต้องการจะให้เราเล่น แล้วเราก็ขึ้นเวที ก็จบ..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 11 มกราคม 2556)

"...อย่าลืมว่าศิษย์เรา เขาอาจจะไปเป็นครูหรือไปเป็นศิลปิน เพราะฉะนั้นเราต้องสอนให้เขาเป็นศิลปินให้ได้ แต่ถ้าเราไม่เคยเป็นศิลปินเลย แล้วเราจะไปสอนเขาได้อย่างไรล่ะ เราบอกเขาไม่ถูกว่าศิลปินเป็นอย่างนี้นะ ต้องเล่นอย่างนี้ รู้สึกอย่างนี้ ทำงานอย่างนี้ ซ้อมอย่างนี้ แล้วศิษย์เราก็จะไม่เชื่อ..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 11 มกราคม 2556)

"...อีกอย่างที่ผมใช้ คือการสอนเทคนิค ไม่ใช่เน้นแต่ว่าต้องทำเทคนิคอย่างนั้นอย่างนี้ แต่ผมพยายามสอนศิษย์ให้เข้าใจว่า คนที่เขาทำได้ เขารู้สึกอย่างไร ให้คุณทำความรู้สึกตรงนั้นให้ได้ สอนให้เขาเป็นศิลปิน ไม่ใช่บอกวิธีที่จะเป็นศิลปิน แต่เราจับความเป็นศิลปินมาใส่ให้เขา ว่าคุณเป็น แต่กับการที่ทอดบันไดไปให้เขานั้น เป็นคนละอย่างกันนะ คล้าย ๆ ว่าเราชี้ไปที่ดวงจันทร์ นั่นไม่ใช่ แต่ต้องไปอยู่ที่โลกพระจันทร์เลย ซึ่งผมจะทำตรงนั้น คือทำตรงนี้เลยว่า นี่ศิลปินรู้สึกอย่างนี้นะ และให้เขาไปทดลองด้วยตัวของเขาเอง 1 - 2 อาทิตย์ก็ได้ คุณรู้สึกไหม รู้สึกตรงนี้ไหม ถ้าคุณรู้สึกเข้าถึงแล้วล่ะ คุณจบ ประสบความสำเร็จตรงนี้แล้วล่ะ และในตำราไม่มีเขียนไว้ด้วย..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 11 มกราคม 2556)

- สามารถอธิบายความเป็นดนตรีผ่านการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ

พันเอกชูชาติ พิทักษากร สามารถเผยแพร่ความรู้ทางดนตรีผ่านเทคโนโลยี โดยจัดรายการ "ดนตรีวิจารณ์" เป็นครูดนตรีที่สอนผ่านสื่อโทรทัศน์ อธิบายความรู้ต่าง ๆ

ทางดนตรีสากลให้แก่ผู้ชมทางบ้านด้วยการบรรยายและสาธิตตัวอย่างประกอบ โดยที่ตัวท่านเองทำหน้าที่ทั้งเป็นผู้บรรยาย ผู้อำนวยเพลง ผู้ประพันธ์ และเรียบเรียงเสียงประสาน ควบคุมการฝึกซ้อม และออกแบบเนื้อหาร่วมกับวงดนตรี "พิทักษากร" ท่านยังได้ทำเพลงประกอบงานบันทึกเสียง และทำหน้าที่เล่นเปียโนให้ศิลปินลูกทุ่งที่มีชื่อเสียงหลายท่าน นอกจากนั้น วงซิมโฟนีออร์เคสตราแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ท่านรับตำแหน่งผู้อำนวยการดนตรีของวง มีการแสดงสดเป็นประจำทุกปี และยังได้บันทึกเสียงเพื่อออกเผยแพร่ตามสื่อต่าง ๆ เช่น รายการดนตรีคลาสสิก สถานีวิทยุจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย FM 101.5 MhZ รายการโทรทัศน์ดนตรีกวีศิลป์ สถานี Thai PBS เป็นต้น โดยศิษย์ของท่านได้กล่าวถึงการใช้สื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ ในการสอนดนตรีไว้ว่า

"...อาจารย์อาจจะมีตัวตนของความเป็นนักดนตรีและความเป็นทหารค่อนข้างเยอะ และถึงแม้ว่าจะมีลักษณะของครูอยู่ แต่ก็จะมีลักษณะที่มีความเป็นนักดนตรีอยู่มากกว่า อย่างในช่วงที่อาจารย์จัดรายการดนตรีวิจารณ์ อาจารย์จะมีแนะนำว่าเครื่องดนตรีอะไรเป็นอะไร เพลงอะไรเป็นอย่างไร วิธีการแนะนำของอาจารย์จะเป็นวิธีการแนะนำแบบที่เป็นนักดนตรี ไม่ใช่แค่สอนนะ คือแนะนำ พูดให้คนรู้ ก็เป็นส่วนหนึ่งที่อาจจะทำให้รู้สึกว่าอาจารย์เป็นครูมาก ๆ..."

(ชูวิทย์ ยุระยง, **สัมภาษณ์**, 20 มีนาคม 2556)

"...ต้องย้อนหลังไป 40 ปี ทุกบ่ายวันอาทิตย์เว้นอาทิตย์อาจารย์จัดรายการทาง ททบ.5 ชื่อรายการดนตรีวิจารณ์ และรายการนี้เป็นรายการที่มีวงของอาจารย์เอง ชื่อวงพิทักษากร มาเล่นเพลงคลาสสิคแบบสบาย ๆ และก่อนจะเล่นอาจารย์จะอธิบายให้ฟัง เช่น จะเล่นโอโบคอนแชร์โต้ (Oboe Concerto) ก็จะมีการสาธิตว่าโอโบช่วงเสียงเป็นอย่างนี้ หรือคอนแชร์โต้ (Concerto) คืออะไร และที่กำลังจะฟัง คือจะให้ฟังอะไร ตอนนั้นรู้สึกว่าได้ความรู้เยอะมาก นอกจากได้ความรู้แล้วยังได้แรงบันดาลใจด้วย ทำให้ผมตั้งใจที่จะเรียนดนตรีจริงจังจากรายการนี้..."

(ณรงค์ฤทธิ์ ธรรมบุตร, **สัมภาษณ์**, 21 มีนาคม 2556)

"...มีอยู่ครั้งหนึ่ง ตอนนั้นเป็นรายการสด และคงจะมีปัญหาเรื่องเวลานิดหน่อย อาจารย์ก็เลยจัดช่วง พิเศษ คือซ้อมวงให้ดูเลย ผมก็เลยเข้าใจว่าผู้

อำนวยเพลงต้องทำอย่างนี้นี่เองไม่ใช่มาถึงแล้วจะเล่นได้ อาจารย์จะปรับวงให้ดูว่าตรงนี้เปลี่ยนโบว์ (Bow) สิ ตรงนี้ฟังดูสิว่าฮอร์น (Horn) ดังไป คือได้เห็นวิธีการจริง ซึ่งตรงนี้ผมชอบมากเลย เพราะว่าเหมือนกับธรรมดาเวลาที่เราไปกินข้าวก็จะเห็นแบบเสร็จมาแล้ว แต่ว่าอันนี้เหมือนกับพาชวนไปเข้าครัวก็จะเห็นว่าเขาทำกับข้าวเขาทำอะไรกันบ้างว่า เราก็จะเห็นว่ามันต้องอย่างนี้นี่เอง มันต้องให้เห็นว่ากว่าดนตรีจะสร้างมาได้ ต้องผ่านกระบวนการอะไรมาบ้าง...”

(ณรงค์ฤทธิ์ ธรรมบุตร, **สัมภาษณ์**, 21 มีนาคม 2556)

จากข้อมูลดังกล่าว เห็นได้ว่า การที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร มีโอกาสสอนดนตรีผ่านสื่อต่าง ๆ เหล่านี้ สามารถเป็นแรงบันดาลใจให้กับบุคคลต่าง ๆ มากมาย รวมถึงบุคคลที่ได้กล่าวไปข้างต้น คือ ศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ฤทธิ์ ธรรมบุตร ซึ่งเป็นผู้หนึ่งที่ได้ชมรายการนี้ กลายเป็นแรงผลักดันให้ประสบความสำเร็จในวิชาชีพของตน และได้ถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ ทางดนตรีให้กับผู้อื่นอีกมากมาย กรณีนี้ถือเป็นเพียงตัวอย่างหนึ่งที่ประสบความสำเร็จจากจุดเริ่มต้นที่ท่านได้ใช้เทคโนโลยีเป็นสื่อในการถ่ายทอดความรู้ทางดนตรีออกสู่สังคม

(4) การสาธิต และการให้ความสำคัญกับเรื่องของเสียง

วิธีการสอนอีกหนึ่งรูปแบบของพันเอกชูชาติ พิทักษากร คือ การสาธิต เพื่อทำให้ทั้งตนเอง และศิษย์มีส่วนร่วมในการเรียนการสอนร่วมกัน ซึ่งการสาธิตนี้เป็นวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง เป็นกระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ทำให้ผู้เรียนได้เห็นการปฏิบัติจริงด้วยตนเอง จากการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และจดจำในเรื่องที่สาธิตหรือปฏิบัติได้ดีและนานขึ้น (ทิศนา แขมมณี, 2552) จากความหมายของวิธีการสอนด้วยการสาธิตนี้ ท่านได้เน้นในเรื่องการปฏิบัติจริงให้ศิษย์เห็น และท่านเน้นย้ำว่า ดนตรีเป็นเรื่องของเสียง ดังนั้น ท่านจึงต้องการให้ศิษย์ได้ยินเสียงดนตรีประกอบการสอนในทุกครั้ง ประกอบกับท่านสามารถเข้าใจรูปแบบของทำนอง และจังหวะในลักษณะต่าง ๆ สามารถแยกแยะความแตกต่างของบทเพลงแต่ละประเภท รวมถึงสามารถถ่ายทอดเสียงต่าง ๆ เหล่านั้นผ่านเครื่องดนตรีได้หลากหลาย ทั้งเปียโน เครื่องสายต่าง ๆ และเครื่องดนตรีอีกหลายประเภท ทำให้ท่านมีคุณสมบัติพร้อมในการใช้วิธีการสอนในรูปแบบการสาธิตได้เป็นอย่างดี ดังคำกล่าวของท่านที่ว่า

"...ผมก็จะเล่นให้ฟัง นี่ไงเป็นอย่างนี้ เพราะฉะนั้นเวลาสอนผมจะมีเครื่องมือ และสาธิตตลอดเวลา..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 6 มีนาคม 2556)

"...การเล่นเราจะต้องถ่ายทอดเสียงที่อยู่ในหัวออกมาเป็นเสียงดนตรีให้ได้ เรื่องเสียงเป็นเรื่องสำคัญมาก เราต้องสอนให้ศิษย์มีหูที่ดีและเราเองก็ต้องดีด้วย เวลาสอนศิษย์ เราก็เริ่มสอนเขาจากเสียงง่าย ๆ จากเพลงง่าย ๆ เช่น โด เร มี เพลงแมงมุมลายอะไรอย่างนี้..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 2 เมษายน 2556)

นอกจากนั้น ผู้วิจัยได้แบ่งลักษณะของวิชาต่าง ๆ ที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้ยกตัวอย่างในการสอน เป็นวิชาเชิงทฤษฎี วิชาเชิงทักษะปฏิบัติ และวิชาเชิงประวัติศาสตร์ ซึ่งมีรายละเอียดแต่ละประเภทวิชา ดังนี้

- วิชาเชิงทฤษฎี

พันเอกชูชาติ พิทักษากร สอนวิชาเชิงทฤษฎีค่อนข้างมาก ซึ่งนอกจากต้องอาศัยความเข้าใจในเนื้อหาของวิชาอย่างถ่องแท้แล้ว ยังต้องอาศัยความเชี่ยวชาญในวิธีการสอนให้ศิษย์สามารถเข้าใจในเนื้อหานั้นได้ และจดจำเนื้อหานั้นต่อไปได้ในระยะยาว ดังนั้น วิธีการสอนของท่านจึงเน้นการมีส่วนร่วม เพื่อให้ผู้เรียนไม่เกิดความเบื่อหน่าย โดยเฉพาะในวิชาที่ต้องมีการจดการบรรยาย (lecture) ตลอดเวลา ที่สำคัญของการสอนของท่านที่ใช้วิธีการสาธิต ทำให้ศิษย์สามารถเข้าใจถึงเสียงที่แท้จริงได้ การสอนกฎต่าง ๆ ที่ไม่สามารถจับต้องได้ให้กลายเป็นเสียงดนตรีที่รับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสจากการฟัง นอกจากนั้น ท่านยังให้เด็กมีส่วนร่วมในการสาธิตด้วยตนเอง เพื่อไม่ให้เกิดความเบื่อหน่าย และเป็นการพัฒนาทักษะในการกล้าแสดงออก กล้าลองผิด ลองถูกอีกด้วย การสาธิตของท่านจึงแบ่งเป็นการเล่นให้ศิษย์ดู "Playing for" และการให้ศิษย์ออกมาเล่นด้วยกัน "Playing with" โดยเฉพาะในวิชาที่เป็นการบรรยาย จำเป็นต้องมีการเล่นดนตรีประกอบร่วมกันกับการเขียนกระดาน หรือจดการบรรยายธรรมดาทั่วไป ดังคำกล่าวของท่านที่ว่า

"...สิ่งหนึ่งที่สังเกตได้ ที่ทำให้เด็ก ๆ ชอบฟัง เป็นเพราะผมว่าผมไม่ได้พูดอย่างเดียว แต่ผมจะเล่นตลอดเวลา ทุกห้องเรียนด้วย เช่น ถ้าเป็นวิชาการเขียนเสียงประสานสี่แนว (Harmony) ก็จะเล่นให้ฟังเลย บ่าย ๆ เขาก็ไม่ได้ง่วง เขาก็จะตาสว่าง การเล่นให้เขาดูสด ๆ ไม่ใช่เราแสดงความเก่งอะไร แต่แสดงให้เขาเห็นว่าดนตรีเป็นอย่างนี้นะ..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 6 มีนาคม 2556)

"...ให้เขาออกมาเล่นกันด้วย ผิดไม่เป็นไร มาเล่นด้วยกันแล้วกันในเพลงต่าง ๆ เพราะฉะนั้นบางทีเวลาทีเรียนเรื่องการเขียนเสียงประสานสี่แนวมักจะเรียนเป็น "Chalk and Talk" เขียนกระดานลูกเดียว แต่มันยังขาดอะไร ก็คือขาดการเล่น (Playing) นั่นคือ "Playing for ศิษย์" และ "Playing with" ให้เขามาเล่นด้วยกันเถอะ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะไม่มีอะไรถูก อะไรผิด ทุกคนก็ต้องทดลองดู พอเขาเกิดความสนุก ทีนี้พูดอะไรเขาก็ฟัง แล้วก็อยากจะเรียน คือถ้าเรียนเป็นหมู่ วิชาบรรยาย (Lecture) ที่จริงมันต้องสองอย่างพร้อมกันไป ทั้งพูด ทั้งเล่น..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 6 มีนาคม 2556)

ดังที่ศิษย์ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้เล่าให้ฟังเรื่องของการเรียนวิชาหนึ่งที่เป็นการเรียนทฤษฎีเรื่องคู่เสียง (Interval) ซึ่งเป็นการสอนที่มักเป็นการบรรยาย แต่ท่านต้องการให้ศิษย์ได้เข้าถึงเสียงของดนตรีอย่างแท้จริง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องใด ท่านจึงหาวิธีการที่ทำให้ศิษย์ได้เรียนรู้เสียงต่าง ๆ ในการสอนเสมอ เพราะการได้ยินเสียงร่วมด้วย สามารถทำให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการฟังได้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ความว่า

"...นอกจากนั้นขณะเดียวกันท่านยังฝึกทักษะการฟัง (Ear test) ด้วย คือหมายความว่าแทนที่จะสอนแค่เรื่องคู่เสียง แต่ท่านจะลองให้เราฟังดูอารมณ์ คู่ 5 คู่ 4 คู่ 3..."

(โกวิทย์ ขันธศิริ, **สัมภาษณ์**, 11 กุมภาพันธ์ 2556)

"...อย่างตอนที่เรียนวิชา Orchestration สนุกมากเลย เพราะอาจารย์เป็นผู้อำนวยเพลง (Conductor) ตอนนั้นเรียนกับผู้อำนวยเพลงมันเป็นประสบการณ์จริงเลย ว่านี่ต้องเขียนอย่างนี้ ๆ นะ ตอนนั้นเราก็ตื่นเต้นมาก ตอนนั้นอาจารย์ยังให้ทำวงเล็ก ๆ พอทำได้ก็เล่นไปเลย และอาจารย์ก็จะแสดงความคิดเห็นให้ตรงนั้นเลย รู้สึกว่ามันสนุกเพราะว่าเป็นการเรียนจากประสบการณ์จริง จำได้ว่าตอนเรียนวิชา Orchestration มีการแสดง ก็รู้สึกว่าไม่ได้เรียนจากตำรา เช่น ถ้าพูดถึงโอโบ (Oboe) ก็ไปหาโอโบมาจริง มีการสีไวโอลินเล่นกันจริง คือมันได้เล่นจริง ทำเสร็จแล้วก็เล่นกัน เป็นประสบการณ์ที่ดี..."

(ณรงค์ฤทธิ์ ธรรมบุตร, **สัมภาษณ์**, 21 มีนาคม 2556)

- วิชาเชิงทักษะปฏิบัติ

สำหรับการเรียนดนตรี ย่อมต้องมีการปฏิบัติทักษะดนตรี ไม่ว่าจะเป็นการปฏิบัติด้วยเครื่องดนตรี ใช้เสียงร้อง ฯลฯ วิธีการสอนสำคัญที่ขาดไม่ได้ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร คือ การสาธิตให้ศิษย์เห็น และครูต้องสามารถปฏิบัติทักษะต่าง ๆ ที่ใช้สอนศิษย์ได้ครบ ซึ่งการสอนโดยใช้การสาธิตคือหัวใจในการสอนทักษะของท่าน ท่านเน้นย้ำสำหรับครูที่สอนทักษะ ควรเริ่มจากการปฏิบัติเพลงให้ไพเราะที่สุด หรือแสดงเทคนิคธรรมดาให้ศิษย์เห็นถึงศักยภาพของเทคนิคนั้นว่า เทคนิคธรรมดาก็สามารถพัฒนาศักยภาพของผู้เล่นได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าการฝึกเพียงเทคนิคขั้นสูง อย่างไรก็ตาม หน้าที่ของครูต้องสามารถเลือกปฏิบัติบทเพลง และเทคนิคต่าง ๆ ได้เหมาะสมกับระดับความสามารถของผู้เรียนแต่ละคนด้วยเช่นกัน ท่านยังมีคำแนะนำสำหรับครูที่สอนศิษย์โดยการสาธิต ความว่า

"...ศิลปินบางคนเวลาเป็นครูสอน เขาลืมไปว่า ณ บัดนี้เขาเป็นครู เขาก็จะเล่นเพลงโชว์หวือหวา ศิษย์ก็ชื่นชม โห!! อาจารย์เก่ง แต่พอหมดชั่วโมง ศิษย์ไม่ได้อะไรนอกจากความเพลิดเพลิน แล้วก็ความชื่นชมในฝีมือของอาจารย์ แต่เขากลับไม่ได้เรียนรู้วิธีการเล่น เพราะอาจารย์เล่นให้ดูหมดแล้ว แต่ถ้าเราจะเล่นเพลง เราก็เล่นเพลงที่ศิษย์กำลังเรียน อาจจะเป็นซูซูกิ (Suzuki) เล่ม 1 แต่เล่นให้เพราะ ๆ เลย ไม่ใช่เล่นแต่เพลงยากแล้วให้ศิษย์นั่งตาลอย เคลิ้มเลย แต่พอจบไม่ได้เรียนรู้อะไร มันไม่ใช่หน้าที่เราตอนนี้..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 11 มกราคม 2556)

"...เราสามารถเล่นเพลงอะไรก็ได้ เล่นให้เพราะ ให้มีอารมณ์ความรู้สึก (Feeling) อย่างที่ผู้ประพันธ์ (Composer) ต้องการ แล้วค่อยทำให้ศิษย์เราดูเพราะเป็นอย่างนี้นะ ไม่เพราะไม่ต้องทำ เดี๋ยวศิษย์ติด เล่นให้เพราะซาบซึ้งตรงนั้น ซึ่งเพลงก็จะยากขึ้นเรื่อย ๆ เราก็เล่นไปเรื่อย ๆ ด้วย..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 11 มกราคม 2556)

- วิชาเชิงประวัติศาสตร์

สำหรับวิชาในเชิงประวัติศาสตร์ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้บอกกับผู้วิจัยว่า ท่านไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญในการสอนวิชาทางด้านนี้ เนื่องจากท่านไม่ได้เน้นการสอนประวัติศาสตร์ แต่ท่านเพียงมีความรู้ทางประวัติศาสตร์ เนื่องจากการศึกษาและค้นคว้า ส่งผลในการตีความบทเพลง และประกอบการสอนในวิชาอื่น ๆ เท่านั้น ท่านจึงได้ยกตัวอย่างการสอนเชิงประวัติศาสตร์ จากประสบการณ์ที่ท่านได้พบเห็นวิธีการสอนที่มีความน่าสนใจจากอาจารย์ที่มีความสามารถท่านอื่น ความว่า

"...สำหรับประวัติศาสตร์ ผมไม่เคยสอน ต้องยอมรับ แต่ผมเคยเห็นคนเก่ง ๆ เขาสอน นั่นสมัยก่อนนะ เขาก็จะเปิดเพลงให้ฟัง เปิดเทปบ้าง เปิดมากกว่าพูดอีก เช่น นี่ไงของบราห์ม (Brahms) เป็นอย่างนี้นะบราห์ม (Brahms) ต่างกับโมสาร์ท (Mozart) อย่างไร อะไรต่าง ๆ แต่ถ้าเป็นผม ผมคงใช้ตรงนี้ด้วย และจะเล่นให้ฟังด้วย เพราะพอเล่นด้วยก็จะต่างกันเยอะ เพราะเห็นภาพ ฟังจากเทปก็ได้แต่ฟัง แต่ถ้าจะเห็นภาพเลย ต้องเล่นสด ๆ..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 6 มีนาคม 2556)

การสอนดนตรี ไม่ว่าการสอนในเชิงทฤษฎี ทักษะปฏิบัติ หรือประวัติศาสตร์ต่าง ๆ ล้วนแล้วแต่สามารถสอนโดยใช้การสาธิตได้ทั้งสิ้น ทั้งการสาธิตโดยครูเป็นผู้กระทำ หรือสาธิตโดยใช้สื่ออื่น ๆ ในการช่วยสอนก็ตาม ดังนั้น เมื่อเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ "ดนตรี" แล้ว

ย่อมต้องมี "เสียง" เกิดขึ้น ขึ้นอยู่กับว่า ครูมีความสามารถในการวางแผนการสอนให้สามารถใช้วิธีการเหล่านี้ได้มากหรือน้อยแตกต่างกันไป

(5) สามารถสอนให้ศิษย์รู้จักการบูรณาการแต่ละวิชาที่เรียน

พันเอกชูชาติ พิทักษากร มีความรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง ทำให้เวลาที่ท่านสอนดนตรี ท่านไม่สอนเฉพาะศาสตร์ทางดนตรีเท่านั้น แต่ท่านสอนศาสตร์ที่เกี่ยวกับเรื่องการฝึกสติ สมาธิ ความยืดหยุ่นและความแข็งแรงของกล้ามเนื้อต่าง ๆ ที่ใช้ในการเรียนดนตรี ซึ่งถ้าหากศิษย์ไม่สามารถเชื่อมโยงความรู้ของแต่ละศาสตร์เข้าด้วยกันได้ ย่อมไม่สามารถพัฒนาศักยภาพในการเรียนดนตรีของศิษย์ได้อย่างเต็มที่ ดังนั้น ท่านจึงสอนให้ศิษย์สามารถบูรณาการความรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ ที่ท่านสอนได้ด้วย สอดคล้องกับคำบอกเล่าของศิษย์เกี่ยวกับการสอนของท่านที่ทำให้ศิษย์สามารถบูรณาการแต่ละศาสตร์ที่ได้เรียนเข้าด้วยกัน ดังนี้

"...วิชาดนตรี ที่เขาแบ่งเป็นวิชาการ เป็นทฤษฎี เป็นประวัติศาสตร์ เป็นเรื่องการเล่น บางทีเราก็เห็นเป็นแต่ละวิชาแยกกัน ๆ แต่อาจารย์ชูชาติจะทำให้เราสามารถรู้ได้ว่าวิชาต่าง ๆ จริง ๆ แล้วมันเกี่ยวเนื่องกัน แล้วไม่ใช่แค่เรื่องดนตรีด้วยซ้ำ..."

(สดับพิณ รัตนเรือง, **สัมภาษณ์**, 21 มีนาคม 2556)

"...อย่างเช่น ตอนเรียนการอำนวยเพลง (Conducting) กับอาจารย์ จำได้เลยว่าวิชานี้มันไม่ใช่แค่เรื่องดนตรี มันเป็นเรื่องการนำคนด้วย เราอยู่ตำแหน่ง (Position) ตรงนั้น อาจารย์ก็จะสอนว่ามันไม่ใช่แค่เรื่องเทคนิค แค่สอนนับจังหวะได้หรืออะไรอย่างนี้ แต่ต้องจูงใจคน หรือลูกวงได้ ก็ดี อาจารย์เป็นคนน่ารักไงสอนให้เราต้องอยู่กับคนอื่นได้ดีนะ..."

(สดับพิณ รัตนเรือง, **สัมภาษณ์**, 21 มีนาคม 2556)

"...ด้วยความที่แกมีวิชาความรู้ ข้อมูลต่าง ๆ ของแก บูรณาการแล้วบางทีเวลาที่แกพูด บางทีเดี๋ยวก็หยอดมาตรงนั้น หยอดมาตรงนี้ เพราะฉะนั้นมัน

ขึ้นกับเราด้วยที่ต้องมองว่าน่าสนใจนะ แล้วเราก็อาจจะเอาไปคิดต่อเองอะไรอย่างนี้ แต่การที่เราจะไปคิดต่อเองได้ ก็เพราะที่แกหยอดมาให้มันน่าสนใจด้วย... "

(สดับพิณ รัตนเรือง, **สัมภาษณ์**, 21 มีนาคม 2556)

"...ในคลาสส่วนใหญ่จะปรัชญาหรือว่าแนวคิดดี ๆ เรื่องของทางโยคะการยืดหยุ่น ของมวยต่อสู้ก็จะมาเกี่ยวกับเรื่องกล้ามเนื้อ แล้วก็อีกอย่างอาจารย์ได้เรียนอนาโตมีเกี่ยวกับเรื่องสรีระกล้ามเนื้ออะไรต่าง ๆ หรือไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการใช้จิต ใช้สมาธิ การใช้ทางด้านกายภาพกล้ามเนื้อ อาจารย์ก็จะสอนให้บูรณาการ แล้วก็สอนแบบฝึกหัดต่าง ๆ ให้... "

(วิทยา ไล้ทอง, **สัมภาษณ์**, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

"...ได้รับการถ่ายทอดหลาย ๆ อย่างจากอาจารย์ ทั้งบุคลิกฯ ความคิด รู้สึกว่าอาจารย์เป็นคนลึกซึ้งมาก สนใจหมัดมวย กังฟู สมาธิ โยคะ ไทเก๊ก แล้วเราตื่นเต้นมาก อยู่ในช่วงวัยที่กำลังค้นหา แล้วมันมาเชื่อมโยงกับการเล่นไวโอลิน ผมรู้สึกว่าผมได้อะไรมหาศาลมากจากอาจารย์... "

(สิทธิชัย เพ็งเจริญ, **สัมภาษณ์**, 20 มีนาคม 2556)

"...ส่วนใหญ่ที่เราถามก็จะถามเกี่ยวกับดนตรี แต่ว่าบางทีอาจารย์เขาก็จะรู้ว่าเราเล่นไวโอลินแล้วมันมีอาการเจ็บปวดตรงโน้นตรงนี้ อาจารย์ก็จะโยงไป มีท่าโยคะอย่างนี้ที่อาจจะช่วยได้ คืออาจารย์ไม่ได้รู้แค่ดนตรี อาจารย์รอบรู้ไปหมด ซึ่งบางทีปัญหาที่เราเจอ มันอาจจะต้องมีความรู้อันอื่นแทรกเข้ามาแล้วมันช่วยได้ อาจารย์ก็จะหยิบมาใช้... "

(อ้อมพร โฆวินทะ, **สัมภาษณ์**, 18 มีนาคม 2556)

"...ท่านสามารถเชื่อมโยงเรื่องอื่นๆให้เข้ากับดนตรีได้ และอธิบายให้เรานึกภาพตาม หรือจินตนาการไปได้ แล้วเราจะเล่นเพลงๆนั้น เทคนิคนั้นๆ ได้อย่างง่ายดาย เหมือนทุกปัญหาแก้ไขได้ พัฒนาได้ บางเทคนิคเหมือนเส้นผมบังภูเขาครับ ท่านรู้วิธีการสอน... "

(พูนโชค กุหลาบวงษ์, **สัมภา"ษณ์**, 21 มีนาคม 2556)

"...ดนตรีก็เป็นเหมือนความรู้ชนิดอื่น กีฬา ศิลปะชนิดอื่น ก็คือเป็นวิถีในการเรียนรู้ชีวิตอย่างหนึ่งเหมือนกัน อาจารย์ชูชาติผสมผสานทำให้การเรียนดนตรีไม่ใช่การเรียนทักษะ แต่มันกลายเป็นการเรียนปรัชญา..."

(อโณทัย นิติพน, **สัมภาษณ์**, 14 มีนาคม 2556)

วิธีการในการบูรณาการของพันเอกชูชาติ พิทักษากร แสดงให้เห็นว่าทุกครั้งที่ท่านสอนสิ่งใดให้กับศิษย์ ท่านจะทำให้ศิษย์ทราบเสมอว่า ต้องปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เพื่อจุดประสงค์ใด หากปฏิบัติสำเร็จ สิ่งที่ได้รับคือการพัฒนาทักษะในด้านใด ช่วยส่งเสริมในเรื่องการเรียนดนตรีได้อย่างไรจากวิธีการต่าง ๆ เหล่านั้น เมื่อศิษย์ทราบถึงเหตุและผลในการปฏิบัติแล้ว ทำให้รู้ว่าตนกำลังปฏิบัติสิ่งนี้ เพื่อทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีต่อตนเอง เมื่อทราบจุดประสงค์ ความพยายามในการฝึกจึงเพิ่มมากขึ้น ยังส่งผลให้สามารถนำวิชาความรู้ต่าง ๆ ที่ได้เรียนมาไปประยุกต์ใช้ต่อ เพื่อฝึกฝนตนเองได้อย่างถูกต้องในช่วงเวลาที่ไม่มีครูสอน

(6) การประเมินผลศิษย์

สิ่งสำคัญในการเรียนการสอนอีกหนึ่งหัวข้อ คือ การประเมินผลศิษย์ สำหรับการประเมินผลเป็นกระบวนการที่ประกอบด้วยการที่ครูประเมินค่า (Value) ให้กับสิ่งที่ต้องการประเมิน สามารถเป็นการประเมินโดยอาศัยคะแนน หรือใช้เกณฑ์อื่นในการประเมินผล เช่น การสังเกตพฤติกรรมของศิษย์ ซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญที่สุด เพราะนอกจากการประเมินผลช่วยให้ทั้งครูและนักเรียนทราบว่า การเรียนการสอนมีผลตามความคาดหวังที่ตั้งไว้หรือไม่ ซึ่งการประเมินผล อาจแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ การประเมินผลบั้นปลาย ตอนจบหลักสูตร (Summative Evaluation) และการประเมินผล เพื่อการปรับปรุงแก้ไข (Formative Evaluation) (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2552) สอดคล้องกับการสอนของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ซึ่งมีการเรียนการสอนที่มีขั้นตอนในการประเมินผลศิษย์อย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ที่ท่านเริ่มสอนศิษย์คนแรกราวปีพุทธศักราช 2505 จนกระทั่งถึงปัจจุบัน ดังคำกล่าวของศิษย์ที่ว่า

"...ท่านจะสอนไปด้วย แล้วสุดท้ายก็มีประเมิน พอประเมินเสร็จว่าเรายังขาดอะไร ท่านก็จะให้การบ้าน..."

(โกวิทย์ ขันธศิริ, **สัมภาษณ์**, 11 กุมภาพันธ์ 2556)

ในช่วงที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้สอนอยู่ที่วิทยาลัยนาฏศิลป เป็นช่วงประมาณปี 2516 ที่ศิษย์คนนี้ได้มีโอกาสเรียนกับท่านที่นั่น ศิษย์ได้กล่าวถึงเกณฑ์ในการประเมินผลของท่านว่า ไม่ใช้เพียงตัวเลขคะแนนในการวัด หรือตัดสินเพียงเท่านั้น แต่ท่านใช้วิธีการวัดและประเมินผลแตกต่างกัน เพื่อวัดถึงพัฒนาการของศิษย์แต่ละคนที่ท่านสอน และท่านใช้วิธีการเหล่านี้มาตลอด ดังที่นาวี คชเสนี และศิษย์คนอื่น ๆ ได้กล่าวไว้ว่า

"...การให้คะแนน วิธีการของอาจารย์ คืออย่างสมมุติผมเล่นคอนแชร์โต้ (Concerto) ได้ แต่เพื่อนผมเล่นยังไม่ได้ แต่คะแนนกลับอยู่ใกล้ ๆ กัน สมมุติอาจารย์ให้ร้อยสิบคะแนน เพื่อนผมได้ร้อยสิบ ผมก็ได้ร้อยสิบ ท่านจะไม่วัดว่าคนนั้นแย่ คนนี้เล่นระดับคอนแชร์โต้ (Concerto) ได้ แต่คนนั้นเล่นไม่ได้ ท่านไม่ทำอย่างนั้น คืออาจารย์จะดูว่าคนนั้นเขาขยัน แต่เขาได้แค่นี้ เผลอ ๆ คนที่เก่งกว่าจะขี้เกียจด้วย อาจารย์จะเป็นแบบนี้..."

(นาวี คชเสนี, **สัมภาษณ์**, 21 มีนาคม 2556)

"...อาจจะลองฟังว่า ถ้าเล่นอาร์เพ็จจิโอ (Arpeggio) หรือเล่นคอร์ด (Chord) ฟังออกไหม เมเจอร์ ไมเนอร์ พัฒนาขึ้นไหม ถ้าเอาแปลก ๆ ใหม่ ๆ จากของที่เคยไปทำได้ไหม หรือว่าไปทำหรือเปล่า การฝึกคันชักหรือไปเทคนิคการทำเสี่ยงสั่น (Vibrato) ทำอย่างไร ไปฝึกยิมนาสติก หรือโยคะ เพื่อให้เกิดการผ่อนคลายอย่างไร... ท่านเช็คถ้าทำได้ ท่านก็ประเมิน หรือถ้าหากเรายังทำไม่ได้ดี ก็ไปทำต่ออีกอาทิตย์หนึ่ง หรือถ้าหากว่าดีแล้วก็เดี๋ยวให้แบบฝึก (Exercise) ใหม่..."

(โกวิทย์ ขันธศิริ, **สัมภาษณ์**, 11 กุมภาพันธ์ 2556)

"...อย่างวงดนตรีก็มีตรวจการบ้าน แบบฝึกหัด อะไรอย่างนี้ อาจารย์จะใส่ใจเรื่องรายละเอียด ไม่ใช่ตรวจแค่ว่ามันผิด แต่ว่าอาจารย์จะดูรายละเอียด ว่าผิดอย่างไร มีสาเหตุจากอะไร ก็มาพูดคุยกัน..."

(ชูวิทย์ ยุระยง, **สัมภาษณ์**, 20 มีนาคม 2556)

"...เวลาที่เราเรียนวิชา Harmony ของอาจารย์ชูชาติในแต่ละชั้นปี นักเรียนก็จะเป็นกลุ่มเล็ก ในแง่ที่วิชาทฤษฎีมันต้องทำแบบฝึกหัด เพราะฉะนั้นพออาจารย์อธิบายเสร็จ ยังไงเราก็ต้องทำแบบฝึกหัด ทำแบบฝึกหัดเสร็จเราก็มีการบ้าน เพราะฉะนั้นความใกล้ชิดในแง่การสอนระหว่างอาจารย์กับลูกศิษย์ แทบเป็นตัวต่อตัวก็ยังได้ เพราะอาจารย์ต้องตรวจการบ้าน บางทีไม่ได้มีคำตอบเดียว..."

(สดับพิณ รัตนเรือง, **สัมภาษณ์**, 21 มีนาคม 2556)

"...อาจารย์ไม่ใช่การจด (Lecture) อย่างเดียว แต่อาจารย์จะให้ทำแบบฝึกหัดด้วย แบบฝึกหัดอาจารย์ไม่ได้เป็นแบบฝึกหัดยาก แต่ว่าเป็นแบบฝึกหัดเพื่อดูว่าที่อาจารย์สอนไปเข้าใจไหม เหมือนทำโจทย์ง่าย ๆ อธิบาย 1 หัวข้อ เสร็จปุ๊บทดลองทำแบบฝึกหัดในหัวข้อนั้น แล้วอาจารย์ก็จะตรวจสอได้เลยว่าที่พูดไปทั้งหมดเมื่อครู่นี้ ไม่เข้าใจตรงไหน โดยเฉพาะนักเรียนอย่างผมตอนนั้น อาจารย์คอยเดินมาดูบ่อยแล้วก็จะชี้ ทำไมตรงนั้นไม่อย่างนี้ ทำไมตรงนี้ไม่อย่างนั้น คล้ายๆ อาจารย์จะมองว่าบางเรื่องถ้าข้ามไป หรือไม่เข้าใจ มันจะไปต่อไม่ได้ อาจารย์ก็จะคอยตรวจสอบเป็นระยะ ๆ ระหว่างที่อาจารย์เดินตรวจการบ้าน เหมือนกับอาจารย์ก็จะรู้ปัญหาไปด้วย..."

(รังสิพันธุ์ แข็งขัน, **สัมภาษณ์**, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

"...ถ้าอาจารย์เห็นว่ายังมีปัญหา อาจารย์ก็จะมีการบ้านพิเศษให้ลองไปทำอย่างนี้ ซึ่งการทำการบ้านเพิ่มของอาจารย์ ก็คือเป็นการบ้านเพิ่มที่เป็นปัญหาเฉพาะของเรา..."

(รังสิพันธุ์ แข็งขัน, **สัมภาษณ์**, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

"...เวลาอาจารย์ตรวจการบ้านกลับมา อาจารย์จะไม่แค่ตรวจว่าถูกหรือผิด แต่อาจารย์ตรวจว่าผิด ผิดเพราะอะไร แล้วก็ที่ถูกควรจะเป็นอย่างไร อาจารย์จะเขียนไว้ให้ แบบฝึกหัดหรือการบ้านของอาจารย์ไม่ได้มีคะแนน แต่เป็นแบบฝึกหัดเพื่อต้องการจะตรวจสอบ (Check) ว่าเรียนแล้วเข้าใจหรือเปล่า มีปัญหาหรือเปล่า..."

(รังสิพันธุ์ แข็งขัน, **สัมภาษณ์**, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

"...ตอนตั้งคำถามในห้องอาจารย์ก็มีการสังเกตสีหน้าแล้ว ใครขมวดคิ้ว อาจารย์ก็จะถามว่าอย่างไร อาจารย์สังเกต อาจารย์จะดูผลตอบกลับ (Feedback) ตลอด ดูสิ่งที่ตอบสนอง (Response) ตลอดเวลา..."

(อโณทัย นิติพน, **สัมภาษณ์**, 14 มีนาคม 2556)

จากคำบอกเล่าของศิษย์ที่ได้กล่าวถึงการประเมินผลที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้ใช้ในการเรียนการสอน สรุปได้ว่า ตั้งแต่ท่านเริ่มสอนศิษย์คนแรก ตั้งแต่พุทธศักราช 2505 ท่านได้เริ่มใช้การประเมินผลศิษย์แล้ว ส่วนการประเมินผลด้วยวิธีการของท่าน มีครบทั้งการประเมินผลแบบบั้นปลาย ตอนจบหลักสูตร (Summative Evaluation) และการประเมินผล เพื่อการปรับปรุงแก้ไข (Formative Evaluation) ทำให้สามารถตรวจสอบทั้งความถูกต้อง และความเข้าใจในบทเรียนของศิษย์ได้อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการประเมินผลระหว่างการสอนซึ่งท่านเน้นเป็นพิเศษ ท่านเลือกประเมินในลักษณะที่เป็นแบบฝึกหัด หรือให้การบ้านทุกครั้งที่สอน โดยไม่มองข้ามคำตอบที่ศิษย์ได้ทำการบ้านมาส่ง เพราะท่านเน้นกระบวนการเรียนรู้หลังจากได้ทำการบ้านมาแล้วว่า ศิษย์ยังไม่เข้าใจเนื้อหาในส่วนใด ท่านจะอธิบายเพิ่มเติมในส่วนนั้น และที่สำคัญ การประเมินผลของท่าน มักไม่ใช้เกณฑ์ในรูปของคะแนน ท่านไม่เปรียบเทียบความเก่งของแต่ละคนด้วยคะแนนมาก หรือคะแนนน้อย แต่ท่านคำนึงถึงพัฒนาการของศิษย์แต่ละคนว่า ความสามารถได้พัฒนาเพิ่มขึ้นจากเดิมมากเท่าใด โดยเฉพาะการประเมินผลทักษะดนตรีมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการปฏิบัติ สามารถกระทำได้ใน 2 ลักษณะตามประเภทของการปฏิบัติดนตรี คือ การปฏิบัติเดี่ยว และการปฏิบัติกลุ่ม ซึ่งการประเมินผลทักษะดนตรีมุ่งเน้นไปที่การประเมินผลแบบปฏิบัติเดี่ยวมากกว่า (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2544) สอดคล้องกับพันเอกชูชาติ พิทักษากร ที่มีการประเมินผลในการปฏิบัติแบบเดี่ยวมากกว่า ทั้งการสอนทักษะ และสอนทฤษฎี เนื่องจากท่านให้เหตุผลว่า สามารถเข้าถึงศิษย์ได้ใกล้ชิด ทำให้พบปัญหาที่แท้จริงของศิษย์ได้ชัดเจน และสามารถช่วยแก้ไขข้อบกพร่องของศิษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(7) หลักในการซ้อมดนตรี (เฉพาะการปฏิบัติด้วยเครื่องดนตรี)

สำหรับหลักในการซ้อมดนตรี ตามแบบฉบับของพันเอกชูชาติ พิทักษากร พบว่า ท่านได้นำเทคนิคจากศาสตร์ในด้านต่าง ๆ มาใช้ในการฝึกซ้อมดนตรี โดยการบูรณาการแต่ละ

ศาสตร์ไว้ด้วยกัน หรือฝึกแต่ละศาสตร์แยกจากกันอย่างชัดเจน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของแต่ละบุคคล แตกต่างกันตามรูปร่าง สรีระ ความยืดหยุ่นของร่างกาย และความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ อีกทั้งต้องคำนึงถึงจุดมุ่งหมายในการเรียนดนตรีด้วย ซึ่งมีรายละเอียดในการซ้อมดนตรีแตกต่างกัน สำหรับวิธีในการฝึกที่เป็นมาตรฐาน และสามารถนำไปใช้ได้กับทุกคน พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า การฝึกที่มีประสิทธิภาพ ต้องมีแผนการซ้อมที่แน่นอนในแต่ละสัปดาห์ และในแต่ละวัน การซ้อมทุกวัน วันละ 1 ชั่วโมง มีประโยชน์ และเห็นผลได้ชัดเจนกว่าการซ้อม 5 ชั่วโมง แต่ไม่ปฏิบัติต่อเนื่องทุกวัน ท่านได้แนะนำว่า ขั้นแรก ต้องซ้อมโยคะ หรือยิมนาสติกในรูปแบบต่าง ๆ ก่อน จากนั้นจึงตามด้วยการซ้อมสเกล (Scale) โดนให้เหตุผลว่า การซ้อมสเกลมีประโยชน์ต่อการเรียนดนตรีอย่างมาก เนื่องจากบทเพลงต่าง ๆ ทุกประเภท ยกเว้นเพลงร่วมสมัยแบบอวองการ์ด (Avantgarde) ล้วนแต่มีการใช้สเกล และอาร์เพ็จจิโอ (Arpeggio) ในการแต่งเพลงทั้งสิ้น ต่อจากนั้นจึงตามด้วยแบบฝึก (Exercise) ซึ่งมี 2 แบบ คือ “แบบฝึกเฉพาะ” ที่แยกเทคนิคเป็นแต่ละประเภท เรียกว่า “Pure Exercise” และ “แบบฝึกประยุกต์” ที่รวบรวมเทคนิคต่าง ๆ เข้าไว้ด้วยกัน โดยมีดนตรีเข้ามาเกี่ยวข้อง เรียกว่า “Applied Exercise” ถ้ากล่าวในเชิงของเปียโน การเล่นแบบฝึกเฉพาะ เช่น Hanon ส่วนแบบฝึกประยุกต์ เช่น Czerny ซึ่งเป็นแบบฝึกที่ไพเราะขึ้น คล้ายการเล่นบทเพลง สำหรับไวโอลินก็เช่นเดียวกัน ต้องปฏิบัติแบบฝึกเฉพาะก่อน ไม่เน้นความไพเราะ แต่ช่วยฝึกให้กล้ามเนื้อส่วนต่าง ๆ ที่ใช้ในการเล่นดนตรีมีความแข็งแรงขึ้น สำหรับเวลาในการฝึกแบบฝึกเฉพาะประมาณ 10 นาที จากนั้นจึงฝึกแบบฝึกประยุกต์ ซึ่งเป็นช่วงกลางระหว่างแบบฝึกเฉพาะกับบทเพลง ดังนั้น การปฏิบัติแบบฝึกประยุกต์ควรใช้เวลาในการฝึกมากขึ้นกว่าแบบฝึกเฉพาะ ส่วนการฝึกแบบฝึกประยุกต์ในรูปแบบต่าง ๆ สามารถปฏิบัติได้หลากหลายแบบ แล้วแต่ผู้ฝึก (ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556) {สำหรับหลักการซ้อมที่ใช้ทักษะทางด้านโยคะและยิมนาสติก ได้อธิบายรายละเอียดไว้ในประเด็นหัวข้อที่ 2) หลักการสอนที่ไม่เกี่ยวข้องกับดนตรีโดยตรง แต่นำมาใช้ในการสอนดนตรี เพื่อฝึกทักษะในด้านต่าง ๆ ในเรื่อง “ความยืดหยุ่นและความแข็งแรงของร่างกายที่ส่งผลต่อการเรียนดนตรี”} และเมื่อกล่าวถึงเรื่องการซ้อมดนตรี ท่านได้ยกตัวอย่างถึงครูของท่าน คือ ครูสุทิน เทศารักษ์ ซึ่งได้สอนเรื่องการฝึกซ้อมดนตรีอย่างสม่ำเสมอ ทำให้ทุกครั้งที่นึกถึงครูสุทิน เทศารักษ์ ท่านจะได้เห็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตน โดยท่านได้กล่าวถึงครูสุทิน เทศารักษ์ ไว้ดังนี้

"...ประมาณ 5 ปีที่แล้วเราไปสวัสดีท่าน อาจารย์อายุประมาณ 80 กว่า ๆ ท่านยังเห็นว่าเราเป็นเด็ก ๆ รวมถึงผมด้วย และท่านยังให้โอวาทเราเลยว่า "นี่พวกเราอ่ะ ดนตรีนี่ ต้องซ้อมนะ อย่าไปทิ้ง ดูครูสิยังซ้อมอยู่เลย" และท่านพูดจริงทำจริง นี่ผมได้จากท่านมาเยอะเลย ผมก็เลยเรียนถามท่านว่า "อาจารย์ซ้อมวันละกี่ชั่วโมงครับ" อาจารย์ก็ตอบว่า "ครูก็ซ้อมวันละ 3 ชั่วโมงเท่านั้นล่ะ ตอนเช้า" แต่ภรรยาอาจารย์กระซิบว่าอย่าไปเชื่อ ตอนบ่าย เผลอ ๆ อาจารย์ซ้อมอีก 3 ชั่วโมง เรารู้สึกละอายตัวเองเลย..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 11 มกราคม 2556)

สำหรับการฝึกซ้อมดนตรีของพันเอกชูชาติ พิทักษากร (สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556) ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ในช่วงที่ท่านเรียนอยู่ที่ต่างประเทศกับครูสอนดนตรี ท่านได้แบ่งการซ้อมเป็นวันละ 12 ชั่วโมง และเป็นอย่างนี้อยู่ถึง 3 ปีเต็ม โดยครูของท่าน คือ แม็กซิม จาคอบเช่นกำหนดให้ต้องซ้อมสเกล (Scale) วันละ 2 ชั่วโมง ต่อด้วยเทคนิคทริล (Trill) อีกครึ่งชั่วโมงทุกวัน ยกเว้นวันอาทิตย์ 1 วันที่สามารถหยุดพักผ่อนได้ ท่านยังกล่าวอีกว่า เวลาที่ท่านสอนศิษย์ ท่านให้ศิษย์ซ้อมเพียงวันละครึ่งชั่งโมงก็เพียงพอ แต่ต้องซ้อมทุกวัน สำหรับเทคนิคทริล ต้องซ้อมทุกวัน ท่านเน้นการซ้อมให้ถูกวิธีเป็นอย่างมาก เนื่องจากหากซ้อมผิดวิธี แทนที่จะเป็นประโยชน์ กลับกลายเป็นโทษสำหรับผู้ที่ซ้อมดนตรีในทันที และการซ้อมที่ดีต้องเกิดจากการที่ครูสามารถวิเคราะห์ศิษย์ เช่นเดียวกับที่คุณหมอวิเคราะห์คนไข้ ต้องทราบถึงสาเหตุในการป่วยของคนไข้ จึงสามารถหายาที่เหมาะสมต่อคนไข้แต่ละคนได้ ครูดนตรีก็เช่นเดียวกัน ต้องสามารถวิเคราะห์ได้ก่อนว่าศิษย์แต่ละคนนั้นเล่นผิด หรือซ้อมผิดตรงส่วนใด จึงค่อยแก้ไขด้วยวิธีการซ้อมที่ถูกต้อง เพื่อแก้ไขลักษณ์การเล่นดนตรีที่ไม่ดีเหล่านั้น ดังคำกล่าวเกี่ยวกับการซ้อมของท่าน ความว่า

*"...**การซ้อม** คือถ้าเราเป็นครู แล้วถ้าศิษย์เล่นไม่ได้ แล้วเราก็บอกว่า **ไปซ้อมซะ** เหมือนคนไข้ไปหาหมอ แล้วบอกหมอว่าผมปวดท้อง หมอก็จะบอกว่า **ไปกินยาซะ** ไม่ได้วิเคราะห์สมุฐานหรือจ่ายยาเลย ทีนี้ซ้อมจะซ้อมอย่างไร ถ้าซ้อมผิดแล้วจิตใต้สำนึกรับไว้แล้วมันแย่มาก อย่างที่บอกว่าซ้อมผิดวิธี ไปเกร็งตรงนั้นผิด ตรงนี้ผิด คล้ายที่หมอบอกว่า คุณไปกินของแสลงมาใช่ไหม กินของดิบ ๆ สุก ๆ มาหรือเปล่า..."*

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 11 มกราคม 2556)

"...เหมือนเราบอกว่าให้ซ้อมนี่ เท่านี้ครั้ง วิธีซ้อม คือ 4 ครั้ง พัก 1 ครั้งไปเรื่อย ๆ เราก็ต้องบอกเขาไปด้วย ไม่ใช่ให้ซ้อมไปเรื่อย นี่อันตรายที่สุดเลย มิเช่นนั้นเขาไม่ต้องมาเรียนกับเราก็ได้ ก็ซ้อมส่งเดชไป ผมจะระวังตรงนี้มากที่สุด..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 11 มกราคม 2556)

"...ซ้อมทุกอย่างที่ควรจะซ้อม ซ้อมตั้งแต่เช้าจรดเย็นประมาณวันละ 12 ชั่วโมง เป็นเวลา 3 ปี การซ้อมที่เป็นชั่วโมง ๆ ไม่ใช่ว่าซ้อมโดยไม่หยุด ซ้อมไปหยุดไป นั่งพักไป เอาโน้ต (Score) มาท่องไป และคำว่าชั่วโมง ก็คือประมาณ 45 นาที และภายใน 45 นาทีก็ยังพักอีก ไม่ใช่ว่าเอาแต่จับไวโอลินลูกเดียว อย่างนั้นผิดวิธี บางทีก็เอามานั่งนึกถึงเพลง นึกถึงอารมณ์เพลง อันนี้คือการซ้อม ฉะนั้นไม่เท่าไหร่ จับไวโอลินก็ราว ๆ สัก 5 ชั่วโมง ก็นั่งซ้อมตรงนี้ คิดถึงเพลงตรงนี้ ถ้าเพลงเศร้า ตีความหมายว่าเป็นอย่างไร ซึ่งตรงนี้ผมได้เรียนจากท่าน แล้วนำมาสอนศิษย์ถึงได้ต้องเล่าย้อนมาถึงตรงนี้ คือไม่ใช่มีแค่โน้ต แต่อารมณ์ความรู้สึก (feeling) และ "How to do in" คือทำอย่างไรถึงจะไปได้ตรงนั้นที่ผู้ประพันธ์ (Composer) เขาต้องการ จะทำอย่างไร ก็ต้องมีพวกเทคนิคต่าง ๆ ใช่ไหมครับ ตรงนั้นท่านก็สอนแบบนี้ แต่เป็นการสอนที่หนักมาก ผมรู้เลยว่าวิธีของรัสเซีย (Russia) หนักจริง ๆ..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 11 มกราคม 2556)

สอดคล้องกับศิษย์ของท่านที่ได้นำหลักการในการซ้อมที่ท่านสอนในแต่ละครั้งที่เรียน นำไปปฏิบัติตาม เมื่อต้องซ้อมเองโดยที่ไม่มีครู ดังคำกล่าวต่อไปนี้

"...เวลาซ้อมดนตรีที่ตอนผมอยู่เมืองนอก ผมก็จะเอาหลักที่ได้จากอาจารย์ชูชาติมาซ้อมตรงนี้ ได้กี่นาที พักกี่นาที แล้วก็ต่อ..."

(โกวิทย์ ขันธศิริ, **สัมภาษณ์**, 11 กุมภาพันธ์ 2556)

"...เราเห็นโน้ตสมัยก่อนตอนเราเด็ก ๆ เขบ็ตสามชั้น เขบ็ตสองชั้น เราก็โอ้โห จะเล่นยังไง ซึ่งท่านก็บอกไม่จำเป็น ท่านบอกเอามาดูโน้ต โน้ตมันตัวอะไร

โน้ตตัวนี้เป็นตัวนี้ ดูทีละตัว ใช้นิ้วอย่างไร ทำให้ได้ แค่นี้ จนแทบไม่ต้องดูโน้ตเลย ให้เอานิ้วนำไปให้ได้ คือสิ่งง่าย ๆ เหมือนหัดสอนพูด เพราะจริง ๆ แล้ว คนเราเกิดมาเหมือนสอนพูดก่อน ดนตรีจริง ๆ มันต้องอย่างนั้นก่อน แล้วถึงจะมาเรียนโน้ต... "

(นาวี คชเสนี, **สัมภาษณ์**, 21 มีนาคม 2556)

"...ถ้าซ้อมแบบไม่มีสติ ซ้อมแบบไม่ได้คอนโทรล คือไม่มีประสิทธิภาพ ซ้อมอย่างนั้น นอกจากไม่เก่งขึ้นแล้วยังจะแย่ลงอีก... "

(วิทยา ไล้ทอง, **สัมภาษณ์**, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

"...ผมยังซ้อมอยู่ อย่างน้อยต้อง 2 ชั่วโมง ด้วยภาระหน้าที่อาจารย์ท่านทราบอยู่แล้วว่าเรามีหน้าที่เยอะ แต่คุณต้องมี 2 ชั่วโมง คุณต้องบริหารเวลาของคุณเอง อาจารย์จะแนะนำมาตั้งแต่ตอนไปเรียน... "

(ภานุวัฒน์ วัฒนจินดา, **สัมภาษณ์**, 1 มีนาคม 2556)

"...สิ่งที่สำคัญที่สุดที่อาจารย์สอนคือการซ้อม อันนี้เป็นเรื่องที่บอกเด็กอยู่เสมอ การซ้อมสำคัญกว่าการเรียน เพราะว่าหลังจากที่เราเรียนแล้วต้องไปซ้อม มันเหมือนเป็นการสอนตัวเอง... "

(ระพี นภาวรรณ, **สัมภาษณ์**, 19 มีนาคม 2556)

อีกหนึ่งประการสำคัญสำหรับการซ้อมที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร สอนอยู่เสมอ คือ ไม่ให้ศิษย์ลืมตัวตน อย่าลืมความเป็นตัวเอง การซ้อมดนตรี การเล่นดนตรี ไม่ใช่การเลียนแบบทุกสิ่งทุกอย่างจากสิ่งที่ได้รับมา แต่คือการนำมาคิด หรือหาแนวทางของตนเองเท่าที่สามารถปฏิบัติได้ แต่ไม่ใช่การฉีกกฎออกไปจนไม่หลงเหลือสิ่งเดิมอยู่เลย

"...ดนตรีมันไม่ถึงกับต้องลอกเลียนแบบเป๊ะตามที่เขาให้มา ให้ใส่ความเป็นตัวของตัวเองเข้าไปในนั้นด้วย ซึ่งมันก็จะไม่หลุดไปจากของเดิมมากเกินไป แต่แต่เราต้องใส่ความเป็นตัวของตัวเองเข้าไป... "

(อัจยุติ สังข์เกษม, **สัมภาษณ์,** 1 มีนาคม 2556)

ท่านเน้นย้ำเสมอว่า ท้ายที่สุดแล้ว ศิษย์ทุกคนที่เรียน ต้องรู้หลักในการซ้อมที่เหมาะสมกับตนเอง เนื่องจากศิษย์ใช้เวลาเรียนอยู่กับครูเพียงสัปดาห์ละ 1 – 2 ชั่วโมง แต่ใช้เวลาอยู่กับตนเองทั้งวัน ดังนั้น หากศิษย์ไม่สามารถคิดหาวิธีในการซ้อมของตนเองได้ ย่อมไม่ส่งผลดีต่อศิษย์เอง เพราะฉะนั้น การสอนของท่านแต่ละครั้ง จึงมีการวางแผนการสอนในแต่ละครั้ง โดยเริ่มตั้งแต่สเกล อาร์เพ็จจิโอ แบบฝึกหัดรูปแบบต่าง ๆ และสุดท้ายคือ บทเพลง โดยในแต่ละส่วนท่านได้ลงรายละเอียดในการสอนแตกต่างกันตามข้อดี และข้อบกพร่องของแต่ละบุคคล ดังนั้น เมื่อศิษย์กลับไปซ้อมเองต่อ จึงสามารถซ้อมตามที่ศิษย์ได้เรียนในแต่ละครั้งได้ กระทั่งเมื่อเรียนจนถึงช่วงเวลาหนึ่งแล้ว ศิษย์ของท่านต้องสามารถวางแผนการซ้อมของตนเองได้โดยไม่ต้องมีครูคอยชี้แนะในทุกเรื่อง

2) หลักการสอนที่ไม่เกี่ยวข้องกับดนตรีโดยตรง แต่นำมาใช้ในการสอนดนตรี เพื่อฝึกทักษะในด้านต่าง ๆ

สำหรับการสอนดนตรีของพันเอกชูชาติ พิทักษากร มีลักษณะพิเศษ คือ **ท่านไม่เพียงใช้ดนตรี เพื่อสอนดนตรี แต่ท่านใช้สิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องกับดนตรี เพื่อสอนดนตรี** โดยศาสตร์อื่น ๆ เหล่านั้น มีทั้งจากที่ท่านได้รับความรู้มาจากครูของท่าน และจากการที่ท่านศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง ตลอดจนวิธีการต่าง ๆ ที่ท่านวิเคราะห์ และสังเคราะห์ขึ้นมาใช้ประยุกต์ในการสอนด้วยตัวของท่านเองด้วย ดังคำกล่าวของท่านที่ว่า

> *"...การเล่นดนตรีนั้น ผมไม่ได้ใช้แค่เพียงศาสตร์ของดนตรีเพียงอย่างเดียว แต่ใช้หลาย ๆ ด้านในการเข้ามาช่วย ซึ่งไม่ว่าจะเป็นด้านไหน สิ่งที่สำคัญที่สุด คือ เรื่องของกล้ามเนื้อ.ทั้งการฝึกให้กล้ามเนื้อแข็งแรง และต้องรู้จักทำให้ผ่อนคลายได้ด้วย และสิ่งที่สำคัญไม่แพ้กันก็คือสติและสมาธิ ซึ่งของผมจะเน้นในหลาย ๆ ด้าน..."*

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 2 เมษายน 2556)

ศาสตร์อื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับดนตรี แต่พันเอกชูชาติ พิทักษากร เน้นในการสอนเป็นพิเศษ ได้แก่ ทางด้านภาษา ทางด้านความยืดหยุ่นและความแข็งแรงของร่างกายและสร้างสมาธิ คือ โยคะและยิมนาสติก ฤาษีดัดตน ไทเก๊กหรือไทชิ รวมถึงหลักธรรมทางด้านพุทธศาสนา ทั้งทาง

เถรวาท และมหายานในการสอน เพื่อช่วยในการฝึกสติ และสมาธิให้มากขึ้นสำหรับการเล่นดนตรี สำหรับหัวข้อหลักการสอนที่ไม่เกี่ยวข้องกับดนตรีโดยตรง แต่นำมาใช้ในการสอนดนตรี เพื่อฝึกทักษะด้านต่าง ๆ แบ่งออกเป็น 3 ประเด็นย่อย ได้แก่ 1. การสอนทางด้านความยืดหยุ่นและแข็งแรงของร่างกายที่มีผลต่อสมาธิ และการเรียนดนตรี 2. การสอนทางด้านพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน นิกายเซ็น (ZEN) เพื่อฝึกจิตให้มีสติและสมาธิ และ 3. การสอนทางด้านภาษา โดยในแต่ละหัวข้อมีรายละเอียด ดังนี้

(1) ทางด้านความยืดหยุ่นและแข็งแรงของร่างกายที่มีผลต่อสมาธิ และการเรียนดนตรี

สำหรับความยืดหยุ่นและแข็งแรงของร่างกายที่มีผลต่อสมาธิและการเรียนดนตรีนี้ จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้แบ่งวิธีการสอนออกเป็นประเด็นย่อย ได้แก่ โยคะ (Yoga) ยิมนาสติก (Gymnastics) ฤาษีดัดตน ไทเก๊กหรือไทชิ และมวยจีน หรือมวยปากัว (Pakua) {ในกรณีมวยปากัวนี้ ท่านยังไม่ได้ใช้ในการสอนศิษย์ของท่านอย่างจริงจัง แต่ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูล เนื่องจากสามารถเป็นข้อมูลให้ผู้อื่นได้นำไปใช้เพิ่มเติมในการสอนดนตรีต่อไป) โดยท่านได้กล่าวถึงรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับวิธีการสอน มีรายละเอียดเบื้องต้นดังนี้

> *"...ผมสอนเองในห้องเรียนดนตรีนี่แหละ ในคาบเรียน ผมสอนส่วนตัว เช่นถ้าจะมาเรียนไวโอลินก็จะให้โยคะเป็นส่วนหนึ่งของการเรียน โยคะเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรของเรา ซึ่งเป็นการเรียนแบบโยคะจริง ๆ เลย ซึ่งบางคนค่อนข้างที่จะดุเดือดหน่อย ก็จะสอนมวยจีนขนานแรงด้วยแบบมวยแรง ซึ่งตอนแรกที่ผมเรียนจะเป็นมวยไทยเลิศฤทธิ์ ก็คือมวยไทยโบราณ บวกกับคาราเต้ บวกกับการเดินพลังภายใน...ยิ่งถ้าเด็ก ๆ ก็ต้องไวด้วย ตัวอ่อน แต่ว่าช้าจัง ก็ไม่ไหวเหมือนกัน ซึ่งผมจะมีอย่างนี้เป็นร้อย ๆ แบบนะ พวกแบบฝึก (Exercise) อย่างนี้ มีหลายแบบเลย บางทีถ้าผมไม่ใช้โยคะ ผมก็จะใช้ฤาษีดัดตนของไทยเราเอง มีหลายอันเหมือนกัน ใช้ทั้งกล้ามเนื้อด้วย การยืดด้วย การควบคุมด้วย...สรุปแล้วที่สำคัญ ไม่ว่าจะมาแบบไหนต้อง "สมาธิ" บางคนก็ฝึกสมาธิเลย นั่งสมาธิเลย แล้วแต่เลย แต่ว่าทุกสิ่งจะเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนของเรา ไม่ใช่มาถึงก็สีไวโอลินกันอย่างเดียว ไม่ใช่ อย่างนั้นไม่เอา..."*
>
> (ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 11 มกราคม 2556)

หากกล่าวถึงหลักการสอนที่ไม่เกี่ยวข้องกับดนตรีโดยตรง แต่พันเอกชูชาติ พิทักษากร นำมาใช้ในการสอนดนตรีนั้น หมายความว่าอย่างไร มีตัวอย่างของศิษย์คนหนึ่งที่ได้เล่าถึงการเรียนดนตรีที่ดีขึ้นได้อย่างชัดเจนจากการที่ท่านใช้หลักการสอนที่ไม่เกี่ยวข้องกับดนตรีโดยตรงมาใช้ในการสอน โดยท่านสามารถแก้ไขปัญหาจากการที่ศิษย์ไม่สามารถเล่นดนตรีต่อได้จากความเมื่อยล้าของกล้ามเนื้อส่วนที่ต้องใช้เล่นดนตรี ให้สามารถเล่นต่อได้อย่างง่ายดายภายในเพียงเวลาไม่กี่นาที ดังที่ นาวี คชเสนี ได้เล่าว่า

"...อาจารย์ชูชาตินั่ง และผมก็ยืนสีไวโอลิน ผมก็คิดในใจว่า เมื่อไหร่จะให้เราหยุดสี เมื่อยขาก็เมื่อย มีบางครั้งโบว์ (Bow) ตกเลยไม่ไหว ท่านบอกว่า เอามือมา และนวดให้ ท่านจับเส้นที่มือให้เองเลย ท่านจับ ท่านก็บอกว่าให้ลองกระดิกสิ คือท่านจับจุดได้ ท่านจี้จุดได้ ท่านบอกว่ามันอยู่กับเส้นตรงนี้..."

(นาวี คชเสนี, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556)

นอกจากการจับจุด หรือจี้จุดได้แล้ว พันเอกชูชาติ พิทักษากร ยังมีความรู้ในเรื่องของพลังไฟฟ้าสถิตในร่างกายของมนุษย์ ซึ่งสิ่งนี้ทำให้ศิษย์คนหนึ่งที่เพิ่งได้รับอุบัติเหตุแล้วเกิดการกระทบกระเทือนบริเวณปอด ส่งผลให้ไม่สามารถปฏิบัติเครื่องดนตรีได้ เนื่องจากไม่สามารถออกแรงได้ แต่ท่านมีวิธีในการช่วยแก้ปัญหาดังกล่าวให้กับศิษย์ได้จากเรื่องของพลังไฟฟ้าสถิต ดังที่ อัจยุติ สังข์เกษม และ จิตศมน ฉัตราคม ได้เล่าถึงประสบการณ์ที่ได้พบกับตนเอง และท่านได้ช่วยฟื้นฟูให้หายได้เร็วขึ้นว่า

"...ในช่วงที่ผมเข้าโรงพยาบาล จะมีปัญหาตรงที่เกี่ยวกับปอด อาจารย์ก็จะมีวิธีการฝึกโดยใช้เทคนิคที่อาจารย์เรียนรู้มา ในการช่วยรักษาปอดของผมโดยตรง {พร้อมกับทำท่าให้ดู โดยการใช้นิ้วนาง 2 นิ้วมาประกบกันแล้วนิ่งไว้สักพัก ก็จะเกิดปฏิกิริยา ซึ่งอาจารย์เรียกว่าเป็นไฟฟ้าสถิตย์ และนิ้วนางเป็นนิ้วที่มีความสัมพันธ์กับปอด} ว่าทำแบบนี้จะช่วยให้หายเร็วขึ้นนะ กลับมาเล่นดนตรีได้เร็วขึ้น แล้วตอนที่ผมออกจากโรงพยาบาล ตอนที่ผมเป็นโรคปอด ผมก็โทรหาอาจารย์ ตอนนี้มือไม่ไปแล้ว อาจารย์ก็ช่วยเรื่องโยคะเพิ่มเติมมาอีก..."

(อัจยุติ สังข์เกษม, สัมภาษณ์, 1 มีนาคม 2556)

"...อาจารย์มีพลังไฟฟ้าสถิต มีหลายท่ามาก ทำทุกท่า แล้วมันเหมือนเป็นเรื่องสมาธิ แล้วจิตวิทยาคือเหมือนเอาของดี เอาของไม่ดีออก อย่างอาจารย์จะมีห่วงเรื่องหนึ่ง เรื่องป่วยบ่อย เพราะจะเป็นโรคเยอะแยะ อาจารย์ก็จะเป็นห่วง อาจารย์ก็จะให้ท่ามา อย่างเรื่องแขนติด เป็นเอ็นอักเสบ อาจารย์จะรู้ แล้วอาจารย์จะไม่ให้แบบฝึกหัด เพราะไม่งั้นเดี๋ยวจะเป็นหนัก อาจารย์จะให้ท่าบริหาร มีช่วงหนึ่งที่ปวดมาก คือเล่นไม่ได้เลย อาจารย์ก็แบบไม่เป็นไร แล้วพอกลับมาเรียน อาจารย์ก็จะมีแบบฝึกหัดฟื้นฟูทุกอย่าง..."

จิตศมน ฉัตราคม (สัมภาษณ์, 18 กุมภาพันธ์ 2556)

นอกจากนี้ สิ่งที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร เน้นเป็นพิเศษจากการใช้ศาสตร์ทางด้านการยืดหยุ่นร่างกายมาใช้ ประเด็นหลัก คือ การทำให้ร่างกายผ่อนคลาย (Relax) ซึ่งท่านย้ำเสมอว่าก่อนที่จะเรียน หรือเล่นดนตรีได้ดี ร่างกายและจิตใจต้องมีการผ่อนคลาย ซึ่งต้องฝึกเรื่องของสมาธิไปพร้อม ๆ กัน จากนั้นจึงค่อยฝึกความแข็งแรง ความคล่องแคล่ว และสิ่งอื่น ๆ ตามมาภายหลัง ดังที่ศิษย์ของท่านได้เล่าถึงการสอนของท่านที่เน้นเรื่องการผ่อนคลายว่า เป็นสิ่งที่มีความจำเป็น และท่านสอนให้ศิษย์ประยุกต์ใช้ได้จริง โดยท่านบอกถึงจุดประสงค์ในการฝึกแต่ละท่าทุกครั้ง เพื่อให้ทราบว่าหลังจากที่ศิษย์ฝึกแล้ว ผลลัพธ์ที่ได้จากการปฏิบัติคืออะไร ทำให้ศิษย์สามารถนำไปประยุกต์ใช้ต่อ และเลือกวิธีการปฏิบัติให้สอดคล้องกับความต้องการของตนได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

"...เวลาเราเข้าไปเรียน จะมีการผ่อนคลาย (Relax) ก่อน และในการผ่อนคลายนี้จะมีท่าของมวยที่เอามาใช้ได้สำหรับนักดนตรี คือไม่ได้ลงลึกไปว่าเราจะต้องทำท่าไหน โยคะหรือว่าเป็นมวย แต่อาจารย์จะบอกว่ามันเป็นท่าของสำนักนี้นะ เพื่อช่วยในด้านอะไร ๆ ก็จะเป็นสิ่งที่ใช้ได้เฉพาะสำหรับนักดนตรี โยงมาแล้วก็อธิบายนะคะว่ามันเกี่ยวข้องอย่างไร ไม่ใช่เอามาสอนเฉย ๆ แล้วให้เราสงสัย แล้วผ่านไป แต่อาจารย์จะอธิบายว่ามันมาจากตรงไหน ได้กล้ามเนื้อตรงไหน..."

(อัญชลี สิริวงษ์สุวรรณ, **สัมภาษณ์**, 14 มีนาคม 2556)

"...ทำไมฟังแล้วมันไม่ได้ยิน ทำไมเสียงนี้ฟังแล้วไม่เห็นรู้สึกอะไร ทำไมมันอย่างนั้นอย่างนี้ไม่ได้ อาจารย์ก็จะแนะนำ ซึ่งแนะนำในเรื่องซึ่งไม่ใช่ดนตรี เช่น

คุณฝึกสมาธิสิ นั่งนาน ๆ มันปวด มันเมื่อยไหม ปวดเมื่อย คุณก็ทำท่าโยคะสิ แล้วมันก็นำไปสู่เรื่องอื่น ๆ ว่าท่านั้น ท่านี้ อาจารย์ก็ประยุกต์ใช้กับการเล่นไวโอลิน การเล่นวิโอล่าของอาจารย์ ซึ่งเราก็ได้เรื่องพวกนี้ไปเป็นเกร็ดอะไรเล็ก ๆ น้อย ๆ เพราะจริง ๆ มันไม่ใช่นอกเรื่องแบบนั้น ไม่ใช่เรียนดนตรีแต่กลับไปพูดเรื่องอื่น แต่ถ้าเป็นอาจารย์ชูชาติ อาจารย์จะบอกว่าเรื่องพวกนี้มันช่วยเสริมให้การเล่นดนตรีมันดีขึ้นได้อย่างไร... "

(รังสิพันธุ์ แข็งขัน, **สัมภาษณ์**, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

รวมถึงโกวิทย์ ขันธศิริ (สัมภาษณ์, 11 กุมภาพันธ์ 2556) และ สราวุฒิ ผลาชีวะ (สัมภาษณ์, 22 กุมภาพันธ์ 2556) ให้สัมภาษณ์ตรงกันว่า พันเอกชูชาติ พิทักษากร จะพูดถึงเรื่องการทำสมาธิตลอด เช่น โยคะ รำไทเก๊ก เล่นพลอย มวยจีน ทุกอย่างที่เป็นเรื่องของสมาธิ เรื่องของการหายใจ โดยเฉพาะเวลาที่ตื่นกลัว ซึ่งต่างจากความตื่นเต้น แต่เมื่อใช้วิธีการของท่านแล้ว สามารถทำให้ร่างกายผ่อนคลายลง ไม่มีความตื่นกลัว และสามารถปฏิบัติทักษะต่าง ๆ ได้มีประสิทธิภาพตามที่ฝึกซ้อมเมื่อลงรายละเอียด ประเด็นการสอนที่ท่านให้ความสำคัญมากที่สุด คือ การใช้ศาสตร์ทางด้าน โยคะ (Yoga) และยิมนาสติก (Gymnastics) ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- โยคะ (Yoga) และยิมนาสติก (Gymnastics)

โยคะและยิมนาสติก มีประโยชน์ต่อการเรียนดนตรีในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะในเรื่องของ การฝึกสมาธิและการฝึกความแข็งแกร่งของร่างกายในส่วนที่ต้องใช้ปฏิบัติเครื่องดนตรีในรูปแบบต่าง ๆ โดยศาสตร์ทางด้านโยคะ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้ค้นพบครั้งแรกจาก เยฮูดิ เมนูฮิน (Yehudi Menuhin) และเรียนรู้ด้วยตนเองถึง 7 ปี จากหนังสือที่เป็นตำราของ ศิวะนันทะ (Sivananda Yoga) จนท้ายที่สุดแล้วท่านจึงได้มาเรียนกับครูสอนโยคะที่เป็นโยคี (โยคี คือ ผู้ปฏิบัติหรือฝึกฝนในทางโยคะ ซึ่งท่านโยคีเหล่านี้จะมีความรู้จริงในศาสตร์ของโยคะ) เพิ่มเติม ส่วนยิมนาสติก ท่านได้เรียนมาจากครูที่ชื่อ แม็กซิม จาคอบเซ่น (Maxim Jacobsen) ซึ่งท่านได้นำวิธีการของครูทั้งสองมาผนวกเข้าด้วยกัน และท่านยังได้ศึกษาศาสตร์เหล่านี้ด้วยตนเองเพิ่มเติมอยู่ตลอดเวลา จนในปัจจุบันท่านมีเทคนิค และท่าทางต่าง ๆ ที่ได้จากการฝึกโยคะและยิมนาสติก เพื่อใช้ในการถ่ายทอดให้แก่ศิษย์ของท่านหลายร้อยท่า กลายเป็นวิธีการฝึกของท่านที่ได้ถ่ายทอดให้กับศิษย์ เพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการฝึกทั้งจิตและฝึกในเรื่องของสมาธิ สำหรับการฝึกโยคะและยิมนาสติกให้กับศิษย์ของท่าน ท่านได้กล่าวไว้ว่า

"...นี่ก็คือหัวใจของผมอีกอย่างหนึ่ง ผมเน้นเรื่องการซ้อมมาก และศิษย์ของผมจะให้ทำยิมนาสติก หรือโยคะ หรือทั้งสอง บางคนชอบทั้งสองก็โอเค บางคนชอบนิดหนึ่ง ก็ให้เอาไปแค่นิดหนึ่ง บางคนนิ้วหรือตัวแข็งทื่อแล้วก็ไม่ยอมทำ ก็ได้ แต่คิดในใจ คุณก็รับได้เท่านี้นะ...ยิ่งถ้าเราเอาโยคะมา ผสมกับยิมนาสติกของปากานีนี และผสมกับของอาจารย์แม็กซิม จาคอบเซ่น ที่คิดเองได้อีกเยอะมาก เมื่อนำมารวมกันแล้วผลนั้นมหัศจรรย์มาก..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 11 มกราคม 2556)

พันเอกชูชาติ พิทักษากร ใช้วิธีการสอนศาสตร์ต่าง ๆ ที่นอกเหนือจากการสอนวิชาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีให้ศิษย์ตั้งแต่ในช่วงแรกที่ท่านเริ่มสอน โดยแทรกในทุกชั่วโมงที่มีการสอน โดยเฉพาะหากเป็นการสอนเชิงทักษะปฏิบัติ ท่านเคยกล่าวไว้ว่า ศิษย์คนใดสามารถรับได้มากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับตัวของศิษย์เองด้วย ยกตัวอย่างกรณีของ โกวิทย์ ขันธศิริ เรียนกับท่านตั้งแต่ปี 2505 กล่าวได้ว่าเป็นศิษย์คนแรกของท่าน ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ในระหว่างที่เรียนดนตรี ท่านจะฝึกศิษย์ในเรื่องของเรียกว่ายิมนาสติก ปฏิบัติอย่างไรให้นิ้วมือมีพลัง และสามารถสร้างความผ่อนคลาย (Relax) ให้ร่างกายได้ รวมถึงสอนโยคะ เช่น การจับคันชักได้อย่างอิสระ (Free) โดยเฉพาะการสอนดนตรีของประเทศไทยในสมัยนั้น ยังไม่ค่อยเน้นในเรื่องเหล่านี้ เพียงแค่ให้สีไวโอลินตามความถนัดเท่านั้น (โกวิทย์ ขันธศิริ, สัมภาษณ์, 11 กุมภาพันธ์ 2556) และจากที่ ณัชชา พันธุ์เจริญ ได้เรียนในวิชาปฏิบัติเปียโน ตั้งแต่ปี 2513 ยังได้ให้สัมภาษณ์ว่า ท่านได้มีการสอนเรื่องราวเหล่านี้ตั้งแต่เป็นศิษย์ในช่วงแรก ๆ เพียงแต่ขึ้นอยู่กับศิษย์ด้วยว่าสามารถรับวิธีการที่ท่านสอนได้มากเท่าใด และขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายในการเรียนดนตรีของศิษย์ด้วย ศิษย์คนนี้ยังไม่รับวิธีการบางอย่างของท่าน แต่ท่านสามารถเข้าใจและยอมรับได้ ไม่บังคับให้ศิษย์ต้องปฏิบัติตามสิ่งที่ท่านสอนเสมอไป (ณัชชา พันธุ์เจริญ, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2556) จากคำสัมภาษณ์เหล่านี้ทำให้ทราบว่า ท่านได้เริ่มใช้ศาสตร์ทางด้านโยคะและยิมนาสติกในการสอนของท่านตั้งแต่เริ่มต้นกระทั่งปัจจุบัน

- **โยคะ**

สำหรับในหัวข้อ "โยคะ" นี้ เป็นการกล่าวถึงการสร้างความผ่อนคลาย (Relaxation) ที่ใช้เพียงศาสตร์ทางโยคะตามแบบของพันเอกชูชาติ พิทักษากร จุดประสงค์หลักในการใช้

โยคะเข้ามาช่วย เพื่อเพิ่มความผ่อนคลายทั้งจิตใจและสภาพร่างกายในส่วนที่ใช้ปฏิบัติทักษะต่าง ๆ ขณะนั้นให้พร้อมในการปฏิบัติทักษะดนตรีอยู่เสมอ ดังคำกล่าวของท่านที่ว่า

*"...ด้านที่หนึ่งคือ **โยคะ** เวลาที่ผมสอน ผมยังได้ทำตำราที่เป็นหลักสูตรการสอนดนตรี เรียกว่าเป็น Yoga for Musician ผมพูดเลยว่าถ้าอยากเล่นดนตรีเก่งต้องเรียนโยคะ เพราะโยคะเป็นเรื่องของสมาธิ แต่อย่างไรก็ตามต้องเรียนกับครูที่มีความเข้าใจด้วย เรียนให้ถูกต้อง..."*

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 2 เมษายน 2556)

"...วิธีการอันแรกก็คือ ให้เด็กเขาจับเครื่องมือโดยธรรมชาติไม่เกร็ง เพราะฉะนั้นสิ่งที่มาก่อนคือการใช้แบบฝึกเพื่อทำให้เกิดความผ่อนคลาย (Relaxation exercise) ให้เขาสนุกก่อน ไม่ใช่มาถึงก็เกร็งไปทั้งตัวเพราะกลัวครู เพราะฉะนั้นต้องพูดกับเขาเรื่องการผ่อนคลาย (Relaxation) ก่อน ซึ่งตรงนี้ผมจึงได้เอาโยคะเข้ามาใช้...โยคะจะมุ่งไปที่เรื่องของการผ่อนคลาย (Relaxation) และความยืดหยุ่นของข้อแต่ละข้อ ถ้าข้อต่าง ๆ ยืดหยุ่น เราก็คล่องสิ แต่ถ้าข้อไม่ดี เราไปซ้อมแทบตายก็ไม่ค่อยได้อะไรเท่าไหร่ อาจจะได้เหมือนกัน แต่ก็ได้ความเหนื่อยอ่อน และความท้อแท้... แต่ก็ต้องเลือกเอาว่าเครื่องเราใช้ส่วนไหนดีที่สุด และก็ต้องเลือกคนด้วย บางคนมาเรียนอายุ 60 แล้ว ตัวแข็งมาแล้ว ก็อย่าไปโยคะเลยดีกว่า..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 11 มกราคม 2556)

สอดคล้องกับที่ศิษย์ของท่านที่ได้ให้สัมภาษณ์ว่า การเตรียมร่างกายให้พร้อมอยู่เสมอมีความสำคัญมาก โดยเฉพาะการเล่นไวโอลิน หากเส้นเอ็นส่วนที่ใช้เล่นตึง ข้อมือดึงไปไม่ถึงหรือนิ้วยืดไปไม่ถึงจุดที่ต้องการ ท่านจะนำโยคะเข้ามาช่วยฝึก ทำให้สามารถแก้ปัญหาเหล่านั้นได้อย่างรวดเร็ว แต่สำหรับการฝึกจากแบบฝึก (Exercise) ตามโน้ตทั่วไป กว่าที่จะฝึกฝนได้ ต้องใช้เวลาและความพยายามนานกว่ามาก แต่เมื่อใช้วิธีการทางศาสตร์ของโยคะเข้ามาช่วย ทำให้การเรียนและการฝึกซ้อมง่ายขึ้น (สิทธิชัย เพ็งเจริญ, สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2556)

- **ยิมนาสติก**

สำหรับการฝึกยิมนาสติก พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้รับการถ่ายทอดมาจาก แม็กซิม จาคอบเซ่น ครูสอนไวโอลินของท่าน จากนั้นจึงนำมาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับการสอนดนตรีในรูปแบบของท่านเอง ซึ่งจุดมุ่งหมายของการฝึกยิมนาสติกมีความคล้ายคลึงกับการฝึกโยคะ คือ การฝึกสมาธิ ฝึกความยืดหยุ่นของร่างกาย จนกลายเป็นความแข็งแรงของร่างกายในการเรียนและdkiฝึกซ้อม แต่การฝึกด้วยศาสตร์ยิมนาสติกของท่านเป็นการฝึกที่เน้นความแข็งแรงของนิ้วมือ ข้อมือ กล้ามเนื้อและร่างกายส่วนบนที่ส่งผลต่อการฝึกซ้อมดนตรี ท่านยังได้อธิบายเรื่องของการฝึกยิมนาสติกไว้เบื้องต้น ดังนี้

> *"...โดยหลักการแล้ว ถ้าเราดูในรูปของทางสรีระวิทยา (Anatomy) แล้ว กล้ามเนื้อจะแข็งแรง ก็คือ "ข้อ" นี้จะต้องแข็งแรง {อาจารย์สาธิตให้ดูจากนิ้วก้อย ว่าข้อต่อของนิ้วไหนบ้างที่ต้องแข็งแรง แต่ละนิ้วมีทั้งหมด 3 ข้อต่อ} แล้วจะแข็งแรงได้อย่างไรล่ะ ในเมื่อเราไม่มีเปียโน เพราะฉะนั้นผมจะทำแบบฝึก (Exercise) ขึ้นหนึ่งอัน โดยใช้คอนเซ็ปท์ (Concept) ของปากานีนี ซึ่งอันนี้เป็นยิมนาสติกที่ไม่ต้องอาศัยการเคลื่อนไหว (Static Gymnastics) และเป็นมโนทัศน์ของอาจารย์แม็กซิม จาคอบเซ่น นี่คือแบบฝึกที่ไม่ต้องอาศัยการเคลื่อนไหว (Static Exercise) เพื่อสร้างความแข็งแกร่ง อันนี้ดี เพราะหากเราใช้สปริง ความตึงเครียด (Tension) ของสปริงเท่าเดิม แต่นี่ของเรา ความตึงเครียดจะเป็นจากน้อยไปหามาก ที่สำคัญไม่มีเสียง แล้วเราจะเอาหนักแค่ไหนก็แล้วแต่เรา เป็นแรงของเราเอง เพิ่มแรงเอง แต่สปริงเพิ่มไม่ได้ มันถูกกำหนดมา ทำให้ไม่หนักเกินไป ก็เบาเกินไป นี่คือแบบฝึก อันที่หนึ่ง..."*

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 11 มกราคม 2556)

นอกจากนั้น พันเอกชูชาติ พิทักษากร ยังได้เผยเคล็ดลับและวิธีการซ้อมส่วนหนึ่ง โดยท่านได้เริ่มสาธิตให้ดูและให้ปฏิบัติตามไปพร้อม ๆ กัน โดยให้ปฏิบัติทีละมือ ทีละนิ้ว เริ่มจากนิ้วก้อย (คือนิ้ว 4 สำหรับไวโอลิน และคือนิ้ว 5 สำหรับเปียโน) โดยการเอานิ้วโป้งสู้ (ออกแรงชน) กับนิ้วก้อย เริ่มจากออกแรงเบา ๆ ก่อน พยายามไม่ให้ปลายนิ้วหัก ต้องรักษาสมดุลให้นิ้วโค้ง (Curve) จากเบา แล้วเพิ่มความแรงขึ้นทีละนิด จนนิ้วเริ่มแข็ง จากนั้นเพิ่มแรงให้ดันแรงที่สุด แล้วจึงผ่อนแรง เมื่อปฏิบัติได้แล้วก็เปลี่ยนมุม จากนั้นท่านยังสาธิตด้วยนิ้วก้อย โดยเปลี่ยนทั้งหมด 3 ระดับ คือ ตั้งแต่ปลาย

นิ้วก้อยชนกับปลายนิ้วโป้งในระนาบตั้งตรง จากนั้นค่อยเอนปลายนิ้วก้อยและนิ้วโป้งให้แบนลงอีกประมาณ 2 ระดับ เป็นระดับที่ 2 และ 3 นิ้วก้อยจะเริ่มโค้งน้อยลงตามลำดับ สิ่งนี้คือแบบฝึก (Exercise) ได้เช่นกัน จากนั้นนวดนิ้วสักเล็กน้อย {การนวดนิ้วโดยใช้ฝ่ามือช่วย โดยใช้มือแต่ละข้างสลับกันนวดฝ่ามือของอีกข้างหนึ่ง} จากนั้นท่านจึงได้กล่าวต่อว่า

"...เห็นไหมว่าไม่มีเสียง แต่จะรู้สึกได้ว่าเมื่อยนิ้ว ซึ่งอันนี้คือส่วนหนึ่ง ส่วนเล็ก ๆ ที่ผมทำเป็นตัวอย่างว่าผมสอนอะไร และนี่คือตัวอย่างของยิมนาสติก ซึ่งได้ผลทันตา ต้องเห็นผลทันที ทีนี้คราวนี้เป็นการฝึกแต่ละระดับ ทำสัก 15 วินาทีแล้วก็พักหน่อย ก็ทำไปเรื่อย ๆ นะ..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 11 มกราคม 2556)

เมื่อพูดจบพันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้สาธิตให้ดูว่า สำหรับนิ้วที่ไม่ดีเมื่อออกแรงกด ปลายนิ้วจะหัก เพราะข้อที่ดีต้องโค้ง จากนั้นจึงอธิบายต่ออีกเล็กน้อยถึงลักษณะที่ไม่ดีนอกจากตัวอย่างด้านบน คือแบบฝึกที่ไม่ต้องอาศัยการเคลื่อนไหว (Static Exercise) แต่ยังมีตัวอย่างของแบบฝึกที่ไม่ต้องอาศัยการเคลื่อนไหว โดยท่านได้สาธิตให้ดูอีกหนึ่งท่าที่สำคัญต่อความแข็งแรงของนิ้วมือคือการนำเอาปลายข้อของนิ้วก้อยกับนิ้วโป้งมาชนกัน จากนั้นจึงออกแรงบีบนิ้วทั้งสองเข้าด้วยกัน จากนั้นจึงยืดเข้า – ออก หากมีแรง สามารถบีบหากันได้แรงขึ้น ประมาณ 5 – 6 ครั้ง แล้วแต่แรงของผู้ฝึก โดยเริ่มต้นจากการออกแรงให้เบาก่อน จากนั้นจึงออกแรงให้มากขึ้นทีละนิด ปฏิบัติประมาณ 4 ครั้งจึงนวดนิ้วตามวิธีที่ได้กล่าวข้างต้น การฝึกสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นการบริหารกล้ามเนื้อและนิ้วมือได้ง่ายและเห็นผลได้ชัดเจนโดยไม่เกิดเสียง ซึ่งถือเป็นตัวอย่างของการฝึกยิมนาสติกอีกวิธีหนึ่งที่ไม่มีใครได้ยินเสียงในการฝึกซ้อมดนตรี ท่านกล่าวถึงวิธีการเหล่านี้ว่าเป็น "ความลับของปากานีนี (Secret of Paganini)" ความว่า

"...ความลับของปากานีนี (Secret of Paganini) ซึ่งจะใช้เครื่องมืออะไรก็ได้ด้วยหลักการเดียวกัน นักเปียโนก็ทำ อย่างนักไวโอลินก็ต้องทำ เพราะเขาต้องรักษาสมดุลของคันชัก ให้ตัวนิ้วเป็นตัวรักษาสมดุล ต้องควบคุมทุกนิ้วอยู่ดี เพราะฉะนั้นฝึกได้หมดเลย นี่คือตัวอย่าง ทีนี้คงพอเห็นภาพว่า ยิมนาสติกคืออะไร..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 11 มกราคม 2556)

สังเกตได้ว่า ยิมนาสติก ในความหมายของพันเอกชูชาติ พิทักษากร เป็นการฝึกร่างกายโดยเฉพาะในส่วนบน ได้แก่ นิ้ว มือ ข้อมือ ในเรื่องเส้นเอ็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับส่วนที่ต้องใช้ในการปฏิบัติทักษะ โดยสิ่งที่แตกต่างจากโยคะค่อนข้างชัดเจน คือ ยิมนาสติกที่ท่านได้รับการถ่ายทอดมานี้ เป็นเทคนิคพิเศษนี้เป็นการฝึกปฏิบัติที่เรียกว่า "การซ้อมเงียบ" ซึ่งเป็นเทคนิคของปากานีนีที่ถ่ายทอดมาให้ แม็กซิม จาคอบเซ่น แล้วจาคอบเซ่นจึงถ่ายทอดมาให้ท่าน เทคนิคนี้อาศัยศาสตร์ของยิมนาสติกเข้ามาช่วย โดยไม่จำเป็นต้องใช้เครื่องดนตรีในการฝึกซ้อม เพียงแค่ใช้ร่างกายส่วนที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดนตรี จากนั้นเลือกวิธีการซ้อมให้สอดคล้องกับร่างกายส่วนนั้น ท่านย้ำเสมอว่าการซ้อมที่ดีไม่ได้เกิดจากการซ้อมอย่างหนัก หรือซ้อมนานภายในครั้งเดียว แต่เกิดจากการซ้อมอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง นอกจากนั้น ท่านยังได้กล่าวปิดท้ายเกี่ยวกับเทคนิคของปากานีนี ในการนำไปช่วยฝึกซ้อมสำหรับการเรียนดนตรีไว้ว่า

> *"...สิ่งเหล่านี้ว่างเมื่อไหร่ก็ทำ โดยหลักการที่ไม่ต้องตั้งเวลาว่าห้าโมงเช้าทำ หรือหกโมงเช้าถึงทำ ให้ใช้วิธีธรรมชาติ ว่างเมื่อไหร่ก็ทำ...หากพูดถึงเรื่องเทคนิคของปากานีนี (Paganini Technique) แล้ว ผมเอามาประยุกต์กับเปียโนด้วย คือนักเปียโนทุกคน นิ้วก้อยจะอ่อน ถ้านำเอาวิธีการของปากานีนีมาใช้ เราสามารถจะซ้อมในรถแท็กซี่ ในห้องน้ำ หรือบนเตียงนอนได้ ซึ่งทำให้นิ้วก้อยเราแข็งแกร่งมาก แต่เขาไม่ได้สอนด้วยเปียโน เขาสอนด้วยไวโอลิน แต่ผมมาประยุกต์ใช้แล้วได้ผลดีมากเลย และใช้ได้ทุกเครื่องมือ ผมจึงเอามาวิเคราะห์ว่าเอามาใช้กับเปียโนได้ไหมโดยไม่รบกวนชาวบ้าน แล้วเราก็ซุ่มซ้อม เขาคิดว่าไม่มีคู่แข่ง แต่ความจริงแล้วเราซ้อม..."*
>
> (ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 11 มกราคม 2556)

> *"...ผมเคยถามอาจารย์แม็กซิม จาคอบเซ่น ว่าผมตัวแค่นี้ ผมจะเล่นสู้ฝรั่งไหวหรือ ซึ่งอาจารย์แม็กซิมตอบว่า ถ้าคุณสู้ด้วยโน้ต คุณอาจจะสู้เขาไม่ไหว คุณต้องสู้ด้วยยิมนาสติก..."*
>
> ชูชาติ พิทักษากร (สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

จากคำกล่าวข้างต้น เห็นได้ว่า การใช้ยิมนาสติกเข้ามาช่วยฝึกซ้อมให้อวัยวะส่วนที่ใช้ในการปฏิบัติทักษะมีความยืดหยุ่นและแข็งแรงขึ้น นอกจากนั้น พันเอกชูชาติ พิทักษากร

ยังได้ยกตัวอย่างกายกรรมเปียงยางต่าง ๆ ที่ตัวอ่อนมาก ซึ่งคนทั่วไปย่อมไม่สามารถปฏิบัติได้ แต่เมื่อใช้ยิมนาสติกเข้ามาช่วย ทำให้สามารถเตรียมพร้อมร่างกายให้ฝึกท่าทางต่าง ๆ ได้ ที่สำคัญคือกายกรรมเหล่านั้น ไม่ได้อาศัยเพียงความยืดหยุ่นของร่างกายเท่านั้น แต่ยังต้องอาศัยความแข็งแรงของส่วนต่าง ๆ เพื่อถ่ายทอดความรู้สึกที่ชัดเจนในการแสดงออก ดนตรีก็เช่นเดียวกัน ต้องมีการแสดงออกให้ผู้ชมสามารถเข้าถึงบทเพลงที่กำลังบรรเลง ต้องอาศัยร่างกายในการเคลื่อนไหว ไม่ว่าเครื่องดนตรีชนิดใด หรือแม้แต่การร้องเพลง อวัยวะต่าง ๆ ในร่างกายก็ไม่ได้หยุดนิ่งเช่นกัน เพราะฉะนั้น การแก้ปัญหาที่ท่านนำมาสอนศิษย์ จึงเลือกใช้ยิมนาสติกค่อนข้างมาก ท่านยังได้แนะนำเพิ่มเติมถึงเทคนิคการใช้ยิมนาสติกของท่านในการช่วยซ้อมให้ถูกต้องว่า

> *"...ไม่ใช่บอกว่าทำไม่ได้ก็ให้ซ้อมไป และถ้าซ้อมผิดวิธี ไม่แย่เหรอ เพราะฉะนั้นต้องแก้ที่ตัวเรา เทคนิคอยู่ที่ตัวเรา เทคนิคอยู่ที่เรารู้ว่าจะใช้ส่วนไหน ใช้อวัยวะส่วนไหน ใช้อย่างไร ณ วินาทีนั้น นี่คือหัวใจของการสอนทักษะผม..."*
>
> ชูชาติ พิทักษากร (สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

- ฤาษีดัดตน

สำหรับการปฏิบัติฤาษีดัดตน พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้ศึกษาวิธีการนี้หลังจากที่ท่านได้เรียนรู้วิธีการทางโยคะและยิมนาสติกตามแบบตะวันตก โดยท่านได้ศึกษาและค้นพบด้วยตัวท่านเองในช่วงที่ท่านกลับมาอยู่เมืองไทยได้ระยะหนึ่งแล้วว่า สามารถนำมาช่วยในการฝึกฝนร่างกายให้มีความพร้อมในการปฏิบัติทักษะดนตรีได้เช่นกัน โดยไม่มีครูสอนเหมือนกับโยคะและยิมนาสติก โดยท่านได้กล่าวว่า

> *"...ด้านที่สองคือ "ฤาษีดัดตน" ของไทย ซึ่งอันนี้ผมมาค้นพบได้เองว่าสามารถช่วยในการเล่นดนตรีได้...การฝึกโยคะหรือฤาษีดัดตนสำหรับในแต่ละเครื่องดนตรีคุณสามารถที่จะประยุกต์ใช้ท่าต่าง ๆ ในการฝึกเครื่องของคุณ อย่างเช่นถ้าเป็นเครื่องลม ต้องมีการฝึกส่วนใด คุณต้องใช้ส่วนหน้าอก ปอด คุณต้องใช้ท่าใดในการฝึก แล้วก็นำมาใช้ให้เหมาะสมกับคุณ..."*
>
> (ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 2 เมษายน 2556)

- ไทเก๊กหรือไทชิ

สำหรับศาสตร์ทางด้านไทเก๊กหรือไทชิ เป็นศิลปยุทธ์ที่มีชื่อเสียงในประเทศจีน แต่ได้แพร่หลายเข้ามาในประเทศไทยตั้งแต่ประมาณพุทธศักราช 2498 ซึ่งพันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้นำลักษณะท่าต่าง ๆ ของไทเก๊กมาใช้ มีหลากหลายกระบวนท่า ตั้งแต่ 24 ท่า ไปจนถึง 40 กว่าท่า และยังมีการพัฒนาท่าต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง โดยการฝึกไทเก๊กนี้สามารถเริ่มจากการใช้เพียงแรงภายนอกในการขับเคลื่อนกระบวนท่าต่าง ๆ ของร่างกาย จนถึงการฝึกท่าต่าง ๆ เพียงการตั้งสมาธิช่วยทำให้เกิดพลังในการขับเคลื่อนลมหายใจและลมปราณหมุนเวียนไปตามส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ทำให้เมื่อฝึกแล้ว ผู้ฝึกสามารถรับรู้ได้ถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในร่างกาย เช่น ร่างกายสดชื่นและทำให้รู้สึกผ่อนคลาย ซึ่งมาจากการควบคุมลมหายใจและควบคุมสมาธิเป็นเวลานาน เนื่องจากกว่าจะครบแต่ละกระบวนท่าต้องใช้เวลาสักพักหนึ่ง ที่สำคัญ คือ ไทเก๊กต้องผ่อนคลายทุกส่วนของร่างกาย ไม่ใช้แรงในการเคลื่อนไหว เพราะการใช้แรงจะขัดขวางการเดินของเลือดลมในร่างกาย การฝึกโดยไม่ใช้กำลังนอกจากจะต้องมีวินัย อดทน และต้องใช้ความพยายามจนกว่าจะเกิดความคล่องตัว การฝึกไทเก๊กนี้จึงเป็นการเคลื่อนไหวของร่างกายที่มีความละเอียดอ่อน ต้องประสานกันระหว่างจิตใจภายในและร่างกายภายนอกร่วมกัน ดังที่ท่านได้ให้สัมภาษณ์ถึงการนำไทเก๊กมาใช้ในการสอนว่า การทำสมาธินั้นมี 2 แบบ คือ **การทำสมาธิแบบไม่เคลื่อนไหว** ได้แก่ การทำสมาธินิ่ง ๆ โดยสามารถลืมตา หรือที่คนส่วนใหญ่จะหลับตาก็ได้ ส่วนแบบที่สอง คือ **การทำสมาธิแบบเคลื่อนไหว** การทำสมาธิเช่นนี้ สิ่งสำคัญ คือ ต้องลืมตาเวลาทำสมาธิ สำหรับผู้ที่เรียนหรือฝึกซ้อมดนตรีมีความจำเป็นต้องลืมตาในขณะที่เล่นดนตรี และต้องมีการเคลื่อนไหวร่างกาย ไม่ว่าเคลื่อนไหวในส่วนใดของร่างกายก็ตาม เพราะฉะนั้น การฝึกสมาธิแบบเคลื่อนไหวด้วยไทเก๊ก จึงเป็นวิธีการที่มีความเหมาะสมต่อการฝึกสมาธิสำหรับนักดนตรีเป็นอย่างมาก ในระหว่างที่ท่านอธิบายอยู่นั้น ท่านได้สาธิตให้ดูท่าของไทเก๊กที่มีการเคลื่อนไหวร่างกาย ขา แขนและมืออย่างช้า ๆ จนสุดท้ายได้สาธิตให้ดูว่า จากการเคลื่อนไหวที่ช้า เมื่อเพิ่มความเร็วเข้าไป ถึงแม้จะเป็นท่าเดิมแต่กลับมองไม่ทันว่าท่านได้ออกท่าอย่างรวดเร็วและดูแข็งแรงไปแล้ว ท่านได้กล่าวถึงการฝึกไทชิไว้ดังนี้

> *"...ด้านที่สาม คือ "ไทเก๊กหรือไทชิ" ของจีน ซึ่งสิ่งนี้ผมคิดว่าเด่นมาก สิ่งนี้เป็นสิ่งสำคัญสำหรับดนตรีมากตรงที่ว่า ไทชิเป็นการฝึกสติ และทำสมาธิแบบเคลื่อนไหว ดังนั้น ไทชิ คือการฝึกสติที่ดีมาก คล้าย ๆ กับการเดินจงกรมก็ได้ ไทชินั้นอาจดูเหมือนกับว่าเป็นการเคลื่อนไหวที่ช้า แต่จริง ๆ แล้วถือเป็นศาสตร์ของการต่อสู้เสียด้วยซ้ำ นั่นคือต้องใช้ความเร็ว และไทชินั้นเริ่มจากการเคลื่อนไหวที่ช้าที่สุด ทุกกระบวนท่าคุณต้องใช้สติในการเคลื่อนไหวทั้งหมด อย่างหนึ่งชุดมีทั้งหมด 24 ท่า ก็*

จะต้องเคลื่อนไหวต่อกันให้ได้ครบทั้งหมด อย่างสวยงามและไม่ผิด เหมือนกับสายน้ำที่พริ้วไหวเลย..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 2 เมษายน 2556)

จากนั้นพันเอกชูชาติ พิทักษากร จึงเปรียบเทียบในกรณีที่เป็นนักดนตรีว่า การซ้อมดนตรีต้องเริ่มซ้อมจากการเคลื่อนไหวที่ช้าที่สุดด้วยท่าทางที่ถูกต้องก่อน จากนั้นเมื่อซ้อมเร็วขึ้น ถึงแม้ยังคงใช้ท่าเดิมแต่เพิ่มความเร็วเข้าไป ยิ่งทำให้เกิดประสิทธิภาพ เช่น การสีไวโอลิน ต้องเริ่มจากการฝึกใช้มือในการสีขึ้น-ลง ให้ช้าที่สุดก่อน หรือการเล่นเปียโน ให้เริ่มจากการยกแขน ยกข้อมือมาวางที่เปียโนให้ช้าที่สุด เพื่อควบคุมท่าทางให้มีความสง่างามและถูกต้องก่อน จากนั้นจึงค่อยเพิ่มความเร็วในการปฏิบัติแต่ละอย่างเข้าไปเพิ่มเติม เพราะฉะนั้น สามารถฝึกได้ทุกเครื่องดนตรี เพียงแต่ต้องศึกษาว่า ควรใช้วิธีการและท่าทางใดในการฝึกสำหรับแต่ละเครื่องดนตรี หรือหากเป็นการเล่นโน้ตเขบ็ต 3 ชั้น ควรเล่นเป็นโน้ตตัวดำให้ได้ก่อนในเวลาซ้อม เพื่อฟังเสียงที่ชัดเจนในแต่ละตัว ทำให้เข้าใจความแตกต่างของจังหวะเบื้องต้นก่อนที่จะเล่นให้เร็วตามจังหวะจริง (ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2556) สรุปได้ว่า ไทเก๊กมีลักษณะนุ่มนวล โอนอ่อน ผ่อนคลาย การเคลื่อนไหวลื่นไหลต่อเนื่อง การหายใจสอดประสานไปกับการเคลื่อนไหว พร้อมทั้งต้องตั้งจิตให้อยู่กับการเคลื่อนไหวของร่างกายตลอดการเคลื่อนไหว ซึ่งเป็นการฝึกให้เกิดสมาธิได้เป็นอย่างดี เนื่องจากไม่มีการเกร็งกล้ามเนื้อ และไม่มีการออกแรงกระแทก ทำให้เกิดการบาดเจ็บทางร่างกายได้น้อยมากเมื่อเทียบกับออกแรงในลักษณะอื่น ท่านจึงนิยมใช้การฝึกไทเก๊กหรือไทชิ เพื่อฝึกควบคุมสติและอารมณ์ของตน และนำไปถ่ายทอดให้กับศิษย์

- มวยจีน หรือมวยปากัว (Pakua)

สำหรับการฝึกมวยจีน หรือมวยปากัวนี้ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้กล่าวกับผู้วิจัยว่า ท่านยังไม่ได้ใช้ศาสตร์ทางด้านนี้ในการถ่ายทอดให้กับศิษย์อย่างจริงจัง เพียงแต่ท่านได้ฝึกฝนและนำมาใช้ประกอบการสอนสำหรับตัวท่านเท่านั้น แต่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล และนำมาเพื่อเป็นความรู้เบื้องต้นสำหรับผู้ที่สนใจในการนำไปประยุกต์ใช้ในการสอนดนตรีต่อไป ดังคำกล่าวที่ว่า

*"...ด้านที่สี่ คือ **มวยจีน หรือมวยปากัว (Pakua)** สิ่งนี้ก็เป็นการฝึกสติคล้าย ๆ กับไทชิ นั่นคือเป็นการฝึกสติ และฝึกสมาธิแบบเคลื่อนไหว แต่มวย*

ปากัว (Pakua) นี้จะมีกระบวนท่าที่ซับซ้อน (Complex) กว่าไทชิค่อนข้างเยอะ ซึ่งย้อนกลับไปสมัยที่ผมยังเรียนในโรงเรียน สมัยนั้นผมตัวเล็ก ชอบโดนเพื่อนแกล้ง มีครูพละท่านหนึ่งถามว่าผมอยากเรียนมวยไหม ผมก็ตอบว่าอยากเรียน ครูเลยสอนมวยให้ในช่วงนั้น แล้วหลังจากนั้นก็ไม่มีเพื่อนแกล้งอีกเลย {ยิ้ม} แต่ว่ามวยนี้เป็นมวยที่มีกติกานะ ไม่เจ็บเหมือนอย่างมวยวัด...การฝึกไทชิ และมวยปากัวนี้ ถือได้ว่าเป็นการฝึกที่น่าสนใจ เป็นสิ่งที่ดีมาก ๆ ในการช่วยฝึกเรื่องของสติ และสมาธิแบบที่มีการเคลื่อนไหว ซึ่งมีความเหมาะสมกับนักดนตรีเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นการฝึกที่เคลื่อนไหวไม่หยุดนิ่งเลย เมื่อเทียบกับในแต่ละท่าของโยคะและฤาษีดัดตนนั้นก็ยังต้องมีจังหวะที่หยุดนิ่งของร่างกายอยู่ดี..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 2 เมษายน 2556)

อย่างไรก็ตาม หากไม่สามารถฝึกได้ทั้งโยคะ ฤาษีดัดตน ไทเก๊กหรือไทชิ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ยังได้แนะนำวิธีการฝึกที่สามารถฝึกแทนได้ คือ "การเดินจงกรม" แต่ต้องเป็นการเดินจงกรมแบบที่มีการคิด "หนอ" ซึ่งไม่ใช่การเดินไปเรื่อย ๆ แต่เป็นการตั้งสติและกำหนดสมาธิไว้ที่การย่างก้าวแต่ละก้าว ที่สำคัญยังเป็นการฝึกสมาธิแบบเคลื่อนไหวที่ดี เป็นการเคลื่อนไหวที่ช้าแต่ไม่หยุดนิ่ง สอดคล้องกับการฝึกซ้อมดนตรีที่ดีอีกด้วย

(2) ทางด้านพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน นิกายเซ็น (ZEN) เพื่อฝึกจิตให้มีสติและสมาธิ

ก่อนเข้าเรื่องพุทธศาสนา นิกายเซ็น พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้อธิบายคำว่า "เซ็น" ในความหมายที่ท่านนำมาสอนก่อน เนื่องจากบางคนเข้าใจผิดว่า คือ เซน หรือ ศาสนาเซนที่เป็นศาสนาคู่กับศาสนาพุทธ แต่ในที่นี้ ท่านหมายถึง "เซ็น" ภาษาอังกฤษเขียนว่า "Zen" ซึ่งเป็นพุทธศาสนาแท้ ๆ โดยพระที่เป็นเซ็นองค์แรกชื่อพระมหากัสสป ที่ได้จากพระพุทธเจ้าโดยตรง และมีคำสอนที่เรียกว่าลัทธิเซ็น เรียกว่า "Sudden school คือ ลัทธิบรรลุฉับพลัน" การสอนหลักพุทธศาสนาของนิกายเซ็นนี้เป็นการสอนลัด เรียกวิธีปฏิบัติของเขาว่า "วิธีลัด" หรือเรียกนิกายว่า "นิกายฉับพลัน" เมื่อกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างดนตรีกับเซ็น ท่านได้รู้จักเรื่องราวเกี่ยวกับนิกายเซ็นตั้งแต่ท่านอยู่ต่างประเทศ อายุประมาณ 25 - 26 ปี แต่ว่ายังไม่ได้มาใช้ในการสอน เพียงแค่อ่านเพื่อเสริมความรู้เท่านั้น

เมื่อท่านกลับมาประเทศไทย ประมาณอายุ 38 ปี ท่านจึงได้นำศาสตร์ทางเซ็นมาใช้เชื่อมโยงในการสอนดนตรี ท่านได้กล่าวว่า เซ็น เป็นนิกายที่มีการนำดนตรีเข้ามาใช้ เพื่อฝึกฝนสมาธิของผู้คนเป็นเวลานานมาแล้ว ทำให้ดนตรีถูกหล่อหลอมเข้ากับสังคมตั้งแต่แรกเกิด จนถึงบรรลุธรรม แต่ดนตรีที่นิกายเซ็นเลือกใช้ย่อมต้องเป็นดนตรีที่บริสุทธิ์ ดนตรีบริสุทธิ์ในที่นี้ ท่านหมายถึงดนตรีที่ถูกกลั่นกรองแล้ว มีความเหมาะสมสำหรับเด็กและทุกคน เช่น เพลงแม่กล่อมลูก เป็นต้น ท่านกล่าวว่าดนตรีกล่อมเด็กมีความบริสุทธิ์มาก หรือดนตรีที่ใช้เวลาที่พระจีนสวดมนต์ และไม่ได้เป็นดนตรีที่มีท่าเต้นส่อในทางไม่ดีอย่างที่ได้เห็นตามสื่อต่าง ๆ แต่ดนตรีของนิกายเซ็นจะมีทำนองหรือจังหวะประกอบที่ช่วยฝึกฝนในเรื่องของดนตรีเพิ่มเติม เมื่อเทียบกับศาสนาพุทธทางเถรวาทแล้ว ตัวอย่างกรณี ศีล 8 จะไม่สามารถเข้าถึงดนตรีได้ เนื่องจากเป็นการผิดศีล และสังคมของเราในปัจจุบันยังไม่ได้รับการปลูกฝังดนตรีที่มีความบริสุทธิ์มากนัก ดังคำกล่าวของท่านที่ว่า

> *"...เซ็น คือมหายาน แล้วทำไมผมต้องเน้นตรงนี้ เพราะว่ามหายาน ไม่ว่าจะเป็นจากทิเบต จากญี่ปุ่น จากจีน แม้ว่าจะไม่ใช่เซ็น เขายังต้องเรียนดนตรีอยู่ เขาบอกว่าดนตรีมันเป็นวิธีฝึกสมาธิ เขาจะฝึกสมาธิด้วยดนตรี ทีนี้เคยถามอาจารย์จีนทั้งหลาย ทิเบตเรียนดนตรีหนักมา เป็นหลักสูตรใหญ่ แล้วมันไม่ได้เป็นการขัดขวางการไปนิพพาน เขาบอกว่า อันนี้ของเซ็นเลย ถ้าคุณชี้ไปที่ดวงจันทร์ นิ้วชี้ไม่ได้เป็นดวงจันทร์ซะเอง ดวงจันทร์อยู่ตรงโน้นอยู่ แต่นิ้วชี้ไม่ได้เป็นดวงจันทร์ แค่เป็นไกด์ เพราะฉะนั้นดนตรีเป็นไกด์ชี้ไปสู่จุดนั้น ก็คือแดนสุขาวดีของเขา เพราะฉะนั้นดนตรีของเขา เป็นดนตรีที่กลั่นกรองแล้วที่บริสุทธิ์ของเด็ก ๆ หรือดนตรีเวลาสวดมนต์ ไปฟังพระจีนสวดเพราะมาก เนื้อร้องก็ดี เนื้อร้องธรรมะ เป็นการกล่อมเกลาจิตใจ ทางมหายานเขาใช้ตรงนี้ เขาใช้ดนตรีให้เป็นประโยชน์ตรงนี้ สวดมนต์ต้องตีก๊อก ๆ ให้จังหวะ (Rhythm) ...."*

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 10 เมษายน 2556)

> *"...พระเซ็นต้องศึกษาดนตรี (Music) ด้วย พระทิเบตเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ของเขาไม่ผิดศีล ของเขาต้องอยู่ในหลักสูตร แต่ในแง่เถรวาทของเราศีล 5 โอเค พอศีล 8 เล่นดนตรีไม่ได้แล้ว ตรงนี้ต่างกันเยอะเลย ของเขาปฏิบัติดนตรีได้ตั้งแต่เด็กเล็ก ๆ ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงบรรลุ ตลอดเส้นทางใช้ดนตรีตลอด เพราะฉะนั้นคง*

เทียบกันไม่ได้ตั้งแต่ต้นแล้ว...แต่ผมก็สังเกตว่าเดี๋ยวนี้มีวัดหลายวัดก็ใช้ดนตรี ใส่เนื้อร้องธรรมะ เพลงธรรมะ เริ่มจะกว้างขึ้น มีข้อแม้ว่าเป็นเนื้อธรรมะ ไม่ได้ส่งเสริมกิเลส..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 10 เมษายน 2556)

การฝึกตนของนิกายเซ็น เน้นเรื่องของสมาธิ และยังเป็นปรัชญาที่แสดงถึงแนวทางการใช้ชีวิต การทำงาน ศิลปะเซ็นยึดถือหลักปฏิบัติธรรมตามหลักของพระพุทธเจ้า ตามหลักของการฝึกสติ ซึ่งเป็นวิถีทางที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร เน้นมากในการสอนดนตรี คือ ไม่ใช่การเน้นเพียงการปฏิบัติทักษะทางดนตรี หรือการเรียนดนตรีให้เข้าใจเนื้อหาโดยใช้ปัญญาเท่านั้น แต่การเรียนดนตรีให้มีประสิทธิภาพ เกิดจากฝึกจิตให้มีสติและสมาธิ ควบคู่ไปกับการปฏิบัติทักษะด้านอื่น ๆ ดังนั้นท่านจึงได้ศึกษาหลักการและแนวคิดของนิกายเซ็น และนำมาใช้ประกอบการสอนดนตรี เพื่อแก้ปัญหาให้กับศิษย์ในเรื่องต่าง ๆ จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า สามารถแบ่งรายละเอียดในหัวข้อต่าง ๆ ที่ท่านนำมาใช้สอนดนตรีได้ ดังนี้

กรณีแรก เป็นการกล่าวถึงการเรียนดนตรี เพื่อนำไปใช้ในบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ เช่น การซ้อมดนตรีเพื่อใช้ในการสอบ แต่กลับปฏิบัติจริงในการสอบสอบได้ไม่ดีเท่าที่ซ้อม ทั้งที่เตรียมตัวไปอย่างดี ท่านกล่าวว่า ความเครียด หรือ Tension มีอยู่ 2 ประเภท คือเครียดทางใจ Mental Tension และ ทางกาย Physical Tension ซึ่งทั้งสองอย่างนี้มักเกิดขึ้นพร้อม ๆ กัน ดังนั้น ต้องควบคุมตนเองให้ได้ทั้งทางกาย คือการฝึกซ้อม และทางใจ คือจิตที่มีสมาธิ การฝึกฝนทางกายเป็นสิ่งที่สร้างขึ้นได้ยาก แต่การฝึกฝนทางจิตนั้นกลับยากมากกว่า แต่ท่านย้ำว่าควรฝึกฝนให้ได้ ดังคำกล่าวที่ว่า

"...การใช้ความคิด Sudden school บรรลุเดี๋ยวนั้น เราไม่ได้เล่นเพื่อตัวเราเอง คนกลัวผิดไง ตัวตนไง ถ้าหมดตัวตนก็ไม่มีคำว่าครูบาอาจารย์ มีแต่เสียงเพลง เราได้ยินยังไงก็เล่นอย่างนั้น ไม่ใช่ว่าขี้เกียจ แต่เราซ้อมมาดีแล้ว เราจะเล่นดีเหมือนเราเล่นอยู่ที่บ้านคนเดียว บางคนเล่นซ้อมดี พอไปสอบ ตก แต่จริง ๆ สอบไม่ควรจะตก เวลาจะสอบก็คือกรรมการสอบ เราให้เขาฟัง ทุกคนเขาเป็นนักดนตรีเหมือนเราเขาต้องชอบแน่ มาฟังด้วยกัน เดี๋ยวหนูเล่นให้ฟัง ทำใจอย่างนี้ จบ แล้วเมื่อเป็นอย่างนี้ทำใจอย่างนี้ ในเมื่อจิตใจเราไม่เครียดแล้ว มันออกมา พอเครียด นิ้วบางทีไวกว่าที่ควรควบคุมไม่ได้..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 10 เมษายน 2556)

พันเอกชูชาติ พิทักษากร มักใช้นิทานเซ็นประกอบการสอนดนตรีของท่าน ซึ่งทำให้สามารถควบคุมอารมณ์ของศิษย์ให้พร้อมเรียนในแต่ละครั้งก่อน โดยเฉพาะการสอนศิษย์แต่ละคนที่มีความแตกต่างทั้งทางอารมณ์ ต่างสถานการณ์กัน แต่ท่านสามารถจัดการอารมณ์เหล่านั้นได้จากการใช้คำสอนของนิกายเซ็นช่วย ดังคำกล่าวทั้งของท่านและศิษย์ ความว่า

"...บางทีลูกศิษย์อารมณ์ไม่ดีมาจากไหน สมมุติเขาไปสอบมาแล้วคะแนนไม่น่าจะดี ก็ให้ปล่อยไว้ตรงนั้นไม่ต้องแบกเอามาตรงนี้ เรื่องเกิดขึ้นมันดับไปตรงนั้น พระพุทธเจ้าบอกเหตุเกิดเมื่อไร ให้ดับที่เหตุ ง่ายขนาดนี้..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 10 เมษายน 2556)

"...บางอย่างอาจารย์จะไม่บอกตรง ๆ จะชอบให้เราคิด บางอย่างใช้ลักษณะนิกายเซ็น เล่านิทานเซ็น เวลาเรามีปัญหาอะไรไปปรึกษา แกก็จะเล่านิทานเซ็นให้ฟัง บางทีเราขนลุกอ่ะ มันเกิดศรัทธา เกิดปิติเวลาเรียนกับแก สุดยอด แกจะไม่บอกว่าทำอย่างนั้นอย่างนี้ อยู่ ๆ แกก็ยกนิทานเซ็นขึ้นมา อย่างไรก้ตามนิทานของท่าน ไม่ใช่นิทานเพื่อความสนุกสนานเพียงเท่านั้น แต่ท่านมักมีคำสอนที่สามารถเข้าใจได้ง่าย เพื่อเตือนสติศิษย์แต่ละคน..."

(สิทธิชัย เพ็งเจริญ, สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2556)

กรณีที่สอง คือการสอนให้ **"อยู่กับปัจจุบันขณะ"** โดยยกตัวอย่างนิทานที่สอนเรื่องเกี่ยวกับการมีวิจิกิจฉา คือความลังเลสงสัยว่า ตนเองเล่นดนตรีได้ดีเท่าที่ควรไหม คิดไปต่าง ๆ นานา ท่านได้ยกตัวอย่างนิทานเซ็นให้ฟังหนึ่งเรื่อง ความว่า มีหลวงตาที่มีศิษย์อยู่ 2 คน ต้องการทดสอบศิษย์ทั้งสอง ด้วยการให้เดินข้ามสะพานเล็ก ๆ จากด้านหนึ่งไปอีกด้านหนึ่ง โดยข้างล่างเป็นเหวลึก คนแรกคิดว่าหากข้ามไป ถ้าพลาดต้องตกลงไปด้านล่างแน่นอน คืนนั้นจึงฝันว่าตกเหวทั้งคืน ภาษาอังกฤษเรียก Anticipate คือการคิดไว้ล่วงหน้า และนอนไม่หลับ คืออยู่กับอนาคต ส่วนศิษย์คนที่สอง ไม่มีความวิตกกังวล สามารถดำเนินชีวิตได้ตามปกติ รับประทานอาหารได้ และนอนหลับได้ตามปกติ คืออยู่กับปัจจุบัน ซึ่ง "เซ็น" คือ การอยู่กับปัจจุบัน เรื่องนั้นยังไม่เกิดขึ้น ไม่มีความจำเป็นต้องกังวลเรื่องในอนาคตจนเกินความพอดี ดังประโยคที่สอนว่า **"ถึงสะพานแล้วค่อยข้าม"** ดังนั้น วิธีการที่ดีที่สุด คือ การเดินไปทีละก้าว

รู้ว่าตนเองต้องการเดินไปทางใด และต้องเดินไปอย่างไร แต่ไม่ใช่การเงยหน้าขึ้นมองแต่จุดหมายปลายทางเพียงเท่านั้น แต่ต้องก้มดูที่เท้าของตนเองตลอดทางด้วย ต้องรู้ว่าตนเองกำลังเดินไปถึงที่ใด ท่านเทียบกับทางเถรวาทที่บอกว่า "ซ้ายย่างหนอ ขวาย่างหนอ" ปัจจุบันอยู่ที่ใด ก้าวเท้าซ้าย หรือเท้าขวา ต้องปฏิบัติอย่างไร ก้าวเท้าใด ตาต้องอยู่ที่เท้า ไม่ใช่มองแต่ด้านล่างเหว หรือมองแต่ปลายทาง แต่ให้เดินไปทีละก้าวด้วยความรอบคอบ ท้ายที่สุดก็จะถึงจุดหมายปลายทาง ท่านให้ข้อคิดในเรื่องนี้ไว้ ความว่า

"...ผมเริ่มสนใจมาก เพราะว่ามันเป็นทางลัดมากจริง ๆ ลูกศิษย์ของเราบางคนจะไปสอบ จะไปออดิชันหรือสอบก็ตามหรือออดิชันเข้าวงไหนก็ตาม พรุ่งนี้จะไปสอบ คืนนี้ฉันนอนไม่หลับแล้ว พรุ่งนี้จะรอดไหม..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 10 เมษายน 2556)

"...เพราะฉะนั้นชีวิตเรา บางทีเราไม่เข้าใจฟังค์ชันของตัวเราเอง การทำงานของจิตใจเรา จิตใจอยากจะพักผ่อนก็พักผ่อน อยู่กับปัจจุบัน ก็จบแค่นั้นเอง จะไปสอบสัมภาษณ์ มันยังไม่ถึง เราวางแผนได้ จะพูดว่าอะไรต่าง ๆ ด้วยเหตุผล เป็นขั้นตอน จบแล้ว เก็บไว้ในจิตใต้สำนึก เดี๋ยวพรุ่งนี้เขาทำให้เราเอง แต่ถ้าเราไปคิดทั้งคืน ฟุ้งซ่านมาก ไม่ว่าจะเป็นวิชาปฏิบัติ หรือวิชาสอนตามคลาสก็ตาม..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 10 เมษายน 2556)

พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้ยกตัวอย่างนิสิตก่อนไปเป็นครูฝึกสอนดนตรีที่โรงเรียนสาธิตจุฬาฯ ซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีความยิ่งใหญ่ และมีระเบียบกฎเกณฑ์ที่เข้มงวด ทำให้นิสิตตื่นเต้น จึงมาถามท่านว่าต้องปฏิบัติตนอย่างไร ท่านให้คำแนะนำว่า ไม่ต้องกังวลมาก การเตรียมตัวของแต่ละคนควรต้องมีอยู่แล้ว แต่สิ่งที่สำคัญกว่า คือการให้นิสิตอยู่กับปัจจุบัน อย่ากังวลถึงสิ่งที่ยังไม่เกิด จนทำลายความเชื่อมั่นของตนเองในปัจจุบัน เมื่อปัญหายังไม่เกิด ท่านยังได้แนะนำในกรณีนี้ไว้ ความว่า

"...ถึงสะพานแล้วค่อยข้าม เด็กกลุ่มไหนทำอย่างไร ต้องไปแก้ปัญหาตอนนั้นด้วย เรากำหนด (Formulate) มันไม่ได้ เซ็นจะค่อนข้างยืดหยุ่น (Flexible) มาก..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 10 เมษายน 2556)

กรณีที่สาม "เซ็น" ในรูปแบบการสอนของพันเอกชูชาติ พิทักษากร นอกจากฝึกให้จิตอยู่กับปัจจุบัน ท่านยังเน้นในเรื่องที่เรียกว่า **"จิตว่าง"** คือการว่างจากตัวตน ฝึกจิตให้นิ่ง เกิดความว่างจากสิ่งรอบตัวที่ทำให้จิตไม่สงบ ท่านมักเล่าให้ศิษย์ฟัง ให้ศิษย์สามารถนำไปใช้ได้ ไม่ว่าเป็นวิชาใด หรือจะเป็นเหตุการณ์ใดในชีวิตของศิษย์ก็ตาม สามารถนำข้อคิดเหล่านี้ไปใช้ได้ เช่น ในการเรียนดนตรีต้องมีการแสดงสิ่งที่ตนได้เรียน ได้ฝึกซ้อมมา หรือศิษย์คนใดต้องสอบคัดเลือก (Audition) ศิษย์ของท่านก็จะกลัวกันมาก มีหลายคนถามท่านว่าควรปฏิบัติตนเช่นใด ท่านจึงให้คำแนะนำไว้ ความว่า

"...ไม่ว่าจะเป็นสอนในคลาส จะไปเผชิญอะไร จะไปออกคอนเสิร์ต จะไปออดิชัน หรือจะไปสอบสัมภาษณ์อะไร มันอยู่ตรงนี้ "เซ็น" คือความไม่มีตัวตนซะอย่าง คำว่า "จิตว่าง" มันว่างจากอะไร "ว่างจากตัวตน" ไม่ใช่ว่างจากสิ่งที่เคยเรียน ไม่ใช่เรียนอะไรไว้ ลืมหมดเลย มันไม่ใช่ว่างอย่างนั้น ว่างจากความเป็นตัวตน ถ้าคิดว่าไม่เก่งนะ ศิลปะขณะนั้นไม่บริสุทธิ์แล้ว เจือด้วยความเป็นตัวตน มันต้องไม่มี มันก็จบตรงนี้ จบง่าย ๆ..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 10 เมษายน 2556)

"...ผมก็ตอบแบบคลาสสิกตามตำราก่อน ซ้อมให้ดี แล้วก็เล่นเพลงนี้บ่อย ๆ ให้เพื่อนฟังก็ได้ ให้ใครฟังก็ได้ คือให้มีประสบการณ์เล่นเยอะ ๆ ซ้อมดีมันก็ใจชื้นไปตั้งเยอะ หรือใช้กรรมวิธีทางโยคะ ก็คือหายใจยาว ๆ อยู่กับลมหายใจ แต่ตอนหลังมาได้ใช้เซ็น "คุณไปเล่น เล่นด้วยจิตว่างสิ" ท่านพุทธทาสพูดบ่อยมาก ท่านมาทางเซ็นซะเยอะ ของท่านพุทธทาส ท่านเอาเซ็นมาทำให้ง่ายเข้าไปอีก ของท่านลึกซึ้งมาก คือท่านอ่านสูตรของเว่ยหล่าง และคำสอนของฮวงโป ประโยคหนึ่ง ๆ ตีความเป็นปีก็มี เพราะเขาไม่อธิบาย เป็นการใช้สมองตีความ ท่านพุทธทาสเอามาเขียนบอกว่าขึ้นไปด้วยจิตว่างนั้นว่างอย่างไร ไม่ใช่ว่างก็ลืมหมดสิ ไม่ลืมหรอก ไม่ว่างสิลืม..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 10 เมษายน 2556)

ท่านยังได้ยกตัวอย่างอีกกรณีหนึ่ง ที่เกี่ยวกับการทำจิตให้ว่างจากสิ่งรบกวนรอบตัว แต่ให้อยู่กับจิตของตนเอง ดังคำกล่าวที่ว่า

"...ขั้นแรกเลย ยังไม่เซ็นลึก สมมุติเล่นเพลงของ โมสาร์ท (Mozart) ถามตัวเองว่า ณ วินาทีนั้นใครเป็นใหญ่ที่สุด มีคนดู มีคนเล่น มีโมสาร์ท โมสาร์ทต้องใหญ่ที่สุด คุณก็มีตัวคุณเองซึ่งซ้อมมาดีแล้ว แล้วเล่นให้โมสาร์ทฟัง เราบูชาท่านด้วย คนดูจะเก่งแค่ไหน จะกี่คน ก็ไม่สำคัญ โมสาร์ทสำคัญที่สุด ตรงนั้นมีแต่ตัวเรากับโมสาร์ท แล้วการที่เราเล่น เท่ากับเราได้ทำบุญ เพราะว่าเพลงเราซ้อมมาแล้ว เพลงของโมสาร์ทเพลงนี้เพราะจังเลย เราไม่น่าจะเก็บไว้คนเดียว เผื่อแผ่ให้คนฟัง ถ้าคุณเล่นเก่งนั่นเข้าตัว นั่นคุณ "play to get" แต่ไม่ใช่ "we play to share happiness" หรือ "to give happiness" ถึงตรงนี้แล้วความเป็นตัวตนหายไปเยอะ จะเล่นผิดสัก 5 ตัวก็ช่างมัน ไม่เป็นไรหรอก เราไม่ได้คุยว่าเราเก่ง คุณบอกว่าเพลงนี้มันเพราะจัง เดี๋ยวเล่นให้ฟัง ช่วยกันบูชาโมสาร์ท เห็นไหม ความคิดต่าง ๆ มันต่างกันเยอะ..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 10 เมษายน 2556)

จากที่ได้กล่าวข้างต้น คำว่า "จิตว่าง" ในความหมายของพันเอกชูชาติ พิทักษากร หมายถึง เวลาที่ซ้อมดนตรี หรือเรียนดนตรีนั้น ท่านบอกศิษย์เสมอว่า ไม่ควรเล่นดนตรีเพื่อความสำเร็จ และไม่ใช่เพื่อความล้มเหลว แต่ควรเล่นดนตรีเพื่อเป็นการแบ่งปัน (Share) อาจมีเล่นผิดบ้างก็ไม่เป็นไร ในช่วงแรก ท่านเลือกใช้วิธีการฝึกสมาธิด้วยรูปแบบต่าง ๆ เช่น การกำหนดลมหายใจจากโยคะ แต่ในช่วงหลังท่านใช้วิธีการคิดของ "เซ็น" ในการควบคุมสมาธิ เนื่องจากถ้าเป็นโยคะยังมีข้อจำกัดในเรื่องของพื้นที่ในการฝึกท่าต่าง ๆ แต่วิธีการของเซ็นสามารถฝึกที่จิตใจของตนได้ เพียงแค่นั่งพูดคุยกันก็สามารถทำให้ใจของท่านเป็นเซ็นแล้ว ดังคำกล่าวของท่านว่า

"...ไม่ใช่ "Play" เพื่อความสำเร็จ อย่าเอาตัวขึ้นไปเล่นเลย ไม่มีตัวตน ตั้งแต่เดินขึ้นบนเวที ไม่มีตัวตนแล้ว มีแต่เพลง ตัวเราก็ไม่มี คนดูก็ไม่มี สื่อกับข้างบนแล้วเล่นเลย นี่ขั้นบรรลุ ในเมื่อไม่มีตัวตน แล้วจะเอาตัวตนที่ไหนมาขาสั่น..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 10 เมษายน 2556)

นอกจากนั้น พันเอกชูชาติ พิทักษากร ยังได้แนะนำหลักในการซ้อมดนตรีสำหรับการเล่นบนเวที ซึ่งต้องพบทั้งคำชื่นชมและคำติเตียน ในความคิดแบบเซ็นต้องปฏิบัติอย่างไร ท่านได้แทรกแง่คิดที่มีประโยชน์ไว้ ทั้งในแง่ของการรู้จักตนเอง รู้ว่าบกพร่องส่วนใด ยอมรับสิ่งนั้นให้ได้ และนำสิ่งนั้นไปพัฒนาต่อ หรือแม้กระทั่งการอยู่กับปัจจุบันขณะ ไม่เก็บเรื่องอดีตมาคิดจนฟุ้งซ่าน และไม่คิดเรื่องอนาคตจนทำให้เกิดความวิตกกังวลมากจนเกินไป สอดคล้องกับเรื่องที่ท่านเล่าถึง ครูที่สอนให้ท่านเล่นบทเพลงของบาค (Bach) จะสอนท่านเสมอว่า หากเลือกเล่นเพลงของบาค ต้องยอมรับได้ทั้งคำชื่นชม และคำติเตียนหลังจากเล่นจบอย่างแน่นอน เนื่องจาก บาค เขียนเพลงไว้ 300 ปีที่แล้ว สืบทอดลงมาเป็น 2 ฝ่ายชัดเจน โดยสายหนึ่งเป็นการตีความบทเพลงของบาคในทางที่สุดโต่ง แต่หากเป็นอีกสายหนึ่ง คือโรแมนติคจะตีความบทเพลงของบาคว่า บาคคือคนธรรมดาทั่วไปที่มีอารมณ์ ความรู้สึกต่าง ๆ ตามปกติ ซึ่งแล้วแต่ว่าผู้เล่นต้องการเลือกฝ่ายไหน ทั้งสองฝ่ายมีความคิดเห็นที่แยกกันชัดเจนมาก ผู้เล่นจึงต้องเตรียมใจไว้ไม่ให้เกิดอารมณ์ดีใจจากคำชื่นชม และไม่ทำให้ตนเองหดหู่จากคำพูดของคนอื่นที่ทำร้ายจิตใจ ดังที่ท่านเล่าว่า

> *"...ถ้าเราเล่นแย่ เรารู้ตัวว่าเราเล่นแย่ ด้วยเหตุการณ์อะไรก็แล้วแต่ เราเล่นไม่ดีแล้วเขาว่าเราเล่นไม่ดี ในใจต้องขอบคุณเขา เพราะว่าเขาชี้ทางสอนให้เรา ขอบคุณเขาในใจเลย เขาพูดความจริงกับเรา เขาหวังดีกับเรา เพราะฉะนั้นสิ่งที่เราทำคือรีบเข้าไปในห้องซ้อม ซ้อมหนักกว่าเก่าให้มันดี เราก็เห็นด้วย เขาก็เห็นด้วย แล้วเขาซื่อสัตย์กับเรา แต่ถ้าเราเล่นไม่ดีแล้วเขาว่าเราเล่นดี เขาเอ็นดูเรา เขาเมตตาเรา เพราะฉะนั้นเราต้องเล่นดีอย่างที่เขาสนับสนุนเรา ต้องดีให้สมกับที่เขาว่าเราดี ก็เข้าห้องซ้อมให้หนักกว่าเก่า เขาจะได้ไม่ผิดหวังในคราวหน้า เขาอุตส่าห์ให้กำลังใจขนาดนี้แล้ว ทีนี้ถ้าเราเล่นดีแล้วเขาว่าเราเล่นแย่ สิ่งที่ควรจะทำ ก็ต้องขอบคุณเขาอีก แสดงว่าเขาเอาเราไปเปรียบเทียบกับมือชั้นยอดของโลก เพราะฉะนั้นนี่คือการกระตุ้นเรา เรายังดีไม่พอนะในความคิดของเขา เราเล่นดีแล้ว แต่ดีไม่พอ ก็ขอบคุณเขา แล้วเข้าห้องซ้อมให้หนักกว่าเก่าอีก ดีอย่างที่เขาว่าดีขนาดนี้เลย ไม่มีอะไรจะต้องนอนไม่หลับหรือเคียดแค้นต่อคนนั้นเลย เราก็วิจารณ์ตัวเอง เราบกพร่องตรงไหน แก้ยังไง วันนั้นเราพลาดตรงนี้จริง ๆ น่าจะแก้ตัวนี้ คนที่บอกว่าเราเล่นไม่ดี จะขอบคุณมากถ้าชี้ให้ดูว่าจุดไหน แต่ถ้ามันไม่จริงก็ดูประเด็นต่อไป แค่นี้ คิดแบบเซ็น..."*

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 10 เมษายน 2556)

"...ถ้าดียังไม่จริง ทำให้มันดีจริง ถ้ามันดีแล้ว ดีขึ้นไปอีก เรามีแต่ความก้าวหน้า บางคนกินไม่ได้นอนไม่หลับกับบทวิจารณ์ แล้วยิ่งถ้าเป็นเครื่องสาย อาจารย์ที่สอนบาคผมทุกท่านบอกว่าถ้าคุณเล่นบาค (Bach) ด้วยเครื่องสายคืนไหน คืนนั้นคุณต้องได้คนที่ชมและคนที่ติ ชอบและไม่ชอบ เล่นบาคกลาง ๆ ไม่มี ต้องแบ่งเป็น 2 ฝ่ายแน่นอน ต้องทำใจไว้ หนังสือพิมพ์ 2 ฉบับ อาจจะบวกอันหนึ่งลบอันหนึ่ง ซึ่งอันนี้เราทำใจไว้แล้ว..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 10 เมษายน 2556)

กรณีที่สี่ เป็น**การสังเกตผล ไม่ใช่การคาดหวังผล** โดยนำหลักและนิทานของเซ็นเข้ามาใช้เชื่อมโยงในการสอน เช่น การสอบในแต่ละครั้ง หากดูหนังสือเข้าใจดีแล้ว การจะสอบได้หรือไม่ได้นั้น ท่านให้ศิษย์เป็นแค่ผู้สังเกตผล ไม่ใช่หวังผล การสังเกตต่างจากการคาดหวัง เมื่อทำดีที่สุดแล้ว จึงทำต่อไปเรื่อย ๆ แล้วคอยสังเกตสิ่งที่ตามมาจากความพยายามหรือจากการกระทำนั้น เพราะความหมายของคำว่า "การสังเกตผล" และ "การคาดหวังผล" ต่างกัน ดังตัวอย่างที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร ใช้ในการสอนศิษย์เวลาเรียนดนตรี คือ เวลาซ้อมดนตรี หากซ้อมแล้วไม่ได้ดั่งใจคิด แล้วทำให้ตนเองเกิดอารมณ์ ย่อมทำให้ทุกสิ่งแย่ลง เหมือนเปรียบตนเองเป็นต้นไม้หรือเป็นน้ำเดือด ท่านจะอบรมศิษย์ทุกคนที่ต้องไปสอนในที่ต่าง ๆ หากเข้ามาขอคำแนะนำ โดยเฉพาะนิสิตก่อนไปฝึกสอน ท่านจะมีอบรมด้วยเรื่องเล่าหรือนิทานต่าง ๆ กระทั่งศิษย์ที่เรียนดนตรีกับท่านแล้วเกิดอารมณ์เวลาที่ฝึกซ้อมดนตรี ท่านยังมีการให้ข้อคิดต่าง ๆ ตัวอย่างดังนี้

"...บางทีเราปลูกต้นไม้ เช้ามาดู ไม่ออกดอกสักที เย็นก็ไม่ออกดอกสักที เช้าก็ไม่ออก เย็นไม่ออก ฟันทิ้งเลยดีกว่า รำคาญ เราไม่รู้จักหน้าที่ของเรา การออกดอกเป็นเรื่องของต้นไม้ ไม่ใช่เป็นเรื่องของเรา เราอย่าตัวเราเองเป็นต้นไม้ ถ้าเขาไม่ออกดอก เราก็ต้องมาคิดว่า มันมีระหว่างเหตุกับผลอย่างไร ดินไม่ดี ขาดปุ๋ย หรือปุ๋ยมากเกินไป มันขาดน้ำ หรือน้ำมากเกินไป เราก็แต่งที่เหตุ พอเหตุมันดี ผลมันก็ดี..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 10 เมษายน 2556)

"...เหมือนกับต้มน้ำ เสียบปลั๊กแล้วไม่ใช่นั่งรอมันเดือด มันก็เดือดของมันไปเรื่อย ๆ จนได้ 100 องศาเซลเซียสเมื่อไหร่ มันก็เดือดของมันเอง แต่เราไม่ต้องไปเดือดแทนน้ำ..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 10 เมษายน 2556)

สอดคล้องกับที่ศิษย์ได้กล่าวถึงพันเอกชูชาติ พิทักษากร ในแง่ที่ท่านได้นำนิทานเซ็นมาสอน เพื่อให้รู้จักควบคุมจิต และสมาธิของตนเอง โดยเชื่อมโยงเข้ากับการเรียนการสอนดนตรีได้เป็นอย่างดี ดังที่ ศิริพงษ์ ทิพย์ทัญได้เล่าเรื่องที่เกี่ยวกับนิทานเซ็นที่ท่านให้ข้อคิดไว้ เนื่องจากศิษย์คนนี้เป็นคนที่ในช่วงวัยรุ่นใจร้อนมาก และเวลามีการบ้านให้ซ้อมไวโอลิน สามารถฝึกเทคนิคที่เป็นการบ้านได้อย่างง่ายดาย ทุกครั้งที่สอนใช้เวลาซ้อมเพียง 1 สัปดาห์ก็สามารถเรียนเรื่องใหม่ต่อได้อย่างรวดเร็ว แต่เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่ไม่สามารถซ้อมดนตรีได้ตามที่คาดหวังไว้ จึงทำให้เกิดความร้อนใจและเกิดความรู้สึกกดดันในทุกครั้งที่ซ้อม ท่านจึงได้สอนศิษย์คนนี้ด้วยนิทานเซ็น ความว่า

"...อาจารย์เขาก็อธิบายเล่านิทานให้ผมฟัง เรื่องเกี่ยวกับกาต้มน้ำ สิ่งที่ผมจำได้คือเวลาที่เราต้มน้ำ เราอย่าไปยืนเฝ้ากาน้ำชาแล้วรอว่าเมื่อไหร่มันจะเดือด ขืนเราไปนั่งรออยู่หน้ากาน้ำชา ตอนนั้นเราจะรู้สึกว่ามันนาน แต่ถ้ารอให้ถึงเวลาเดือด ทั้งที่จริง ๆ ระยะเวลามันก็เท่ากัน แต่ถ้าเราวางกาน้ำชาไปแล้ว ต้มน้ำจุดไฟแล้ว เราก็ไปอย่างอื่นซะ ถึงเวลาเดือด เดี๋ยวมันก็เดือดของมันเอง ไม่ต้องไปอะไรมาก เช่นเดียวกันกับเทคนิคอันนี้ที่ผมเล่น เดี๋ยวเวลามันผ่านไป มันได้ มันก็ได้เอง ไม่ต้องกังวล ถ้าเรามัวแต่คิดว่าเมื่อไรมันจะได้ เราก็ใจร้อน มันก็ไม่ได้..."

ศิริพงษ์ ทิพย์ทัญ (สัมภาษณ์, 18 มีนาคม 2556)

นอกจากนั้น พันเอกชูชาติ พิทักษากร ยังได้กล่าวถึงหลวงพ่อวัดปากน้ำไว้อีกหนึ่งประเด็นเกี่ยวกับเรื่องของการ **"สร้างเหตุ สังเกตผล"** การสร้างเหตุ ไม่ใช่การเฝ้าเหตุ และการสังเกตผล ไม่ใช่การหวังผล ต้องแยกแยะให้ได้ในความหมายนี้ ซึ่งข้อความนี้สอดคล้องกับหลักของเซ็นในเรื่อง "การสร้างเหตุ สังเกตุผล" (ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 10 เมษายน 2556) ซึ่งการปฏิบัติสิ่งใดโดยให้เฝ้าเหตุ หมายถึง การตั้งใจปฏิบัติในทุก ๆ สิ่งตั้งแต่เริ่มต้น ต่อจากนั้นให้รอดูผลลัพธ์จากความ

พยายามโดยไม่คาดหวังผลจนเกิดความทุกข์จากผลลัพธ์นั้น เนื่องจากการคาดหวังย่อมสามารถผิดหวังได้ แต่หากตั้งใจทำทุกสิ่งด้วยความตั้งใจแล้ว ไม่ว่าผลลัพธ์จะเป็นเช่นใด ต้องยอมรับด้วยความเข้าใจ สอดคล้องกับอ้อมพร โฆวินทะ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ท่านมักให้แง่คิดในการดำเนินชีวิต และสามารถนำแง่คิดเหล่านั้นมาใช้กับการเรียนดนตรีได้เช่นกัน ท่านยกตัวอย่างนิทานเซ็นเกี่ยวกับการปลูกต้นไม้ว่า การปลูกต้นไม้ต้องหมั่นรดน้ำ พรวนดิน จากนั้นคอยสังเกตผลจากการที่ต้นไม้เริ่มโต ผลิดอก ออกผล เมื่อเปรียบเทียบกับการเรียนไวโอลิน เสมือนการรดน้ำพรวนดิน ท่านกำลังสอนให้ศิษย์รู้จักว่า ฝีมือของศิษย์จะมีการพัฒนาขึ้นหากมีความขยัน ความใส่ใจในการเรียนและการฝึกซ้อม (อ้อมพร โฆวินทะ, สัมภาษณ์, 18 มีนาคม 2556) ดังเช่นที่ต้นไม้ได้รับการดูแลที่ดี ย่อมสามารถเติบโตขึ้นได้อย่างสวยงาม แต่ต้องคำนึงว่าควรรดน้ำมากหรือน้อย มีวัชพืชประเภทใดต้องกำจัดให้ถูกวิธี ดอกและผลของต้นไม้ก็จะเจริญงอกงาม เช่นเดียวกันกับ น้ำและปุ๋ย คือความความขยันหมั่นเพียรในการเรียนและฝึกซ้อมดนตรี ส่วนวัชพืชคือปัญหาที่ศิษย์แต่ละคนต้องแก้ไข ดังนั้น หากมีทั้งความขยันความ ตั้งใจ และสามารถหาสาเหตุของปัญหาได้ ย่อมทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของตนได้เองได้อย่างแน่นอน

วิธีการสอนของท่านอีกสิ่งหนึ่ง คือ **การใช้ขั้นตอนลัด** ในการฝึกฝนสิ่งใดสิ่งหนึ่ง วิธีการนี้ทำให้ศิษย์สามารถฝึกฝนทักษะของตนให้ชำนาญขึ้น โดยไม่ต้องอาศัยประสบการณ์ในการฝึกปฏิบัติจริง เช่น หากต้องแสดงดนตรี ไม่จำเป็นต้องขึ้นคอนเสิร์ตบ่อยเพื่อให้ได้ประสบการณ์เพียงเท่านั้น แต่ท่านให้ใช้ขั้นตอนลัดในการฝึกฝนแทน และทำให้ศิษย์เกิดความเข้าใจก่อนลงปฏิบัติจริง สอดคล้องกับศิษย์ที่ได้ยืนยันการฝึกฝนด้วยขั้นตอนลัดนี้สามารถเห็นผลได้จริง โดยเฉพาะในเรื่องการควบคุมอารมณ์ ความรู้สึกของตน เช่น สามารถควบคุมความตื่นเต้นในการฝึกซ้อมหรือเล่นดนตรีได้โดยง่าย นิทานเซ็นเรื่องนี้สอนแง่คิดที่ว่า คนทุกคนมีสิ่งที่ตนเองสามารถปฏิบัติได้อยู่แล้ว และการฝึกฝนคือต้องคิดว่าตนเองสามารถปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นได้ สามารถเป็นได้ในสิ่งที่ตนต้องการ ท่านได้ยกตัวอย่างนิทานเซ็นเรื่องนักซูโม่ โดยให้ผู้ที่เป็นนักซูโม่เปรียบเทียบตนเองเป็นดั่งคลื่นลูกใหญ่ที่กวาดต้อนทุกสิ่งที่ตนกำลังเผชิญหน้าให้พังราบ โดยที่ไม่ต้องทำลายทุกสิ่งตรงหน้าให้พังหรือเสียหายไปจริง สอดคล้องกับที่สิทธิชัยเพ็งเจริญ (สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2556) ได้ยกตัวอย่างเรื่องที่ท่านเล่านิทานเซ็นเรื่องนักซูโม่เช่นกันว่า มีนักซูโม่ ชาวญี่ปุ่นที่มีเทคนิคและฝีมือในการเล่นซูโม่ยอดเยี่ยม ทุกคนต่างรู้ว่านักซูโม่ผู้นี้คืออันดับหนึ่ง แต่ทุกครั้งที่ขึ้นเวทีกลับพ่ายแพ้ทุกครั้ง เมื่อนักซูโม่คนนี้ไปปรึกษาพระเซ็น พระได้บอกให้นักซูโม่ผู้นี้นั่งสมาธิและนึกถึงตนเองเป็นเสมือนคลื่นลูกใหญ่ที่ถาโถมเข้าสู่เกาะญี่ปุ่นในทุกครั้ง ในที่สุดเมื่อ

นักซูโม่ผู้นี้กลับไปลงแข่งอีกครั้ง กลับไม่เคยพ่ายแพ้ให้กับคู่ต่อสู้อีกเลย (สิทธิชัยเพ็งเจริญ, สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2556) ดังคำกล่าวของท่านที่ได้เล่านิทานให้ศิษย์ฟังว่า

"...นักมวยปล้ำคนหนึ่ง เขาเก่งมาก เขาเก่งนอกเวที แต่เวลาขึ้นไปบนเวทีเขาปอด แม่แต่คู่ต่อสู้ซึ่งไม่เก่งเท่าไร เขายังแพ้เลย พยายามฟิตกล้ามให้ตัวใหญ่ กล้ามปึ๊ก นั่นคือ approach ด้วยกายภาพ ไม่สำเร็จ ไปหาหลวงตา บอกเดี๋ยวคืนนี้มาหาหลวงตา นั่งสมาธิ เซ็น ก็คือฌาน เห็นตัวเองเป็นคลื่นลูกใหญ่ เธอเป็นคลื่นอย่างเดียว ไม่ต้องคิดอะไรมาก คือคิดเห็นตัวเองเป็นคลื่นพัดออกไป เจออะไรพังทลายหมด นายคนนี้ก็นั่ง เป็นคลื่นยักษ์เลยนะ คืนนั้นเขานั่ง เขากลายเป็นคลื่น พอจะขึ้นเวที หลวงตาบอกต่อไปนี้เธอต้องมีชื่อว่านายคลื่นลูกใหญ่ พอขึ้นเวทีก็เอาคลื่นตัวนี้เข้าไปหาคู่ต่อสู้ ตั้งแต่นั้นไม่เคยแพ้ใครเลย ใช้ในอะไรก็ได้ฮะ ในชีวิตประจำวันก็ได้..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 10 เมษายน 2556)

(3) ทางด้านภาษา

สำหรับการสอนจากการที่ท่านมีความรู้ทางด้านภาษามากถึง 7 ภาษา ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่ท่านมีโอกาสได้ไปศึกษายังต่างประเทศ โดยเฉพาะการเรียนที่ต้องติดตามครูของท่านที่ชื่อ แม็กซิม จาคอบเซ่น (Maxim Jacobsen) เดินทางไปในหลายประเทศ หลายวัฒนธรรม ทำให้ท่านมีพื้นฐานในการใช้ภาษาได้หลากหลาย ประกอบกับท่านเป็นคนใฝ่รู้ จึงได้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองอีกในหลาย ๆ ภาษา และสามารถนำความเชี่ยวชาญทางด้านภาษานี้มาใช้ในการสอนดนตรีให้กับศิษย์ด้วย ดังที่ ณัชชา พันธุ์เจริญ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า จากการที่ท่านมีความสามารถในด้านนี้มากเป็นพิเศษ ทำให้ท่านเป็นคนที่เคร่งครัดในเรื่องการใช้ภาษาทุกครั้งที่มีการเรียนการสอน ส่งผลให้ศิษย์ได้ซึมซับเรื่องของการใช้ภาษา โดยเฉพาะภาษาอังกฤษและภาษาไทย นอกจากนั้นท่านยังมีความรู้ในภาษาละติน (Latin) เป็นอย่างดี ทำให้เวลาที่ท่านสอน หากในตำราหรือบทเพลงมีคำศัพท์ทางดนตรีที่เป็นภาษาต่าง ๆ ท่านสามารถอธิบายจากรากศัพท์ของภาษานั้นให้ศิษย์ฟังได้ว่าต้องความหมายที่แท้จริงเป็นอย่างไร ทำให้การเรียนไม่ใช่การท่องจำ แต่ทำให้ศิษย์สามารถเข้าใจความหมายของคำต่าง ๆ ได้อย่างแท้จริง (ณัชชา พันธุ์เจริญ, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2556) แต่สิ่งที่ท่านสอนศิษย์ได้ดี และทำให้ศิษย์เกิดความเข้าใจ ไม่ใช่เพียงมาจากการที่ท่านมีความรู้ในด้านนี้อย่างแท้จริงเท่านั้น แต่ท่านรู้จักนำความรู้เหล่านี้ไปใช้ในการสอน

ได้อย่างถูกวิธี ถึงแม้ไม่ใช่ในเวลาเรียน ท่านก็ยังให้ความสำคัญและเคร่งครัดในเรื่องการใช้ภาษาให้ถูกต้องตามหลัก ทั้งการพูด อ่าน และเขียนอยู่เสมอเช่นกัน

1.4.2.2 แนวทางและวิธีการสอน ซึ่งเกิดจากการคิดร่วมกันระหว่างท่านกับศิษย์

ถึงแม้ว่าการเรียนการสอนที่ดี ย่อมเกิดจากการที่ครูมีความรู้ความสามารถถ่ายทอดความรู้เหล่านั้นให้แก่ศิษย์ได้โดยตรง หรือการที่ครูจัดแผนการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้ศิษย์ได้ปฏิบัติตาม ซึ่งย่อมส่งผลดีต่อเรื่องของระเบียบและกฎเกณฑ์ที่ชัดเจน แต่สำหรับการเรียนการสอนของพันเอกชูชาติ พิทักษากร มักเป็นการเรียนที่ท่านเลือกสอนศิษย์จำนวนไม่มากนัก ทำให้ท่านสามารถคิดหาแนวทางและวิธีการสอนที่เกิดจากการคิดร่วมกันระหว่างท่านกับศิษย์ได้ผลลัพธ์ที่ดีมาก โดยเฉพาะในที่ท่านคิดว่า ศิษย์ควรมีการเสนอความคิดเห็นในการวางแผนการเรียนได้ด้วย ดังที่ท่านได้ให้สัมภาษณ์ว่า ท่านมักเลือกใช้วิธีการพัฒนาร่วมกันกับศิษย์ คือ การหาแนวทางร่วมกัน ไม่ใช่การบังคับให้ศิษย์เดินมาตามทางที่ท่านวางแผนไว้ให้เท่านั้น แต่ท่านต้องการให้ร่วมกันคิดหาแนวทางที่ต้องการเรียนต่อไป หากเลือกปฏิบัติอีกทางหนึ่งที่ไม่ใช่วิธีการของท่านจะเกิดสิ่งใดขึ้น หากศิษย์ต้องการทดลองปฏิบัติท่านก็ยินดีให้ลองปฏิบัติ ซึ่งอาจเป็นผลดีของศิษย์คนนั้นก็เป็นได้ นอกจากนั้นท่านยังกล่าวว่า ท่านยินดีให้ศิษย์ได้ทดลองปฏิบัติวิธีการที่ตนต้องการในแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะหากสิ่งนั้นไม่มีในตำราหรือกฎเกณฑ์ต่าง ๆ (ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2556) อย่างไรก็ตาม สิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นต้องไม่ใช่สิ่งที่ปฏิบัติแล้วเกิดความเสียหายต่อตัวศิษย์ และไม่ทำให้ทักษะปฏิบัติของศิษย์ด้อยศักยภาพลง ท่านใช้จิตวิทยาในการแก้ปัญหา ทำให้ศิษย์รู้สึกว่าตนได้เป็นผู้ที่สามารถแสดงความคิดเห็น ได้มีส่วนร่วมในการเลือกวิถีแนวทางการเรียนของตน ทำให้ศิษย์ยิ่งมีความกระตือรือร้นและภูมิใจว่าได้มีส่วนร่วมในการสอนของท่าน ท่านยังยืนยันคำว่า “นุ่มนวล แต่ว่าได้ผล” ว่าสามารถใช้ได้ผลในทุกกรณี ดังคำกล่าวของท่านที่ว่า

> *“...สอนแบบสร้างสรรค์ (Creative) คือถ้าเด็กอยากทดลองอะไรบางอย่างขึ้นมา ซึ่งนอกเหนือจากตำรา เราก็ช่วยกันฟัง ถ้าดี คุณเอาไว้เลย ถึงแม้ไม่ได้อยู่ในตำรา ตำรานี่เป็นแค่ 70 – 80 เปอร์เซ็นต์เท่านั้นเอง คุณมีความสร้างสรรค์น่ะดีแล้ว ใช้คอร์ดนี้แล้วเพราะดีนี่ ไหนมาช่วยกันจำช่วยกันวิเคราะห์สิ จะทำอย่างไรให้เอาไปใช้ได้กับเพลงอื่น คือให้อิสระเขาพอสมควร กฎเกณฑ์ต้องรู้ แต่ไม่ใช่รู้เพียงเท่านั้น ที่อยู่เหนือกฎเกณฑ์ยังมีอีกตั้งเยอะ...อีกอย่างเวลาที่ผมสอน ผมคิดว่าเราช่วยกันแก้ปัญหา*

อย่างเช่นสอนการสอดทำนอง (Counterpoint) อย่างนี้ มันติดอะไรก็ช่วยกันแก้ปัญหา "ถ้าผมจะคิดอย่างนี้ คุณจะเห็นว่าอย่างไร" ผมก็แกล้งทำเป็นคิดผิด ๆ ไป เด็กเขาก็จะตอบว่า "เอ๊ ไม่น่าใช่นะอาจารย์" ผมจะแกล้งทำเป็นถามว่า "เหรอ ทำไมล่ะ?" เขาก็อธิบายต้องอย่างนี้ ๆ ผมก็เลยตอบไปว่า "เออ ใช่เนอะ ดีกว่าอีก" เพราะฉะนั้นมันเป็นจิตวิทยา โดยที่เขาไม่รู้หรอกว่าเรากำลังคิดอะไร แต่พอจบแล้วเขารู้ว่าอาจารย์แกล้ง ว่ามือขนาดอาจารย์แล้วแค่นี้ไม่รู้ได้อย่างไร แต่ ณ ตอนนั้นเขาก็ภูมิใจ พอมารู้ทีหลังก็จบไปแล้ว เขาก็ภูมิใจไปแล้ว ผมจึงชอบใช้วิธี "นุ่มนวล แต่ว่าได้ผล..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 11 มกราคม 2556)

"...ในการสอนแต่ละครั้ง ถึงแม้เราอาจจะคิดว่าวิธีการของเขาไม่น่าดีหรอก แต่เราก็แค่รู้ไว้ก่อน แต่ต้องให้เขาลองดู ซึ่งพอเขาไปไม่ได้ เราก็จะมีวิธีแก้ปัญหา (Solution) ไว้ ซึ่งจริง ๆ อาจจะมีช่องอยู่นิดเดียว แต่เราจะไม่บอกว่า ต้อง! ต้อง! เราจะแค่บอกว่านี่ทางเดินเป็นอย่างนี้นะ เช่น มีหลายคนที่เล่นไวโอลิน ซึ่งโน้ตจะมีเขียนนิ้วไว้ให้ (Fingering) ซึ่งบางทีนิ้วมันก็ยาก ศิษย์จะบอกว่าทำไมไม่ใช่นิ้วนี้ให้มันง่าย ๆ ล่ะ ผมก็จะมีบอกไว้ในโน้ตเพลง (Score) เลย เช่นว่าถ้าในนั้นเขียนว่าเศร้าโศก (Sadly) ซึ่งแบบเศร้าโศก (Sadly) ถ้าใช้นิ้วง่าย ๆ สำหรับไวโอลินเขาเรียกว่าตำแหน่ง (Position) ต่ำ ๆ จะกลายเป็นจะได้เสียงที่ใส แต่ถ้าเล่นในตำแหน่ง (Position) สูง ๆ เสียงถึงจะทึบ และทึมมากเลย บรรยากาศจะห้าว มืด ทั้ง ๆ ที่เสียง (Pitch) เดียวกันนี่แหละ แต่เสียงจะมืดมากเลย แล้วก็ให้คุณลองทำดูสิ ซึ่งพอลองทำ เสียงมันก็จะมืดจริง ๆ..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 6 มีนาคม 2556)

สอดคล้องกับศิษย์คนหนึ่งที่ได้พูดถึงท่านในเรื่องที่ให้ศิษย์มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา และหาทางออกให้การเรียนของตน โดยยกตัวอย่างในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงระบบนิ้วต่าง ๆ พาคร อุดมทรัพย์ ได้เล่าว่า

"...บางอย่างเรารู้สึกว่ามันอาจจะเป็นความคิดของเราที่ว่ามันไม่ใช่แบบนี้นะ ไม่น่าจะเป็นอย่างนี้หรือเราเล่นไม่ถนัด ขออาจารย์เปลี่ยนได้ไหม อาจารย์ก็จะถาม

เหตุผลว่าทำไม ถ้าเหตุผลยอมรับได้ อาจารย์ก็โอเค นี่คือความใจกว้างด้วย แต่อาจารย์บางคนไม่ได้นะ คุณเรียนกับผม คุณก็ต้องทำแบบนี้ ถ้าคุณไม่ทำแบบนี้ คุณก็ไปเรียนกับคนอื่น แบบนี้ก็มี แต่อาจารย์ชูชาติจะขึ้นอยู่กับเหตุผล ถ้าเหตุผลไปในทิศทางเดียวกัน อาจารย์เขายอมรับ ก็โอเค มันก็ทำให้เราได้รับถ่ายทอดมาว่ามันสามารถปรับเปลี่ยนได้ไปตามกาลเวลานะ ซึ่งเขาได้รู้สึกว่ามันเป็นสิ่งที่ทำให้ศิษย์รู้สึกมีความกล้าที่จะคิด กล้าที่จะแสดงออก ส่งผลที่ดีต่อการเรียนเป็นอย่างมากสำหรับความรู้สึกของศิษย์... "

(พาคร อุดมทรัพย์, **สัมภาษณ์,** 14 มีนาคม 2556)

นอกจากนั้น ท่านได้ทิ้งท้ายไว้ว่า "การเป็นครู ต้องอ่านมาก ฟังมาก เล่นมาก" (ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2556) แต่ท่านได้กล่าวต่อว่า การอ่านมาก ฟังมาก และเล่นมาก ท่านกล่าวว่า ทั้งหมดนี้ปฏิบัติได้ยากมาก แต่สามารถปฏิบัติได้ เมื่อท่านปฏิบัติได้ย่อมมีครูอีกหลายคนปฏิบัติได้เช่นกัน แต่ต้องค่อย ๆ ปฏิบัติไปเรื่อย ๆ และหลักการสอนสำคัญที่ท่านยึดถืออีกประการหนึ่ง คือ ผู้ที่เป็นครูต้องสอนศิษย์ด้วยความรู้ที่แท้จริง และสอนศิษย์จนกระทั่งศิษย์เก่งกว่าครู (ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2556) สอดคล้องกับที่ศิษย์ได้กล่าวถึงท่านว่า **ท่านเป็นศิลปินที่มีหัวใจเป็นครู** และศิษย์คนนี้ได้ตั้งใจดำเนินรอยตามวิธีการสอนและความเป็นครูของท่าน ในเรื่องของการเป็นครูที่ดี สอนให้ศิษย์เก่งกว่าตนให้ได้ ความว่า

*"...อาจารย์เคยพูดว่า **อาจารย์เป็นศิลปินที่มีหัวใจเป็น**ครู ผมชอบคำนี้ที่อาจารย์แกบอกมา ผมอยากสืบทอดตรงนี้ เพราะใจผม คืออยากเล่นดนตรี แต่อีกใจก็คืออยากสอนให้ได้แบบอาจารย์ด้วย สามารถส่งต่อให้กับคนรุ่นต่อ ๆ ไปเล่นให้เก่งกว่าผมให้ได้ ไม่ใช่แค่เล่นได้เท่ากัน ให้เก่งกว่าไปเลย... "*

(อัจยุติ สังข์เกษม, **สัมภาษณ์,** 1 มีนาคม 2556)

1.4.3 การสอนโดยใช้ปัจจัยในการควบคุมและปรับพฤติกรรมของศิษย์

1.4.3.1. การใช้ปัจจัยบวกในการปรับพฤติกรรมของศิษย์

1) การให้ความเชื่อมั่น และกำลังใจ

การให้ความเชื่อมั่นและให้กำลังใจด้วยคำพูด ท่าทาง หรือการแสดงท่าทีถึงความไว้ใจในตัวศิษย์ที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้แสดงออกต่อศิษย์ ให้ศิษย์ทุกคนให้สัมภาษณ์ตรงกันว่าทำให้ศิษย์เชื่อมั่นในความสามารถของตนเองเพิ่มมากขึ้น และพร้อมที่จะแสดงศักยภาพของตนให้ท่านได้ภาคภูมิใจ สมกับที่ท่านได้ไว้วางใจ หากพิจารณาหลักการที่ท่านได้ปฏิบัติมานี้ สอดคล้องกับการสร้างแรงจูงใจที่เกิดจากอิทธิพลภายนอก (Extrinsic Motivation) ให้กับศิษย์ เช่น คำชมต่าง ๆ การให้กำลังใจหรือแม้แต่ของรางวัล (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2554) สำหรับกรณีของท่านที่ได้ปฏิบัติเช่นนี้กับศิษย์ไม่ใช่เพียงต้องการให้ศิษย์ได้รับรางวัล หรือได้รับกำลังใจเท่านั้น แต่ท่านต้องการให้ศิษย์แสดงศักยภาพของตนได้อย่างเต็มที่ และเมื่อศิษย์สามารถพัฒนาตนเองจนถึงระดับหนึ่งแล้ว ความรู้สึกดีที่ได้รับจากการประสบความสำเร็จย่อมเพิ่มขึ้นในทุกครั้ง ส่งผลให้มีการพัฒนาตนด้วยแรงผลักดันภายในตนเอง ทำให้เกิดเป็นแรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) หมายถึง แรงจูงใจที่มาจากภายในตัวบุคคล เป็นแรงขับที่ทำให้บุคคลนั้นแสดงพฤติกรรมโดยไม่หวังรางวัล หรือแรงเสริมจากภายนอก เพียงแต่ต้องการพัฒนาศักยภาพ (Competence) ของตนเองให้มีความก้าวหน้าขึ้นอย่างมาก และท้ายที่สุดแล้วศิษย์จึงสามารถสร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motivation) ซึ่งเป็นแรงจูงใจที่เป็นแรงขับให้บุคคลพยายามประกอบพฤติกรรมที่ทำให้ประสบสัมฤทธิผลตามมาตราฐานความเป็นเลิศ (Standard of Excellence) ที่ตนเองตั้งไว้ โดยไม่ปฏิบัติเพื่อหวังรางวัล แต่ปฏิบัติเพื่อต้องการประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตนเองตั้งเป้าหมายไว้ (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2554) อีกสิ่งหนึ่งที่ทำให้วิเคราะห์ได้ว่า ท่านเป็นครูที่มีแต่กำลังใจให้ศิษย์ หวังดีต่อศิษย์ และปฏิบัติทุกวิถีทางให้ศิษย์สามารถดึงศักยภาพของตนเองมาใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคม ดังคำกล่าวที่ว่า

> *"...ครูคือผู้ให้ คือผู้ประสิทธิ์วิชา ไม่ใช่ทำให้เขาหมดกำลังใจ ห้ามไปเทียบกับคนนั้นคนนี้เลย เราต้องให้กำลังใจเขา แต่ไม่ใช่ศิษย์เล่นไม่ดี แล้วบอกดี อันนี้ไม่ใช่นะ มันต้องตรง ๆ บอกที่เธอเล่นนี่ยังไม่ดี และไม่ดีเพราะอะไร...ผมว่าในโลกนี้ผมเป็นคนที่ไม่เก่งที่สุด ในแง่เทคนิคเนี่ย เพราะฉะนั้นผมจะไม่เคยเจอใคร หรือไม่เคยเจอศิษย์ที่ไม่เก่งเหมือนอย่างผมเลย มีแต่เก่งกว่าทั้งนั้นเลย ผมก็เลยเบาใจ เขาดีกว่าตั้งเยอะ แต่ถ้าขี้เกียจนี่ทนไม่ได้ {หัวเราะ}..."*
>
> (ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 6 มีนาคม 2556)

จากคำกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่า นอกจากพันเอกชูชาติ พิทักษากร ให้คำชื่นชมและให้กำลังใจกับศิษย์แล้ว ท่านยังพร้อมแสดงตนว่าท่านไม่ได้เป็นบุคคลที่มีความสามารถตั้งแต่เริ่มต้น แต่เกิดจากความเพียรพยายามของท่านทำให้สามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้ ทำให้ศิษย์มีกำลังใจในการตั้งใจพัฒนาตนเอง ท่านยังได้แนะนำถึงสิ่งที่ครูไม่ควรปฏิบัติ เช่น การทำให้ศิษย์เสียกำลังใจจากคำพูดของครู รวมถึงการเปรียบเทียบศิษย์กับบุคคลอื่น ๆ ซึ่งไม่ควรปฏิบัติเป็นอย่างมาก ท่านกล่าวว่า

"...ครูหลาย ๆ คนมักจะเป็นอย่างนี้เท่าที่สังเกตดู พอศิษย์ทำไม่ได้ ครูชักโมโห แล้วก็มีการพูดแบบไม่ให้กำลังใจ เคยมีศิษย์คนอื่นมาเล่าให้ผมฟัง เรียกว่ามาบ่น ครูเขาเป็นอย่างนี้ ๆ แต่ผมไม่ได้แสดงความเห็น เพราะว่าโดยมารยาทแล้ว ผมก็จะนิ่งไว้ ศิษย์เล่าว่าถ้าหนูทำไม่ได้ อาจารย์เขาจะบอกว่า "แค่นี้ทำไม่ได้ มันยากอะไรเหรอ ทำไมคนนั้นยังทำได้เลย" แล้วเด็กเขาเสียใจตรงนี้มากเลย นี่คือครูล้มเหลว แต่ศิษย์ไม่ได้ล้มเหลวนะ เพราะศิษย์ก็ต้องทำให้ได้อยู่ดี มิเช่นนั้นจะมาเรียนทำไม เพราะศิษย์ทำไม่ได้ถึงมาเรียน แต่เราทำให้เขาหมดกำลังใจ เรานี่แหละในฐานะเป็นครู ล้มเหลวแน่นอน..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 6 มีนาคม 2556)

นอกจากนั้นยังมีศิษย์อีกหลายคนให้สัมภาษณ์ถึงกรณีที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร มักใช้คำพูดหรือการกระทำที่ทำให้ศิษย์รู้สึกว่า ท่านเป็นครูที่สร้างทั้งวิชาความรู้ และเป็นผู้ที่สร้างกำลังใจสำคัญให้แก่ศิษย์ ตัวอย่างเช่น

"...อาจารย์เลือกเพลงเสร็จ แจกโน้ตเสร็จ บาคเวลาที่เขียนเพลงไม่ปราณีกับคนเสียงต่ำเลย คือเล่นเหมือนคนเสียงสูงเลย ผมก็ไปปรึกษาอาจารย์ ถ้าเล่นเพลงนี้มันจะไหวเหรอครับอาจารย์ อาจารย์บอกไหว ถ้าเกิดซ้อม ผมเชื่อว่าไหวแน่นอน คุณเชื่อผมสิ คืออาจารย์เป็น professional ผมเป็นเด็ก ถ้าอาจารย์บอกไหว ผมไม่มีอะไรไปเถียงเลย ผมลุยแหลกเลย..."

(วชิรวิชญ์ ปัญญาลักษณ์, **สัมภาษณ์,** 13 มีนาคม 2556)

"...อาจารย์จะพูดให้แรงบันดาลใจเหมือนที่เขาเรียกว่า มโนธรรม พอเราได้แรงบันดาลใจปุ๊บ ผมก็กลับมาทำให้มันเป็นเรื่องราว หมายความว่าเรื่องราวที่เป็นจริงจัง อาจารย์ให้แรงบันดาลใจให้ผมหายเครียดหายตื่นเต้น อาจารย์ให้หลักการผมมาทำอย่างไรให้ผมมั่นใจในตนเอง วิธีการฝึกลมหายใจต่าง ๆ..."

(สราวุฒิ ผลาชีวะ, **สัมภาษณ์,** 22 กุมภาพันธ์ 2556)

"...มีอีกอารมณ์ก็คือเวลาเล่นอยู่ที่มหาวิทยาลัย คือผมเห็นเด็กคนอื่นเก่งกว่า ก็ไปปรึกษาอาจารย์ว่าผมเรียนเป็นอย่างไรบ้างช่วงมหาวิทยาลัย ผมทำได้ดีหรือเปล่า เพราะคนอื่นเล่นคอนแชร์โต้ (Concerto) บทใหญ่ ๆ ได้ อาจารย์ก็บอกว่างั้นคุณลองยืนกลับหลังหัน แล้วมองวันที่เรามาเรียนกันวันแรก แล้วตั้งแต่วันแรกจนถึงทุกวันนี้คุณเดินมาไกลขนาดไหน อาจารย์บอกผมว่าอย่ามองคนอื่นมาก ให้มองตัวเองเยอะ ๆ แล้วก็มองหันหลังไปหาอดีตของตัวเอง มันดีกว่าที่จะหันไปมองอนาคตของคนอื่น ซึ่งเป็นพลังอันยิ่งใหญ่ที่ผมไม่ลืมจนถึงทุกวันนี้ คือยังซ้อมยังเล่นอยู่ เราเดินมาเรื่อย ๆ เราไม่รู้ตัวด้วยซ้ำ เราเดินช้าก็จริง แต่เราก็เดินของเราเรื่อย ๆ..."

(สราวุฒิ ผลาชีวะ, **สัมภาษณ์,** 22 กุมภาพันธ์ 2556)

"...อาจารย์ให้แรงบันดาลใจทุกครั้งเวลาไปเรียน ผมเป็นคนไม่ค่อยมีความมั่นใจ ทุกครั้งที่ต้องสอบหรือว่าเล่นคอนเสิร์ตหรือเล่นเดี่ยว ผมก็มักจะพูด ไม่ไหวแน่ เอาคนอื่นแทนไหมครับ คือผมรู้ว่าผมเล่นได้ แต่วินาทีนั้นอะไรก็เกิดขึ้นได้ หรือบางครั้งสั่น อาจารย์จะพูดว่า "ผมยังคุณเชื่อเลย ทำไมคุณไม่เชื่อตัวเอง" แค่นี้ก็รู้แล้วนี่คือตัวอย่างง่าย ๆ อาจารย์เชื่อในตัวผม แต่ผมกลับไม่เชื่อในตัวเอง กลับบ้านมานอนคิดแล้วก็กลับไปเริ่มใหม่ ถ้าอาจารย์ยังเชื่อ..."

(สราวุฒิ ผลาชีวะ, **สัมภาษณ์,** 22 กุมภาพันธ์ 2556)

"...ส่วนใหญ่จะเป็นการให้กำลังใจมากกว่า จะไม่ได้พูดถึงเป้าหมายโดยตรง เวลาทำไม่ได้ คือมันจะมีมาตลอดค่ะ มันทำให้เราเชื่อมั่นในตัวเอง คือเหมือนจะเป็นคำพูดอะไรเล็กๆ น้อยๆ กระตุ้นให้นักเรียนรู้สึกดี..."

(จิตศมน ฉัตราคม, **สัมภาษณ์,** 18 กุมภาพันธ์ 2556)

คำพูดเหล่านี้ของศิษย์ แสดงให้เห็นว่า การให้กำลังใจของครูส่งผลต่อกำลังใจของศิษย์อย่างมาก การกระทำและคำพูดของครูล้วนมีผลต่อศิษย์ ซึ่งส่งผลมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับปัจจัยอีกหลายประการ แต่สิ่งสำคัญคือ ครูควรเป็นผู้ที่สร้างกำลังใจให้แก่ศิษย์ โดยเฉพาะเมื่อศิษย์ไม่สามารถผ่านอุปสรรคในการเรียน การฝึกซ้อม หรือการแสดงดนตรีได้ด้วยตนเอง

2) การทำให้รู้สึกถึงความพิเศษของสิ่งที่เรียน

จากการที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้นำความรู้ ความสามารถในศาสตร์ต่าง ๆ มาใช้ร่วมกับการสอนดนตรี ทำให้ท่านมีเทคนิคที่ศิษย์ยังไม่เคยได้เรียนรู้มาก่อน และท่านเป็นผู้ที่มีจิตวิทยาในการสอนค่อนข้างสูง ทำให้ท่านมีวิธีการสอนที่มีความแปลกใหม่ และสร้างสรรค์ตลอดเวลา โดยเฉพาะในเรื่องของการใช้คำพูดต่าง ๆ กับศิษย์ เช่น เทคนิคที่ท่านกำลังสอนอยู่ คือ เคล็ดลับวิชาที่ไม่เคยสอนให้ผู้ใดมาก่อน มีเพียงท่านกับศิษย์เท่านั้นที่รู้เทคนิคนี้ ทำให้ผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดรู้สึกว่าตนมีคุณค่า มีความสามารถ ทำให้ท่านเลือกสอนเทคนิคนี้ให้ ทำให้ศิษย์ที่ได้รับเคล็ดลับต่าง ๆ เหล่านี้ให้ความสนใจทั้งต่อการเรียนและการฝึกซ้อม จากคำสัมภาษณ์ของศิษย์ได้กล่าวถึงประเด็นนี้ ตัวอย่างเช่น

"...ท่านจะใช้คำว่าเคล็ดลับตลอดเวลา มีกลวิธีเล็ก ๆ น้อย ๆ ซึ่งหลายคนจะไม่เคยเจอแบบนี้มาก่อน เทคนิคเล็ก ๆ น้อย ๆ แต่ท่านใช้วิธีดึงความสนใจ ใช้คำว่าเคล็ดลับ แต่ก็ไม่ได้หวง เป็นวิธีทำวิธีคิดที่คนอื่นอาจไม่ได้ทำหรือมองข้าม พอใช้คำว่า ***เคล็ดลับ*** *แกก็บอกว่าไปบอกพร่ำเพรื่อมันไม่มีความหมาย..."*

(สิทธิชัย เพ็งเจริญ, **สัมภาษณ์**, 20 มีนาคม 2556)

"...แบบฝึกหัดที่อาจารย์คิด ทำให้เรารู้สึกว่าเรากำลังเรียนสิ่งที่พิเศษอยู่ เรารู้สึกว่าสิ่งที่เรากำลังฝึกซ้อมอยู่มันเป็นสิ่งที่พิเศษที่ไม่มีใครคนอื่นรู้ ซึ่งจริง ๆ ลูกศิษย์อาจารย์ทุกคนก็อาจจะรู้กันหมดแหละ {หัวเราะ} อย่างน้อยก็คนอื่นไม่รู้ แต่ว่าลูกศิษย์อาจารย์รู้ คราวนี้เรากลับมาบ้านก็ซ้อมใหญ่เลย เพราะเรารู้สึกว่ามันเป็นเทคนิคพิเศษ เราก็เลยจำได้ง่ายเป็นพิเศษ แล้วก็มันจะติดตัวมา มันเป็นเวลานานนะ ของผมเป็น 20 ปี สิ่งที่อาจารย์สอนก็ยังอยู่ในสมองอยู่เลยในหลาย ๆ เรื่อง..."

(ศิริพงษ์ ทิพย์ทัญ, **สัมภาษณ์**, 18 มีนาคม 2556)

"...อีกอย่างหนึ่ง คืออาจารย์เขาจะมีแบบเคล็ดลับ จะมีรหัส (Code) ลับ สมมุติแบบฝึกหัดที่เขาให้ทำเพื่อไวโอลิน อาจารย์จะมีชื่อแบบฝึกหัด เช่น สลัดเข็มพิษ อะไรอย่างนี้ ซึ่งจริง ๆ แล้วมันทำให้เด็กจำได้ง่าย การมีชื่อเฉพาะของแบบฝึกหัด เขาก็จะไม่งง แล้วอาจารย์เขาจะบอกว่าอย่าไปบอกลูกศิษย์คนอื่นนะว่าได้เรียนอันนี้ไปแล้ว เราก็ดีใจ เพราะว่าพี่คนนั้นยังไม่ได้เรียน แต่เราได้เรียน {หัวเราะ} เพราะว่ามันเป็นอะไรที่เรารู้สึกว่ามันมีค่า ความรู้เหล่านี้ สิ่งที่อาจารย์ให้มันมีคุณค่า ก็ยังจำได้ตั้งแต่อายุ 13 ว่าอาจารย์สอนว่าอย่างไร..."

(อ้อมพร โฆวินทะ, **สัมภาษณ์**, 18 มีนาคม 2556)

สังเกตได้ว่า นอกจากเคล็ดลับเหล่านี้สามารถช่วยให้ศิษย์มีความสนใจ และมีความกระตือรือร้นเพิ่มขึ้นในการเรียนและการฝึกซ้อมดนตรีแล้ว สิ่งที่เป็นผลพลอยได้ที่สำคัญกว่า คือ การทำให้ศิษย์สามารถจดจำเทคนิคและวิธีการต่าง ๆ ที่ท่านสอนได้ง่ายและยาวนานขึ้น

3) การสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียน

นอกจากพันเอกชูชาติ พิทักษากร จะมีความรู้ ความสามารถที่ได้เรียนรู้มาพร้อมถ่ายทอดให้กับศิษย์แล้ว วิธีการสอนของท่านไม่ใช่เพียงการนำความรู้ตามตำรา หรือเน้นการสอนเทคนิคขั้นสูงที่กลับสร้างความเบื่อหน่ายให้กับศิษย์ แต่ท่านมีวิธีการสอนในรูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่ทำให้รู้สึกเบื่อในการเรียน จากรายละเอียดที่ได้กล่าวข้างต้นในประเด็นเรื่องรูปแบบการสอนด้วยเทคนิคต่าง ๆ เช่น การสาธิต โดยท่านเป็นผู้สาธิตและให้ผู้เรียนเป็นผู้สาธิต ช่วยทำให้ห้องเรียนไม่เกิดความเบื่อหน่ายได้แล้ว ท่านยังมีเทคนิคในการสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของศิษย์จากการสังเกตบรรยากาศในการสอนตลอดเวลา หากการสอนในครั้งนั้นมีความเครียดหรือกดดันจากเนื้อหาที่เรียน ท่านสามารถปรับเปลี่ยนวิธีการสอนของท่านได้ในทันที จากคำกล่าวของศิษย์ที่แสดงให้เห็นถึงวิธีการสอนที่ไม่สร้างความเบื่อหน่ายต่อการเรียน โดยท่านไม่ต้องเปลี่ยนให้ตนเองเป็นเช่นตัวตลก แต่ท่านใช้การเปลี่ยนแปลงวิธีการสอน วิธีการการพูด ทั้งน้ำเสียงและท่าทาง ทำให้บรรยากาศของห้องเรียนเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้นตลอดทั้งชั่วโมง ศิษย์ได้กล่าวถึงท่านในประเด็นเหล่านี้ว่า

"...เวลาที่อาจารย์สอนเราจะสนุก ตอนอาจารย์สอนวิชา Aural Training พอสักพักแกเริ่มรู้สึกว่าเด็กเบื่อแล้ว แกก็จะคุยเล่น ก็ตลกเฮฮา อาจารย์แกเป็นคนมีมุข ผมจำไม่ค่อยได้ละเอียดนะ มันทำให้บรรยากาศสนุก เฮฮา เพราะฉะนั้นสังเกตตอนที่เรียนครุศาสตร์ ห้องเรียน (Course) ของอาจารย์ชูชาติ นักเรียนจะนั่งเต็ม ไม่ค่อยมีใครโดดหรอก อย่าง Orchestration สมมุติว่า 15 คนไม่ค่อยมีคนโดดหรอก น้อยมากเลย ทุกคนจะนั่งเต็ม และมีมาก่อนเวลาด้วยแล้วเราก็จะนั่งคุยกันก่อน พออาจารย์มาถึงเด็กก็มานั่งกันเต็มเรียบร้อยแล้ว ก็เป็นบรรยากาศที่สนุกนะ..."

(ณรงค์ฤทธิ์ ธรรมบุตร, **สัมภาษณ์**, 21 มีนาคม 2556)

"...ผมว่ามันสนุกด้วยตัวเนื้อหาด้วย ไม่ใช่สนุกแบบทอล์คโชว์ พูดอะไรตลก ๆ แค่นั้น แต่อาจารย์มีเกร็ดเกี่ยวกับเนื้อหาที่สอนอยู่ หรือมีวิธีการสอนที่ทำให้เรายังคงอยู่กับมันได้..."

(ณรงค์ฤทธิ์ ธรรมบุตร, **สัมภาษณ์**, 21 มีนาคม 2556)

"...บางทีก็จะพยายามให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างเพื่อนในชั้นเรียนด้วย แล้วก็สร้างบรรยากาศการเรียนที่มันสนุกสนาน บางทีพอเราเริ่มตึงเครียด อาจารย์ก็จะเล่นเพลงให้ฟัง สนุกสนาน แล้วก็เพลิดเพลิน อาจารย์จะเล่นแบบสนุกสนานมาก ป๊อบ แจ๊ส อิมโพรไวซ์ (Improvise) ..."

(วิทยา ไล้ทอง, **สัมภาษณ์**, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

"...อาจารย์กันเองมาก คือเด็กใหม่เข้าไปก็จะแบบต้องกลัว แต่อาจารย์ก็ทำให้บรรยากาศการเรียนมันสนุก อาจารย์จะมีปล่อยมุขบ้าง ปล่อยมุขขำๆ อะไรนิดหน่อย มีดนตรี แต่ก็ไม่ได้มุขอะไรมากมาย ไม่ใช่มุขแบบคาเฟ่..."

(จิตศมน ฉัตราคม, **สัมภาษณ์**, 18 กุมภาพันธ์ 2556)

1.4.3.2 การใช้ปัจจัยลบในการปรับพฤติกรรมของศิษย์

ก่อนที่ครูจะใช้ปัจจัยลบในการปรับพฤติกรรมของศิษย์ ครูควรพิจารณาว่าพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของศิษย์แต่ละคนควรแก้ด้วยการทำโทษหรือไม่ เพราะการทำโทษมักส่งผลที่

ไม่พึงปรารถนาทางด้านจิตใจของศิษย์ และมักเป็นเหตุให้ศิษย์มีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อครูและการเรียน ครูควรเลือกวิธีการทำโทษเป็นแก้ไขปัญหาอันดับสุดท้าย เมื่อใช้เทคนิคอื่นไม่ได้ผลแล้วเท่านั้น นอกจากนั้น ครูควรอธิบายให้ผู้ถูกทำโทษทราบเหตุผลในการถูกทำโทษ และควรหลีกเลี่ยงการทำโทษที่ทำให้เจ็บกายหรือเจ็บใจจนเกินควร ที่สำคัญคือครูไม่ควรทำโทษศิษย์ ในขณะที่ครูไม่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ และไม่ควรทำโทษหลังจากศิษย์ได้แสดงพฤติกรรมไม่ดีเหล่านั้นผ่านไปนานแล้ว (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2554)

จากคำกล่าวข้างต้น เมื่อนำมาพิจารณากับข้อมูลที่ได้รับจากทั้งพันเอกชูชาติ พิทักษากร และจากศิษย์ของท่าน ทำให้วิเคราะห์ได้ว่า ท่านไม่ใช้วิธีการทำโทษศิษย์เกินกว่าสิ่งที่ควรจะเป็นด้วยวิธีการที่เหมาะสม ไม่มากและไม่น้อยจนเกินไป ท่านทำโทษเพื่อควบคุมความประพฤติของศิษย์ในเบื้องต้น แต่หากยังไม่สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ไม่ดีของศิษย์ได้ ท่านก็ยังสามารถควบคุมอารมณ์ของตนเอง ไม่ใช้อารมณ์กับศิษย์เพิ่มเติม และหาทางแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการอื่นต่อไป ดังคำกล่าวของท่านที่ว่า

> *"...ถ้าต้องดุผมก็ดุนะ อย่างถ้าคุมวงอยู่ บางทีผมก็ดุ ดุเพราะว่าเขาทำไม่ได้ เพราะเขาไม่ได้ซ้อมมา ผมจะดุ ถ้าขี้เกียจนี่โดนไล่ออกเลย ก็เฉียด 2 – 3 คน เพราะฉะนั้นถ้าถามว่าผมให้ F ไหม ผมให้ F เพราะดูแล้วขี้เกียจ ไม่ใช่ไม่มีหัวอะไร..."*
>
> (ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 11 มกราคม 2556)

> *"...แต่ถ้าเขาไม่ยอมทำอะไรเลย ผมพยายามแล้วแต่เขาไม่ยอมทำอย่างนี้ ผมก็ไม่รู้จะช่วยอย่างไรแล้ว ลองพิจารณาดู เปลี่ยนอาชีพดีกว่าไหม ลองเรียนอย่างอื่นไหม อะไรต่าง ๆ เหล่านี้ ผมก็จะพูดอย่างนี้ แต่ผมจะพยายามแก้มานานแล้ว...ยิ่งถ้าใครมาเรียนที่บ้าน มาเรียนส่วนตัว ผมจะยิ่งบอกเขาตรง ๆ ว่าคงต้องเลิกสอนแล้ว เพราะเสียเวลาด้วยกันทั้งคู่ คุณก็เสียเวลา และเสียสตางค์ ผมก็เสียเวลา และเสียความรู้สึก ผมจะได้เอาเวลาไปซ้อมของตัวผมเอง แต่ต้องเอาเวลามาสอนคนที่ไม่ซ้อมมา ผมจะพูดตรง ๆ อย่างนี้ พูดขนาดนี้ แรงที่สุดก็คือขนาดนี้ แล้วก็หน้าเฉย ๆ อย่างนี้ ยิ้ม ๆ อย่างนี้แหละ แต่ก็บอกผมก็ขออนุญาตเลิกสอนเถอะนะ...ถ้าเกิดสอนไปแล้วศิษย์ทำไม่ได้นี่ไม่ใช่โกรธ*

นะ แต่จะโกรธแค่ขี้เกียจซ้อมมา ขี้เกียจทำการบ้านมานี่โกรธ {พร้อมกับหัวเราะเล็กๆ} แต่ก็จะเตือนก่อน ถ้าจนสุดแล้วยังไม่เอาไหน ก็แนะนำให้เปลี่ยนอาชีพเสีย... "

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 6 มีนาคม 2556)

พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้ยกตัวอย่างกรณีที่ศิษย์คนหนึ่งได้มาเยี่ยมท่าน และศิษย์ได้เล่าถึงกรณีที่ท่านเคยสอนเรื่องที่ศิษย์ไม่ฝึกซ้อมมา ทั้งที่ท่านไม่ได้ใช้อารมณ์กับศิษย์ แต่กลับทำให้ศิษย์คนนี้เปลี่ยนพฤติกรรมของตนได้อย่างถาวร และตั้งใจฝึกซ้อมตลอดระยะเวลาที่เรียนดนตรี ผู้วิจัยได้ยกตัวอย่างคำพูดที่ท่านได้พูดกับศิษย์ในกรณีต่าง ๆ เมื่อศิษย์เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ตัวอย่างเช่น

"...มีครั้งหนึ่ง ที่ผมพูดแล้วเขาน้ำตาซึมเลย เขากลับไปบ้านแล้วเสียใจ เขารีบซ้อมเลย คือสมมติว่าเขาชื่อน้องเอ ปกติเขาดีมาตลอดนะ แต่วันนั้นเขามาเล่นแล้วไม่ดี ผมรู้แล้วว่าเขาไม่ได้ซ้อม ผมเลยบอกว่า "เอ ถ้าเอเล่นได้แบบนี้ผมก็ไม่มีอะไรทำเลยนะ" ไม่มีอะไรจะทำ ไม่รู้จะสอนอะไร เพราะทำมาได้แค่นี้ เขาบอกกลับบ้านหนูน้ำตาซึมเลย และเขาจะไม่ทำอย่างนี้อีก... "

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 11 มกราคม 2556)

"...ดนตรีไม่ได้เป็นวิชาที่โรยด้วยกลีบกุหลาบ มันหนามทั้งนั้นเลยนะ พูดกะเขาอย่างนี้ หลายคนก็ดีขึ้น แล้วก็ดีขึ้นแค่อาทิตย์หนึ่ง ผมก็จะไปถามอาจารย์คนอื่นว่าเด็กคนนี้เป็นอย่างไร อาจารย์คนนั้นก็จะบอกว่า แย่มากเลยอย่างนั้นอย่างนี้ ผมก็เลยคิดว่าเป็นทุกวิชาเลยงั้นออกไปเถอะ ไม่ใช่เราใจร้าย แต่เขาออกตรงนี้เขายังหาทางเรียนอย่างอื่น ทำอย่างอื่นได้กว่าที่อยู่ ช่วยหาทางให้ด้วย คือเป็นเพื่อนกับเขาด้วย... "

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 11 มกราคม 2556)

"...อาจารย์เขาไม่โมโหแบบเกรี้ยวกราด อาจารย์โมโหนิ่ง ๆ คือที่เพื่อน ๆ โดนมา อย่างบางคนชอบดูดบุหรี่เข้าไปเรียนกับอาจารย์ แบบดูดบุหรี่ก่อน พวกพี่ผู้ชาย พอเข้าไปอาจารย์เขาก็จะมีวิธีพูดนิ่ม ๆ ก็ไม่รู้ว่าอาจารย์พูดว่าอย่างไร แต่พวกพี่ๆ เขาก็ไม่กล้าทำอีก... "

(อ้อมพร โฆวินทะ, **สัมภาษณ์**, 18 มีนาคม 2556)

"...จำได้จนทุกวันนี้ ตอนนั้นสอบที่โรงเรียน ผมยังเป็นเครื่องมือไวโอลินอยู่ ก็กลัวว่าเดี๋ยวจะไม่จบ เดี๋ยวจะไม่ได้ติดยศ ไหนจะต้องเอาเวลามาซ้อมไวโอลิน ไหนจะต้องเรียนอีก พอกลับไปเรียนกับอาจารย์แล้วเล่นไม่ได้ รอบแรกก็ยังไม่ได้ รอบที่ 2 รอบที่ 3 ก็ยังไม่ได้ อาจารย์ก็นั่งมอง แล้วก็ถามว่า "เกิดอะไรขึ้น" แค่นี้ แต่โอ้โห เหมือนมันน่ากลัวมาก เพราะผมไม่เคยเป็นอย่างนั้น ผมก็รู้ละ ผมกราบขอโทษอาจารย์ ช่วงนี้เป็นอย่างไรก็เล่าช่วงชีวิตของผมให้ฟัง อาจารย์ก็โอเค บอกครั้งหน้าอย่าให้มีอีก แค่นี้ แล้วตั้งแต่วันนั้นจนถึงวันนี้ยังไม่เคยมีไม่ซ้อมอีกเลย..."

(สราวุฒิ ผลาชีวะ, **สัมภาษณ์,** 22 กุมภาพันธ์ 2556)

สังเกตได้ว่า สิ่งที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้ปฏิบัติต่อศิษย์นั้น ไม่ต้องอาศัยการลงโทษที่รุนแรง ท่านไม่ใช้อารมณ์กับศิษย์ในการว่ากล่าว แต่การอบรมสั่งสอนของท่านเป็นเพียงการตักเตือนให้ศิษย์ได้นำกลับไปคิด และปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น ซึ่งต้องอาศัยความใส่ใจของตัวศิษย์เองด้วย

1.4.5 การสอนด้วยความทุ่มเท และเอาใจใส่ในการสอน

เมื่อกล่าวถึงเรื่องการสอนด้วยความทุ่มเทและเอาใจใส่ในการสอน พบว่า พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้ทุ่มเทกับการสอนตั้งแต่ท่านกลับมาจากต่างประเทศได้ไม่นาน ท่านเป็นทั้งอาจารย์พิเศษและอาจารย์ประจำของหลายสถาบัน รวมถึงการสอนดนตรีส่วนตัว กล่าวได้ว่า ครึ่งหนึ่งของชีวิตท่านคือการสอนดนตรี ท่านพร้อมสอนศิษย์ในแต่ละรุ่น แต่ละปีให้ประสบความสำเร็จอย่างดีที่สุด พร้อมผลักดันศิษย์จนกว่าจะสามารถปฏิบัติได้ตามที่ครูและตัวศิษย์ตั้งเป้าหมายไว้ โดยไม่คำนึงถึงความเหน็ดเหนื่อยของตนเอง และท่านได้ให้ข้อคิดสำหรับผู้ที่เป็นครูไว้ว่า

"...ถ้าทำไม่ได้เพราะเขาไม่มีความสามารถ ผมจะไม่ดุ เดี๋ยวให้มาซ้อมด้วยกันแล้วกัน ตอนหยุดพักมาอยู่ด้วยกันแล้วผมจะบอกวิธีซ้อมให้ ผมจะยอมเหนื่อยตรงนี้ คนที่ไม่มีหัวแต่ขยัน ผมไม่ให้ F หรอก ผมก็จะพยายามทั้งดึง ทั้งดัน ทั้งช่วยเขาเต็มที่เลย ให้เขาสำเร็จให้ได้..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 11 มกราคม 2556)

"...รักศิษย์นะ คือรักเขา เหมือนว่าเขาทำไม่ได้ แต่เขาก็ทำแล้วก็พยายามแล้ว เราต้องช่วยเขา อย่างนั้นมากกว่า...คิดว่าเรามีความรู้สึกที่ดี ๆ ต่อเขา คือต้องช่วยเขา คิดอย่างนี้มากกว่า เพราะฉะนั้นพอคิดอย่างนี้ก็ไม่ต้องโกรธอะไร ศิษย์ เหมือนลูกเราเลย..."

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 6 มีนาคม 2556)

สอดคล้องกับศิษย์ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ที่ได้กล่าวถึงความทุ่มเทที่ท่านให้แก่ศิษย์ เป็นการปฏิบัติโดยไม่หวังผลตอบแทนในรูปของทรัพย์สินหรือชื่อเสียง หากศิษย์คนใดมีความตั้งใจและทุ่มเทในการเรียนอย่างจริงจัง ถึงแม้ศิษย์คนนั้นไม่ใช่คนเก่ง แต่ท่านจะพยายามช่วยเหลือทุกวิถีทาง ดังคำกล่าวของศิษย์ที่กล่าวว่า **ท่านมีความสามารถในการเข็นครกขึ้นภูเขา** ทำให้ทราบถึงสิ่งที่ท่านได้ทุ่มเทให้กับศิษย์ ดังคำพูดของศิษย์ที่ว่า

"...จะสอนยากสอนเย็นอย่างไรก็ชอบสอน บางทีครูก็คุยกับอาจารย์ว่าอาจารย์ไม่คิดเหรอว่าสังคมมันก็มีเรื่องของอันดับ (Ranking) คือคนนี้สามารถขึ้นอันดับสูงสุด (Top) ได้ แต่กับอีกคนเขาก็อยู่ของเขาแค่นี้ แล้วอาจารย์จะไปทุ่มเทเอาคนนั้นให้ขึ้นไปเท่าคนนี้ ไม่เหนื่อยแย่เหรอ ไม่เสียเวลาเหรอ ซึ่งอาจารย์ทำ อาจารย์ชูชาติจะใช้ความพยายามในการเอาเด็กอีกคนหนึ่งขึ้นไปให้ได้ อาจารย์มีความสามารถเข็นครก..."

(ณัชชา พันธุ์เจริญ, **สัมภาษณ์**, 6 มีนาคม 2556)

อย่างไรก็ตาม สิ่งสำคัญที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้รับคืนกลับมาจากการทุ่มเทและตั้งใจในการสอนทุกครั้ง ทำให้ศิษย์ทุกคนที่ได้เรียนหรือได้ใกล้ชิดท่าน นอกจากจะมีความตั้งใจในการเรียนตั้งใจรับความรู้ที่ท่านตั้งใจสอนแล้ว ยังส่งผลต่อการเรียนที่มีประสิทธิภาพของศิษย์ ส่งผลต่อความประพฤติและการปฏิบัติตัวของศิษย์ให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้น เป็นประโยชน์ต่อตัวศิษย์ ไม่ว่าจะเป็นในด้านการเรียนดนตรี การฝึกซ้อมดนตรี และอีกหลายเรื่อง ตัวอย่างเช่น

"...สิ่งที่เราอยากจะทำ คือว่าเราได้ซ้อมมาจริง ๆ จัง ๆ เราตั้งใจให้เห็นว่ามีศรัทธาต่อท่าน จากประสบการณ์ตัวเอง คือเราอยากจะไปเรียน อยากจะตั้งใจเรียน..."

(โกวิทย์ ขันธศิริ, **สัมภาษณ์**, 11 กุมภาพันธ์ 2556)

"...ทำตามที่อาจารย์แนะนำโดยที่รู้คุณค่าที่ท่านแนะนำ ยกตัวอย่างเช่น คนอยากจะมาเรียน แล้วก็ทำตามที่อาจารย์สั่ง นี่คือความศรัทธา คือหมายความว่าเห็นคุณค่าของอาจารย์นั่นเอง คุณค่าว่าท่านเก่งจริง ท่านรู้จริง ท่านปฏิบัติจริง แล้วท่านก็มีดีจริง แล้วคนที่ไปพบท่านหรือสัมผัสกับท่านก็รู้ว่าเราไปพบแล้วไปเรียนแล้วได้อะไรกลับมา..."

(โกวิทย์ ขันธศิริ, **สัมภาษณ์**, 11 กุมภาพันธ์ 2556)

"...เราต้องพยายามทำให้ดี เพราะว่าอาจารย์ตั้งใจสอน เราเห็น พอเราไปทำเราก็ไม่กล้าออกนอกกรอบ เหมือนเราอยู่ในที่ที่เป็นระเบียบ เราก็ไม่กล้าไปวางของอะไรเกะกะทำอะไรตามใจ เราก็ต้องระมัดระวัง แล้วก็ต้องทำให้ดีที่สุด..."

(วิทยา ไล้ทอง, **สัมภาษณ์**, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

"...ตอนแรกพี่ไปเรียน พี่ไปถึงก่อนเวลา พี่ก็บางทีก็ไปนั่งข้างนอกก่อน นั่งร้านกาแฟ จนถึงเวลาค่อยเดินไปเรียน พออาจารย์รู้ว่ามาถึงก่อนเวลา เข้ามาเลย ไม่เป็นไรเดี๋ยวผมสอนก่อนเวลาก็ได้ แล้วอาจารย์สอนก่อนเวลา อาจารย์ก็สอนไปถึงเวลาที่เราเลิกไม่ใช่อาจารย์สอนไป 1 ชั่วโมงพอ บางทีถ้าอาจารย์จะเกินเวลาเพราะไม่ทัน ยังปรับตรงนี้ไม่เสร็จ เดี๋ยววันนี้เลิกช้านิดนึงนะ ต้องไปไหนต่อหรือเปล่า หรือถ้ามีปัญหาอะไรก็คือโทรหาอาจารย์ได้เลย แล้วก็ถามปัญหาที่เราต้องการรู้..."

(ระพี นภาวรรณ, **สัมภาษณ์**, 19 มีนาคม 2556)

"...ถึงตอนนี้ผมไม่ได้เรียนกับแกแล้วนะ แต่ว่าบางทีผมจะเล่นหรือทำอะไร ผมขอคำปรึกษา อาจารย์ก็ยังให้เต็มที่ แกเอาโน้ตมาให้หมด อยู่เป็นชั่วโมง คุยเป็นชั่วโมงโดยที่แกก็ไม่คิดค่าสอนเลย แกบอกเพราะว่าแกไม่ได้เตรียมการสอน ผมเป็นคนเตรียมเรื่องมาปรึกษาเอง แกก็แค่ให้คำปรึกษา และเพราะว่าผมเป็นลูกศิษย์ ในอนาคตถ้ามีโอกาส ผมก็อยากทำแบบอาจารย์..."

(พาคร อุดมทรัพย์, **สัมภาษณ์**, 14 มีนาคม 2556)

"...ภาพที่ผมเห็นกับนักเรียนทุกคนที่เป็นลูกศิษย์แก ตอนแรกผมก็ไม่รู้ว่าทำไมถึงเกรงใจเขาจัง ตอนที่ผมยังไม่ได้เรียนกับเขา แต่พอเจออาจารย์ชูชาติ ทุกคนก็เงียบเลย แต่อาจารย์เขาไม่ได้ดุอะไร แต่พอผมได้ไปเรียน เหมือนกับความเป็นอาจารย์ของแกทำให้เกรงใจ อาจารย์ให้สิ่งที่ดีกับเราทุกอย่างเลย แบบว่าเกรงใจอาจารย์เขา..."

(อัจยุติ สังข์เกษม, **สัมภาษณ์,** 1 มีนาคม 2556)

และจากคำสัมภาษณ์ของ วิทยา ไล้ทอง ที่ยังคงระลึกถึงความทุ่มเทในการสอนของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ในเรื่องของความทุ่มเทและความอุตสาหะในฐานะครูของท่าน ตั้งแต่ที่ท่านยังเป็นอาจารย์ในช่วงแรกที่ได้เริ่มก่อตั้งคณะครุศาสตร์ ทางด้านดนตรีศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยได้กล่าวว่า

"...อาจารย์เป็นยุคบุกเบิกของสาขาวิชา สร้างขึ้นมาให้เป็นเหมือนกับตั้งไข่ จนทุกวันนี้ยังเคยคุยกับอาจารย์ว่าสิ่งที่อาจารย์ทำมา มันผลิดอกออกผล ก็ยังนึกถึงอาจารย์ อาจารย์มาดูคงดีใจ สิ่งที่อาจารย์เคี่ยวเข็ญปูไว้สมัยก่อน เราต้องช่วยกันทำให้เกิดขึ้นมา เพราะเมื่อก่อนยากมาก..."

(วิทยา ไล้ทอง, **สัมภาษณ์**, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

ตัวอย่างคำกล่าวทั้งหมดจากศิษย์ ไม่ใช่เป็นเพียงคำพูดเพื่อให้กำลังใจพันเอกชูชาติ พิทักษากร เพียงเท่านั้น แต่ศิษย์ทุกคนได้กล่าวจากความรู้สึกที่แท้จริงของตน เกิดจากการที่ได้รับรู้ถึงความรัก ความเอาใจใส่ และความทุ่มเทในการสอนของท่าน ซึ่งส่งผลต่อศิษย์ในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นความตั้งใจของศิษย์ในการเรียน การฝึกซ้อม และตั้งใจประพฤติตนตามแบบอย่างที่ดีงาม คือ การประพฤติตนตามแบบอย่างที่ท่านได้ปฏิบัติไว้ได้อย่างสมบูรณ์แบบในทุกเรื่อง และจากที่ได้กล่าวถึงคุณลักษณะความเป็นครูดนตรีของท่านทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านที่หนึ่ง คือ ด้านบุคลิกภาพ ด้านที่สอง คือ ด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณ ด้านที่สาม คือ ด้านความรู้และประสบการณ์ และด้านที่สี่ คือ ด้านการสอน ผู้วิจัยได้สรุปคุณลักษณะความเป็นครูดนตรีในแต่ละด้านของท่าน ดังตารางที่ 4.3 – 4.6 ไว้ดังนี้

ตารางที่ 4.3 สรุปคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

1.1	**ด้านบุคลิกภาพ**	
1.1.1	การสำรวม และรักษาความประพฤติให้เหมาะสมต่อสถานะของตน แบ่งเป็น	
1.1.1.1	การสำรวมกิริยามารยาท และความประพฤติที่เป็นแบบอย่างต่อศิษย์	คำว่าครู โดยรวมแล้วความประพฤติต้องไม่เสียหาย เป็นคนที่ศิษย์ไหว้ด้วยความสนิทใจ สิ่งสำคัญที่ครูควรต้องยึดถือ และระลึกตนอยู่เสมอ คือ การประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างที่ดี โดยเฉพาะกิริยา มารยาท เนื่องจากสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่บุคคลอื่นสามารถสังเกตเห็นได้ชัดก่อนสิ่งอื่นใด โดยเฉพาะศิษย์ซึ่งเห็นตัวอย่างจากครูได้ง่ายที่สุด ครูต้องปฏิบัติได้อย่างที่ตนสั่งสอนศิษย์ คือ ปฏิบัติได้มากกว่าที่พูด และ เป็นได้ในสิ่งที่สอนให้ศิษย์เป็น ดังคำกล่าวที่ว่า **ตัวอย่างที่ดี มีค่ามากกว่าคำสอน** สามารถใช้ได้ในกรณีนี้อย่างเห็นได้ชัด ซึ่งท่านเป็นคนเป็นคนสมถะ พูดน้อย ใช้ธรรมะในการดำรงตน ดำรงตน ไม่เอาเปรียบคน และท่านยังมีเมตตากรุณา พรหมวิหารธรรม และรับประทานมังสวิรัติ ส่วนในด้านพุทธศาสนาท่านยังมีความเข้าใจได้อย่างลึกซึ้ง ปฏิบัติอยู่เป็นกิจวัตร นอกจากนั้น ท่านยังมีความเมตตา กรุณา ช่วยเหลือศิษย์ให้พ้นทุกข์ และมีความเอื้อเฟื้อต่อศิษย์ รวมถึงในเรื่องอุเบกขา หากเมื่อใดที่ท่านพยายามช่วยเหลือจนถึงที่สุดแล้ว แต่ไม่สามารถช่วยต่อไปได้ ท่านจะยอมปล่อยให้เป็นไปตามนั้น เพื่อไม่ทำให้ตนต้องทุรนทุราย เห็นได้ว่าการประพฤติตนของท่าน มีความสมบูรณ์แบบในหลาย ๆ ประการ และยังเป็นแบบอย่างให้กับศิษย์ได้เสมอ
1.1.1.2	การสำรวมอารมณ์ และความรู้สึกต่อศิษย์	การใช้อารมณ์เกรี้ยวกราด หรือการว่ากล่าวศิษย์ด้วยน้ำเสียง หรือถ้อยคำที่รุนแรง ถึงแม้บางครั้งอาจทำให้เกิดผลดีต่อศิษย์บางคน หรือบางกลุ่ม แต่ไม่สามารถทำให้ศิษย์สามารถปรับปรุงตนเองได้อย่างแท้จริง เป็นเพียงการกดพฤติกรรมในการแสดงออกเพียงชั่วคราวเท่านั้น อย่างไรก็ตาม การไม่ดุ ไม่ได้หมายความว่าจะต้องไม่ว่ากล่าว หรือตักเตือนศิษย์เลย แม้ว่าศิษย์ปฏิบัติในสิ่งผิด แต่สำหรับท่าน เลือกที่จะใช้วิธีการแก้ปัญหาด้วยวิธีการอื่น ๆ ที่นุ่มนวลกว่า เช่น การใช้คำพูดที่ลดความรุนแรงลง แต่สามารถปฏิบัติให้ศิษย์เข้าใจในสิ่งที่ท่านสอน จึงเกิดการปรับปรุงแก้ไขตนเองในสิ่งที่ทำผิด ดังคำกล่าวที่ว่า **นุ่มนวล แต่ว่าได้ผล** ที่สำคัญ คือ ท่านยังคงมีอารมณ์ทั่วไปเหมือนคนปกติ มีความรู้สึกต่าง ๆ ครบทุกประการ แต่ท่านสามารถควบคุมอารมณ์เหล่านั้นได้ ถึงแม้ในบางครั้ง หากท่านไม่สามารถควบคุมมโนกรรมได้ทัน แต่สำหรับกายกรรม และวจีกรรม ท่านสามารถหยุดทัน และจัดการได้ในทุกครั้ง

ตารางที่ 4.3 (ต่อ) สรุปคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

1.1.1.3	การรักษาวินัย	ในเรื่องการรักษาวินัยของท่าน ถือเป็นเรื่องที่มีความโดดเด่นอย่างมาก เนื่องจากท่านมีวินัยทั้งในเรื่องของการตรงต่อเวลา และมีความรับผิดชอบในหน้าที่การเรียน และการฝึกซ้อมดนตรี และท่านได้สอนเรื่องการรักษาวินัยเหล่านี้แก่ศิษย์ เพื่อฝึกให้ศิษย์เป็นผู้ที่มีความตรงต่อเวลา และความรับผิดชอบต่อหน้าที่ในการเรียน รวมถึงวินัยในการวางแผนการฝึกซ้อมดนตรี เนื่องจากสิ่งที่สำคัญของนักดนตรี คือ ต้องซ้อม ต้องมีระเบียบวินัย และมีความซื่อตรง ซื่อสัตย์
	1) การสร้างวินัยในการตรงต่อเวลา	วินัยของครูดนตรี หรือแม้แต่นักดนตรีนั้น สิ่งสำคัญที่ท่านระลึกไว้เสมอ และสอนศิษย์ทุกคนของท่านด้วยการเป็นแบบอย่างที่ดีเสมอมา คือเรื่องของการตรงต่อเวลา และไม่เพียง ตรงเวลา เท่านั้น แต่ควรต้อง ก่อนเวลา อีกด้วย เนื่องจากในการเล่นดนตรีในแต่ละครั้ง เรื่องของจังหวะ หรือตัวโน้ตแต่ละตัวนั้น ใช้เวลาเพียงเสี้ยววินาที หากพลาดไปก็จะส่งผลให้เกิดความผิดพลาดขึ้นได้แล้ว เพราะฉะนั้นหากไม่สามารถควบคุมเวลาของตนเองซึ่งมีความใหญ่มากกว่าเสี้ยววินาทีแล้ว ก็ไม่สามารถที่จะบริหาร หรือจัดการกับปัญหาใด ๆ ของตนเองได้อย่างแน่นอน
	2) การมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่	
	(1) การฝึกความรับผิดชอบของตัวท่านเอง	ความรับผิดชอบที่ท่านต้องจัดการ นอกจากเป็นเรื่องของหน้าที่การเรียนในสมัยที่ท่านยังเรียนอยู่ ยังสามารถรับผิดชอบหน้าที่ต่าง ๆ ในฐานะของนักดนตรี ศิลปิน ผู้อำนวยเพลง ครู และอีกหลายบทบาทที่ท่านได้รับ โดยที่ความรับผิดชอบนั้น ไม่จำเป็นต้องเลือกเรื่อง เวลา หรือสถานที่ในการปฏิบัติ แต่ไม่ว่าท่านอยู่ในสถานที่ใด เมื่อใดก็สามารถปฏิบัติได้ ไม่มีข้อยกเว้น
	(2) การฝึกให้ศิษย์รู้จักรับผิดชอบ	ท่านมีความเข้มงวดในลักษณะของครูรุ่นเก่า แต่ยังมีความทันสมัยมากด้วย เพียงแต่ท่านไม่ลืมนำคุณค่าของการฝึกอบรม (Training) แบบยุคเก่าที่มีความเข้มข้นและเข้มงวดเข้ามาใช้ โดยผสมรวมกับความทันสมัยที่ไม่ต้องถือไม้เรียว ส่วนเรื่องระเบียบ และความมีวินัยตามลักษณะของครูสมัยก่อนยังคงอยู่ กล่าวได้ว่า สิ่งเหล่านี้ถือเป็นสิ่งดีงามที่ครูทุกคนควรปฏิบัติ เนื่องจากเป็นการฝึกอบรมให้ศิษย์รู้จักจัดการหน้าที่ของตน เพราะหากไม่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ หรือต่อสิ่งที่ตนควรปฏิบัติแล้ว ย่อมไม่ทำให้ชีวิตของศิษย์ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติสิ่งอื่น ๆ ในชีวิตที่ยิ่งใหญ่กว่าการรับผิดชอบตนเองแล้ว ท่านเน้นย้ำให้ศิษย์ได้รับทราบ และตระหนักอยู่เสมอ คือการหาวิธี หรือวิธีในการพัฒนาตนเอง นอกจากการรับความรู้จากครูเพียงเท่านั้น

ตารางที่ 4.3 (ต่อ) สรุปคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

	- ฝึกให้ศิษย์รู้จักความรับผิดชอบต่อการเรียน	สิ่งที่ท่านเน้นย้ำเสมอ คือ เรื่องของการรับผิดชอบในสิ่งที่ตนได้เรียน หรือได้รับความรู้มาไม่ว่ารับมาจากทางใดก็ตาม สิ่งที่สำคัญที่สุดสำหรับผู้เรียนทุกคน คือ ความรู้ที่ครูได้ถ่ายทอดให้นั้นเป็นเพียงส่วนหนึ่งในความสำเร็จ แต่ส่วนสำคัญอยู่ที่การขวนขวายต่อด้วยตนเอง โดยเฉพาะทางด้านการเรียนที่ต้องให้ศิษย์รู้จักขวนขวายด้วยตนเอง และตั้งใจศึกษาความรู้ที่ได้รับจากครู รวมถึงรับผิดชอบต่องานที่ครูได้มอบหมายให้ปฏิบัติ
	- ฝึกให้ศิษย์รู้จักความรับผิดชอบต่อการฝึกซ้อมดนตรี	ท่านเป็นครูที่ให้ความสำคัญต่อระเบียบวินัยในทุก ๆ เรื่อง โดยเฉพาะวินัยที่ควรฝึก เพื่อส่งผลดีต่อวิชาชีพ ท่านได้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีมาโดยตลอด ทำให้ศิษย์ได้เห็นแบบอย่างของการประพฤติปฏิบัติตน และนำไปปฏิบัติตามได้เห็นผลอย่างชัดเจน ท่านได้ให้แง่คิดในการฝึกซ้อมไว้ เพื่อเตือนสติศิษย์ในการหาเวลาซ้อมให้ได้ทุกครั้งที่มีเวลาว่าง เก่งหรือไม่เก่งนั้นไม่ใช่ประเด็น แต่การซ้อมหรือไม่ซ้อม นั่นคือประเด็น ดังที่ท่านได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า *"เสือ มันนัดกันไหมว่า ห้าโมงมายกดัมเบลกัน มันก็ทำของมันทุกวัน กระโดดของมันทุกวัน อย่าบอกว่าไม่มีเวลา ต้องบอกศิษย์อย่างนี้ ทีคุณคุยกับเพื่อน โอ้โห เสียงดังไปถึงห้องไหน ๆ เลย แล้วคุณบอกว่าไม่มีเวลาได้อย่างไร"*
1.1.2	ความใฝ่รู้ ไม่หยุดพัฒนาตนเพื่อส่งเสริมวิชาชีพของตน	ท่านกล่าวอยู่เสมอ ในเรื่องที่ครูต้องมีการพัฒนา เป็นครู การพัฒนาจะหยุดไม่ได้เลย มันต้องเยี่ยม และไม่ว่าจะบรรยาย (Lecture) หรืออะไร ดังที่ครูของท่าน คือ ครูสุทิน เทศารักษ์ ได้เคยอบรมสั่งสอนท่านด้วยประโยคที่ว่า เป็นครู อย่าหยุดพัฒนาตนเอง
1.1.2.1	ความใฝ่รู้ทางด้านดนตรี	ในเรื่องของความใฝ่รู้ทางด้านดนตรี ท่านถือเป็นแบบอย่างที่ดีต่อศิษย์ โดยเฉพาะศิษย์ที่มีความใกล้ชิดกับท่านในแต่ละช่วงเวลา ทำให้พวกเขาได้เห็นแง่มุมต่าง ๆ ของท่านที่แสดงถึงความขวนขวาย และใฝ่รู้ โดยไม่ได้เรียนแต่จากตำรา หรือเรียนตามระบบโรงเรียนเท่านั้น แต่ท่านยังมีความใฝ่รู้ในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เพิ่มเติมอยู่เสมอ เช่น การเล่นดนตรีหรือมีความรู้ทางด้านแจ๊ส เกิดจากการใฝ่รู้ของท่านที่เริ่มต้นจากการศึกษาด้วยตนเองกับคนผิวดำ ทำให้มีเชี่ยวชาญในเรื่องของทฤษฎี และการปฏิบัติแจ๊สมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้ท่านได้ใช้ความรู้เหล่านั้นมาใช้ในวิชาชีพของท่านจนถึงปัจจุบัน
1.1.2.2	ความใฝ่รู้ทางด้านวิชาการ	นอกจากการใฝ่รู้ในด้านดนตรีแล้ว ท่านยังมีความใฝ่รู้ในด้านวิชาการ ซึ่งเป็นหนังสือ หรือตำราต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับในหลาย ๆ ศาสตร์ ทั้งตำราที่เกี่ยวกับสรีระของคนกล้ามเนื้อต่าง ๆ ซึ่งเป็นตำราที่ไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับศาสตร์ทางด้านดนตรีเสมอไป เช่น การเรียนโยคะ มวยจีน ไทเก๊ก/ไทชิ ตำราเกี่ยวพุทธศาสนา หลักธรรมต่าง ๆ และในวันหยุดท่านยังศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้วยการเข้าห้องสมุดเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ 4.3 (ต่อ) สรุปคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

1.1.2.3	ความใฝ่รู้ทางด้านเทคโนโลยีที่เอื้อประโยชน์ต่อวิชาชีพ	ท่านมีความสามารถในการเลือกใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ทั้งเพื่อการติดต่อสื่อสาร เพื่อหาข้อมูลทางด้านดนตรี หรือติดต่อเรื่องต่าง ๆ ทั่วไป ท่านสามารถตามกระแสวิวัฒนาการได้ทัน โดยเป็นครูที่เปิดรับนวัตกรรมใหม่ ๆ อยู่เสมอ ซึ่งท่านไม่ได้เปิดรับจนเกินงาม แต่ขอบเขตของท่าน คือ เพื่อใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อวิชาชีพ และเป็นการพัฒนาศักยภาพของตัวท่านเองอยู่เสมอ เช่น ไลน์ (Line) หรือเฟซบุ๊ค (Facebook) รวมถึงเว็บไซต์ต่าง ๆ ที่สามารถเปิดรับข้อมูลข่าวสาร และนวัตกรรมใหม่ ๆ ทางดนตรี เช่น เครื่องดนตรีที่เป็นนวัตกรรมใหม่สำหรับนักดนตรี เป็นต้น
1.1.3	การประเมินสิ่งที่ตนเองเป็น	
1.1.3.1	การประเมินตนและยอมรับสิ่งที่ตนไม่รู้ ไม่ถนัด เพื่อไม่สร้างมโนทัศน์(Concept) ที่ผิดให้แก่ศิษย์	การประเมินตนเองของท่าน คือ การประเมินเพื่อนำมาปรับปรุง และแก้ไขข้อผิดพลาดของตนเอง อย่างแรก คือ การประเมินตน และกล้ายอมรับในสิ่งที่ตนไม่รู้หรือไม่มีความถนัด ไม่ว่ากับผู้ใดก็ตาม โดยเฉพาะกับศิษย์ ท่านกล้ายอมรับว่าท่านไม่มีความสามารถในการสอนเรื่องใด ที่สำคัญ คือ ท่านไม่ได้บอกว่าไม่รู้เพียงเท่านั้น แต่ท่านสามารถหาข้อมูลเพื่อเป็นประโยชน์เพิ่มเติมให้แก่ศิษย์ โดยศึกษาข้อมูลที่ถูกต้องเพื่อมาตอบคำถามให้แก่ศิษย์ในภายหลัง แต่หากเรื่องนั้นท่านไม่มีความเชี่ยวชาญเลย ท่านจะส่งต่อให้กับบุคคลอื่น โดยการแนะนำผู้ที่มีความเชี่ยวชาญให้แก่ศิษย์ได้ปรึกษา แม้กระทั่งผู้วิจัยที่มีโอกาสได้ศึกษาข้อมูลกับท่าน หากเรื่องใดที่ท่านไม่มีความเชี่ยวชาญ ท่านยินดีบอกกับผู้วิจัยโดยตรงว่า เรื่องนี้ท่านไม่สามารถให้คำตอบที่แน่ชัดได้ และท่านกล้ายอมรับในสิ่งที่ท่านไม่ได้ปฏิบัติ เนื่องจากหากท่านแนะนำข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง สามารถทำให้เกิดความเข้าใจผิดในเรื่องนั้นได้ ดังคำกล่าวที่ว่า **ไม่จำเป็นต้องรู้ทุกเรื่อง แต่เรื่องที่ตนเองบอกว่ารู้ ต้องปฏิบัติให้คนเชื่อ ต้องปฏิบัติให้เห็นว่ารู้เรื่องนี้จริงก็เพียงพอ**
1.1.3.2	การประเมินและเข้าใจจังหวะเวลาในแต่ละช่วงชีวิต	ท่านเลือกพักการทำงานของท่านจากการสอนในมหาวิทยาลัย รวมถึงการสอนส่วนตัวในบางกรณี เนื่องจากท่านรู้ตนเองว่า ควรหยุดพักหลังจากที่ท่านสอนศิษย์จบในรุ่นนั้นแล้ว โดยท่านไม่ได้สอนเพียงแค่ตัวโน้ต หรือให้รู้จักเสียงดนตรี แต่การสอนดนตรีของท่าน สามารถสอนเรื่องของปรัชญาชีวิต รู้จักประเมินตนในทุกช่วงขณะของชีวิตได้ การเรียนดนตรีไม่ใช่จุดมุ่งหมายสูงสุด แต่การเรียนดนตรีเป็นวิถีทางในการเข้าใจชีวิตมากขึ้น เมื่อมีเริ่ม ต้องมีหยุด เพลงขึ้น ต้องมีจบ และท่านเลือกจบเพลงแต่ละเพลงด้วยวิธีการของท่าน ท่านรู้ว่าเมื่อใดควรจบท่อนที่ 1 เมื่อใดควรจบท่อนที่ 2 ท่านรู้ว่าควรหยุดเมื่อใดจึงเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมที่สุด

ตารางที่ 4.3 (ต่อ) สรุปคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

1.1.4	ความมุ่งมั่นตั้งใจกระทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อวิชาชีพของตน	สิ่งที่ทำให้ท่านประสบความสำเร็จเช่นทุกวันนี้ จุดเริ่มต้นของความรู้ต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของท่าน ส่วนหนึ่งเกิดจากความมุ่งมั่นทำให้สิ่งที่มุ่งหวังกลายเป็นความจริงขึ้นมาด้วยความตั้งใจของท่าน ความมุ่งมั่นตั้งใจนี้ เป็นแรงผลักดันทำให้ท่านมีรากฐานแข็งแรง มีค่ามากกว่าการมีเพียงความรู้หรือความสามารถเท่านั้น ในขณะที่ท่านเรียนเภสัชกรรมที่ประเทศอังกฤษ ท่านสามารถเรียนจนจบครึ่งทางของหลักสูตร จากนั้นจึงตัดสินใจเลือกเส้นทางดนตรีที่ท่านชื่นชอบตั้งแต่เด็ก และครั้งนี้เป็นการตัดสินใจที่เป็นเสมือนจุดหักเหของชีวิตในการเริ่มต้นเป็นนักดนตรีเต็มตัว โดยไม่ต้องฝืนเรียนวิชาชีพอื่นที่ท่านไม่ได้เป็นผู้เลือก ถึงแม้บุคลิกลักษณะของท่านจะมีความมุ่งมั่นมาก แต่ท่านไม่ปล่อยให้ตนเองต้องกลายเป็นคนก้าวร้าว หรือมีกิริยา มารยาทที่แข็งกระด้าง แต่ท่านมั่นคงและมุ่งมั่นต่อหลักการที่ท่านคิดว่าถูกต้อง ไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น คือท่านแข็งในหลักการ แต่ท่านยังคงมีกิริยา มารยาทที่อ่อนน้อม และแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่นุ่มนวล
1.1.5	ความถ่อมตนไม่ยกตนข่มผู้ใดและให้เกียรติผู้อื่นเสมอ	นอกจากปฏิบัติต่อผู้อาวุโสกว่าอย่างสม่ำเสมอแล้ว ท่านยังมีความถ่อมตนไม่ยกตนข่มผู้ใด และให้เกียรติต่อผู้อื่นและศิษย์ ท่านให้เกียรติศิษย์ทุกคนเท่าเทียมกัน ไม่ถือว่าตนมีอำนาจเป็นใหญ่เหนือศิษย์ ท่านเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ศิษย์ในด้านนี้ โดยที่ไม่ต้องสั่งสอนด้วยคำพูดให้ศิษย์เป็นผู้ที่นอบน้อม หรือสั่งให้ศิษย์ต้องให้เกียรติผู้อื่น แต่ท่านปฏิบัติตนในเรื่องนี้อย่างสม่ำเสมอ จนกระทั่งศิษย์ทุกคนรับรู้ได้เองว่า สิ่งที่ดีงามนั้นเป็นอย่างไร และพวกเขาต้องปฏิบัติตนเช่นใด
1.1.6	การดูแลตนเองให้มีความสมบูรณ์ทางสุขภาพร่างกาย	ท่านสามารถดูแลสุขภาพร่างกายของตนเองได้อย่างดี ไม่ปล่อยให้ตนมีสภาพร่างกายที่ย่ำแย่ หรือว่าหดหู่ ท่านมีวิธีการดูแลตนเองอยู่เสมอ ทั้งการแบ่งเวลาให้กับตนเอง การเลือกใช้ความรู้ด้านต่าง ๆ ดูแลตนเองให้มีความพร้อมในการประกอบวิชาชีพอยู่เสมอ ท่านมีการแบ่งเวลาในแต่ละวันได้อย่างลงตัว ตั้งแต่ตื่น จนกระทั่งเข้านอน ตารางเวลาของท่านเป็นลำดับอย่างนั้นอยู่เสมอ ส่งผลมาจากการที่ท่านมีวินัยต่อตนเองเป็นอย่างดี ถึงแม้ท่านเกษียณจากการทำงานมานานพอสมควรแล้ว แต่ท่านยังคงมีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย และจิตใจ นอกจากท่านจะมีเวลาให้กับศิษย์แล้ว สิ่งสำคัญคือ ท่านไม่เคยลืมแบ่งเวลาพักให้กับตนเอง ท่านดูแลตนเองให้มีความแข็งแรง สมบูรณ์พร้อมปฏิบัติหน้าที่ของตนได้อย่างเต็มที่ ไม่เป็นภาระของคนรอบข้างและศิษย์ อีกทั้งมีความเอาใจใส่เรื่องสุขภาพของศิษย์ โดยแทรกความรู้ในการดูแลตนเองในด้านต่าง ๆ ให้กับศิษย์อย่างสม่ำเสมอ ขึ้นกับว่าศิษย์แต่ละคนรับได้มากน้อยต่างกันเท่าใด

ตารางที่ 4.4 สรุปคุณลักษณะด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

1.2	**ด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณ**	
1.2.1	การมีศาสนาที่ตนเคารพนับถือเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว	ท่านมีบทบาทที่หลากหลายในวงการดนตรี ทั้งศิลปิน ผู้ประพันธ์เพลง ผู้อำนวยเพลง โดยเฉพาะบทบาทในฐานะครูดนตรี แสดงให้เห็นว่าท่านเป็นบุคคลที่มีความสามารถ คือ มีความเก่ง แต่สิ่งหนึ่งที่ท่านให้ความสำคัญไม่แพ้ความเก่ง คือ ความดี ซึ่งความดีในมุมมองของท่าน คือ ความมีคุณธรรม และท่านเปิดกว้างต่อทุกศาสนา ไม่ว่าศาสนาใด เชื้อชาติใด เพียงปฏิบัติตามหลักศาสนาของตน และยึดเป็นที่พึ่งในการทำความดี ท่านจึงเป็นผู้หนึ่งที่ให้ความเคารพต่อพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก และเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีในด้านการนำหลักธรรมของศาสนามาปฏิบัติในการดำเนินชีวิต และได้น้อมนำหลักพุทธศาสนามาปฏิบัติ เพื่อควบคุมอารมณ์ และจิตใจของท่าน ดังคำกล่าวที่ว่า **ครูที่ดี ย่อมนำพาให้ศิษย์มีแนวทางที่ดีตามไปด้วย**
1.2.1.1	ความเมตตาและความกรุณา	ท่านมีความเมตตา กรุณาเป็นที่ตั้งกับศิษย์ทุกคนอย่างเท่าเทียม กล่าวได้ว่าท่านเป็นต้นแบบด้านความเมตตาเด่นชัดที่สุด ท่านมีจิตใจที่ต้องการช่วยเหลือศิษย์ และช่วยศิษย์อย่างเต็มที่ นอกจากนั้นท่านยังเป็นผู้ที่มีจิตใจดี ทำให้เวลาที่ท่านสอน หรือปฏิบัติต่อศิษย์ไม่ว่าในเรื่องใดก็ตาม ศิษย์สามารถสัมผัสได้ถึงความเมตตากรุณาของท่านเสมอ ทั้งต่อการเรียนดนตรี และเรื่องต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิต
1.2.1.2	ความยินดีเมื่อผู้อื่น หรือศิษย์ได้ดี ได้รับความสำเร็จ	ท่านมีความยินดีทุกครั้ง เมื่อศิษย์ประสบความสำเร็จในทางที่ดี มีความสุข มีความเจริญก้าวหน้า ท่านมีจิตใจที่ผ่องใส พลอยยินดีเมื่อศิษย์ได้ดี มีความสุขเจริญงอกงาม อีกนัยหนึ่ง คือคำว่า มุทิตา ซึ่งเป็นคุณธรรมที่ดีงามสำหรับผู้ที่เป็นครูอย่างแท้จริง ดังที่ ศิริพงษ์ ทิพย์ทัญ ได้กล่าวถึงพันเอกชูชาติ พิทักษากร ว่าท่านมีความยินดีให้ศิษย์เสมอ ท่านพูดเพื่อให้กำลังใจศิษญ์ทุกครั้ง แล้วจึงชื่นชมในความสำเร็จของลูกศิษย์ หากศิษย์ขอคำแนะนำ ท่านก็ยังยินดีให้คำแนะนำทุกครั้ง
1.2.1.3	ความวางเฉย ปล่อยวาง และการวางใจเป็นกลางไม่ปล่อยไปตามอำนาจอคติ	ท่านสามารถดำรงตนให้สามารถวางเฉย และปล่อยวางได้ กล่าวได้ว่า ท่านเป็นผู้หนึ่งที่สามารถปล่อยวางได้ หากท่านได้ใช้ความพยายามในการช่วยเหลือศิษย์อย่างเต็มที่ แต่ศิษย์คนนั้นไม่สามารถพัฒนาตนไปพร้อม ๆ กับความตั้งใจในการช่วยเหลือของท่าน อีกนัยหนึ่ง คือ การมีอุเบกขา นอกจากนั้น ท่านสามารถวางใจเป็นกลาง ไม่ปล่อยไปตามความรู้สึกรัก หรือเกลียดศิษย์คนใดคนหนึ่ง แต่ท่านสอนด้วยใจที่เป็นกลาง ไม่มีลูกศิษย์เอก ไม่มีลูกศิษย์โท ไม่ทำให้ศิษย์แต่ละคนรู้สึกไม่ดี ถนอมน้ำใจทุกคนอย่างเท่าเทียม และคิดเผื่อศิษย์ทุกคนตลอดเวลา

ตารางที่ 4.4 (ต่อ) สรุปคุณลักษณะด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

1.2.2	การรักษาศีลประพฤติตนอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม	ท่านสามารถปฏิบัติศีล 5 ได้ครบ ทั้งในเรื่องของการไม่พูดปด ไม่พูดจาส่อเสียดผู้ใด ไม่พูดเพ้อเจ้อ ท่านรับประทานทานมังสวิรัติ ไม่ใช้สิ่งของที่ทำจากหนังสัตว์ ซึ่งถือเป็นอานิสงส์ที่ยิ่งใหญ่ ไม่ดื่มเครื่องดื่มมึนเมา สิ่งเสพย์ติดทุกชนิด เมื่อมีครอบครัวท่านยังมีความหนักแน่น สามารถดูแลรับผิดชอบครอบครัวได้เป็นอย่างดี ส่วนเรื่องลักทรัพย์นั้นท่านไม่ปฏิบัติโดยเด็ดขาด เรียกได้ว่าทุกข้อของศีล 5 เป็นพื้นฐานเบื้องต้นที่ท่านสามารถปฏิบัติได้เป็นอย่างดี
1.2.3	การให้ความเคารพ และกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ	ท่านไม่เคยลืมบุญคุณของครูทุกคนที่เคยสอนท่าน โดยเฉพาะบุพการี ท่านยิ่งให้ความเคารพ ทุกครั้งที่ท่านกล่าวถึงครูที่เคยสอน ท่านจะมีความซาบซึ้งในบุญคุณของครูเหล่านั้นมาก ไม่ว่าเป็นรายละเอียดใด ๆ ของครู ท่านยังสามารถจดจำรายละเอียดได้ทั้งในและต่างประเทศ ทุกครั้งที่มีการนำความรู้ของครูไปใช้ ท่านจะให้ความเคารพทุกครั้ง เช่น การกล่าวอ้างอิงให้กับครูแต่ละคน ท่านยังสอนศิษย์ให้เคารพต่อผู้มีพระคุณทุกคน รวมถึงต่อครูของท่านด้วย ทำให้ศิษย์เกิดการเรียนรู้ในเรื่องความกตัญญู และการให้ความเคารพต่อผู้มีพระคุณอยู่เสมอ
1.2.4	การเปิดใจกว้างในฐานะครู	
1.2.4.1	การให้โอกาสต่าง ๆ และให้การสนับสนุนศิษย์เสมอ	ท่านเป็นผู้ที่มีความใจกว้าง เปิดโอกาสให้ศิษย์ได้มีโอกาสเรียนกับครูคนอื่น เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพของศิษย์ให้มีความก้าวหน้า ทำให้ศิษย์มีโอกาสเรียนรู้เทคนิคที่มีความเหมาะสมกับตนเองมากที่สุด ไม่คิดครอบครองศิษย์คนนั้นไว้เป็นของท่านเพียงผู้เดียว โดยห้ามไปเรียนกับครูคนอื่น กระทั่งศิษย์ต้องไปเรียนต่อต่างประเทศ ท่านยินดีสนับสนุนทุกทางที่สามารถช่วยเหลือได้ ทั้งด้านการฝึกฝนทักษะปฏิบัติต่าง ๆ การเตรียมความพร้อมในทุกด้าน รวมถึงการให้กำลังใจ เพื่อให้สามารถผ่านการคัดเลือก เนื่องจากครูที่อบรมสั่งสอน และให้ความรู้แก่ศิษย์ได้อย่างเต็มที่ ต้องเป็นครูที่สามารถพัฒนา และดึงศักยภาพของศิษย์ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และผู้อื่นได้มากที่สุด
1.2.4.1	การรับฟัง	
	1) ยินดีรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่นรวมถึงศิษย์	ท่านสามารถรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นได้ ไม่ว่าเรื่องใดก็ตาม โดยเฉพาะในด้านการทำงาน ท่านมีหลายบทบาท ทั้งศิลปิน ผู้ประพันธ์เพลง ผู้อำนวยเพลง ผู้อำนวยการวง แม้กระทั่งในฐานะครู ดังนั้น การที่ท่านต้องทำงานร่วมกับบุคคลอื่น ทำให้ได้สอนศิษย์ที่มีพื้นฐานทางความคิด และการกระทำที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน แต่ท่านแทบไม่เคยมีปัญหาหรือเกิดความเข้าใจผิดระหว่างท่านและศิษย์ สาเหตุประการหนึ่งมาจากพื้นฐานนิสัยของท่านที่ไม่ใช้ความคิดเห็นของตนเป็นที่ตั้ง แต่ท่านยินดีรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ท่านกล่าวว่า ความคิดเห็นของผู้อื่นอาจถูกต้องมากกว่าความคิดเห็นของท่าน ขึ้นอยู่กับว่าเป็นมุมมองผู้ใด และสิ่งเหล่านั้นอาจไม่ได้มีคำตอบเพียงหนึ่งเดียว

ตารางที่ 4.4 (ต่อ) สรุปคุณลักษณะด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

	2) ยินดีสละเวลารับฟังปัญหาและให้คำปรึกษากับศิษย์	ท่านสามารถสังเกตเด็กแต่ละคนที่เข้ามาเรียนในแต่ละครั้งได้ว่า กำลังมีปัญหาหรือมีสิ่งใดผิดปกติเกิดขึ้น ทั้งการเรียนเดี่ยว หรือกลุ่มก็ตาม แต่การเรียนเดี่ยวทำให้สามารถสังเกตได้ชัดเจนขึ้น สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความสนใจของท่านที่มีต่อศิษย์ โดยที่ท่านไม่คิดว่า ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ไม่มีสาระ ท่านไม่ได้มองในมุมของผู้ใหญ่ว่าปัญหาเหล่านี้เป็นเรื่องของเด็ก แต่ท่านให้ความสนใจกับทุกเรื่องที่เกิดขึ้นกับศิษย์แต่ละคน โดยเฉพาะ หากเรื่องนั้นส่งผลกระทบต่อการเรียน และศิษย์ไม่สามารถแก้ปัญหาด้วยตนเองได้ ท่านยินดีรับฟังทุกปัญหา และมีความเห็นที่สามารถปฏิบัติตามได้จริง ทั้งเรื่องการเรียน การทำงาน การใช้ชีวิต โดยท่านยินดีให้คำปรึกษากับทุกคนเสมอกัน
1.2.5	ความชอบและความรักในสิ่งที่ทำ รวมถึงการเห็นคุณค่าในวิชาชีพของตน	สิ่งต่าง ๆ ที่ท่านได้ปฏิบัติ จนส่งผลต่อความสำเร็จทางด้านวิชาชีพของท่าน ท่านกล่าวว่า ไม่ได้ขึ้นอยู่กับวินัยเพียงเท่านั้น แต่ทุกสิ่งที่ปฏิบัติขึ้นอยู่กับความรักในดนตรี และรักในการสอน ทุกสิ่งล้วนเกิดจากความรู้สึกรักในสิ่งที่ตนปฏิบัติ ทำให้ท่านอยู่กับสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพทางด้านดนตรีโดยไม่เคยรู้สึกเบื่อ ท้อ หรือเหนื่อยจากการสอนดนตรี ดังนั้น การมีวินัยเป็นเพียงตัวผลักดันให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้สำเร็จ แต่ความรัก และความชอบในสิ่งที่ตนปฏิบัติ คือ แรงสนับสนุนและส่งเสริมให้ท่านสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีความสุขที่สุด และการที่ท่านมีความรักต่อสิ่งเหล่านี้ไ ด้ เป็นเพราะท่านสามารถเข้าถึงอารมณ์ของตนเองที่รับฟังเสียงดนตรีได้อย่างแท้จริง จากที่ท่านเล่นดนตรีเพื่อความสนุก รักในการฝึกซ้อม เพื่อเพิ่มความคล่องแคล่วให้ตนเอง แต่ยังไม่สามารถรับรู้ถึงอารมรณ์ความรู้สึกที่แท้จริงจากการเล่นดนตรี ดังนั้น เมื่อท่านสามารถรับรู้ถึงอารมณ์ความรู้สึกที่แท้จริงของเครื่องดนตรีที่ท่านปฏิบัติได้แล้ว จึงทำให้พัฒนาจากความรักในเครื่องดนตรี เสียงดนตรี หรือบทเพลง กลายเป็นความรู้สึกซาบซึ้งต่อดนตรีด้วยความรู้สึกที่แท้จริง และเห็นคุณค่าต่อวิชาชีพของตนเอง

ตารางที่ 4.5 สรุปคุณลักษณะด้านความรู้และประสบการณ์ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

1.3	**ด้านความรู้และประสบการณ์** คุณลักษณะของท่านด้านความรู้และประสบการณ์ สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ประเด็นหลัก คือ 1. ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับดนตรีโดยตรง แบ่งเป็นประเด็นย่อย ได้แก่ ความรู้ที่เป็นพื้นฐานด้านการสอน ความรู้ด้านดนตรีตะวันตก และความรู้ด้านดนตรีไทย 2. ความรู้ทางด้านโยคะ (Yoga) 3. ความรู้ทางด้านยิมนาสติก (Gymnastics) และ 4. ความรู้ทางด้านภาษา โดยผู้วิจัยได้เน้นความรู้ที่ท่านได้รับมาจากครูดนตรีของท่านเป็นหลัก ซึ่งมีรายละเอียดในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้	
1.3.1	ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับดนตรีโดยตรง	ความรู้ของท่านในด้านที่เกี่ยวข้องกับดนตรีโดยตรง และสามารถให้ศิษย์เรียนรู้ได้ตลอดชีวิตของศิษย์ ท่านมีความรู้ที่แท้จริงในการสอนศิษย์ ทั้งในศาสตร์ของดนตรี ซึ่งเป็นความรู้ทางด้านไวโอลิน วิโอล่า การประพันธ์เพลง การอำนวยเพลง เรียบเรียงเสียงประสาน ทฤษฎีแจ๊ส และทฤษฎีดนตรีต่าง ๆ เป็นต้น ศิษย์ของท่านต่างยอมรับในประสบการณ์การทำงานว่า ท่านมีความรู้ ความสามารถในวิชาชีพที่ท่านสอนอย่างชัดเจน
1.3.1.1	ความรู้ที่เป็นพื้นฐานด้านการสอน	นอกจากความรู้ทางด้านทักษะปฏิบัติทางดนตรีแล้ว ท่านยังมีความรู้ในด้านการสอน คือ ประกาศนียบัตรการสอนดนตรี Teaching Diploma จาก The Royal College of Music ในระหว่างที่ท่านเรียนอยู่ ณ ประเทศอังกฤษ ท่านสอบเทียบปริญญา A.R.C.M. (Associate of The Royal College of Music) ซึ่งเป็นหลักสูตรที่แบ่งเป็น Violin Teaching กับ Performing โดยท่านเลือกทางด้าน Violin Teaching ทำให้ความรู้ต่าง ๆ ที่ท่านได้รับมาจากการเรียนนี้ เป็นพื้นฐานสำคัญต่อวิชาชีพของท่านเป็นอย่างมาก นอกจากนั้น ท่านยังเป็นคนเปิดรับความรู้ใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตของท่านตลอดเวลา เพราะท่านคิดว่า และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ท่านได้เรียนรู้ล้วนส่งผลดีต่อวิชาชีพทางการสอนดนตรีของท่าน

ตารางที่ 4.5 (ต่อ) สรุปคุณลักษณะด้านความรู้และประสบการณ์ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

1.3.1.2	ความรู้ด้านดนตรีตะวันตก	ท่านได้เริ่มเรียนดนตรีไทย และดนตรีสากลควบคู่ในทุกครั้งที่เรียนดนตรี ทำให้ท่านมีความรู้ทั้งทางไทย และตะวันตก โดยเครื่องดนตรีตะวันตกชิ้นแรก คือ ไวโอลิน และครูที่มีบทบาทสำคัญกับท่านมากที่สุดด้านดนตรีตะวันตก ขณะที่อยู่ประเทศไทย คือ ครูสุทิน เทศารักษ์ ผู้ที่ทำให้ท่านมีความรู้ด้านเทคนิคต่าง ๆ เกี่ยวกับทักษะปฏิบัติไวโอลิน และยังเป็นครูที่ทำให้ท่านได้รับความรู้ และเทคนิคการเล่นไวโอลินได้ทัดเทียมการเรียนการสอนในระดับสากล ความรู้ที่ท่านได้รับมาจากครูสุทิน เป็นพื้นฐานที่ดีในการนำไปใช้เรียนต่อทางด้านดนตรีเมื่อท่านไปเรียนที่ต่างประเทศ โดยเฉพาะในเรื่องการด้นสด (Improvise) ซึ่งถือเป็นความสามารถที่มีเอกลักษณ์ของครูสุทิน ที่ได้ถ่ายทอดให้ท่านมีพื้นฐานที่โดดเด่นกว่าผู้อื่น ความรู้ของครูสุทิน เป็นพื้นฐานสำคัญที่ทำให้ท่านสามารถประกอบวิชาชีพครูสอนดนตรีได้อย่างต่อเนื่อง ครูสอนดนตรีคนแรกของท่านที่ประเทศอังกฤษ คือ แอมมอรี่ (Amory) ยังได้ชื่นชมทักษะการสีไวโอลินของท่านเป็นอย่างมาก กระทั่งผ่านการคัดเลือก สามารถเข้าเรียนอย่างสมบูรณ์แบบ ครูอีกหนึ่งคนที่มีความสำคัญต่อวิชาชีพการสอนดนตรีของท่านขณะที่ท่านเรียนอยู่ต่างประเทศ คือ แม็กซิม จาคอบเซ่น (Maxim Jacobsen) ครูสอนดนตรีที่ทำให้ท่านได้ค้นพบ และเรียนรู้วิธีการต่าง ๆ ในการวิเคราะห์ผู้เรียน การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในการสอน เรียนเทคนิคขั้นสูง เพื่อแก้ปัญหาเฉพาะในแต่ละบุคคลได้อย่างเหมาะสม เนื่องจากท่านต้องเดินทางไปเรียนกับจาคอบเซ่นทุกประเทศที่ครูไป ส่งผลให้ด้านเทคนิค และวิธีการวิเคราะห์ต่าง ๆ ที่ท่านได้จากจาคอบเซ่นล้วนเป็นประโยชน์ต่อท่านทั้งการซ้อมดนตรี และใช้ในการสอน เนื่องจากจาคอบเซ่นได้รับความรู้ที่ทรงคุณค่า เป็นเคล็ดลับที่จาคอบเซ่น ได้รับการถ่ายทอดทางอ้อมจากนักดนตรีที่มีชื่อเสียงในวงการดนตรี เป็นครูที่มีเคล็ดลับชั้นเยี่ยมในการเล่น และซ้อมดนตรี คือ ปากานีนี่ (Paganini) นอกจากนั้น ท่านได้ศึกษาไวโอลินกับกาโต้ ฮาวาส (Gato Havas) ช่วงที่ท่านกลับไปเรียนต่างประเทศอีกครั้งในปี 2518 เพื่อกลับไปเรียนรู้เทคนิคของไวโอลินเพิ่มเติม ขณะที่ท่านกลับประเทศไทย ท่านได้เรียนวิชาการประพันธ์เพลงกับ โจเซฟ พิลเบอรี และบรูโน วอลเตอร์ (Bruno Walto) และยังได้ศึกษาทฤษฎีดนตรีแจ๊ส การประพันธ์เพลงที่ประเทศฟิลิปปินส์กับ เรสติตูโต อูมาลี ทำให้ท่านมีความรู้ ความสามารถในการประพันธ์เพลง และทฤษฎีดนตรีแจ๊สที่นำมาใช้ในการสอนศิษย์จนถึงปัจจุบัน รวมถึงครูอีกหลายคนที่มีบทบาทให้ท่านมีโอกาสเรียนรู้สิ่งที่มีประโยชน์ต่อวิชาชีพ

ตารางที่ 4.5 (ต่อ) สรุปคุณลักษณะด้านความรู้และประสบการณ์ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

1.3.1.3	ความรู้ด้านดนตรีไทย	การที่ท่านได้รับรางวัลยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดงด้านดนตรีสากล เนื่องจากท่านมีคุณูปการต่อวงการดนตรีคลาสสิคซึ่งเป็นดนตรีของตะวันตก แต่ความรู้ที่ท่านมีนั้น นอกจากความรู้ทางด้านดนตรีสากลแล้วท่านมีความรู้ และความสามารถในด้านดนตรีไทยในระดับที่ดีมาก ท่านสามารถบรรเลงเครื่องสายไทยได้รอบวง ซอด้วง และเดี่ยวออร์แกนลมได้อย่างยอดเยี่ยม ครูคนแรกที่ถ่ายทอดความรู้ทางด้านดนตรีไทยให้แก่ท่าน คือ ครูยรรยง แดงกูร โดยในระยะแรกท่านได้เรียนทั้งดนตรีไทย และดนตรีสากลควบคู่กันไป การเรียนดนตรีไทยของท่านในครั้งนี้ ถือเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญยิ่งต่อวิชาชีพครูดนตรีของท่าน ทำให้ท่านสามารถเข้าใจศิษย์ที่มีพื้นฐานทางดนตรีไทย เนื่องจากในการสอนแต่ละครั้ง ท่านเป็นครูที่ต้องสอนทั้งเด็กที่มีพื้นฐานทั้งดนตรีสากลและดนตรีไทย สิ่งนี้กลายเป็นข้อได้เปรียบของท่านเวลาที่สอนศิษย์ที่มีพื้นฐานต่างกัน ท่านสามารถเข้าใจความคิดของศิษย์ที่พื้นฐานแตกต่างกันได้อย่างดีเยี่ยม และการที่ท่านได้รับการปลูกฝังในเรื่องของดนตรีไทยควบคู่กับการเรียนดนตรีตะวันตกมาตั้งแต่เด็ก ช่วยให้ท่านฝึกทักษะในเรื่องของการจำเพลง ด้นสด และต่อเพลงได้อย่างคล่องแคล่วมากกว่าการที่ได้เรียนดนตรีตะวันตกธรรมดาทั่วไป นอกจากนี้ท่านมีทักษะทางด้านดนตรีไทยอยู่ไม่น้อย ประกอบกับสามารถนำความเป็นดนตรีไทยประยุกต์เข้ากับเครื่องดนตรีตะวันตกได้อย่างน่าอัศจรรย์ และทำให้ผลงานของท่านทางด้านนี้ได้รับรางวัลอันทรงเกียรติอย่างมากมายอีกด้วย
1.3.2	ความรู้ทางด้านโยคะ (Yoga)	ท่านมีความรู้เกี่ยวกับศาสตร์ทางด้านโยคะนี้จากหลากหลายที่มา เริ่มต้นตั้งแต่การเรียนรู้ด้วยตนเอง จากการเห็นนักไวโอลินท่านหนึ่งสามารถใช้ศีรษะยืนแทนเท้า และเท้าชี้ฟ้าได้ ชื่อว่า เยฮูดิ เมนูฮิน (Yehudi Menuhin) สิ่งนี้เป็นจุดเริ่มต้นของแรงบันดาลใจที่ทำให้ท่านมีความพยายามในการศึกษาศาสตร์ทางด้านนี้ แต่เป็นการเรียนที่ศึกษาจากการอ่านหนังสือที่สอนตั้งแต่เรื่องสรีระของมนุษย์ ทำให้ท่านมีความรู้ และวิชาติดตัว จนกระทั่งมีโอกาสได้เจอกับนักไวโอลินผู้ที่ทำให้ท่านเริ่มต้นศึกษาเรื่องโยคะอย่างจริงจังในเวลาต่อมา และหลังจากที่ท่านได้ศึกษาโยคะด้วยตนเองแล้ว ท้ายที่สุดท่านยังได้เรียนโยคะจากผู้ที่เป็นโยคี และมีความรู้ทางด้านนี้อย่างลึกซึ้ง ทำให้ท่านได้รับความรู้อย่างมากจากท่านผู้นี้ต่อจากการศึกษาด้วยตนเอง ผลจากการฝึกโยคะทำให้ทำให้ท่านรับรู้ว่าท่านสามารถควบคุมตนเองได้ทั้งทักษะปฏิบัติเครื่องดนตรีจากการฝึกซ้อม และสามารถทำให้ท่านควบคุมจิตใจได้เป็นอย่างดี เมื่อสามารถควบคุมอารมณ์และจิตใจของตนเองได้แล้ว ทำให้สามารถควบคุมร่างกายให้ปฏิบัติตามคำสั่งที่มีความซับซ้อนได้ง่ายขึ้น ดังคำที่ว่า **จิตเป็นนาย กายเป็นบ่าว** หรือ **จิตบังคับกาย** ซึ่งใช้ได้ในกรณีของท่านอย่างชัดเจน

ตารางที่ 4.5 (ต่อ) สรุปคุณลักษณะด้านความรู้และประสบการณ์ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

1.3.3	ความรู้ทางด้านยิมนาสติก (Gymnastics)	นอกเหนือจากความรู้ทางด้านโยคะที่ท่านได้ศึกษาทั้งจากตนเอง และได้รับจากครูของท่านแล้ว ศาสตร์ทางด้านยิมนาติก เป็นอีกหนึ่งเรื่องที่เป็นผลสืบเนื่องจากการเรียนดนตรีของท่าน เนื่องจากผู้ที่สอนยิมนาสติกให้แก่ท่าน คือ แม็กซิม จาคอบเซ่น ครูไวโอลินของท่าน ซึ่งความรู้ที่ท่านได้รับมานี้เกิดจากการที่ แม็กซิม จาคอบเซ่น มีโอกาสได้เรียนรู้เคล็ดลับของ นิคโคโล ปากานีนี (Niccolo Paganini) ซึ่งเป็นเทคนิคขั้นสูงที่นักดนตรีหลายท่านต้องเคยได้ยินในเรื่องของ “Secret of Paganini” จากนั้น แม็กซิม จาคอบเซ่น ได้นำมาถ่ายทอดให้กับท่านอีกต่อหนึ่ง กล่าวได้ว่า ท่านได้ความรู้ทางด้านยิมนาสติกมาจากทั้งของต้นฉบับ คือ ปากานีนี ผสมกับเทคนิคที่ แม็กซิม จาคอบเซ่น ได้วิเคราะห์ และสังเคราะห์เพิ่มเติมจากเทคนิคของปากานีนีอีกด้วย
1.3.4	ความรู้ทางด้านภาษา	นอกจากท่านมีความรู้ในด้านของดนตรีจากครูหลายคนแล้ว ท่านยังมีความสามารถในด้านการใช้ภาษาที่หลากหลาย และได้นำมาใช้ในการสอนดนตรีได้อย่างชัดเจน เนื่องจากการเรียนการสอนดนตรี หากสามารถเข้าใจภาษาที่แตกต่างจากภาษาไทย เช่น ภาษาอังกฤษ หรือภาษาอิตาเลี่ยน ซึ่งมีรากศัพท์มาจากภาษาละตินที่ท่านมีความชำนาญพอสมควร จากการที่ท่านได้ตามไปเรียนดนตรีในประเทศต่าง ๆ กับ แม็กซิม จาคอบเซ่น ทำให้ได้ฝึกภาษาต่าง ๆ เพิ่มเติม ทำให้ช่วยส่งผลให้เกิดความเข้าใจในความหมายของคำศัพท์ สามารถตีความบทเพลงต่าง ๆ ได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น และรากศัพท์ของภาษาละตินที่ทำให้ท่านมีพื้นฐานในการทำความเข้าใจภาษาอื่น ๆ อีกหลายภาษา ส่งผลต่อการเข้าใจความหมายของบทเพลง หรือตำราดนตรีต่าง ๆ ได้มากยิ่งขึ้น ท่านสามารถสื่อสารได้ถึง 7 ภาษา เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาละติน ภาษาโปรตุเกส ภาษาฝรั่งเศส ภาษาเยอรมัน ภาษาอิตาลี และภาษาไทย

ตารางที่ 4.6 สรุปคุณลักษณะด้านการสอนของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

1.4	**ด้านการสอน**	
1.4.1	การเตรียมการสอน	ท่านเปรียบเทียบ **ดนตรีเป็นสิ่งที่มีชีวิตที่ตั้งอยู่บนเวลา** เพราะฉะนั้น หากครูเตรียมแผนการสอนไม่ดี ไม่ครอบคลุมเรื่องที่เรียน ย่อมทำให้ศิษย์ไม่ได้รับความรู้อย่างเต็มที่ ครูจึงต้องมีการเตรียมสอนเป็นอย่างดีก่อนสอนในแต่ละครั้ง หากเป็นการสอนที่เน้นการสอนเชิงทฤษฎี ท่านจะทำความเข้าใจกับเนื้อหาที่สอน เรียบเรียงเนื้อหาในการสอนแต่ละเรื่องตามแผนการสอนหลักหากเป็นการสอนในระบบ สำหรับการสอนส่วนตัว ท่านจะเตรียมเนื้อหาการสอนตามที่ท่านได้วางแผนให้ศิษย์ไว้ตั้งแต่ช่วงต้นของการเรียน รวมถึงเตรียมแบบฝึกหัด และการบ้านที่ใช้ทดสอบศิษย์ในแต่ละครั้ง หากเป็นการสอนในวิชาเชิงทักษะปฏิบัติ การเตรียมความพร้อมที่ดีที่สุด คือ เตรียมการซ้อม โดยท่านจะมีการฝึกซ้อมก่อนสอนทุกครั้ง โดยเฉพาะการบรรเลงดนตรี หากพลาดจุดที่มีความสำคัญเพียงไม่กี่วินาทีสามารถทำให้เกิดความผิดพลาดทั้งต่อครูและศิษย์ได้ ท่านมีการทำสัญลักษณ์หรือเครื่องหมายต่าง ๆ ในการอ่านตำราแต่ละเล่ม เพื่อทำให้สะดวกในการสอนแต่ละครั้ง สิ่งที่ท่านปฏิบัติ นอกเหนือจากการวางแผนการสอนในทุกครั้งที่สอน ท่านยังวางแผนการเรียนให้ศิษย์ล่วงหน้าสำหรับการเรียนครั้งต่อไป เพื่อให้ศิษย์รู้แนวทางในการเตรียมตัวเบื้องต้นก่อนเรียนครั้งต่อไป
1.4.2	การเลือกใช้แนวทางและวิธีในการเรียนการสอน	
1.4.2.1	แนวทางและวิธีการสอนซึ่งเกิดจากการเลือกด้วยตัวท่านเอง	ท่านคือผู้ที่เปิดโลกทัศน์ทางวิชาชีพดนตรีให้แก่ศิษย์ เป็นเสมือนครู ที่ปรึกษา เพื่อน ญาติ รวมถึงเป็นแรงบันดาลใจในการประกอบวิชาชีพครู สิ่งต่าง ๆ ที่ท่านสอนให้ศิษย์เป็นการสอนที่นำมาจากหลากหลายศาสตร์ประกอบกัน ทั้งจากศาสตร์ทางดนตรีโดยตรง เช่น การสอนด้วยทฤษฎีดนตรี การฝึกทักษะปฏิบัติเครื่องดนตรีต่าง ๆ หรือจากศาสตร์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับดนตรีโดยตรง เช่น ศาสตร์ทางด้านโยคะ ยิมนาสติก ไทเก๊ก/ไทชิ เพื่อฝึกความแข็งแรง ความยืดหยุ่นของอวัยวะที่มีผลเกี่ยวเนื่องกับการเรียนดนตรี หรือแม้แต่การฝึกวิธีคิด การควบคุมจิตใจและสมาธิเพื่อใช้ในการเรียนดนตรี รวมถึงการสอนด้วยหลักธรรมทางด้านพุทธศาสนา ท่านสามารถเชื่อมโยงวิธีการของแต่ละศาสตร์เพื่อนำมาใช้กับการสอนดนตรีตามวิธีการสอนของท่าน สามารถเห็นผลได้ชัดเจน ขึ้นอยู่กับศิษย์แต่ละคนว่า สามารถใช้เวลาในการเรียนรู้และฝึกฝนให้ตนเองประสบความสำเร็จได้เร็วหรือช้า
	1) หลักการสอนที่เกี่ยวข้องกับดนตรีโดยตรง	
	(1) การวางจุดประสงค์/มีเป้าหมายในการเรียน	สิ่งที่ท่านเน้นเป็นพิเศษ คือ ก่อนที่ครูทุกคนจะเริ่มสอน นอกจากการเตรียมการสอน ต้องคำนึงถึงผู้เรียนด้วย การนึกถึงผู้เรียนในที่นี้ คล้ายกับการวางแผนการสอน แต่เป็นการวางถึงเป้าหมายถึงผลลัพธ์ของศิษย์ด้วยว่า ศิษย์ได้เรียนรู้เนื้อหา และฝึกทักษะได้ครบถ้วนตามสมควรหรือไม่

ตารางที่ 4.6 (ต่อ) สรุปคุณลักษณะด้านการสอนของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

- ค้นหาจุดมุ่งหมายในการเรียนของศิษย์	การสอนที่เน้นการค้นหาจุดมุ่งหมายในการเรียนของศิษย์ ส่งผลให้ท่านรู้ในสิ่งที่ท่านต้องสอน ซึ่งมีความแตกต่างกันในแต่ละกรณี ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายในการเรียนของศิษย์ ดังนั้น ท่านจึงมีการวิเคราะห์ให้ถูกต้องก่อนว่า ศิษย์แต่ละคนมีความจำเป็นที่ต้องได้รับการดูแลในด้านใดเป็นพิเศษ ไม่ได้มีการสอนเพียงรูปแบบเดียวเท่านั้น การวิเคราะห์จุดมุ่งหมายในการเรียนของศิษย์ของท่าน หมายถึง ก่อนที่จะเริ่มสอน ท่านต้องทราบความต้องการที่แท้จริงในการเรียนดนตรีของศิษย์ว่า ต้องการเรียนดนตรีเพื่อนำไปใช้ในลักษณะใด เช่น ต้องการเรียนเพื่อเป็นครูดนตรี/นักดนตรี/ศิลปิน เพื่อผ่อนคลาย เพื่อเป็นงานอดิเรกไม่ยึดเป็นอาชีพหลัก หรือเรียนให้ครบตามหลักสูตรที่ได้ถูกจัดวางให้ในมหาวิทยาลัย เนื่องจากความต้องการที่แตกต่างกันทำให้ลักษณะรายละเอียดในการสอนของท่านมีความแตกต่างกัน ตามแผนการสอนที่ได้วางไว้อย่างเหมาะสม
- การวางเป้าหมายในการปฏิบัติเพลง	ท่านให้ความสำคัญในการวางเป้าหมายสำหรับการปฏิบัติเพลง ซึ่งเป็นการสอนที่ท่านสอนเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากผู้ที่เรียนดนตรีทุกคนต้องสามารถปฏิบัติทักษะดนตรีได้ ไม่ว่าเป็นการปฏิบัติด้วยเครื่องดนตรี หรือทักษะต่าง ๆ เช่น การร้อง การฟัง เป็นต้น ซึ่งครูต้องสามารถวิเคราะห์ศักยภาพของศิษย์กับความยาก-ง่ายของทักษะเพลงที่เรียนได้ว่ามีความเหมาะสมกันหรือไม่ สามารถสอนให้ศิษย์รู้จักวิธีในการวางเป้าหมายการปฏิบัติเพลงที่ต้องมีแบบอย่างที่ดีเลิศ (Ideal) ในการปฏิบัติเทคนิคต่าง ๆ ของเพลงเป็นที่ตั้ง ถึงแม้เป็นเทคนิคที่มีความยากก็ตาม จากนั้นจึงฝึกซ้อมให้ศิษย์สามารถปฏิบัติเพลงนั้นให้ไพเราะได้ตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ เพื่อพัฒนาความสามารถของศิษย์ให้เพิ่มขึ้นทุกครั้งที่ฝึกซ้อม แต่ต้องระลึกว่า การฝึกซ้อมเพลงที่มีความยาก ไม่ใช่ฝึกซ้อมเพื่อให้ศิษย์เกิดอัตตา (Ego) ว่าตนเองมีความสามารถมากกว่าผู้อื่น แต่เป็นการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้
- การวางเป้าหมายของแต่ละบทเรียน	ท่านมีการสอนที่ได้วางเป้าหมายของแต่ละบทเรียนไว้ ทั้งการวางแผนในระยะสั้น และระยะยาว ขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ของผู้เรียน โดยการวางเป้าหมายของบทเรียนจะมีความแตกต่างระหว่างบทเรียนที่มีไว้เพื่อผู้เรียนเดี่ยว ผู้เรียนเป็นกลุ่ม การเรียนส่วนตัว การเรียนในห้องเรียนตามหลักสูตรของโรงเรียน/มหาวิทยาลัย เป็นต้น การเรียนที่มีรายละเอียดแตกต่างกันเช่นนี้ ท่านจึงต้องมีการจัดการให้การเรียนแต่ละครั้งประสบความสำเร็จอย่างดี และส่งผลถึงความสำเร็จของศิษย์แต่ละคน จากประเด็นเรื่องการวางจุดประสงค์หรือมีเป้าหมายในการเรียน สามารถสรุปได้ 3 หัวข้อ ซึ่งเป็นสำคัญของครูที่ขาดไม่ได้ คือ การทราบถึงจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายที่แท้จริงของผู้เรียน จากนั้นจึงเริ่มวางเป้าหมายในการเรียนการสอนจากระยะสั้น ไปจนถึงระยะยาว ซึ่งเป็นการวางแผนการสอนทั้งการเปฏิบัติบทเพลงและทักษะต่าง ๆ รวมถึงการวางแผนการเรียนให้เนื้อหามีความเหมาะสมกับการเรียนแต่ละประเภท

ตารางที่ 4.6 (ต่อ) สรุปคุณลักษณะด้านการสอนของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

(2) การวิเคราะห์	
- วิเคราะห์ศิษย์	ท่านเน้นการวิเคราะห์ศิษย์เป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่มแล้วแต่กรณี หากเป็นการเรียนกลุ่ม ท่านต้องศึกษาพื้นฐานทางดนตรี และภูมิหลังของศิษย์ก่อนว่า มีความแตกต่างกันอย่างไร เนื่องจากการอธิบายของท่านในการสอนแต่ละกรณีมีความแตกต่างกัน ส่วนถ้าเป็นการสอนเดี่ยวท่านเริ่มจากการวิเคราะห์ว่า เด็กแต่ละคนมีความชอบ มีลักษณะทางกายภาพ และอารมณ์เป็นอย่างไร ท่านให้ความสำคัญในเรื่องการดึงศักยภาพของศิษย์แต่ละคน เพื่อให้สามารถใช้ศักยภาพได้อย่างเต็มที่ แต่ท่านไม่ลืมแก้ไขข้อบกพร่องของศิษย์ไปพร้อมกับการส่งเสริมนั้น ๆ สำหรับสิ่งที่ควรแก้ไข ท่านเลือกปรับให้เกิดการเรียนรู้วิธีการที่ถูกต้องก่อน เมื่อเข้าใจถูกต้องแล้ว ท่านจะส่งเสริมให้ศิษย์พัฒนาในเรื่องนั้นเพิ่มมากขึ้น หากศิษย์ต้องการเรียนบทเพลงต่าง ๆ ตามที่ศิษย์สนใจ ท่านจะไม่ปฏิเสธให้ศิษย์เล่นบทเพลงเหล่านั้น แต่ท่านสามารถวิเคราะห์บทเพลงและวิเคราะห์ศิษย์ว่า มีความสามารถในการเล่นบทเพลงเหล่านี้ได้หรือไม่ หากสามารถเล่นได้ ควรเริ่มต้นฝึกอย่างไร แต่ถ้าไม่สามารถเล่นได้ ต้องแก้ปัญหาจากการฝึกแบบฝึกหรือบทเพลงใดก่อน ท่านเลือกจัดหลักสูตรในการเรียนการสอนมาใช้ให้เหมาะสมกับศิษย์ ทำให้ศิษย์มีแรงบันดาลใจจากการได้เล่นในสิ่งที่ตนชอบ แต่ไม่ละเลยการพัฒนาความสามารถของศิษย์ไปพร้อม ๆ กัน นอกจากนั้น ท่านยังให้ความสำคัญกับคำว่า **ตัวอย่างที่มีชีวิตอยู่ หรือ** Living Example ซึ่งหมายถึง การที่ครูผู้สอนสามารถเป็นตัวอย่างที่มีชีวิต ศิษย์สามารถสัมผัสได้จริง และมีการสื่อสารที่ไม่ใช่การสื่อสารทางเดียว (One-way Communication) ซึ่งเมื่อศิษย์เกิดปัญหา ครูสามารถแก้ไขปัญหานั้นให้ศิษย์ได้ สามารถโต้ตอบกับศิษย์ได้ในทันที หรือกรณีที่ศิษย์มีปัญหา ครูต้องระบุได้ว่า สิ่งที่ศิษย์ปฏิบัติได้ดีแล้วคืออะไร และสิ่งที่ควรแก้ไข เหตุใดจึงต้องแก้ไข และแก้อย่างไร หากเป็นการสอนเชิงทักษะปฏิบัติที่ต้องเกิดจากการวิเคราะห์เป็นรายบุคคล ไม่ว่าจะเป็นการเรียนเดี่ยว หรือกลุ่ม ท่านเริ่มจากการวิเคราะห์หาสาเหตุ และวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุดให้ศิษย์แต่ละคน ดังนั้น ท่านจึงเน้นการสอนเดี่ยว ทำให้ท่านสามารถวิเคราะห์หาข้อดี ข้อด้อย และแก้ไขจุดบกพร่องให้กับศิษย์ได้มากกว่าการเรียนเป็นกลุ่ม ยกเว้นในกรณีที่เป็นการสอนที่มหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นผู้เรียนที่เรียนเพื่อให้สามารถปฏิบัติได้ในระดับหนึ่ง บางคนอาจไม่ต้องการเรียนถึงขั้นสูง ท่านจึงสามารถสอนเป็นกลุ่มได้ นอกจากนั้น ท่านยังสามารถสอนตั้งแต่เด็กจนถึงผู้ใหญ่ และเข้าถึงผู้เรียนได้ทุกวัย ท่านยังต้องสอนในระดับกลุ่มที่ใหญ่ขึ้น และมีความหลากหลายทางด้านคุณวุฒิ และวัยวุฒิ เช่น การสอนเมื่อต้องรวมวง ท่านมีวิธีในการปฏิบัติโดยการวิเคราะห์บุคคลแต่ละกลุ่มว่าควรสอนใครให้ออกมาในลักษณะใด แสดงให้เห็นว่า การสอนของท่านเป็นการสอนที่ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ ทั้งวิชาที่เน้นในเชิงทักษะปฏิบัติหรือทฤษฎี ท่านสามารถปรับเปลี่ยนวิธีการสอนของท่านได้ตรงตามความต้องการ และสรีระทางร่างกายให้เหมาะสมกับผู้เรียนมากที่สุด เมื่อเกิดข้อผิดพลาดขึ้น ท่านจะเริ่มแก้ปัญหาจากการวิเคราะห์ที่ตัวศิษย์ก่อนเป็นอันดับแรก โดยเริ่มแก้ไขจากข้อบกพร่องของศิษย์ด้วยการวิเคราะห์ในลักษณะต่าง ๆ ตั้งแต่การใช้แรง การยืน การนั่ง แม้กระทั่งการหายใจ จากนั้นจึงส่งเสริมข้อดีของ แม้กระทั่งการสอนในรูปแบบที่ต่างกัน ทั้งลักษณะต่าง ๆ ในการสอน คุณวุฒิ วัยวุฒิของศิษย์ยังต้องมีการคำนึงถึง เพื่อให้สามารถดึงศักยภาพของแต่ละบุคคลออกมาได้ในสถานการณ์ที่แตกต่างกันได้อย่างชัดเจน

ตารางที่ 4.6 (ต่อ) สรุปคุณลักษณะด้านการสอนของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

- วิเคราะห์หลักสูตร	ท่านให้ความสำคัญในเรื่องความเข้าใจของหลักสูตรในการเรียนดนตรี เนื่องจากเป็นหน้าที่ของครูผู้สอนในการคัดสรรสิ่งที่เหมาะสมให้กับศิษย์ ซึ่งการที่ท่านสามารถเลือกสิ่งที่เหมาะสมให้กับเด็กได้ แสดงให้เห็นว่าท่านควรมีความเข้าใจในสิ่งนั้น ๆ อย่างถ่องแท้ จากนั้นจึงสามารถวิเคราะห์แต่ละหลักสูตรที่มีใช้จริงในการเรียนการสอนทั่วไป เพื่อให้ตรงตามความเหมาะสมของแต่ละกลุ่ม หรือแต่ละบุคคลได้ นอกจากนั้น หลักสูตรที่ใช้ในการสอนของท่านจะไม่มีสูตรสำเร็จ แต่ท่านเลือกใช้หลักสูตรแต่ละหลักสูตรให้เหมาะสมกับศิษย์แต่ละคน แต่ละกลุ่มแตกต่างกัน
- วิเคราะห์เนื้อหาในการเรียน	การวิเคราะห์เนื้อหาต่าง ๆ ที่ใช้ในการสอนของท่าน เพื่อทำให้ศิษย์เข้าใจในเนื้อหาที่เรียน ไม่ใช่เพียงการท่องจำ แต่เป็นความเข้าใจที่เกิดขึ้นจากแก่นแท้ของเนื้อหาวิชาที่ท่านสอน เนื้อหาที่ท่านนำมาใช้ในการสอน ท่านคำนึงถึงศิษย์ตั้งแต่การเลือกใช้หลักสูตร กระทั่งการเลือกเนื้อหา ดังนั้น การสอนของท่านจึงเป็นการสอนโดยใช้ศิษย์เป็นศูนย์กลาง เนื่องจากท่านได้เลือกเนื้อหาให้เหมาะสมต่อพื้นฐานความรู้ หรือภูมิหลังของศิษย์ว่า ควรใช้เนื้อหาประเภทใดในการสอน กล่าวได้ว่า ท่านสามารถวิเคราะห์ความต่าง และความเหมือนของศิษย์ ของหลักสูตร ส่งผลต่อการเลือกเนื้อหาที่เรียนในแต่ละครั้งได้อย่างเหมาะสม
(3) การอธิบาย	
- สามารถอธิบายให้เข้าใจถึงแก่นแท้จริง ๆ ของเนื้อหานั้น	วิธีการอธิบายของท่าน ไม่ใช่การอธิบายได้ครบถ้วนตามตำรา หรือตามหลักทฤษฎีที่มีกำหนดไว้ แต่ท่านเลือกใช้วิธีการอธิบายให้ศิษย์มีความรู้ และเข้าใจถึงที่มาของเนื้อหาที่สอน รู้ถึงที่มาของกฎที่ตำราตั้งไว้ สามารถอธิบายให้ศิษย์เกิดความเข้าใจไม่ใช่จากการท่องจำ ท่านยังสามารถแยกแยะสิ่งที่เหมือนและแตกต่างกันของเนื้อหาที่สอน ทำให้การเรียนแต่ละครั้งไม่ใช่การเรียนตามบทเรียนในหนังสือ เช่น หากกำลังสอนเรื่องผู้ประพันธ์ (Composer) แต่ละคน ท่านสามารถแยกแยกได้ว่า ในด้านเทคนิควิธีการปฏิบัติทักษะดนตรี รวมถึงแต่ละคนมีเอกลักษณ์ที่เหมือน หรือแตกต่างกันอย่างไร ท่านจึงสามารถสอนศิษย์ให้รู้และปฏิบัติในแต่ละประเด็นได้อย่างครบถ้วน โดยไม่จำเป็นต้องสอนศิษย์ให้สามารถปฏิบัติได้ทุกบทเพลง ทุกเทคนิค แต่ศิษย์สามารถรู้เทคนิคพิเศษที่ทำให้บทเพลงมีลักษณะแตกต่างกันตามผู้ประพันธ์แต่ละคน ดังนั้น ก่อนที่ท่านจะสามารถแยกแยะเนื้อหาที่ใช้สอนได้เช่นนี้ ท่านต้องเข้าใจถึงแก่นแท้ของเนื้อหาทุกส่วนที่ใช้สอนเป็นอันดับแรก

ตารางที่ 4.6 (ต่อ) สรุปคุณลักษณะด้านการสอนของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

- สามารถอธิบายสิ่งที่ซับซ้อนมากให้ซับซ้อนน้อยเข้าใจได้ง่ายและมีขั้นตอน	ท่านมีความสามารถในการอธิบายสิ่งที่ซับซ้อนมากให้ดูซับซ้อนน้อย ทำให้เรื่องยากเป็นเรื่องง่ายด้วยการอธิบายอย่างเป็นขั้นตอน ท่านสามารถหาวิธีการในการทำให้เนื้อหานั้นง่ายขึ้น เพื่อเข้าหาศิษย์ที่มีพื้นฐานไม่เหมือนกัน ท่านสามารถสรุปหาความสำคัญของสิ่งที่ท่านกำลังสอนให้มีความเหมาะสมกับจุดประสงค์ของการเรียนในแต่ละครั้งได้อย่างดี ประกอบกับที่ท่านไม่ใช้คำฟุ่มเฟือยในการอธิบาย คำพูดที่ท่านเลือกใช้นั้นเป็นคำพูดที่ไม่ยากจนเกินความเข้าใจ แต่สามารถอธิบายให้ศิษย์ทุกระดับฟังแล้วเข้าใจตรงกันสรุปได้ตรงประเด็น สิ่งที่ท่านพูดล้วนเชื่อมโยงกับเนื้อหา ทำให้ศิษย์เข้าใจตรงกัน เข้าใจได้ง่าย สิ่งสำคัญคือท่านไม่ได้สอนโดยใช้คำสั่งจากครู เพื่อให้ผู้เรียนปฏิบัติตาม แต่ท่านจะสอนให้รู้จักถึงวิธีการที่เป็นขั้นตอน สามารถเรียนรู้ได้ระหว่างการสอน โดยมีการสอนให้รู้จักเหตุและผลจากการเลือกแต่ละวิธีว่า มีลักษณะอย่างไร ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถนำไปคิด หรือประยุกต์ใช้ต่อได้เองในเวลาที่ไม่มีครูอยู่ด้วยในขณะซ้อม
- สามารถอธิบายเนื้อหาในการเรียนโดยเทียบจากพื้นฐานประสบการณ์ทางดนตรีแต่เดิมของศิษย์	หากท่านสอนทฤษฎีทางตะวันตกให้กับผู้เรียนที่มีพื้นฐานทางดนตรีไทย ท่านสามารถใช้ความรู้เดิมที่ท่านมีพื้นฐานจากการเรียนดนตรีไทยกับครูยรรยง แดงกูร และศึกษาเพิ่มเติมต่อเนื่องมาโดยตลอด ทำให้ท่านเข้าใจความคิดของศิษย์ทั้งดนตรีไทย และดนตรีสากล ยกตัวอย่างกรณีที่เป็นศิษย์ดนตรีไทย ท่านสามารถอธิบายด้วยการเปรียบเทียบกับเสียงต่าง ๆ ตามแบบฉบับของเครื่องดนตรีไทย โดยเลือกใช้ภาษาที่ทำให้ผู้ที่เรียนดนตรีไทยสามารถเข้าใจได้ชัดเจน เนื่องจากช่วงเสียงของสากลกับไทยนั้นแตกต่างกัน ท่านสามารถเก็บข้อมูลรายบุคคล จากการสั่งการบ้านหรือให้แบบฝึกหัดเพิ่มเติมในแต่ละบทเรียน เพื่อสังเกตว่าศิษย์คนใดต้องทำความเข้าใจเรื่องใดเพิ่มเติม หรือควรเสริมเรื่องใด ท่านมีการประเมินผลสำหรับศิษย์แต่ละคน เพื่อตรวจสอบถึงพัฒนาการที่เปลี่ยนแปลงของแต่ละคน
- สามารถอธิบายให้เข้าใจดนตรีและสามารถตีความสิ่งต่าง ๆ จากประสบการณ์จริง	การสอนโดยสามารถเข้าถึงความรู้สึกและอารมณ์ต่าง ๆ ของตนเองและศิษย์ ซึ่งท่านเห็นว่าเป็นสิ่งที่มีค่าที่สุดของนักดนตรี เพราะหากไม่เข้าใจอารมณ์เหล่านี้ ย่อมไม่สามารถถ่ายทอดเสียงดนตรีให้มีความไพเราะได้ เนื่องจากอารมณ์ต่าง ๆ เป็นอารมณ์ธรรมชาติพื้นฐานของมนุษย์ ไม่สามารถอธิบายให้เข้าใจได้ด้วยเหตุผล ต้องใช้ความรู้สึกร่วมในการตีความแต่ละครั้ง โดยเฉพาะอารมณ์ที่เกิดจากเรื่องความรัก ทั้งความรักที่มีความสุข สมหวัง กระทั่งความทุกข์จากการอกหัก ทุกครั้งที่ท่านยกตัวอย่างในเรื่องนี้ หากศิษย์คนใดมีประสบการณ์ตรง ท่านจะอธิบายต่อให้เกิดความเข้าใจ และถ่ายทอดอารมณ์ได้อย่างลึกซึ้ง แต่หากศิษย์ไม่เคยมีประสบการณ์เหล่านี้ ท่านจะแนะนำให้ศิษย์ไปชมฉากประกอบของภาพยนตร์ หรือวรรณคดี เรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับอารมณ์ในการเข้าถึงบทเพลง แนะนำให้ฟังเพลงที่ตรงกับอารมณ์ ความรู้สึกที่ท่านต้องการให้ศิษย์ถ่ายทอดออกมาได้ โดยไม่ต้องใช้ตนเองเข้าแลกกับประสบการณ์โดยตรง เห็นได้ว่า การสอนดนตรีของท่านไม่ใช่เรียนด้วยการปฏิบัติเครื่องดนตรี อ่านตำรา หรือท่องทฤษฎีเท่านั้น แต่ท่านสอนให้เข้าถึงอารมณ์ ความรู้สึกของเพลงได้อย่างถ่องแท้ เพื่อพัฒนาให้เกิดความรัก และเกิดเป็นความซาบซึ้งต่อดนตรีได้

ตารางที่ 4.6 (ต่อ) สรุปคุณลักษณะด้านการสอนของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

- สามารถเทียบความเป็นศิลปินกับความเป็นครู	การสอนของท่าน หากไม่กล่าวถึงความเป็นศิลปิน ย่อมไม่เหมาะสม เนื่องจากท่านเป็นครูดนตรีที่มีหัวใจเป็นศิลปิน แต่ศิลปินในความหมายของท่าน ไม่ใช่เพียงผู้ที่แสดงดนตรีได้เก่งเท่านั้น แต่ต้องสามารถสอนบุคคลอื่นให้เข้าใจหลักในการปฏิบัติดนตรี ทั้งการฝึกซ้อม และหลักทฤษฎีต่าง ๆ ท่านกล่าวว่า ผู้ที่เป็นครูต้องสามารถสอนให้ศิษย์เป็นศิลปินได้หากศิษย์ต้องการ ที่สำคัญ คือ ท่านไม่เน้นให้ศิษย์ต้องเป็นศิลปินทุกคน แต่ท่านต้องการทำให้ศิษย์รับรู้ถึงความรู้สึกในการเป็นศิลปิน ไม่ใช่บอกวิธีในการเป็นศิลปิน แต่ท่านจับความรู้สึกในการเป็นศิลปินมาไว้ที่ศิษย์ หากศิษย์สามารถรับรู้ถึงสิ่งนั้นได้เมื่อใด นั่นคือศิษย์สามารถประสบความสำเร็จในการเล่นดนตรีอย่างแท้จริง
- สามารถอธิบายความเป็นดนตรีผ่านสื่อต่างๆ	ท่านสามารถเผยแพร่ความรู้ทางดนตรีผ่านสื่อโทรทัศน์ โดยจัดรายการ “ดนตรีวิจารณ์” เป็นครูดนตรีสอนผ่านสื่อเทคโนโลยี อธิบายความรู้ต่าง ๆ ทางดนตรีสากลให้แก่ผู้ชมทางบ้านด้วยการบรรยายและสาธิตตัวอย่างประกอบ ท่านทำหน้าที่ทั้งผู้บรรยาย ผู้อำนวยเพลง ผู้ประพันธ์ เรียบเรียงเสียงประสาน ควบคุมการฝึกซ้อม และออกแบบเนื้อหา ร่วมกับวงดนตรี “พิทักษากร” ท่านยังได้ทำเพลงประกอบงานบันทึกเสียงและทำหน้าที่เล่นเปียโนให้ศิลปินลูกทุ่งที่มีชื่อเสียงหลายท่าน นอกจากนั้น วงซิมโฟนีออร์เคสตราแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ท่านรับตำแหน่งผู้อำนวยการดนตรีของวงมีการแสดงสดเป็นประจำทุกปี รวมถึงได้บันทึกเสียงเพื่อออกเผยแพร่ตามสื่อต่าง ๆ เช่น รายการดนตรีคลาสสิก สถานีวิทยุจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย FM 101.5 MhZ รายการโทรทัศน์ดนตรีกวีศิลป์ สถานี Thai PBS เป็นต้น
(4) การสาธิตและการให้ความสำคัญกับเรื่องของเสียง	วิธีการสอนอีกหนึ่งรูปแบบของท่าน คือ การสาธิต เพื่อทำให้ตนเองและศิษย์มีส่วนร่วมในการเรียนการสอนร่วมกัน การสาธิตของท่าน แบ่งเป็นการเล่นดนตรีให้ศิษย์ดู “Playing for” และให้ศิษย์เล่น “Playing with” วิธีการสอนนี้ช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง เป็นกระบวนการที่ผู้สอนเลือกใช้ เพื่อทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ทำให้ผู้เรียนได้เห็นการปฏิบัติจริงด้วยตนเองจากการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม ส่งผลให้เกิดความเข้าใจและจดจำในเรื่องที่สาธิตหรือปฏิบัติได้ดีและนานขึ้น ท่านเน้นในเรื่องการปฏิบัติจริงให้ศิษย์เห็น และเน้นการได้ยินเสียงดนตรีประกอบการสอนแทบทุกครั้ง เนื่องจากดนตรีเป็นเรื่องของเสียง ประกอบกับท่านมีความเข้าใจในรูปแบบของทำนอง จังหวะในลักษณะต่าง ๆ สามารถแยกแยะความแตกต่างของบทเพลงแต่ละประเภทได้อย่างถ่องแท้ ทำให้ท่านสามารถถ่ายทอดสิ่งที่ท่านรู้ผ่านเครื่องดนตรีได้หลากหลาย ทั้งเปียโน และเครื่องสายอีกหลายประเภท ทำให้ท่านมีความสามารถครบถ้วนในการใช้วิธีการสอนแบบสาธิตได้เป็นอย่างดี

ตารางที่ 4.6 (ต่อ) สรุปคุณลักษณะด้านการสอนของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

- สำหรับวิชาเชิงทฤษฎี	ท่านสอนวิชาที่เกี่ยวกับเชิงทฤษฎีหลายวิชาทั้งการสอนในระบบ และการสอนส่วนตัว นอกจากต้องอาศัยความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาวิชานั้นอย่างถ่องแท้แล้ว ยังต้องอาศัยความเชี่ยวชาญในการสอน ให้ศิษย์สามารถเข้าใจเนื้อหานั้น และสามารถจดจำได้ในระยะยาวด้วย ดังนั้น วิธีการสอนของท่าน จึงเน้นการมีส่วนร่วม เพื่อให้ผู้เรียนไม่เกิดความเบื่อหน่าย โดยเฉพาะวิชาที่ต้องมีการจดบันทึกตลอดเวลา หรือการจดบรรยาย (lecture) สิ่งสำคัญ คือ การสอนโดยใช้วิธีการสาธิต ทำให้ศิษย์สามารถเข้าใจถึงลักษณะต่าง ๆ จากเสียงดนตรีจริง เป็นการทำกฎและทฤษฎีต่าง ๆ ที่ไม่สามารถจับต้องได้ให้เป็นเสียงดนตรีที่รับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัส คือ การฟัง นอกจากนั้น ท่านยังให้ศิษย์มีส่วนร่วมในการเป็นผู้สาธิต เพื่อไม่ทำให้เกิดความเบื่อหน่าย และเป็นการพัฒนาทักษะในการกล้าแสดงออก กล้าลองผิดลองถูกของศิษย์ไปพร้อม ๆ กัน โดยเฉพาะในวิชาที่เป็นการบรรยาย ยิ่งต้องมีการเล่นร่วมกับการเขียนกระดาน หรือจดบันทึกเพียงเท่านั้น
- สำหรับวิชาเชิงทักษะปฏิบัติ	สำหรับการเรียนดนตรี สิ่งที่ขาดไม่ได้ คือ การปฏิบัติทักษะ ทั้งการปฏิบัติทักษะด้วยเครื่องดนตรี หรือปฏิบัติจากสิ่งใดก็ตาม วิธีการสอนที่ท่านใช้ทุกครั้ง คือ การสาธิตให้ศิษย์เห็น ท่านสามารถปฏิบัติทักษะต่าง ๆ ที่สอนศิษย์ได้ทุกทักษะ ซึ่งเป็นหัวใจในการสอนทักษะของท่าน การปฏิบัติของท่านเริ่มจากการปฏิบัติเพลงให้มีความไพเราะที่สุด เป็นการเลือกใช้จากเทคนิคธรรมดาเพื่อให้ศิษย์ได้เห็นถึงศักยภาพว่า การใช้เทคนิคธรรมดา ก็สามารถสร้างความไพเพราะได้ สามารถพัฒนาศักยภาพของผู้เล่นได้อย่างมีประสิทธิภาพเทียบเท่ากับการฝึกเทคนิคขั้นสูงได้ และท่านสามารถเลือกปฏิบัติบทเพลงและเทคนิคต่าง ๆ ได้เหมาะสมกับระดับความสามารถของผู้เรียนด้วย
- สำหรับวิชาเชิงประวัติศาสตร์	การสอนดนตรี ไม่ว่าการสอนในเชิงทฤษฎี ปฏิบัติ หรือประวัติศาสตร์ ต่างสามารถสอนด้วยวิธีการสาธิต ทั้งการสาธิตโดยครูเป็นผู้กระทำ หรือสาธิตโดยใช้สื่ออื่นในการช่วยสอน ดังนั้น เมื่อเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ “ดนตรี” ย่อมต้องมี “เสียง” เกิดขึ้นอย่างแน่นอน ขึ้นอยู่กับว่า ครูมีความสามารถในการวางแผนการสอนให้สามารถใช้วิธีการเหล่านี้ได้มาก หรือน้อยแตกต่างกันไป เช่น สามารถสาธิตด้วยการใช้เครื่องดนตรีแสดงให้เห็นความแตกต่างของบทเพลงแต่ละยุคสมัยได่ หรือการใช้สื่อวิดีทัศน์ต่าง ๆ ในการช่วยบรรยายรายละเอียดต่าง ๆ ในแต่ละยุคสมัยทางดนตรีแทนการปฏิบัติเครื่องดนตรีจริงจากครู

ตารางที่ 4.6 (ต่อ) สรุปคุณลักษณะด้านการสอนของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

(5) สามารถสอนให้ศิษย์รู้จักการบูรณาการสิ่งที่เรียน	ท่านมีความรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ หลากหลาย และสามารถนำมาใช้สอนดนตรี ทำให้เวลาที่ท่านสอนดนตรี ท่านไม่สอนเพียงความรู้ทางด้านดนตรี แต่ท่านสอนเรื่องที่เกี่ยวกับการฝึกสติ สมาธิ ความยืดหยุ่น และความแข็งแรงของกล้ามเนื้อต่าง ๆ ที่ใช้ในการเรียนดนตรี ซึ่งหากศิษย์รับความรู้เหล่านี้จากท่านแต่ไม่เข้าใจและไม่สามารถเชื่อมโยงความรู้ของแต่ละศาสตร์เข้าด้วยกัน ย่อมไม่สามารถพัฒนาศักยภาพของตนได้ ดังนั้น ทุกครั้งที่ท่านสอน จึงมีการอธิบายและทำให้ศิษย์เข้าใจเป้าหมายในการเรียนแต่ละครั้ง ส่งผลให้ศิษย์สามารถบูรณาการทุกศาสตร์ที่เรียนเข้าด้วยกัน เพื่อส่งเสริมการเรียนและการฝึกซ้อมดนตรี โดยการบอกเป้าหมายของท่าน คือ การบอกให้ศิษย์ทราบว่า ต้องปฏิบัติวิธีการต่าง ๆ เหล่านี้เพื่อจุดประสงค์ใด หากปฏิบัติได้สำเร็จแล้วสามารถพัฒนาทักษะในด้านใด ช่วยส่งเสริมการเรียนดนตรีได้อย่างไรจากวิธีการต่าง ๆ เหล่านี้ เมื่อศิษย์ทราบถึงเหตุและผลในการปฏิบัติ ทำให้รู้ว่าตนกำลังปฏิบัติ เพื่อทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีต่อตนเองได้อย่างไรบ้าง รวมถึงสามารถเลือกปฏิบัติทักษะต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองในเวลาที่ต้องปฏิบัติและฝึกซ้อมด้วยตนเอง
(6) การประเมินผลศิษย์	การสอนของท่านเป็นการเรียนการสอนที่มีขั้นตอนของการประเมินผลศิษย์อย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่เริ่มสอนศิษย์คนแรกราวปีพุทธศักราช 2505 กระทั่งในปัจจุบัน การประเมินผลด้วยวิธีการของท่าน มีครบทั้งการประเมินผลแบบบั้นปลายตอนจบหลักสูตร (Summative Evaluation) และการประเมินผลเพื่อการปรับปรุงแก้ไข (Formative Evaluation) ระหว่างหลักสูตร ทำให้สามารถตรวจสอบความถูกต้อง และความเข้าใจบทเรียนของศิษย์ได้อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการประเมินผลระหว่างการสอนซึ่งท่านเน้นเป็นพิเศษ ท่านเลือกประเมินศิษย์จากการทำแบบฝึกหัดหรือการบ้าน ทุกครั้งที่ท่านสอน ไม่มองข้ามคำตอบจากการบ้านที่ศิษย์ทำส่ง และเน้นกระบวนการเรียนรู้หลังจากได้ทำการบ้านว่า ศิษย์ยังไม่เข้าใจเนื้อหาตรงส่วนใด ท่านจะอธิบายเพิ่มเติม สิ่งสำคัญ คือ การประเมินผลของท่านมักไม่ใช้เกณฑ์ในรูปแบบการประเมินจากผลคะแนน ท่านไม่เปรียบเทียบความสามารถของศิษย์ด้วยตัวเลข แต่ท่านคำนึงถึงพัฒนาการของศิษย์แต่ละคนว่า ความสามารถได้พัฒนาเพิ่มขึ้นจากเดิมมากเท่าใด

ตารางที่ 4.6 (ต่อ) สรุปคุณลักษณะด้านการสอนของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

(7) หลักในการซ้อมดนตรี (เฉพาะการปฏิบัติด้วยเครื่องดนตรี)	การซ้อมดนตรีตามหลักการของท่าน พบว่า ท่านได้นำเทคนิคจากศาสตร์ในด้านต่าง ๆ มาใช้ในการฝึกซ้อม จากนั้นจึงนำแต่ละศาสตร์มาบูรณาการด้วยกันเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด หรืออาจฝึกแต่ละศาสตร์แยกจากกันอย่างชัดเจน ทั้งนี้ แล้วแต่ความเหมาะสมของแต่ละคน เนื่องจากวิธีในการฝึกซ้อมดนตรีของแต่ละคนมีความแตกต่างกันตามรูปร่าง สรีระ ความยืดหยุ่น และความแข็งแรงของร่างกาย อีกทั้งจุดมุ่งหมายในการเรียนดนตรี ยังส่งผลให้วิธีในการฝึกซ้อมดนตรีของแต่ละคนมีรายละเอียดที่แตกต่างกัน ท่านเน้นย้ำเสมอว่า ท้ายที่สุดแล้วศิษย์ทุกคนที่เรียน ต้องรู้จักการประยุกต์ใช้สิ่งที่เรียนมาเพื่อค้นหาหลักในการซ้อมให้เหมาะสมกับตนเอง เนื่องจากการเรียนกับครูเพียงสัปดาห์ละ 1 – 2 ชั่วโมง ไม่มากเท่ากับการใช้เวลาอยู่กับตนเอง ดังนั้น หากศิษย์ไม่สามารถคิดวิธีในการซ้อมของตนเองได้ ย่อมไม่ส่งผลดีต่อศิษย์อย่าง ดังนั้น การสอนของท่านแต่ละครั้ง จึงมีการวางแผนการสอนโดยเริ่มต้นเรียนตั้งแต่สเกล อาร์เพ็จจิโอ แบบฝึกหัดรูปแบบต่าง ๆ และสุดท้ายคือ บทเพลง โดยในแต่ละส่วนได้ลงรายละเอียดในการสอนแตกต่างกันตามข้อดีและข้อบกพร่องของแต่ละคน เพราะฉะนั้นเมื่อศิษย์ต้องฝึกซ้อมด้วยตนเอง จึงสามารถฝึกซ้อมได้ตามที่ได้เรียนในแต่ละครั้ง จนกระทั่งเมื่อเรียนจนถึงช่วงเวลาหนึ่งแล้วจะสามารถวางแผนการซ้อมของตนเองได้โดยไม่ต้องมีครูคอยชี้แนะทุกครั้ง
2) หลักการสอนที่ไม่เกี่ยวข้องกับดนตรีโดยตรง แต่นำมาใช้ในการสอนดนตรีเพื่อฝึกทักษะในด้านต่าง ๆ	สำหรับการสอนดนตรีของท่าน มีลักษณะพิเศษ คือ **ท่านไม่เพียงใช้ดนตรี เพื่อสอนดนตรี แต่ท่านใช้สิ่งที่ไม่ใช่ดนตรี เพื่อสอนดนตรี** โดยศาสตร์อื่น ๆ ที่ท่านใช้สอน มีทั้งจากที่ท่านได้รับความรู้จากครูของท่าน จากการที่ท่านขวนขวายและศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง ตลอดจนวิธีการต่าง ๆ ที่ท่านวิเคราะห์และสังเคราะห์ขึ้นมาเพื่อประยุกต์ใช้ในการสอนด้วยตนเอง ซึ่งการสอนโดยศาสตร์อื่น ๆ ที่ท่านเน้นเป็นพิเศษ ได้แก่ ทางด้านภาษา ทางด้านความยืดหยุ่น ความแข็งแรงของร่างกาย การกำหนดลมหายใจ และสร้างสมาธิจากโยคะ ยิมนาสติก ฤาษีดัดตน ไทเก๊กหรือไทชิ และยังใช้หลักธรรมทางด้านพุทธศาสนาทั้งทางเถรวาท และมหายานนิกายเซ็นในการสอน เพื่อช่วยฝึกสติ ควบคุมอารมณ์ และฝึกสมาธิ เป็นต้น
(1) ทางด้านความยืดหยุ่นและความแข็งแรงของร่างกายที่มีผลต่อสมาธิ และการเรียนดนตรี	สำหรับความยืดหยุ่นและความแข็งแรงของร่างกายที่มีผลต่อสมาธิ และการเรียนดนตรี สามารถแบ่งวิธีการสอนออกเป็น 4 ประเด็นย่อย คือ 1. ทางด้านภาษา 2. ทางด้านความยืดหยุ่นและแข็งแรงของร่างกายที่มีผลต่อสมาธิ และการเรียนดนตรี ประกอบด้วย โยคะ (Yoga) ยิมนาสติก (Gymnastics) ฤาษีดัดตน ไทเก๊กหรือไทชิ มวยจีนหรือมวยปากัว (Pakua) (ในกรณีมวยปากัวนี้ ท่านยังไม่ได้ใช้ในการสอนศิษย์อย่างจริงจัง แต่ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูล เนื่องจากเป็นข้อมูลที่สามารถให้ผู้อื่นนำไปประยุกต์ใช้เพิ่มเติมในการสอนดนตรี) และ 3. ทางด้านพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน นิกายเซ็น (Zen) เพื่อฝึกจิตให้มีสติ และสมาธิ โดยมีรายละเอียดในแต่ละประเด็น ดังนี้

ตารางที่ 4.6 (ต่อ) สรุปคุณลักษณะด้านการสอนของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

- โยคะ (Yoga) และยิมนาสติก (Gymnastics)	โยคะและยิมนาสติกนั้น มีประโยชน์ต่อการเรียนดนตรีในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะในเรื่องของ การฝึกสมาธิ และการฝึกความแข็งแกร่งของร่างกายในส่วนที่ต้องใช้ปฏิบัติเครื่องดนตรี หรือฝึกทักษะปฏิบัติในรูปแบบต่าง ๆ ท่านมีวิธีการอย่างนี้สอนให้ศิษย์ตั้งแต่ในช่วงแรกที่ท่านเริ่มสอน อย่างที่ท่านเคยพูดไว้ว่า ใครจะรับได้มากหรือน้อยนั้น ขึ้นอยู่กับตัวของศิษย์เองด้วย แต่ท่านก็จะมีการแทรกเรื่องราวต่าง ๆ เหล่านี้ให้อยู่เสมอ ตั้งแต่ในปี 2505 ศิษย์คนแรกของท่านได้เริ่มเรียนศาสตร์ทางด้านยิมนาสติก เพื่อปฏิบัติอย่างไรให้นิ้วมีพลัง ให้ผ่อนคลาย (Relax)
● โยคะ	ความหมายของ โยคะ ที่ท่านนำมาประยุกต์ในการสอนดนตรี เป็นการกล่าวถึงการสร้างความผ่อนคลาย (Relaxation) โดยสอนโยคะตามรูปแบบของท่าน จุดประสงค์หลักในการใช้โยคะเข้ามาช่วย เพื่อเพิ่มความผ่อนคลายทั้งจิตใจ และร่างกายส่วนที่ใช้ปฏิบัติทักษะ
● ยิมนาสติก	ท่านได้รับการถ่ายทอดจาก แม็กซิม จาคอบเซ่น ครูสอนไวโอลินของท่าน จากนั้นจึงนำมาประยุกต์ให้เข้ากับการสอนดนตรีในรูปแบบของท่านเอง ซึ่งจุดมุ่งหมายของการฝึกยิมนาสติกนี้ มีความคล้ายคลึงกับการฝึกโยคะ คือ การฝึกสมาธิ ฝึกความยืดหยุ่นของร่างกาย จนเกิดความแข็งแรงของกล้ามเนื้อส่วนที่ใช้ในการเรียนและฝึกซ้อมดนตรี ยิมนาสติกในความหมายของท่านเป็นการฝึกร่างกาย โดยเฉพาะส่วนบน ได้แก่ นิ้ว มือ ข้อมือ เส้นเอ็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับส่วนที่ใช้ในการปฏิบัติทักษะ ซึ่งสิ่งที่แตกต่างจากโยคะค่อนข้างชัดเจน คือ ยิมนาสติกที่ท่านได้รับการถ่ายทอดมานี้ เป็นเทคนิคพิเศษฝึกปฏิบัติเรียกว่า “การซ้อมเงียบ” ซึ่งเป็นเทคนิคของปากานีนี ที่ถ่ายทอดให้ จาคอบเซ่น และ จาคอบเซ่น ถ่ายทอดให้ท่าน เทคนิคนี้อาศัยศาสตร์ของยิมนาสติกเข้าช่วย โดยไม่จำเป็นต้องใช้เครื่องดนตรีในการฝึกซ้อม แค่ใช้ร่างกายส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติทักษะดนตรี แล้วเลือกวิธีการซ้อมให้สอดคล้องกับร่างกายส่วนนั้น
- ฤาษีดัดตน	ในการปฏิบัติฤาษีดัดตน ท่านได้ศึกษาวิธีการนี้หลังจากที่ได้เรียนรู้วิธีการทางโยคะและยิมนาสติกตามแบบตะวันตก โดยสำหรับฤาษีดัดตนนี้ท่านได้มาพบตอนหลังด้วยตัวท่านเองในช่วงที่ท่านกลับมาอยู่เมืองไทยได้ระยะหนึ่งแล้ว ว่าเป็นศาสตร์ที่มีท่าทางในการฝึกกล้ามเนื้อในส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย เพื่อช่วยทำให้การปฏิบัติทักษะดนตรีได้ดีขึ้น สรุปแล้วไม่ว่าจะเป็นการฝึกโยคะ หรือฤาษีดัดตนสำหรับในแต่ละเครื่องดนตรีสามารถที่จะประยุกต์ใช้ท่าต่าง ๆ ได้ โดยเลือกใช้ท่าที่มีการใช้อวัยวะหรือกล้ามเนื้อที่เกี่ยวข้องกับทักษะแต่ละประเภท

ตารางที่ 4.6 (ต่อ) สรุปคุณลักษณะด้านการสอนของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

- ไทเก๊กหรือไทชิ	ศาสตร์ทางด้านนี้ มีหลากหลายกระบวนท่า ตั้งแต่ 24 ท่า จนถึง 40 กว่าท่า และยังมีการพัฒนาท่าต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง โดยการฝึกไทเก๊กสามารถเริ่มจากการใช้เพียงแรงภายนอกในการขับเคลื่อนกระบวนท่าต่าง ๆ ของร่างกาย จนถึงการฝึกท่าทางต่าง ๆ จากการตั้งสมาธิ ช่วยทำให้เกิดพลังในการขับเคลื่อนลมหายใจและลมปราณให้หมุนเวียนไปตามส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ทำให้เมื่อฝึกแล้ว ผู้ฝึกสามารถรับรู้ได้ถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในร่างกาย เช่น ร่างกายสดชื่น ทำให้รู้สึกผ่อนคลาย ซึ่งอาจมาจากการควบคุมลมหายใจและควบคุมสมาธิเป็นเวลานาน เนื่องจากกว่าจะครบแต่ละกระบวนท่าต้องใช้เวลาพอสมควร สิ่งสำคัญ คือ ไทเก๊กต้องผ่อนคลายในทุก ๆ ส่วนของร่างกาย ไม่ใช้แรงในการเคลื่อนไหว เพราะการใช้แรงจะขัดขวางการเดินของเลือดลมในร่างกาย การฝึกโดยไม่ใช้กำลังต้องอาศัยทั้งความมีวินัย ความอดทน และใช้ความพยายามจนกว่าจะเกิดความคล่องตัว สรุปการฝึกไทเก๊กเป็นการฝึกสมาธิที่มีการเคลื่อนไหวที่มีความนุ่มนวล ช่วยให้ผ่อนคลาย เกิดการเคลื่อนไหวต่อเนื่อง การหายใจสอดประสานไปกับการเคลื่อนไหว พร้อมทั้งตั้งจิตให้อยู่กับการเคลื่อนไหวของร่างกายตลอด เป็นการฝึกให้เกิดสมาธิได้เป็นอย่างดี เนื่องจากไม่มีการเกร็งกล้ามเนื้อ ไม่มีการออกแรงกระแทก ทำให้เกิดการบาดเจ็บทางร่างกายได้น้อยมากเมื่อเทียบกับออกแรงในลักษณะอื่น ท่านจึงนิยมใช้ เพื่อฝึกควบคุมสติและอารมณ์ทั้งของตนและศิษย์
- มวยจีน หรือ มวยปากัว (Pakua)	สำหรับการฝึกมวยจีน หรือมวยปากัว ท่านได้กล่าวกับผู้วิจัยว่า ท่านยังไม่ได้ใช้ศาสตร์ทางด้านนี้ในการถ่ายทอดให้กับศิษย์อย่างจริงจัง แต่ท่านได้ฝึกฝนและนำมาใช้ประกอบการสอนสำหรับตัวท่านเท่านั้น ซึ่งการฝึกมวยจีนเป็นการฝึกที่มีความน่าสนใจ เป็นสิ่งสิ่งที่ดีมากในเรื่องการฝึกสติ และเป็นสมาธิแบบที่มีการเคลื่อนไหว ซึ่งมีความเหมาะสมกับนักดนตรีเป็นอย่างมากเช่นกันกับไทเก๊ก เนื่องจากเป็นการฝึกที่เคลื่อนไหวไม่หยุดนิ่ง เมื่อเทียบกับแต่ละท่าของโยคะและฤาษีดัดตนที่ยังมีจังหวะที่หยุดนิ่งของร่างกาย แต่สำหรับมวยจีนนี้สามารถฝึกควบคุมการเคลื่อนได้อย่างต่อเนื่องตลอดเวลา
(2) ทางด้านพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน นิกายเซ็น (ZEN) เพื่อฝึกจิตให้มีสติ และสมาธิ	ท่านได้อธิบายคำว่า “เซ็น” ในความหมายที่ท่านนำมาสอนนี้ คือ พุทธศาสนาฝ่ายมหายาน นิกายเซ็น ภาษาอังกฤษคือ “Zen” ซึ่งเป็นพุทธศาสนาโดยแท้ คำสอนของลัทธิเซ็น เรียกว่า “Sudden school คือ ลัทธิบรรลุฉับพลัน” การสอนหลักพุทธศาสนาของนิกายเซ็นเป็นการสอนลัด เรียกวิธีปฏิบัติว่า "วิธีลัด" หรือ เรียกนิกายนี้ว่า "นิกายฉับพลัน" การฝึกตนของนิกายเซ็น เน้นในเรื่องของสมาธิ เป็นปรัชญาที่แสดงถึงแนวทางการใช้ชีวิต การทำงาน และศิลปะเซ็นยึดถือหลักปฏิบัติธรรมตามหลักของพระพุทธเจ้า ตามหลักของการฝึกสติ ซึ่งเป็นวิถีทางที่ท่านเน้นมากในการสอนดนตรี คือไม่ใช่การเน้นเพียงแค่การปฏิบัติทักษะทางดนตรี หรือการเรียนดนตรีให้เข้าใจเนื้อหาจากปัญญาเพียงเท่านั้น แต่การเรียนดนตรีให้มีประสิทธิภาพเกิดจากฝึกจิต ให้มีสติและสมาธิ ควบคู่กับการปฏิบัติอื่น ๆ ดังนั้น ท่านจึงได้ศึกษาหลักการและแนวคิดของนิกายเซ็น แล้วนำมาใช้ประกอบการสอนดนตรี เพื่อแก้ปัญหาให้กับศิษย์ในเรื่องต่าง ๆ นอกจากนั้น ท่านยังได้แนะนำหลักในการซ้อมดนตรีสำหรับการเล่นบนเวที ซึ่งต้องพบทั้งคำชื่นชม และคำติเตียน ในความคิดแบบเซ็น โดยได้สอดแทรกมุมมองที่มีประโยชน์ไว้อย่างน่าฟัง ทั้งในแง่ของการรู้จักตนเอง รู้ความบกพร่องของตนเองและยอมรับให้ได้ เพื่อสามารถพัฒนาต่อ กระทั่งการอยู่กับปัจจุบันขณะ ไม่เก็บเรื่องในอดีตมาคิดจนทำลายปัจจุบัน และไม่คิดเรื่องอนาคตจนเกิดความฟุ้งซ่าน

ตารางที่ 4.6 (ต่อ) สรุปคุณลักษณะด้านการสอนของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

	(3) ทางด้านภาษา	จากการที่ท่านมีความรู้ในด้านภาษาหลายภาษา จากความรู้ที่ได้รับจากครู ในการเดินทางไปเรียนยังประเทศต่าง ๆ และจากการใฝ่รู้ด้วยตนเอง ท่านจึงมีความสามารถในด้านนี้เป็นพิเศษ บวกกับการที่ท่านเป็นคนเคร่งครัดเรื่องการใช้ภาษา ทำให้ท่านสามารถสอนให้ศิษย์ได้เห็นแบบอย่าง และซึมซับความรู้นั้นได้เป็นอย่างดี อีกทั้งในการสอนดตรีที่มีศัพท์ทางดนตรี ท่านสามารถอิบายได้จนถึงรากศัพท์ของคำนั้น ๆ ทำให้ศิษย์สามารถเข้าใจโดยไม่ต้องท่องจำ และตีความบทเพลงต่าง ๆ ได้ละเอียดขึ้น
1.4.2.2	แนวทางและวิธีการสอน ซึ่งเกิดจากการคิดร่วมกันระหว่างท่านกับศิษย์	ถึงแม้การเรียนการสอนที่ดีย่อมเกิดจากการที่ครูมีความรู้ความสามารถ แล้วถ่ายทอดความรู้เหล่านั้นให้แก่ศิษย์โดยตรง และเป็นการใช้แผนการเรียนการสอนที่ได้จัดวางทุกส่วนมาพร้อมให้ศิษย์ใช้ ซึ่งดูเป็นการส่งผลดีในแง่ของการมีระเบียบ และมีกฎเกณฑ์ที่ชัดเจน แต่สำหรับการเรียนการสอนของท่าน เป็นการเรียนที่ไม่รับจำนวนผู้เรียนมากนัก ทำให้สามารถใช้วิธีการในการคิดแนวทางการเรียนร่วมกันระหว่างท่านกับศิษย์กระทั่งได้ผลลัพธ์ที่ดี โดยเฉพาะในส่วนที่ท่านคิดว่า ศิษย์ควรได้แสดงความเห็นและวางแผนการเรียนด้วย ท่านยินดีให้ศิษย์ได้ปฏิบัติในสิ่งที่ต้องการทดลองปฏิบัติ และศิษย์มีความสนใจ เมื่อปฏิบัติแล้วสามารถเกิดสิ่งใดขึ้น โดยเฉพาะหากศิษย์ต้องการค้นพบในสิ่งที่ตำราไม่มีบันทึกไว้ แต่ทั้งนี้ต้องไม่ใช่สิ่งที่ปฏิบัติแล้วทำให้เกิดความเสียหายต่อตัวศิษย์ และสูญเสียทักษะที่ดีไป ท่านใช้จิตวิทยาในการช่วยแก้ปัญหา ทำให้ศิษย์รู้สึกว่าตนได้เป็นผู้ที่แสดงความคิดเห็น ได้มีส่วนร่วมกับการเลือกวิถีแนวทางการเรียนของตน ทำให้ยิ่งมีความกระตือรือร้น และภูมิใจว่าได้มีส่วนร่วม โดยท่านได้ใช้คำว่า “นุ่มนวล แต่ได้ผล” ซึ่งได้กล่าวไว้ตั้งแต่ในด้านบุคลิกภาพทางด้านอารมณ์ของท่านด้วย
1.4.3	การสอนโดยใช้ปัจจัยในการควบคุมและปรับพฤติกรรมของศิษย์	
1.4.3.1	การใช้ปัจจัยบวกในการปรับพฤติกรรมของศิษย์	
	1) การให้ความเชื่อมั่น และกำลังใจ	การให้ความเชื่อมั่นและให้กำลังใจด้วยคำพูด ด้วยท่าทาง หรือการแสดงท่าทีถึงความไว้ใจในตัวศิษย์ที่ท่านได้แสดงออกต่อศิษย์ ทำให้ศิษย์เชื่อมั่นในความสามารถของตนเองเพิ่มมากขึ้น และพร้อมที่จะแสดงศักยภาพของตนให้ท่านได้ภาคภูมิใจ สมกับที่ท่านได้ไว้วางใจ สำหรับกรณีของท่านที่ได้ปฏิบัติเช่นนี้กับศิษย์ ไม่ใช่เพียงแค่ต้องการให้ศิษย์ได้รับรางวัล หรือได้รับกำลังใจ แต่ท่านต้องการให้ศิษย์แสดงศักยภาพของตนได้อย่างเต็มที่ ซึ่งการที่พวกเขาได้รับกำลังใจและสามารถพัฒนาตนไปได้จนถึงระยะหนึ่งแล้ว ความรู้สึกดีที่ได้รับจากการประสบความสำเร็จย่อมเพิ่มขึ้นในทุกครั้ง ส่งผลให้มีการพัฒนาด้วยแรงผลักดันภายในตนเอง ซึ่งเป็นแรงจูงใจที่เป็นแรงขับให้บุคคลพยายามที่จะประกอบพฤติกรรมที่ทำให้ประสบสัมฤทธิผลตามมาตรฐานความเป็นเลิศ (Standard of Excellence) ที่ตนเองตั้งไว้ โดยไม่ปฏิบัติเพื่อหวังรางวัล แต่ปฏิบัติเพราะต้องการประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังนั้น ครูที่ดีควรให้กำลังใจศิษย์ หวังดีต่อศิษย์ และปฏิบัติทุกวิถีทางให้ศิษย์สามารถดึงศักยภาพของตนให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเอง และสังคม ท่านเป็นครูที่มีแต่กำลังใจให้ศิษย์ หวังดีต่อศิษย์ และปฏิบัติทุกวิถีทางให้ศิษย์สามารถดึงศักยภาพของตนเองมาใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเอง และสังคม

ตารางที่ 4.6 (ต่อ) สรุปคุณลักษณะด้านการสอนของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

	2) การทำให้รู้สึกถึงความพิเศษของสิ่งที่เรียน	ท่านได้นำความรู้ ความสามารถในศาสตร์ต่าง ๆ มาใช้ร่วมกับการสอนดนตรี ทำให้ท่านมีเทคนิคต่าง ๆ ที่ศิษย์ยังไม่เคยได้เห็นท่านสอนด้วยเทคนิคเหล่านั้น ประกอบกับท่านเป็นผู้ที่มีจิตวิทยาในการสอนค่อนข้างมาก ทำให้ท่านมีวิธีการสอนที่มีความแปลกใหม่และสร้างสรรค์ตลอดเวลา โดยเฉพาะในเรื่องของการใช้คำพูดต่าง ๆ กับศิษย์ เช่น เทคนิคที่ท่านกำลังสอนอยู่ คือ เคล็ดลับวิชาที่ไม่เคยสอนให้ผู้ใดมาก่อน มีเพียงท่านกับศิษย์เท่านั้นที่รู้เทคนิคนี้ ทำให้ผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดรู้สึกว่าตนมีคุณค่า มีความสามารถ ทำให้ท่านเลือกสอนเทคนิคนี้ให้ ทำให้ศิษย์ที่ได้รับเคล็ดลับต่าง ๆ เหล่านี้มีความกระตือรือร้นเพิ่มขึ้นในการเรียนและการฝึกซ้อมดนตรีแล้ว ให้ความสนใจทั้งต่อการเรียนและการฝึกซ้อมมากยิ่งขึ้น
	3) การสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียน	วิธีการสอนของท่านไม่ใช่เพียงการนำความรู้ตามตำรา หรือเน้นการสอนเทคนิคขั้นสูงที่กลับสร้างความเบื่อหน่ายให้กับศิษย์ แต่ท่านมีวิธีการสอนในรูปแบบที่ไม่ทำให้รู้สึกเบื่อในการเรียน จากรายละเอียดที่ได้กล่าวข้างต้นในประเด็นเรื่องรูปแบบการสอนด้วยเทคนิคต่าง ๆ เช่น การสาธิต โดยท่านเป็นผู้สาธิตและให้ผู้เรียนเป็นผู้สาธิต ช่วยทำให้ห้องเรียนไม่เกิดความเบื่อหน่ายได้แล้ว ท่านยังมีเทคนิคในการสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของศิษย์จากการสังเกตบรรยากาศในการสอนตลอดเวลา หากการสอนในครั้งนั้นมีความเครียดหรือกดดันจากเนื้อหาที่เรียน ท่านสามารถปรับเปลี่ยนวิธีการสอนของท่านได้ในทันที จากคำกล่าวของศิษย์ที่แสดงให้เห็นถึงวิธีการสอนที่ไม่สร้างความเบื่อหน่ายต่อการเรียน โดยท่านไม่ต้องเปลี่ยนให้ตนเองเป็นเช่นตัวตลก แต่ท่านใช้การเปลี่ยนแปลงวิธีการสอน วิธีการการพูด ทั้งน้ำเสียงและท่าทางทำให้บรรยากาศของห้องเรียนเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้นตลอดทั้งชั่วโมง
1.4.3.2	การใช้ปัจจัยลบในการปรับพฤติกรรมของศิษย์	ครูควรพิจารณาก่อนว่า การมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมควรแก้ด้วยการทำโทษหรือไม่ เพราะการทำโทษที่ไม่พึงปรารถนาตามมาในด้านจิตใจขอศิษย์ และเป็นเหตุให้ผู้เรียนมีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อครูและสภาพการเรียน การทำโทษที่เหมาะสมควรใช้การลงโทษให้น้อยที่สุด และควรอธิบายให้ผู้ถูกทำโทษทราบว่าเพราะเหตุใดจึงจำเป็นต้องถูกลงโทษ ควรหลีกเลี่ยงการทำโทษที่ทำให้เจ็บกายหรือเจ็บใจอย่างรุนแรง สิ่งสำคัญ คือ ครูไม่ควรทำโทษผู้เรียน ในขณะที่ครูไม่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ ไม่ควรทำโทษเมื่อพฤติกรรมไม่ดีนั้นผ่านไปแล้ว และควรใช้วิธีการลงโทษเมื่อใช้เทคนิคอื่นไม่ได้ผลแล้วเท่านั้น แต่เป็นการอบรมสั่งสอนเพื่อตักเตือนให้ศิษย์ได้นำกลับไปคิด และปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น ซึ่งต้องอาศัยความใส่ใจของตัวศิษย์เองด้วย
1.4.4	การสอนด้วยความทุ่มเท และเอาใจใส่ในการสอน	ท่านทุ่มเทให้กับการสอนตั้งแต่ท่านกลับมาจากต่างประเทศได้ไม่นาน ท่านได้เข้ามาเป็นอาจารย์พิเศษของคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และเป็นอาจารย์ที่อื่น ๆ อีกหลายสถาบัน รวมถึงการสอนส่วนตัว กล่าวได้ว่า ครึ่งหนึ่งของชีวิตท่าน คือ การสอนดนตรี ท่านพร้อมที่จะสอนศิษย์ในแต่ละรุ่น แต่ละปีให้ได้ดีที่สุด และพร้อมผลักดันศิษย์จนกว่าจะสามารถปฏิบัติได้ตามเป้าหมายที่ครู และตัวศิษย์เองมุ่งหวังไว้ โดยไม่ได้คำนึงถึงความเหน็ดเหนื่อยของตนเอง

ตอนที่ 2 นำเสนอแนวทางต้นแบบความเป็นครูดนตรีของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

สำหรับการเสนอแนวทางต้นแบบความเป็นครูดนตรีของพันเอกชูชาติ พิทักษากร สิ่งที่เป็นแนวทางสำคัญในการนำเสนอ คือ คุณลักษณะของครูดนตรี ทั้ง 4 ด้าน คือ 1. ด้านบุคลิกภาพ 2. ด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณ 3. ด้านความรู้และประสบการณ์ และ 4. ด้านการสอนดนตรี ซึ่งทั้ง 4 ด้านนี้มีความสัมพันธ์ และสอดคล้องกับต้นแบบความเป็นครู ข้อมูลที่ได้นำมาจัดทำแนวทาง ผู้วิจัยได้นำมาจากแหล่งที่มาของข้อมูลทั้ง 4 แหล่ง คือ

1. ข้อมูลหลักที่ได้จากแบบสัมภาษณ์สำหรับพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ ประกอบไปด้วยข้อมูลที่เกี่ยวกับคุณลักษณะทั้ง 4 ด้าน โดยข้อมูลที่ได้เป็นข้อมูลที่เป็นสิ่งที่ท่านได้กระทำด้วยตัวท่านเอง และเป็นคำแนะนำเพิ่มเติมจากประสบการณ์ของท่านตลอดระยะเวลาที่ท่านได้อยู่ในวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับดนตรี

2. ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์สำหรับลูกศิษย์ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ประกอบไปด้วยข้อมูลที่เกี่ยวกับคุณลักษณะทั้ง 4 ด้าน ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร โดยผู้วิจัยได้ศึกษาจากศิษย์ที่ได้เรียนกับท่านตั้งแต่ในช่วงพุทธศักราช 2505 จนถึงปัจจุบัน และเป็นศิษย์ที่มีหน้าที่การงานเกี่ยวข้องกับการสอนดนตรีและอยู่ในแวดวงการศึกษา จำนวน 25 คน ได้แก่ รศ.ดร.โกวิทย์ ขันธศิริ ศ.ดร.ณัชชา พันธุ์เจริญ อ.นาวี คชเสนี อ.ชูวิทย์ ยุระยงค์ อ.สดับพิณ รัตนเรือง ผศ.ดร.รังสิพันธุ์ แข็งขัน ศ.ดร.ณรงค์ฤทธิ์ ธรรมบุตร ผศ.วิทยา ไล้ทอง อ.สิทธิชัย เพ็งเจริญ ผศ.นรอรรถ จันทร์กล่ำ อ.ศิริพงษ์ ทิพย์ทัญ อ.อ้อมพร โฆวินทะ พันอากาศเอกภานุวัฒน์ วัฒนจินดา อ.พูนโชค กุหลาบวงษ์ คุณต้นเถา ช่วยประสิทธิ์ อ.ดร.อโณทัย นิติพน คุณอัญชลี สิริวงษ์สุวรรณ คุณวสิฏฐี เตชานุกูล อ.วชิรวิชญ์ ปัญญาลักษณ์ นายพาคร อุดมทรัพย์ อ.ระพี นภาวรรณ จ่าอากาศเอกสราวุฒิ ผลาชีวะ อ.นาวิน เอมเปรมศิลป์ คุณจิตศมน ฉัตราคม และคุณอัจยุติ สังข์เกษม (เรียงตามปีที่เริ่มเรียนกับพันเอกชูชาติ พิทักษากร จากอดีตถึงปัจจุบัน)

3. ข้อมูลจากแบบสอบถามสำหรับลูกศิษย์ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ประกอบไปด้วยข้อมูลที่เกี่ยวกับคุณลักษณะทั้ง 4 ด้าน ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ผู้วิจัยได้ศึกษาจากศิษย์ที่ได้เรียนกับท่านในระดับอุดมศึกษา และผู้ที่ร่วมเล่นดนตรีกับท่านในวง The Viola Lovers จำนวน 20 คน

4. ข้อมูลเบื้องต้นจากตำรา หลักการ และทฤษฎีทางด้านดนตรี ที่เกี่ยวกับการสอนดนตรี และจิตวิทยาการสอนต่าง ๆ ได้แก่ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ทฤษฎีการกระทำแบบมีเงื่อนไข การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นต้น สำหรับหนังสือที่นำมาใช้เพื่อเป็นแนวทางในการนำเสนอข้อมูลที่ได้จากพันเอกชูชาติ พิทักษากร และศิษย์ของท่าน ได้แก่

หนังสือความเป็นครู พ.ศ. 2553 (หัวข้อคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และจรรยาบรรณของวิชาชีพครู) ของยนต์ ชุ่มจิต หนังสือจิตวิทยาการศึกษา พ.ศ. 2552 (หัวข้อพันธุกรรม สิ่งแวดล้อมและเชาวน์ปัญญา และหัวข้อการวัดผลและการประเมินผลการศึกษา) ของสุรางค์ โค้วตระกูล หนังสือครูผู้สร้างโลก พ.ศ. 2551 (หัวข้อคุณธรรมของครู) ของท่านพุทธทาสภิกขุ หนังสือพฤติกรรมการสอนดนตรี พ.ศ. 2544 (หัวข้อการวัดและการประเมินผลดนตรี) ของณรุทธ์ สุทธจิตต์ หนังสือความเป็นครู พ.ศ. 2542 (หัวข้อจรรยาบรรณและคุณธรรม) ของพิชัย ไชยสงคราม รวมถึงแนวคิดและหลักการคุณลักษณะของครูที่ดีจากแหล่งอ้างอิงต่าง ๆ ได้แก่ จากพระราชดำรัส และพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช จากพระราโชวาทของสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร จากความคิดเห็นของนักการศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ ตลอดจนบุคคลอาชีพต่าง ๆ ที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะที่ดีของครูไทย จากทัศนะของบุคคลทั่วไป จากแนวคิดการศึกษาของตะวันตกที่มีแหล่งอ้างอิงทางวิชาการ รวมถึงเกณฑ์จากคณะอนุกรรมการส่งเสริมวิชาชีพครูของคุรุสภา ที่ศึกษาเกี่ยวกับเกณฑ์มาตรฐานในการปฏิบัติตนของครู ซึ่งใช้บ่งชี้ลักษณะที่ดีของครูไว้เบื้องต้น จากการที่ ธีรพงศ์ แก่นอินทร์ นิราศ จันทรกิจ และสมคิด ธนะเรืองสกุลไทย ได้ศึกษาคุณลักษณะของครูโดยวิเคราะห์ประวัติครูดีเด่นจากหนังสือประวัติครูและคุณลักษณะของครูที่ดีในยุคโลกาภิวัตน์

สำหรับการนำเสนอแนวทางต้นแบบความเป็นครูดนตรีของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ผู้วิจัยได้อาศัยแหล่งข้อมูลของแนวทางจาก **ข้อมูลหลักที่ได้จากแบบสัมภาษณ์สำหรับพันเอกชูชาติ พิทักษากร** ซึ่งมีความสำคัญที่สุด เนื่องจากผู้วิจัยได้อ้างอิงความหมายของต้นแบบความเป็นครูดนตรี หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้ปฏิบัติในฐานะครู ประกอบด้วยคุณลักษณะด้านต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อวิชาชีพครูดนตรี ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพของครู ด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณของครู ด้านความรู้และประสบการณ์ และด้านการสอนของครู ส่งผลให้เกิดการสร้าง "แนวทางต้นแบบความเป็นครูดนตรี" ซึ่งเป็นการนำเสนอแนวทางความเป็นครูในการเป็นครูดนตรี โดยนำเสนอคุณลักษณะด้านต่าง ๆ จากต้นแบบ คือ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ซึ่งประกอบไปด้วยคุณลักษณะทั้ง 4 ด้าน คือ 1. ด้านบุคลิกภาพของครู 2. ด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณของครู 3. ด้านความรู้และประสบการณ์ และ 4. ด้านการสอนดนตรี โดยนำทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ทฤษฎีการกระทำแบบมีเงื่อนไข การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง แนวคิดและหลักการคุณลักษณะของครูที่ดีจากแหล่งอ้างอิงต่าง ๆ และเก็บข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นครูดนตรีด้านต่าง ๆ จากพันเอกชูชาติ พิทักษากร และลูกศิษย์โดยตรงของพันเอก

ชูชาติ พิทักษากร จากนั้นนำมาวิเคราะห์เพื่อนำเสนอเป็นแนวทางต้นแบบความเป็นครูดนตรี โดยมีต้นแบบ คือ พันเอกชูชาติ พิทักษากร โดยผู้วิจัยได้นำเสนอรายละเอียดไว้ ดังนี้

1. **แนวทางต้นแบบความเป็นครูดนตรี โดยมีต้นแบบ คือ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ** แบ่งได้เป็น 4 ด้าน คือ ด้านบุคลิกภาพ ด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณ ด้านความรู้และประสบการณ์ และด้านการสอน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 ด้านบุคลิกภาพ **แหล่งอ้างอิงข้อมูล** 1 ☑ 2 ☑ 3 ☑ 4 ☑ [1] แบบสัมภาษณ์พันเอกชูชาติ พิทักษากร [2] แบบสัมภาษณ์สำหรับศิษย์ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร [3] แบบสอบถามศิษย์โดยตรงของพันเอกชูชาติ พิทักษากร [4] ตำรา หลักการ และทฤษฎี (ชื่อผู้แต่ง/ปีที่พิมพ์/ชื่อหนังสือ/หัวข้อที่ใช้อ้างอิง)	<u>แบบสัมภาษณ์พันเอกชูชาติ พิทักษากร</u> ตอนที่ 2 และตอนที่ 3 ข้อ 3.1 – 3.7 <u>แบบสัมภาษณ์สำหรับศิษย์ของท่าน</u> ตอนที่ 2 ข้อ 2.1 – 2.7 และตอนที่ 6 <u>แบบสอบถามสำหรับศิษย์ของท่าน</u> ตอนที่ 2 ข้อ 1 – 13 <u>ตำรา/หลักการ/ทฤษฎี</u> สุรางค์ โค้วตระกูล. 2552. *จิตวิทยาการศึกษา*. พันธุกรรม สิ่งแวดล้อมและเชาวน์ปัญญา พิชัย ไชยสงคราม. 2542. *ความเป็นครู*. จรรยาบรรณและคุณธรรม แนวคิดและหลักการคุณลักษณะของครูที่ดีจากแหล่งอ้างอิงต่างๆ

สำหรับบุคลิกภาพของครู สามารถแบ่งออกได้ 6 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1. การสำรวม และรักษาความประพฤติให้เหมาะสมต่อสถานะของตน 2. ความใฝ่รู้ ไม่หยุดพัฒนาตนเอง เพื่อส่งเสริมวิชาชีพของตน 3. การประเมินสิ่งที่ตนเองเป็น 4. ความมุ่งมั่น ตั้งใจกระทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อวิชาชีพของตน 5. ความถ่อมตน ไม่ยกตนข่มผู้ใด และให้เกียรติผู้อื่นเสมอ และ 6. การดูแลตนเองให้มีความสมบูรณ์ทางสุขภาพร่างกาย รายละเอียดแต่ละประเด็น ดังนี้

1.1.1 การสำรวม และรักษาความประพฤติให้เหมาะสมต่อสถานะของตน

สามารถแบ่งออกเป็นประเด็นย่อยได้อีก 3 ประเด็น ได้แก่ 1. การสำรวมกิริยา มารยาท และความประพฤติที่เป็นแบบอย่างต่อศิษย์ 2. การสำรวมอารมณ์และความรู้สึกต่อศิษย์ และ 3. การรักษาวินัย ทั้งวินัยในการตรงต่อเวลา และการมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของศิษย์เอง รายละเอียดแต่ละประเด็น ดังนี้

1.1.1.1 การสำรวมกิริยา มารยาท และความประพฤติที่เป็นแบบอย่างต่อศิษย์	1.1) <u>วางตัว และประพฤติปฏิบัติตนในฐานะครูให้มีความสำรวมเหมาะสมกับความเป็นผู้ใหญ่</u> ให้ศิษย์ไหว้ด้วยความสนิทใจ รวมถึงทั้งลักษณะการแต่งตัวของครูควรมีความเหมาะสมต่อกาลเทศะส่งผลต่อความเกรงใจ เหมาะสมต่อวัยวุฒิ 1.2) ประพฤติตนเป็นแบบอย่างได้ในสิ่งที่พูด และสอนให้ศิษย์มีความเกรงใจในการปฏิบัติ ทำให้คำสอนของครูเป็นคำสั่งสอนที่มีคุณค่า ทำให้ศิษย์เกิดความศรัทธา ดังคำกล่าวที่ว่า <u>ตัวอย่างที่ดี มีค่ามากกว่าคำสอน</u>

1.1.1.2 การสำรวมอารมณ์ และความรู้สึกต่อศิษย์

1.1) สามารถควบคุมอารมณ์ตนเองในฐานะครูสอนดนตรีได้ดี ครูต้องสามารถจัดการอารมณ์ของตนเองที่เกิดขึ้นระหว่างที่สวมบทบาทต่าง ๆ ได้ทุกสถานการณ์ ด้วยการควบคุมสติ และการฝึกสมาธิด้วยวิธีการต่าง ๆ หากไม่สามารถหยุดมโนกรรมได้ทัน ครูควรควบคุมกายกรรม และวจีกรรมของตนเองได้

1.2) เมื่อเกิดปัญหาขึ้นระหว่างการสอน ไม่ควรเลือกใช้ความรุนแรงทางอารมณ์ในการแก้ปัญหา ควรเลือกใช้วาจาที่ไม่ดุดัน หรือคำพูดที่รุนแรง ทำให้ศิษย์ยอมรับความผิดพลาดของตน และปรับปรุงแก้ไขตนเองตามที่ครูต้องการอบรม หรือตักเตือนได้

1.3) ใช้การปฏิเสธที่นุ่มนวล ไม่ทำร้ายน้ำใจ แต่ใช้จิตวิทยาในการเลี่ยงคำพูดที่ทำให้ศิษย์รู้สึกไม่ดีต่อครู

1.4) วิธีการทำโทษควรอยู่บนพื้นฐานของความเมตตา ทำโทษอย่างมีวัตถุประสงค์ ไม่ใช้อารมณ์เป็นที่ตั้ง เป็นวิธีการที่นุ่มนวล แต่ได้ผล

1.1.1.3 การรักษาวินัย

สามารถแบ่งออกเป็นประเด็นย่อยได้อีก 2 ประเด็น ได้แก่ 1. การสร้างวินัยในการตรงต่อเวลา และ 2. การมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ทั้งหน้าที่ของครู และฝึกให้ศิษย์มีความรับผิดชอบ โดยมีรายละเอียดแต่ละประเด็น ดังนี้

1) การสร้างวินัยในการตรงต่อเวลาของครู

1.1) มีความตรงต่อเวลา สามารถปฏิบัติให้ศิษย์เห็นเป็นแบบอย่างทุกครั้งที่มีการเรียนการสอน รวมถึงทุกบทบาทที่ครูมีส่วนเกี่ยวข้อง และไม่ใช่เพียงการ ตรงเวลาเท่านั้น แต่ควรต้องมาก่อนเวลาด้วย

1.2) ปลูกฝังให้ศิษย์มีความตรงต่อเวลาด้วยการตักเตือนหากศิษย์กระทำผิดในครั้งแรก และหากมีครั้งต่อไปควรมีการทำโทษเบื้องต้นเพื่อให้ศิษย์ได้เรียนรู้ระเบียบวินัยของสังคมได้

2) การมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่

(1) การฝึกความรับผิดชอบของครู

1.1) แยกแยะบทบาทหน้าที่ของตนได้อย่างชัดเจน หากมีบทบาทใดมีความเกี่ยวข้องกัน ควรนำองค์ความรู้ของแต่ละบทบาทมาส่งเสริมกันได้ เช่น นักดนตรี ผู้อำนวยเพลง นักประพันธ์เพลง ครูสอนดนตรี เป็นต้น

1.2) กำหนดเวลาในการปฏิบัติหน้าที่แต่ละส่วนของตนให้ชัดเจน ไม่นำเวลาที่ใช้ในการสอนดนตรีไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่อื่น ควรแยกแยะลำดับความสำคัญของแต่ละหน้าที่ให้ได้ชัดเจนว่า สิ่งใดควรปฏิบัติก่อนหรือหลัง

1.3) สร้างวินัยให้ตนเองในทุก ๆ ด้าน โดยไม่จำกัดเวลา สถานที่ หรือสถานการณ์

		แต่ควรปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง เพื่อประโยชน์ต่อตนเองและให้ศิษย์เห็นเป็นแบบอย่าง
	(2) การฝึกให้ศิษย์มีความรับผิดชอบ	1.1) รักษาระเบียบวินัยในการฝึกอบรม (Training) ตามแบบฉบับของครูที่มีความเข้มงวดในวิธีการฝึกฝน โดยเฉพาะการฝึกอบรมให้ศิษย์รู้จักจัดการหน้าที่ของตน
	- ฝึกให้ศิษย์มีความรับผิดชอบต่อการเรียน	1.1) ฝึกให้ศิษย์ศึกษาความรู้เพิ่มเติมต่อด้วยตนเอง ควรปลูกฝังให้ศิษย์ตั้งใจศึกษาหาความรู้ และรับผิดชอบต่อสิ่งที่ครูได้มอบหมายให้ปฏิบัติทุกครั้ง 1.2) ฝึกให้ศิษย์เรียนรู้การบันทึกข้อมูลที่เป็นการนัดหมาย และสิ่งที่ต้องปฏิบัติโดยเฉพาะสิ่งที่เกี่ยวข้องกับบทบาทในการเรียนและการงานอย่างสม่ำเสมอ เช่น จดด้วยสมุดบันทึก สื่ออิเล็คทรอนิกส์ต่าง ๆ ในการจดจำข้อมูล เป็นต้น
	- ฝึกให้ศิษย์มีความรับผิดชอบต่อการฝึกซ้อมดนตรี	1.1) ให้ข้อคิดที่ดีต่อศิษย์ในการฝึกซ้อม และเตือนสติศิษย์ในการหาเวลาซ้อมให้ได้ทุกครั้งที่มีเวลาว่าง สิ่งสำคัญในการเรียนดนตรีไม่ใช่ความเก่ง แต่สำคัญที่การฝึกซ้อมอย่างสม่ำเสมอ 1.2) สร้างวินัยให้ศิษย์รับผิดชอบในการปฏิบัติตามตารางเวลาการฝึกซ้อมของตนในแต่ละครั้งให้ชัดเจน 1.3) ฝึกซ้อมดนตรีให้ศิษย์เห็นเป็นแบบอย่างได้ชัดเจน โดยสามารถปฏิบัติได้อย่างคล่องแคล่วและมีความถูกต้อง และทำให้ศิษย์ศรัทธาในความสามารถของครูได้
1.1.2	ความใฝ่รู้ ไม่หยุดพัฒนาตนเองเพื่อส่งเสริมวิชาชีพของครู	1.1) พัฒนาตนเอง เพื่อพัฒนาความรู้ที่ส่งผลต่อวิชาชีพของตนอยู่เสมอ ดังคำกล่าวที่ว่า ผู้ที่เป็นครู ไม่ควรหยุดพัฒนาตนเอง

สำหรับความใฝ่รู้ ไม่หยุดพัฒนาตนเองเพื่อส่งเสริมวิชาชีพของครู สามารถแบ่งประเด็นด้านความใฝ่รู้ ไม่หยุดพัฒนาตนเอง เพื่อส่งเสริมวิชาชีพ ออกเป็นประเด็นย่อยได้ 3 ประเด็น ได้แก่ ความใฝ่รู้ทางด้านดนตรี ทางด้านวิชาการ และทางด้านเทคโนโลยีที่เอื้อประโยชน์ต่อวิชาชีพ โดยมีรายละเอียดแต่ละประเด็นดังนี้

1.1.2.1	ความใฝ่รู้ทางด้านดนตรี	1.1) ใฝ่หาความรู้ที่ใช้ในการสอนดนตรี นอกเหนือจากตำราเรียน หรือเรียนตามระบบโรงเรียนเท่านั้น แต่ควรค้นหาความรู้ใหม่ ๆ ที่เกี่ยวกับวิชาชีพดนตรีอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำความรู้เหล่านั้นมาต่อยอดในการสอนดนตรี 1.2) ค้นหาตนเองว่า มีความบกพร่องในเรื่องใด เพื่อศึกษาทางด้านนั้นเพิ่มเติม เช่น การศึกษาข้อมูล หรือเรียนรู้วิธีการปฏิบัติจากผู้ที่มีความรู้มากกว่าตนเอง เพื่อพัฒนาความสามารถของตนให้ก้าวหน้าต่อไป 1.3) ไม่ควรแบ่งแยก และจำกัดขอบเขตของการเรียนรู้ดนตรีของตนและศิษย์ แต่ควรยอมรับ และเปิดกว้างต่อดนตรีทุกประเภท
1.1.2.2	ความใฝ่รู้ทางด้านวิชาการ	1.1) ศึกษาค้นคว้าในเรื่องที่มีความเป็นวิชาการจากแหล่งข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ เพื่อไม่ทำให้ข้อมูลที่นำไปสอนมีความผิดพลาด 1.2) ค้นคว้าข้อมูลทางวิชาการใหม่ ๆ จากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง เช่น ห้องสมุด ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ต่าง ๆ 1.3) มีความรอบรู้ในหลากหลายศาสตร์ ไม่จำเป็นต้องเป็นความรู้ที่เกี่ยวข้องกับด้านดนตรีเท่านั้น แต่สามารถนำมาประยุกต์ใช้และเป็นพื้นฐานในการสอนของตน
1.1.2.3	ความใฝ่รู้ทางด้านเทคโนโลยีที่เอื้อประโยชน์ต่อวิชาชีพ	1.1) ไม่ควรละทิ้งเทคโนโลยีที่ถูกพัฒนาขึ้น เพื่อใช้ในการส่งเสริมวิชาชีพของตน เช่น ความสะดวกในการติดต่อสื่อสาร รวมถึงเพื่อค้นคว้าข้อมูล หรือนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพทางดนตรี 1.2) ใช้วิจารณญาณในการเปิดรับข้อมูลจากเทคโนโลยีต่าง ๆ ไม่น้อยหรือมากจนเกินควร โดยกำหนดขอบเขตที่เหมาะสม เพื่อใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อวิชาชีพ และเป็นแบบอย่างในการพัฒนาศักยภาพตนให้เท่าทันความเปลี่ยนแปลง

1.1.3 การประเมินสิ่งที่ตนเองเป็น

สามารถแบ่งออกเป็นประเด็นย่อยได้อีก 3 ประเด็น ได้แก่ 1. การสำรวมกิริยา มารยาทและความประพฤติที่เป็นแบบอย่างต่อศิษย์ 2. การสำรวมอารมณ์และความรู้สึกต่อศิษย์ และ 3. การรักษาวินัยทั้งวินัยในการตรงต่อเวลาและการมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของศิษย์ มีรายละเอียดแต่ละประเด็น ดังนี้

1.1.3.1	การประเมินตนและยอมรับสิ่งที่ตนไม่รู้ ไม่ถนัด เพื่อไม่สร้างมโนทัศน์(Concept) ที่ผิดให้แก่ศิษย์	1.1) ประเมินตนเอง เพื่อนำข้อบกพร่องมาปรับปรุง และแก้ไข ยอมรับในสิ่งที่ตนไม่รู้ ไม่มีความถนัด เนื่องจากไม่ได้ปฏิบัติโดยตรง 1.2) สามารถหาข้อมูลที่ถูกต้องให้แก่ศิษย์เพิ่มเติม หากไม่มีข้อมูลที่แน่ชัด เพื่อไม่ทำให้ศิษย์รับข้อมูลที่บิดเบือนจากความเป็นจริง ทำให้ศิษย์เกิดความเข้าใจผิด 1.3) สามารถแนะนำแนวทางให้ศิษย์ในการค้นคว้าความรู้ต่อได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ หากครูไม่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องนั้น เช่น การแนะนำบุคคลที่มีความรู้ในด้านนั้นแทนตน
1.1.3.2	การประเมินและเข้าใจจังหวะเวลาในแต่ละช่วงชีวิต	1.1) ประเมินตนเองในแต่ละช่วงชีวิตของการทำงานว่า ตนมีความสามารถ และความพร้อมต่อการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะครูได้มากหรือน้อยเพียงใด 1.2) กำหนดเป้าหมายต่อวิชาชีพของตน เพื่อประเมินความสามารถของตนได้อย่างถูกต้อง สามารถพัฒนาตนเองได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ 1.3) สอดแทรกปรัชญาการใช้ชีวิตให้กับศิษย์นอกเหนือจากบทเรียน เพื่อให้ศิษย์รู้จักการประเมินตนเองได้เช่นกัน
1.1.4	ความมุ่งมั่น ตั้งใจกระทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อวิชาชีพของตน	1.1) มีความมุ่งมั่น ตั้งใจกระทำสิ่งที่ตนมุ่งหวังให้กลายเป็นจริง โดยเฉพาะความมุ่งมั่นในการสร้างรากฐานที่มีประโยชน์ต่อวิชาชีพของตนให้มั่นคง 1.2) มีความมุ่งมั่นต่อหลักการที่ถูกต้อง ไม่สร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่น แต่ไม่กลายเป็นคนก้าวร้าว หรือมีกิริยาที่แข็งกระด้าง กล่าวได้ว่า แข็งในหลักการ แต่ยังคงมีกิริยามารยาทอ่อนน้อม แก้ปัญหาด้วยวิธีการที่นุ่มนวล
1.1.5	ความถ่อมตน ไม่ยกตนข่มผู้ใด ให้เกียรติผู้อื่น	1.1) มีความอ่อนน้อมต่อผู้ที่มีความอาวุโสกว่าอย่างสม่ำเสมอ 1.2) ไม่ยกตนข่มผู้ใด กระทั่งศิษย์ซึ่งมีความอาวุโสน้อยกว่า 1.3) ให้เกียรติต่อศิษย์ทุกคนอย่างเท่าเทียม ไม่ถือว่าตนมีอำนาจเหนือศิษย์
1.1.6	การดูแลตนเองให้มีความสมบูรณ์ทางสุขภาพร่างกาย	1.1) ดูแลสุขภาพร่างกายของตนอย่างดี ไม่ปล่อยร่างกายย่ำแย่หรือหดหู่ ด้วยการเลือกใช้ศาสตร์ต่าง ๆ ที่มีความเหมาะสมกับตน ให้มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย และจิตใจ พร้อมปฏิบัติหน้าที่ของตนได้อย่างเต็มที่ 1.2) แบ่งเวลาในแต่ละวันให้ได้อย่างลงตัวในทุกกิจกรรม ตั้งแต่เช้าถึงค่ำเป็นประจำทุกวัน ทั้งการนอน รับประทานอาหาร รวมถึงเวลาว่างในการให้ศิษย์เข้าพบปรึกษาปัญหาต่าง ๆ

1.2 ด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณ	
แหล่งอ้างอิงข้อมูล 1 ☑ 2 ☑ 3 ☑ 4 ☑ [1] แบบสัมภาษณ์พันเอกชูชาติ พิทักษากร [2] แบบสัมภาษณ์สำหรับศิษย์ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร [3] แบบสอบถามศิษย์โดยตรงของพันเอกชูชาติ พิทักษากร [4] ตำรา หลักการ และทฤษฎี (ชื่อผู้แต่ง/ปีที่พิมพ์/ชื่อหนังสือ/หัวข้อที่ใช้อ้างอิง)	แบบสัมภาษณ์พันเอกชูชาติ พิทักษากร ตอนที่ 2 และตอนที่ 4 ข้อ 4.1 – 4.4 แบบสัมภาษณ์สำหรับศิษย์ของท่าน ตอนที่ 3 ข้อ 3.1 – 3.4 และตอนที่ 6 แบบสอบถามสำหรับศิษย์ของท่าน ตอนที่ 2 ข้อ 14 – 25 ตำรา หลักการ ทฤษฎี ยนต์ ชุ่มจิต. 2553. *ความเป็นครู.* คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และจรรยาบรรของวิชาชีพครู. พุทธทาสภิกขุ. 2551. *ครูผู้สร้างโลก.* คุณธรรมของครู. พิชัย ไชยสงคราม. 2542. *ความเป็นครู.* จรรยาบรรณและคุณธรรม. แนวคิดและหลักการคุณลักษณะของครูที่ดีจากแหล่งอ้างอิงต่างๆ ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม

สิ่งที่ครูควรให้ความสำคัญไม่แพ้ความเก่ง คือ ความดี หรือความมีคุณธรรม โดยสิ่งที่ครูควรปฏิบัติเป็นแบบอย่างให้แก่ศิษย์ ได้แก่

- อบรมสั่งสอนศิษย์ในเรื่องคุณธรรมอยู่เสมอ โดยไม่ต้องใช้การสั่งสอนด้วยคำพูดโดยตรง
- แทรกคุณธรรมระหว่างการสอน โดยใช้เหตุการณ์ที่สามารถเข้าใจเรื่องคุณธรรมได้โดยง่าย เช่น ยกตัวอย่างนิทาน หรือเรื่องเล่าต่าง ๆ
- ประพฤติตนให้มีคุณธรรมที่ดีงามให้ศิษย์เห็นเป็นแบบอย่างเสมอ

สำหรับคุณธรรมและจรรยาบรรณของครู สามารถแบ่งออกได้ 5 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1. การมีศาสนาที่ตนเคารพนับถือเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว 2. การรักษาศีล ประพฤติตนอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม 3. การให้ความเคารพ และกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ 4. การเปิดใจกว้างในฐานะครู และ 5. ความชอบ ความรักในสิ่งที่ทำ รวมถึงการเห็นคุณค่าในวิชาชีพของตน โดยมีรายละเอียดแต่ละประเด็น ดังนี้

1.2.1 การมีศาสนาที่ตนเคารพนับถือเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว

1.1) เปิดกว้างต่อทุกศาสนา และทุกเชื้อชาติ

1.2) ให้ความเคารพต่อศาสนาที่ตนนับถือ และปฏิบัติตามหลักศาสนาของตน เพื่อยึดเป็นที่พึ่งในการทำความดี

1.3) น้อมนำหลักธรรมของศาสนามาใช้ในการดำเนินชีวิต เพื่อควบคุมอารมณ์

และจิตใจของตนเอง

สำหรับประเด็นการมีศาสนาที่ตนเคารพนับถือเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว สามารถแบ่งประเด็นเรื่องการมีศาสนาที่ตนเคารพนับถือเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว ออกเป็น 3 ประเด็นย่อย ได้แก่ 1. ความเมตตา และความกรุณา 2. ความยินดีเมื่อผู้อื่นหรือศิษย์ได้ดี ได้รับความสำเร็จ และ 3. ความวางเฉยปล่อยวาง และการวางใจเป็นกลางไม่ปล่อยไปตามอำนาจอคติ

1.2.1.1	ความเมตตา และความกรุณา	1.1) มีจิตคิดช่วยเหลือศิษย์อย่างเต็มที่ทั้งต่อการเรียนดนตรี และเรื่องต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิต 1.2) มีความเมตตา กรุณา โดยปฏิบัติต่อศิษย์ทุกคนอย่างเท่าเทียม กระทั่งศิษย์สามารถสัมผัสได้ถึงความเมตตากรุณาของครูได้
1.2.1.2	ความยินดีเมื่อผู้อื่นหรือศิษย์ได้ดี ได้รับความสำเร็จ	1.1) มีความยินดีทุกครั้ง เมื่อศิษย์ประสบความสำเร็จในทางที่ดี มีความสุข มีความเจริญก้าวหน้า เป็นการแสดงออกถึงมโนกรรม และกายกรรมที่ดี 1.2) แสดงวจีกรรมที่เป็นการชื่นชมยินดีในความสำเร็จของศิษย์ทุกครั้ง ทั้งความสำเร็จยิ่งใหญ่ หรือเล็กน้อยก็ตาม
1.2.1.3	ความวางเฉยปล่อยวาง และการวางใจเป็นกลางไม่ปล่อยไปตามอำนาจอคติ	1.1) ดำรงตนให้สามารถวางเฉยได้ หากพยายามช่วยเหลือศิษย์อย่างเต็มที่ แต่ศิษย์ไม่สามารถรับสิ่งเหล่านั้นไปปฏิบัติตาม ไม่สามารถพัฒนาตนไปพร้อม ๆ กับความตั้งใจในการช่วยเหลือของครูได้ เพื่อไม่ให้ตนเกิดความทุกข์ทรมาน 1.2) เรียนรู้วิธีในการปล่อยวางความรู้สึกทุกข์ ไม่แบกรับทุกสิ่งทุกอย่างไว้ ใช้ปัญหาที่ผ่านเข้ามาเป็นการเรียนรู้และประสบการณ์ ไม่ทำให้ชีวิตติดอยู่กับความผิดพลาดกับนั้น จนไม่สามารถทำหน้าที่อื่นต่อได้ 1.3) หาวิธีแก้ไขหากความผิดพลาดนั้นเกิดจากความผิดพลาดของตนเอง และก่อนที่จะปล่อยวาง ต้องได้ตั้งใจกระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยความพยายาม และความตั้งใจจริงเสียก่อน 1.4) ไม่ปล่อยให้ความอคติเกิดขึ้นกับตนเอง รู้จักการวางใจเป็นกลาง ดำรงตนอยู่ในธรรม ด้วยปัญญา มีจิตตรง เที่ยงธรรม ไม่เอนเอียงด้วยความรักหรือความชัง ทำให้ศิษย์ได้รับทั้งความรู้ที่ถูกต้องจากครูอย่างเท่าเทียม
1.2.2	การรักษาศีล ประพฤติตนอยู่ในศีลธรรมดีงาม	สามารถปฏิบัติศีลเบื้องต้นได้ครบทั้ง 5 ข้อ ทั้งในเรื่องของการไม่พูดปด ไม่พูดจาส่อเสียดผู้ใด ไม่พูดเพ้อเจ้อ ไม่ดื่มเครื่องดื่มมึนเมา สิ่งเสพย์ติดทุกชนิด รวมถึงการไม่ลักทรัพย์ โดยเฉพาะศีลในด้านการไม่รังแก หรือทำร้ายชีวิตผู้อื่น และควบคุม

ตนเองให้มีความหนักแน่น รับผิดชอบต่อคู่ครอง หรือครอบครัวของตน ไม่ทำลายชีวิตครอบครัวผู้อื่น

1.2.3 การให้ความเคารพ และกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ

1.1) ระลึกถึงบุญคุณของครูบาอาจารย์ที่ได้อบรมให้เกิดความรู้ในวิชาชีพ ทั้งมโนกรรม วจีกรรม และกายกรรม

1.2) เมื่อนำความรู้ของบุคคลอื่นไปใช้ ควรให้การอ้างอิงถึงบุคคลเหล่านั้นทุกครั้ง เพื่อเป็นการแสดงความเคารพในการนำความรู้มาใช้

1.3) หมั่นกลับไปเยี่ยมเยียน หรือไหว้ครู เมื่อมีโอกาส โดยไม่ถือเป็นเพียงการมาพบ หรือกราบไหว้ เพื่อให้ครูสบายใจ แต่คือการบูชาครูของตนด้วย

1.4) ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อศิษย์ และอบรมให้ศิษย์เคารพต่อผู้มีพระคุณ ทั้งบุพการี ผู้มีพระคุณที่ให้ความช่วยเหลือในทุกทาง โดยเฉพาะผู้มีพระคุณต่อวิชาชีพของตน

1.2.4 การเปิดใจกว้างในฐานะครู

สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเด็นย่อย ได้แก่ 1. การให้โอกาส และสนับสนุนศิษย์อยู่เสมอ 2. การรับฟังศิษย์ โดยยินดีรับฟังความคิดเห็นของศิษย์ และยินดีเสียสละเวลารับฟังปัญหา ให้คำปรึกษากับศิษย์ แต่ละหัวข้อมีรายละเอียด ดังนี้

1.2.4.1 การให้โอกาสและสนับสนุนศิษย์เสมอ

1.1) เป็นผู้ที่มีความใจกว้าง เปิดโอกาสให้ศิษย์ได้มีโอกาสเรียนกับครูคนอื่น เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพของศิษย์ให้มีความก้าวหน้า ทำให้ศิษย์มีโอกาสเรียนรู้เทคนิคที่มีความเหมาะสมกับตนเองมากที่สุด ไม่ครอบครองศิษย์คนนั้นไว้เป็นของตนเท่านั้น

1.2) ยินดีสนับสนุนทุกทางที่สามารถช่วยเหลือได้อย่างเต็มที่ ทั้งด้านการฝึกฝนทักษะปฏิบัติต่าง ๆ การเตรียมความพร้อมในทุกด้าน รวมถึงการให้กำลังใจ หากศิษย์มีโอกาสศึกษาต่อในโอกาสต่าง ๆ

1.3) ให้โอกาสศิษย์ในการพัฒนาตนเอง ไม่คาดหวังว่าศิษย์ต้องเป็นในสิ่งที่ครูต้องการภายในระยะเวลาอันสั้น

1.4) อบรมสั่งสอน และให้ความรู้แก่ศิษย์ มีการคาดการณ์ทั้งเหตุและผลในการหาโอกาสที่ดี และเหมาะสมให้กับศิษย์ โดยหาวิธีการที่สามารถพัฒนา และดึงศักยภาพของศิษย์แต่ละคนให้แสดงออกได้อย่างเต็มศักยภาพ ส่งเสริมให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตัวศิษย์ และสังคมส่วนรวมได้มากที่สุด

1.5) ให้ศิษย์มีโอกาสในการแสดงความสามารถของตนในกิจกรรมต่าง ๆ และให้การสนับสนุนในทุกกิจกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับศิษย์ เช่น การที่ครูมาชมคอนเสิร์ตของศิษย์ เพื่อให้เกิดกำลังใจ

1.2.4.1 การรับฟัง

สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเด็นย่อย คือ การมีความยินดีรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น รวมถึงศิษย์ และความยินดีในการเสียสละเวลารับฟังปัญหาและให้คำปรึกษากับศิษย์เสมอมา รายละเอียดของแต่ละประเด็น มีดังนี้

1) ยินดีรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่นรวมถึงศิษย์	1.1) รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นได้อย่างดี ไม่ว่าเรื่องใด โดยเฉพาะด้านการเรียนการสอน เนื่องจากการสอนศิษย์ซึ่งมีพื้นฐานทางความคิด และการกระทำที่แตกต่างกัน ย่อมส่งผลให้เกิดความขัดแย้งได้ 1.2) ไม่ควรใช้ความคิดเห็นของตนเป็นที่ตั้ง ไม่เอาชนะ เพื่อให้ได้ในสิ่งที่ตนคิดว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องที่สุด อาจมีความคิดเห็นที่ถูกต้องมากกว่าความคิดเห็นของตนขึ้นอยู่กับว่ามองจากมุมมองของผู้ใด และคำตอบอาจไม่ได้มีเพียงคำตอบเดียว 1.3) เปิดกว้างทางความคิด ไม่ใช้ความเผด็จการ แต่ควรตัดสินใจเลือกสิ่งใดสิ่งหนึ่งจากเหตุผลในการศึกษาข้อมูล หรือรวบรวมข้อมูลจากความคิดเห็นของบุคคลที่มีความน่าเชื่อถือ โดยไม่ตัดสินใจจากความรู้สึกของตนผู้เดียว
2) ยินดีสละเวลารับฟังปัญหาให้คำปรึกษากับศิษย์	1.1) สามารถสังเกตได้ว่า ศิษย์คนใดมีปัญหาหรือมีสิ่งใดผิดปกติเกิดขึ้น ทั้งการเรียนเดี่ยว หรือกลุ่ม โดยไม่คิดว่า ปัญหาของศิษย์เป็นปัญหาที่ไม่มีสาระ 1.2) เสียสละเวลาบางส่วน เพื่อให้คำปรึกษาในเรื่องเรียน นอกเหนือจากเวลาเรียนปกติ เมื่อศิษย์เกิดความไม่เข้าใจต่อสิ่งที่เรียน และส่งผลต่อศักยภาพของศิษย์ 1.3) ไม่ปิดกั้นตนเอง เมื่อศิษย์ต้องการคำปรึกษา สามารถทำให้ศิษย์รับรู้ว่าครูเต็มใจรับฟังปัญหาของศิษย์ทุกคนเสมอกัน โดยเฉพาะเรื่องที่มีผลกระทบต่อการเรียนดนตรี และไม่สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง 1.4) ให้คำแนะนำที่มีมุมมองจากข้อเท็จจริง (Fact) ไม่หลอกลวง หรือปลอบโยนเพื่อทำให้สบายใจแต่ไม่ช่วยแก้ปัญหาได้อย่างแท้จริง 1.5) หาแนวทาง หรือวิธีการพัฒนาตนเองให้ศิษย์ในแต่ละเรื่องได้ โดยเฉพาะในเรื่องที่ส่งผลต่อการเรียน
1.2.5 ความชอบและความรักในสิ่งที่ทำ รวมถึงการเห็นคุณค่าในวิชาชีพของตน	1.1) ทำให้ศิษย์เกิดเจตคติที่ดีต่อสิ่งที่ตนเรียนดนตรีให้ได้มากที่สุด ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาด้านความรับผิดชอบตามมา เนื่องจากการปฏิบัติทักษะดนตรี โดยไม่เหน็ดเหนื่อย และเกิดความเบื่อหน่าย เคล็ดลับไม่ได้อยู่ที่วินัยของการฝึกซ้อมดนตรีเท่านั้น แต่อยู่ที่ความรักในดนตรี กระทั่งฝึกให้ศิษย์เล่นดนตรีจากความรู้สึกและอารมณ์ข้างในของตน (Feeling) จนเกิดความซาบซึ้งในเสียงดนตรี 1.2) ไม่ควรสอนดนตรี หรือฝึกซ้อมเพื่อความคล่องแคล่วจากการใช้สมองคิด

เท่านั้น แต่ควรสอนให้รู้สึกถึงความไพเราะของเสียงที่แท้จริงของเสียงดนตรี

1.3 ด้านความรู้และประสบการณ์	แบบสัมภาษณ์พันเอกชูชาติ พิทักษากร ตอนที่ 2 และตอนที่ 5 ข้อ 5.1 – 5.6 แบบสัมภาษณ์สำหรับศิษย์ของท่าน ตอนที่ 4 ข้อ 4.1 – 4.7 และตอนที่ 6 แบบสอบถามสำหรับศิษย์ของท่าน ตอนที่ 2 ข้อ 26 – 37 ตำรา หลักการ ทฤษฎี แนวคิดและหลักการคุณลักษณะของครูที่ดีจากแหล่งอ้างอิงต่าง ๆ
แหล่งอ้างอิงข้อมูล 1 ☑ 2 ☑ 3 ☑ 4 ☑ [1] แบบสัมภาษณ์พันเอกชูชาติ พิทักษากร [2] แบบสัมภาษณ์สำหรับศิษย์ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร [3] แบบสอบถามศิษย์โดยตรงของพันเอกชูชาติ พิทักษากร [4] ตำรา หลักการ และทฤษฎี (ชื่อผู้แต่ง/ปีที่พิมพ์/ชื่อหนังสือ/หัวข้อที่ใช้อ้างอิง)	

สำหรับในด้านนี้สามารถแบ่งออกเป็นอีก 4 ประเด็น ได้แก่ ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับดนตรีโดยตรง ความรู้ทางด้านโยคะ (Yoga) ความรู้ทางด้านยิมนาสติก (Gymnastics) ท่านมีความรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ หลากหลาย ทั้งที่ได้รับความรู้มาจากครูของท่าน และจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง เห็นได้จากการที่ศิษย์หลายคนได้ให้ข้อมูลตรงกันว่า ความรู้ของท่านสามารถสอนศิษย์ได้กระทั่งทุกวันนี้

1.3.1 ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับดนตรีโดยตรง

1.1) ครูสอนดนตรีต้องมีความรู้ในศาสตร์ทางดนตรีและวิชาชีพของตนอย่างแท้จริง และเป็นความรู้ที่ได้รับจากครูที่มีความเชี่ยวชาญในด้านนี้โดยตรง เพื่อให้ได้รับเนื้อหาและทักษะปฏิบัติที่ถูกต้อง สามารถถ่ายทอดต่อได้อย่างถูกต้อง

1.2) สามารถเรียนรู้วิชาความรู้ที่นำมาใช้สอนดนตรีได้ตลอดเวลา และตลอดชีวิต ซึ่งหากศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ต้องศึกษาจากแหล่งข้อมูลที่ความน่าเชื่อถือ

1.3) มีความรู้ทางทักษะของเครื่องดนตรีที่หลากหลายมากกว่าเครื่องดนตรีเอกของตน และมีความรู้ทางด้านอื่นที่เกี่ยวข้องกับการสอนดนตรีด้วย เช่น การประพันธ์เพลง การอำนวยเพลง เรียบเรียงเสียงประสาน ทฤษฎีดนตรีต่าง ๆ เป็นต้น

1.3.1.1 ความรู้ที่เป็นพื้นฐานด้านการสอน

1.1) ครูสอนดนตรี นอกจากมีความจำเป็นต้องเรียนรู้ทั้งทักษะในการปฏิบัติดนตรี ยังต้องคำนึงถึงความรู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักการในการสอนดนตรีด้วย

1.2) ศึกษาหลักการทางด้านการสอนดนตรี จากสถาบันหรือผู้ที่มีความรู้จริงในด้านการสอน และเลือกหลักสูตรในการเรียน รวมถึงเลือกหัวข้อในการศึกษาให้มีความเหมาะสมกับวิชาชีพของตน

1.3) ความรู้ในการสอนที่สำคัญ เกิดจากประสบการณ์ในการสอนที่เพิ่มมาก

ขึ้น ดังนั้น ควรวิเคราะห์ทั้งข้อดี และข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นจากการสอนแต่ละครั้ง เพื่อนำมาปรับปรุงและประยุกต์ใช้ในการสอนครั้งต่อได้

1.3.1.2 ความรู้ด้านดนตรีตะวันตก

1.1) ครูที่สอนเกี่ยวกับทฤษฎีหรือทักษะปฏิบัติทางด้านดนตรีตะวันตก ควรมีการศึกษาอย่างถ้องแท้ โดยการค้นหาตนเองให้พบว่ามีความชอบดนตรีประเภทใด เพื่อส่งเสริมได้อย่างถูกต้อง

1.2) มีความรู้ในทางดนตรีไทยเพิ่มเติม เพื่อสามารถสอนศิษย์ที่มีความแตกต่างทางภูมิหลังในการเรียนดนตรี จึงต้องสามารถนำความรู้ในทางอื่น ๆ มาสอน เพื่อให้ศิษย์แต่ละคนเกิดความเข้าใจที่ตรงกันและถูกต้อง

1.3) ศึกษาทั้งทฤษฎีและทักษะปฏิบัติจากผู้ที่มีความรู้และเทคนิคต่าง ๆ ได้ทัดเทียมในระดับสากล สามารถนำไปใช้ต่อทางด้านดนตรีได้เป็นอย่างดี ทั้งการศึกษาต่อ หรือการประกอบวิชาชีพครูสอนดนตรี เป็นต้น

1.4) ศึกษาความรู้และเทคนิคต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศักยภาพของตนเอง และพัฒนาการฝึกซ้อมดนตรีของตนเสมอ ถึงแม้จะเป็นการเรียนทางตรงหรือทางอ้อมย่อมมีคุณค่าเสมอ

1.3.1.3 ความรู้ด้านดนตรีไทย

1.1) มีความรู้ทางด้านดนตรีไทย สามารถปฏิบัติทักษะเครื่องดนตรีทางดนตรีตะวันตกและดนตรีไทยได้ด้วย

1.2) มีการเรียนทั้งดนตรีไทยและดนตรีสากลควบคู่กัน ทำให้สามารถเข้าใจศิษย์ที่มีพื้นฐานทางดนตรีไทย ช่วยสอนได้อย่างชัดเจน และฝึกทักษะในเรื่องของการจำเพลงด้นสด และต่อเพลงได้อย่างคล่องแคล่วมากกว่าการที่ได้เรียนดนตรีตะวันตกธรรมดาทั่วไป

1.3) สามารถนำความรู้ทางดนตรีไทยและดนตรีตะวันตกมาบูรณาการ เพื่อใช้ในการสอนศิษย์ในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

1.3.2 ความรู้ทางด้านโยคะ (Yoga)

1.1) ศึกษาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์ทางด้านโยคะ ทั้งจากการเรียนกับผู้ที่มีความรู้ ความสามารถที่แท้จริง หรือศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจากแหล่งข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ เนื่องจากเป็นศาสตร์ที่ช่วยทำให้เกิดการพัฒนากล้ามเนื้อส่วนที่ใช้ปฏิบัติทักษะดนตรี โดยเฉพาะกล้ามเนื้อมัดใหญ่

1.2) ควรมีความรู้ในเรื่องของสรีระมนุษย์เบื้องต้น เพื่อนำมาปรับใช้ในการสอนดนตรี ซึ่งมีส่วนช่วยให้สามารถพัฒนาทักษะทางดนตรีได้รวดเร็วกว่าฝึกจากทักษะดนตรีปกติทั่วไป เช่น ฝึกการอ่าน/เขียนโน้ต หรือฟัง

1.3) ฝึกฝนการควบคุมจิตใจ อารมณ์ สติ และสมาธิ จากการฝึกโยคะ สามารถ

ใช้จิตควบคุมกายได้ดังคำกล่าวที่ว่า **จิตเป็นนาย กายเป็นบ่าว** หรือ **จิตบังคับกาย**

1.3.3	ความรู้ทางด้านยิมนาสติก (Gymnastics)	1.1) ศึกษาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์ทางด้านยิมนาสติก จากการเรียนกับผู้ที่มีความรู้ที่แท้จริง 1.2) นำความรู้ทางด้านยิมนาสติก ไปส่งเสริมให้ตนเองและศิษย์สามารถพัฒนากล้ามเนื้อส่วนที่ใช้ปฏิบัติทักษะดนตรี โดยเฉพาะกล้ามเนื้อมัดเล็กที่ส่งผลต่อการฝึกซ้อมดนตรีในขั้นสูง และเป็นวิธีที่สามารถฝึกซ้อมได้ทุกสถานการณ์ โดยไม่ต้องอาศัยเครื่องดนตรี 1.3) มีการนำความรู้ทั้งศาสตร์จากโยคะและยิมนาสติกมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ เพื่อให้เกิดวิธีการที่สามารถใช้ได้กับการสอนดนตรีในรูปแบบการสอนของตนเอง เพื่อเลือกใช้ให้เหมาะสมกับศิษย์แต่ละคนต่อไป
1.3.4	ความรู้ทางด้านภาษา	1.1) พัฒนาตนเองด้วยการศึกษาและเรียนรู้การใช้ภาษาต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับการสอนดนตรีได้อย่างแตกฉาน ทั้งจากการเรียนและการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง 1.2) สามารถทำความเข้าใจความหมายของสิ่งต่าง ๆ ในบทเรียนดนตรี เอกสารอ้างอิงทางวิชาการดนตรีในรูปแบบต่าง ๆ สามารถตีความบทเพลงต่าง ๆ ได้อย่างถ่องแท้ สามารถอธิบายความหมายและรากศัพท์ของคำศัพท์ทางดนตรีได้อย่างแท้จริง

1.4 ด้านการสอน **แหล่งอ้างอิงข้อมูล** 1 ☑ 2 ☑ 3 ☑ 4 ☑ [1] แบบสัมภาษณ์พันเอกชูชาติ พิทักษากร [2] แบบสัมภาษณ์สำหรับศิษย์ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร [3] แบบสอบถามศิษย์โดยตรงของพันเอกชูชาติ พิทักษากร [4] ตำรา หลักการ และทฤษฎี (ชื่อผู้แต่ง/ปีที่พิมพ์/ชื่อหนังสือ/หัวข้อที่ใช้อ้างอิง)	<u>แบบสัมภาษณ์พันเอกชูชาติ พิทักษากร</u> ตอนที่ 2 และตอนที่ 6 ข้อ 6.1 – 6.6 <u>แบบสัมภาษณ์สำหรับศิษย์ของท่าน</u> ตอนที่ 5 ข้อ 5.1 – 5.6 และตอนที่ 6 <u>แบบสอบถามสำหรับศิษย์ของท่าน</u> ตอนที่ 2 ข้อ 38 – 49 <u>ตำรา หลักการ ทฤษฎี</u> สุรางค์ โค้วตระกูล. 2552. *จิตวิทยาการศึกษา.* การวัดผลและการประเมินผลการศึกษา. ณรุทธ์ สุทธจิตต์. 2544. *พฤติกรรมการสอนดนตรี.* การวัดและการประเมินผลดนตรี. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ทฤษฎีการกระทำแบบมีเงื่อนไข แนวคิดและหลักการคุณลักษณะของครูที่ดีจากแหล่งอ้างอิงต่าง ๆ หลักการในการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

สำหรับการสอนของครู สามารถแบ่งออกได้ 4 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1. การเตรียมการสอน 2. การเลือกใช้แนวทางและวิธีในการเรียนการสอน 3. การสอนโดยใช้ปัจจัยในการควบคุมและปรับพฤติกรรมของศิษย์ และ 4. การสอนด้วยความทุ่มเทและเอาใจใส่ในการสอน โดยมีรายละเอียดแต่ละประเด็น ดังนี้

1.4.1 การเตรียมการสอน

1.1) มีการ<u>เตรียมการสอนเป็นอย่างดีก่อนสอนทุกครั้ง</u>ที่มีการเรียนการสอน

1.2) การสอนที่เน้นเชิงทฤษฎี ควร<u>ทำความเข้าใจและเรียบเรียงเนื้อหาในการสอนแต่ละเรื่อง</u>ตามแผนการสอนหลักที่วางแผนไว้

1.3) การสอนที่เน้นเชิงทักษะปฏิบัติ ควรมีการ<u>ฝึกซ้อมทักษะก่อนสอนทุกครั้ง</u>โดยเฉพาะการบรรเลงดนตรี

1.4) มีการ<u>ทำสัญลักษณ์หรือเครื่องหมายต่าง ๆ ในการอ่านตำราหรือเอกสาร</u>ที่ใช้ศึกษา เพื่อทำให้สะดวกในการสอนหรืออ้างอิงความรู้ในแต่ละครั้ง

1.5) <u>วางแผนการเรียนให้ศิษย์ล่วงหน้าสำหรับการเรียนครั้งต่อไป</u> เพื่อให้ศิษย์รู้แนวทางในการเตรียมตัวเบื้องต้นก่อนเรียนครั้งต่อไป

1.6) เตรียมแบบฝึกหัดและการบ้านที่ใช้ทดสอบศิษย์ในแต่ละครั้งให้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัดและประเมินผล

1.4.2 การเลือกใช้แนวทางและวิธีในการเรียนการสอน

สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเด็นย่อย คือ 1. แนวทางและวิธีการสอน ซึ่งเกิดจากการเลือกด้วยตัวครูเอง ประกอบด้วย หลักการสอนที่เกี่ยวข้องกับดนตรีโดยตรง และหลักการสอนที่ไม่เกี่ยวข้องกับดนตรีโดยตรง แต่นำมาใช้ในการสอนดนตรี เพื่อฝึกทักษะในด้านต่าง ๆ 2. แนวทางและวิธีการสอน ซึ่งเกิดจากการคิดร่วมกันระหว่างครูกับศิษย์ โดยมีรายละเอียดของแต่ละประเด็น มีดังนี้

1.4.2.1 แนวทางและวิธีการสอนซึ่งเกิดจากการเลือกของครู

สามารถสอนศิษย์ด้วยความรู้หลายศาสตร์ประกอบกัน ทั้งศาสตร์ทางดนตรีโดยตรง เช่น ทฤษฎีดนตรี ทักษะดนตรีต่าง ๆ และศาสตร์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับดนตรีโดยตรง แต่ช่วยฝึกทักษะด้านต่าง ๆ ให้แก่ศิษย์ เช่น ความยืดหยุ่นและความแข็งแรงของร่างกายส่วนที่มีผลเกี่ยวเนื่องกับการเรียนดนตรี การฝึกวิธีคิด การควบคุมจิตใจ และสร้างสมาธิเพื่อใช้ในการเรียนดนตรี

1) หลักการสอนที่เกี่ยวข้องกับดนตรีโดยตรง

สามารถแบ่งออกเป็น 7 ประเด็นย่อย คือ 1. การวางจุดประสงค์ หรือมีเป้าหมายในการเรียน 2. การวิเคราะห์ 3. การอธิบาย 4. การสาธิต และการให้ความสำคัญกับเรื่องของเสียง 5. สามารถสอนให้ศิษย์รู้จักการบูรณาการสิ่งที่เรียน 6. การประเมินผลศิษย์ และ 7. หลักในการซ้อมดนตรี (เฉพาะการปฏิบัติด้วยเครื่องดนตรี) โดยมีรายละเอียดของแต่ละประเด็น มีดังนี้

(1) การวางจุดประสงค์/มีเป้าหมายในการเรียน

1.1) ก่อนเริ่มสอนต้องมีการเตรียมการสอน และคำนึงถึงบริบทต่าง ๆ ในการเรียนการสอน เช่น สภาพของห้องเรียน ระยะเวลาในการเรียน การเรียนแบบกลุ่มใหญ่ กลุ่มเล็ก หรือเดี่ยว นั่นคือคำนึงถึงผู้เรียนด้วย

1.2) วางเป้าหมายของผลลัพธ์ว่า ศิษย์ได้เรียนรู้เนื้อหาและฝึกทักษะได้ครบถ้วนตามสมควรหรือไม่

- ค้นหาจุดมุ่งหมายในการเรียนของศิษย์

1.1) ก่อนวางแผนการสอนให้ศิษย์แต่ละคน ต้องค้นหาจุดมุ่งหมายในการเรียนของศิษย์ว่า ต้องการเรียนดนตรีเพื่อนำไปใช้ในลักษณะใด เพื่อวิเคราะห์ถึงความต้องการในแต่ละด้านที่ศิษย์ต้องได้รับการดูแล

1.2) ไม่ใช้วิธีการสอนด้วยรูปแบบเดียวกันทุกคน และวางแผนรายละเอียดในการสอนที่ชัดเจนและเหมาะสมสำหรับแต่ละจุดมุ่งหมายของศิษย์

- การวางเป้าหมายในการปฏิบัติเพลง

1.1) รู้ถึงศักยภาพของศิษย์กับความยาก-ง่ายของเพลงที่ศิษย์กำลังเรียนว่า บทเพลงมีความเหมาะสมกับความสามารถของศิษย์ ณ ขณะนั้นหรือไม่

1.2) สามารถวิเคราะห์ให้ศิษย์เห็นถึงความแตกต่างของบทเพลงแต่ละเพลง

1.3) สอนวิธีการวางเป้าหมายในการปฏิบัติแต่ละบทเพลงทุกครั้งที่สอน โดยให้ตั้งเป้าหมายการปฏิบัติที่เป็นแบบอย่างที่ดีเลิศ (Ideal) ของการปฏิบัติเทคนิคต่างๆ ไว้

1.4) ฝึกซ้อมให้ศิษย์สามารถปฏิบัติเพลงนั้นให้ไพเราะได้ตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ เพื่อพัฒนาความสามารถของศิษย์เพิ่มขึ้นทุกครั้งที่ฝึกซ้อม ไม่ใช่ฝึกซ้อมเพื่อให้ศิษย์เกิดอัตตา (Ego) ว่าตนเองมีความสามารถมากกว่าผู้อื่น

- การวางเป้าหมายของแต่ละบทเรียน

1.1) มีการวางเป้าหมายของแต่ละบทเรียนให้กับศิษย์ ทั้งแผนในระยะสั้น และระยะยาว ขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ของผู้เรียน ซึ่งควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบทเรียนที่มีไว้เพื่อผู้เรียนเดี่ยว ผู้เรียนเป็นกลุ่ม การเรียนส่วนตัว การเรียนในห้องเรียนตามหลักสูตรของโรงเรียน/มหาวิทยาลัย เป็นต้น

1.2) สามารถสอนได้ตรงตามแผนการสอนในการเรียนแต่ละครั้ง เพื่อให้ศิษย์ได้รับความรู้ได้ตรงตามเป้าหมายที่วางไว้ตั้งแต่ต้น

(2) การวิเคราะห์

- วิเคราะห์ศิษย์

1.1) การเรียนกลุ่ม ควรศึกษาและวิเคราะห์พื้นฐานทางดนตรี รวมถึงภูมิหลังของศิษย์ในภาพรวมของทั้งห้องว่า มีความแตกต่างกันอย่างไร เนื่องจากการอธิบายของท่านในการสอนแต่ละกรณีมีความแตกต่างกัน

1.2) การสอนเดี่ยว ควรวิเคราะห์ว่า ศิษย์แต่ละคนมีความชอบ มีลักษณะทางกายภาพ และอารมณ์เป็นอย่างไร

1.3) ให้ความสำคัญในเรื่องการค้นหาศักยภาพของศิษย์แต่ละคน เพื่อให้สามารถใช้ศักยภาพได้เต็มที่ แต่ไม่ลืมแก้ไขข้อบกพร่องของศิษย์ไปพร้อมกับการส่งเสริมนั้น

1.4) เลือกปรับความรู้ของศิษย์ให้เกิดการเรียนรู้วิธีการที่ถูกต้องก่อน เมื่อเข้าใจถูกต้องแล้ว ท่านจะส่งเสริมให้ศิษย์พัฒนาในเรื่องนั้นเพิ่มมากขึ้น

1.5) ผู้สอนสามารถเป็นตัวอย่างให้ศิษย์เห็นได้โดยตรง มีการสื่อสารที่ไม่ใช่การสื่อสารทางเดียว (One-way Communication) เมื่อศิษย์เกิดปัญหา ครูสามารถโต้ตอบกับศิษย์ได้ในทันที

1.6) สามารถวิเคราะห์ได้ว่า สิ่งที่ศิษย์ปฏิบัติได้ดีแล้วคืออะไร และสิ่งที่ควรแก้ไข ทำไมต้องแก้ไข เพราะเหตุใด และแก้อย่างไร

- วิเคราะห์หลักสูตร

1.1) ทำความเข้าใจเรื่องของหลักสูตรในการเรียนดนตรีให้ครบทุกหลักสูตรที่มีใช้จริงในการเรียนการสอนทั่วไป เพื่อให้ตรงตามความเหมาะสมของแต่ละกลุ่ม หรือแต่ละบุคคลได้

1.2) ไม่ควรมีหลักสูตรสำเร็จในการสอนเป็นรูปแบบเดียว ไม่ว่าจะเป็นการสอนในเชิงทักษะปฏิบัติ หรือทฤษฎี

- วิเคราะห์เนื้อหาในการเรียน

1.1) สามารถวิเคราะห์ความเหมาะสมของเนื้อหาในแต่ละเรื่องที่นำมาใช้สอนศิษย์ เป็นความเข้าใจที่เกิดขึ้นจากแก่นแท้ของเนื้อหาที่ครูได้ศึกษามาก่อน

1.2) การสอนต้องให้ศิษย์เป็นศูนย์กลาง และเข้าใจหลักสูตรที่กล่าวไปข้างต้น เพื่อเลือกเนื้อหาให้เหมาะสมต่อพื้นฐานความรู้ของศิษย์ว่า ควรใช้เนื้อหาประเภทใดในการสอน

(3) การอธิบาย

- สามารถอธิบายให้เข้าใจถึงแก่นแท้จริงของเนื้อหานั้น

1.1) ไม่ควรอธิบายแต่ในตำรา หรือตามหลักทฤษฎีที่มีกำหนดไว้เพียงเท่านั้น

1.2) อธิบายให้ศิษย์มีความรู้ และเข้าใจถึงที่มาของเนื้อหาที่สอน รู้ถึงที่มาของกฎที่ตำราตั้งไว้ ไม่ใช่จากการท่องจำ

1.3) สามารถแยกแยะสิ่งที่เหมือนและแตกต่างกันของเนื้อหาที่สอน ทำให้การเรียนแต่ละครั้งไม่ใช่การเรียนตามบทเรียนในหนังสือ ทำให้ศิษย์รู้และปฏิบัติในแต่ละประเด็นได้อย่างครบถ้วน โดยไม่จำเป็นต้องสอนศิษย์ให้สามารถปฏิบัติได้ทุกบทเพลง ทุกเทคนิค

- สามารถอธิบายสิ่งที่ซับซ้อนมากให้ซับซ้อนน้อย เข้าใจได้ง่าย และมีขั้นตอน

1.1) สามารถอธิบายสิ่งที่ซับซ้อนมากให้ซับซ้อนน้อย ทำให้เรื่องยากเป็นเรื่องง่ายได้ด้วยการอธิบายอย่างเป็นขั้นตอน

1.2) อธิบายให้เนื้อหานั้นง่ายขึ้น เพื่อเข้าหาศิษย์ที่มีพื้นฐานไม่เหมือนกัน สรุปหาความสำคัญของสิ่งที่สอนให้มีความเหมาะสมกับจุดประสงค์ของการเรียนแต่ละครั้ง

1.3) ไม่ใช้คำฟุ่มเฟือยในการอธิบาย ควรคำพูดที่ไม่ยากจนเกินความเข้าใจ สามารถอธิบายให้ศิษย์ทุกระดับฟังแล้วเข้าใจตรงกัน สรุปได้ตรงประเด็น เข้าใจได้

	ง่าย 1.4) ไม่สอนด้วยคำสั่ง เพื่อให้ผู้เรียนปฏิบัติตาม แต่สอนให้รู้จักวิธีการที่เป็นขั้นตอน สามารถเรียนรู้ได้ระหว่างการสอนแต่ละครั้ง ให้รู้จักเหตุและผลในการเลือกแต่ละวิธีว่ามีลักษณะอย่างไร ให้ผู้เรียนนำไปประยุกต์ใช้ต่อได้ในเวลาที่ไม่มีครูสอน
- สามารถอธิบายเนื้อหาในการเรียนโดยเทียบจากพื้นฐานประสบการณ์ทางดนตรีแต่เดิมของศิษย์	1.1) ทำความเข้าใจความคิดของศิษย์ที่มีพื้นฐานทางดนตรีที่แตกต่างกันได้ โดยเฉพาะพื้นฐานการเรียนดนตรีตะวันตกและดนตรีไทย 1.2) สามารถอธิบายศิษย์ที่มีพื้นฐานความรู้ที่แตกต่างกันให้เข้าใจได้ โดยเฉพาะพื้นฐานการเรียนดนตรีตะวันตกและดนตรีไทย โดยใช้ความรู้ของครูจากการเรียนและค้นคว้าเพิ่มเติม 1.3) เลือกใช้ภาษาที่ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจได้ชัดเจน โดยมีการสังเกตพฤติกรรม และเก็บข้อมูลรายบุคคล จากการสั่งการบ้านหรือให้แบบฝึกหัดเพิ่มเติมในแต่ละบทเรียน เพื่อสังเกตว่าศิษย์คนใดต้องทำความเข้าใจเรื่องใดเพิ่มเติม
- สามารถอธิบายให้เข้าใจดนตรีและสามารถตีความสิ่งต่าง ๆ จากประสบการณ์จริง	1.1) สอนให้ศิษย์สามารถเข้าถึงความรู้สึก และอารมณ์ต่าง ๆ ของตนเองได้ เพื่อทำให้สามารถถ่ายทอดเสียงดนตรีให้มีความไพเราะได้ 1.2) สอนให้ศิษย์รู้จักการใช้ความรู้สึกร่วมในการตีความบทเพลง เช่น อารมณ์ที่เกิดจากเรื่องความรัก ทั้งความรักที่มีความสุข สมหวัง และความทุกข์จากการอกหัก 1.3) แนะนำให้ศิษย์ไปชมฉากประกอบของภาพยนตร์ หรือวรรณคดี เรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับอารมณ์ในการเข้าถึงบทเพลงนั้น หรือแนะนำให้ฟังเพลงที่ตรงกับอารมณ์ ความรู้สึกที่ท่านต้องการให้ศิษย์ถ่ายทอดออกมาได้ หากไม่เคยมีความรู้สึกเหล่านี้ เพื่อให้เกิดความซาบซึ้งในการปฏิบัติดนตรีต่อไป
- สามารถเทียบความเป็นศิลปินกับความเป็นครู	1.1) สามารถเข้าใจความรู้สึกของศิลปิน เพื่อสามารถสอนบุคคลอื่นให้เข้าใจหลักในการปฏิบัติดนตรี ทั้งการฝึกซ้อม และหลักทฤษฎีต่าง ๆ ที่เป็นทักษะและความสามารถขั้นสูงได้ 1.2) ไม่จำเป็นต้องเน้นให้ศิษย์ต้องเป็นศิลปิน แต่ต้องสามารถสอนให้ศิษย์เป็นศิลปินได้หากศิษย์ต้องการ 1.3) ทำให้ศิษย์รับรู้ได้ถึงความรู้สึกในการเป็นศิลปิน โดยไม่ใช่บอกวิธีการเป็นศิลปิน แต่ต้องให้ศิษย์ได้รับรู้ความรู้สึกของการเป็นศิลปินที่สามารถปฏิบัติทักษะและแสดงได้อย่างยอดเยี่ยม
- สามารถอธิบาย	1.1) ควรมีโอกาสเผยแพร่ความรู้ทางดนตรีผ่านสื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ เช่น

ความเป็นดนตรีผ่านสื่อต่างๆ	รายการโทรทัศน์ สื่อทางวิทยุ เป็นต้น เพื่ออธิบายความรู้ต่าง ๆ ทางดนตรี เป็นการให้ความรู้ และสร้างแรงบันดาลใจให้แก่บุคคลอื่นได้รวดเร็ว และจำนวนมากขึ้น 1.2) ควรมีโอกาสสร้างสรรค์ผลงานที่สามารถบรรยาย หรืออธิบายความเป็นดนตรีผ่านสิ่งที่เป็นรูปธรรมออกสู่สาธารณะ เช่น บทเพลงบันทึกเสียงต่าง ๆ บทความ สิ่งพิมพ์ เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวที่ถูกต้องเกี่ยวกับดนตรีให้ผู้อื่น นอกจากการสอนในห้อง
(4) การสาธิตและการให้ความสำคัญกับเรื่องของเสียง	1.1) ใช้วิธีการสอนแบบสาธิต เพื่อทำให้ครูและศิษย์มีส่วนร่วมในการเรียนการสอนร่วมกัน ทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง เกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด แบ่งเป็นการสาธิตโดยเล่นดนตรีให้ศิษย์ดู “Playing for” และให้ศิษย์เล่น “Playing with” 1.2) สอนให้ศิษย์ได้ปฏิบัติจริงด้วยตนเองจากการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม ทำให้เกิดความเข้าใจ และจดจำในเรื่องที่สาธิตหรือปฏิบัติได้ดีและนานขึ้น 1.3) เน้นการให้ศิษย์ได้ยินเสียงดนตรีประกอบการสอนในทุกครั้ง เนื่องจากดนตรีเป็นเรื่องของเสียง 1.4) ทำความเข้าใจในรูปแบบของทำนอง จังหวะในลักษณะต่าง ๆ และสามารถแยกแยะความแตกต่างของบทเพลงแต่ละประเภทได้อย่างถ่องแท้ เพื่อถ่ายทอดสิ่งที่ครูรู้ผ่านเครื่องดนตรีหรือถ่ายทอดผ่านการใช้เสียงดนตรีให้ศิษย์ได้เข้าใจ
- สำหรับวิชาเชิงทฤษฎี	1.1) วิธีการสอนเชิงทฤษฎี นอกจากการให้ความรู้ทางเนื้อหาและทฤษฎีแล้ว ต้องเน้นการมีส่วนร่วม ทำให้ผู้เรียนไม่เกิดความเบื่อหน่าย 1.2) ไม่สอนโดยให้ศิษย์จดบันทึก/จดบรรยาย (lecture) และครูไม่ใช้การเขียนเพื่ออธิบายตลอดเวลา 1.3) สาธิตให้ศิษย์สามารถเข้าใจถึงลักษณะต่าง ๆ จากเสียงดนตรี ร่วมกับการบรรยาย เป็นการทำกฎที่ไม่สามารถจับต้องได้ให้เป็นเสียงดนตรีที่รับรู้ได้จากการฟัง
- สำหรับวิชาเชิงทักษะปฏิบัติ	1.1) ปฏิบัติทักษะให้ศิษย์เกิดความซาบซึ้งจากเสียงดนตรีก่อน โดยเริ่มจากการที่ครูสามารถปฏิบัติเพลงขั้นพื้นฐาน ให้มีความไพเราะ เพื่อฝึกให้ศิษย์รู้สึกว่าตนสามารถปฏิบัติได้จริง 1.2) ปฏิบัติให้ศิษย์เห็นว่า การเริ่มฝึกจากเทคนิคขั้นพื้นฐานจนเกิดความชำนาญ จึงค่อยฝึกเทคนิคขั้นสูง สามารถพัฒนาศักยภาพการเล่นดนตรีของศิษย์ได้มากกว่าการเริ่มฝึกเฉพาะเทคนิคขั้นสูงหรือฝึกเพาะเพลงที่มีความยากเพียงเท่านั้น

1.3) เลือกบทเพลงและเทคนิคต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับระดับความสามารถของศิษย์แต่ละคน และให้ศิษย์ได้แสดงความสามารถของตนให้เพื่อนร่วมชั้น ครู หรือบุคคลอื่นในทุกครั้งเมื่อมีโอกาส

- สำหรับวิชาเชิงประวัติศาสตร์

1.1) สามารถสอนวิชาเชิงประวัติศาสตร์ด้วยวิธีการสาธิต ทั้งการสาธิตโดยครูเป็นผู้กระทำ หรือสาธิตโดยใช้สื่ออื่นในการช่วยสอน เช่น การปฏิบัติเครื่องดนตรีของครู การใช้สื่อวิดีทัศน์ต่าง ๆ ช่วยสอนในแต่ละเรื่อง

1.2) การเรียนประวัติศาสตร์ดนตรี ไม่ใช่การเรียนแบบจดบรรยายเท่านั้น แต่ควรมีเสียงดนตรีเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะการเรียนรู้บทเพลงและรูปแบบต่าง ๆ ของกฎเกณฑ์ในแต่ละยุคสมัย

(5) สามารถสอนให้ศิษย์รู้จักการบูรณาการสิ่งที่เรียน

1.1) สอนให้ศิษย์รู้จักการเชื่อมโยงความรู้จากศาสตร์ต่าง ๆ ที่เรียนไว้ด้วยกัน

1.2) อธิบายและทำให้ศิษย์เข้าใจเป้าหมายในการเรียนแต่ละครั้ง โดยบอกจุดประสงค์ของการปฏิบัติเทคนิคหรือวิธีการต่าง ๆ หากปฏิบัติได้สำเร็จแล้วสามารถพัฒนาทักษะในด้านใด ช่วยส่งเสริมการเรียนดนตรีได้อย่างไร

1.3) ควรให้ศิษย์ทราบถึงเหตุและผลในการปฏิบัติ เพื่อให้ศิษย์สามารถเลือกปฏิบัติทักษะต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองในเวลาที่ต้องปฏิบัติและฝึกซ้อมด้วยตนเอง

(6) การประเมินผลศิษย์

1.1) ควรมีขั้นตอนของการประเมินผลศิษย์อย่างต่อเนื่อง ทั้งการการประเมินผลแบบบั้นปลายตอนจบหลักสูตร และการประเมินผลเพื่อการปรับปรุงแก้ไขระหว่างหลักสูตร

1.2) ให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ที่ได้จากคำตอบจากการทำข้อสอบ การบ้าน หรือแบบฝึกหัดในแต่ละบทเรียน เพื่อตรวจสอบสิ่งที่ศิษย์ยังไม่เข้าใจ เพื่ออธิบายเพิ่มเติมได้อย่างต่อเนื่องและเหมาะสม

1.3) การประเมินผลไม่ควรใช้เกณฑ์การประเมินผลเฉพาะตัวเลขจากคะแนนเพื่อวัดความสามารถของศิษย์เพียงเท่านั้น

1.4) ประเมินผลจากพัฒนาการของศิษย์แต่ละคนร่วมด้วยว่า สามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้เพิ่มขึ้นจากเดิมเท่าใด

(7) หลักในการซ้อมดนตรี (เฉพาะการ

1.1) สามารถจัดตารางการซ้อมได้เหมาะสมกับศิษย์แต่ละคน ซึ่งมีรายละเอียดแตกต่างกันตามรูปร่าง สรีระ ความยืดหยุ่น และความแข็งแรงของร่างกาย รวมถึงจุดมุ่งหมายในการเรียนดนตรี

ปฏิบัติด้วยเครื่องดนตรี)

1.2) มีการวางแผนการสอนตามขั้นตอน เช่น เริ่มต้นเรียนตั้งแต่สเกล อาร์เพ็จจิโอ แบบฝึกหัดรูปแบบต่าง ๆ และบทเพลง ตามลำดับ โดยลงรายละเอียดในการสอนแตกต่างกันตามข้อดีและข้อบกพร่องของศิษย์ เพื่อให้ศิษย์ฝึกซ้อมตามที่ได้เรียนในแต่ละครั้ง

1.3) ฝึกให้ศิษย์รู้จักการประยุกต์ใช้สิ่งที่เรียนมา เพื่อคิดวิธีและในการซ้อมให้เหมาะสมได้ด้วยตนเอง จนกระทั่งสอนให้ศิษย์สามารถวางแผนการซ้อมของตนเองได้โดยไม่ต้องมีครูคอยชี้แนะทุกครั้ง

2) หลักการสอนที่ไม่เกี่ยวข้องกับดนตรีโดยตรง แต่นำมาใช้ในการสอนดนตรี เพื่อฝึกทักษะในด้านต่าง ๆ

- สามารถในการนำวิชาความรู้จากศาสตร์ต่าง ๆ ทั้งความรู้จากครูและจากการขวนขวาย ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง เพื่อสอนให้ศิษย์สามารถเข้าใจเนื้อหาความรู้ทางดนตรี และปฏิบัติทักษะดนตรีได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

- วิเคราะห์และสังเคราะห์หลักการสอนที่ได้เรียนรู้ เพื่อประยุกต์ใช้ในการสอนตามรูปแบบของตนเอง เพื่อพัฒนาศักยภาพทางด้านภาษาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนดนตรี ทางด้านความยืดหยุ่น ความแข็งแรงของร่างกาย การฝึกจิตใจและสติ การฝึกกำหนดลมหายใจ การควบคุมอารมณ์ และการสร้างสมาธิของศิษย์

สำหรับหลักการสอนที่ไม่เกี่ยวข้องกับดนตรีโดยตรง สามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเด็นย่อย คือ 1. ทางด้านความยืดหยุ่นและแข็งแรงของร่างกายที่มีผลต่อสมาธิ และการเรียนดนตรี 2. ทางด้านพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน นิกายเซ็น (Zen) เพื่อฝึกจิตให้มีสติและสมาธิ และ 3. ทางด้านภาษา โดยมีรายละเอียดของแต่ละประเด็น มีดังนี้

(1) ทางด้านความยืดหยุ่นและแข็งแรงของร่างกายที่มีผลต่อสมาธิ และการเรียนดนตรี

สำหรับความยืดหยุ่นและความแข็งแรงของร่างกายที่มีผลต่อสมาธิ และการเรียนดนตรี สามารถแบ่งวิธีการสอนออกเป็น 4 ประเด็นย่อย คือ 1. ทางด้านภาษา 2. ทางด้านความยืดหยุ่นและแข็งแรงของร่างกายที่มีผลต่อสมาธิ และการเรียนดนตรี ประกอบด้วย โยคะ (Yoga) ยิมนาสติก (Gymnastics) ฤาษีดัดตน ไทเก็กหรือไทชิ มวยจีนหรือมวยปากัว (Pakua) (ในกรณีมวยปากัวนี้ ท่านยังไม่ได้ใช้ในการสอนศิษย์อย่างจริงจัง แต่ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูล เนื่องจากเป็นข้อมูลที่สามารถให้ผู้อื่นนำไปประยุกต์ใช้เพิ่มเติมในการสอนดนตรี) และ 3. ทางด้านพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน นิกายเซ็น (Zen) เพื่อฝึกจิตให้มีสติ และสมาธิ โดยมีรายละเอียดในแต่ละประเด็น ดังนี้

- โยคะ (Yoga) และยิมนาสติก

1.1) เน้นการใช้ศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการยืดหยุ่นร่างกายมาใช้ เพื่อทำให้ร่างกายผ่อนคลาย (Relax) และฝึกเรื่องของสมาธิไปพร้อม ๆ กัน จากนั้นจึงฝึก

(Gymnastics) ความแข็งแรง ความคล่องแคล่วหรือในเรื่องอื่น ๆ เป็นลำดับต่อมา

1.2) สอนให้ศิษย์ประยุกต์ใช้ความรู้ได้จริง โดยบอกจุดประสงค์ในการฝึกโยคะและยิมนาสติกแต่ละท่าในทุกครั้ง เพื่อให้ทราบเหตุ และผลของการปฏิบัติ ทำให้ศิษย์นำไปประยุกต์ใช้ต่อ และเลือกวิธีการปฏิบัติให้สอดคล้องกับความต้องการของตน

- โยคะ 1.1) เน้นการสอนโยคะเพื่อสร้างความผ่อนคลาย (Relaxation) ทั้งจิตใจและสภาพร่างกายในส่วนที่ใช้ปฏิบัติทักษะต่าง ๆ ขณะนั้นให้พร้อมในการปฏิบัติทักษะดนตรีอยู่เสมอ

- ยิมนาสติก 1.1) จุดมุ่งหมายในการสอนยิมนาสติกเป็นการฝึกร่างกาย โดยเฉพาะส่วนบน ได้แก่ นิ้ว มือ ข้อมือ เส้นเอ็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับส่วนที่ใช้ในการปฏิบัติทักษะ

1.2) สามารถใช้เทคนิคจากการฝึกยิมนาสติกเพื่อเป็นการซ้อมโดยไม่ต้องอาศัยเครื่องดนตรี เรียกว่า **การซ้อมเงียบ** เป็นการใช้ร่างกายส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติทักษะดนตรี จากนั้นเลือกวิธีการซ้อมให้สอดคล้องกับร่างกายส่วนนั้น

- ฤาษีดัดตน 1.1) สามารถเรียนรู้การทำท่าทางของฤาษีดัดตนตามแบบฉบับของไทยได้จากการศึกษาและฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง

1.2) สามารถนำมาช่วยในการฝึกฝนร่างกายให้มีความพร้อมในการปฏิบัติทักษะดนตรีได้ แต่ควรศึกษาว่าเครื่องดนตรีที่ปฏิบัติมีความจำเป็นต้องฝึกท่าของฤาษีดัดตนด้วยท่าใด เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติดนตรีได้แท้จริง

- ไทเก๊กหรือไทชิ 1.1) ฝึกศาสตร์ทางด้านไทเก๊กหรือไทชิ จากกระบวนท่าพื้นฐานที่มีจำนวนกระบวนท่าไม่มากนัก เพื่อฝึกการควบคุมสติและอารมณ์ทั้งของตนและศิษย์ ซึ่งส่งผลต่อสมาธิในการเรียนและการฝึกซ้อมดนตรี ก่อนที่จะฝึกกระบวนท่าที่มีความยากในขั้นต่อไป

1.2) ฝึกการใช้แรงภายนอกในการขับเคลื่อนกระบวนท่าต่าง ๆ ของร่างกายที่ยากขึ้น ควบคุมพลังในการขับเคลื่อนลมหายใจและลมปราณให้หมุนเวียนไปตามส่วนต่าง ๆ ทำให้ร่างกายเกิดความผ่อนคลาย จากการควบคุมลมหายใจและควบคุมสมาธิเป็นเวลานาน

(2) ทางด้านพุทธ 1.1) ใช้นิทานเซ็นประกอบการสอนดนตรี โดยเป็นนิทานที่มีการสอนแง่คิดที่ดี

	ศาสนาฝ่ายมหายานนิกายเซ็น (ZEN) เพื่อฝึกจิตให้มีสติและสมาธิ	ในเรื่องของการควบคุมอารมณ์ เพื่อเตรียมให้ศิษย์มีความพร้อมในการเรียนแต่ละครั้ง โดยเฉพาะการสอนศิษย์แต่ละคนซึ่งมีความแตกต่างทั้งทางอารมณ์ต่างสถานการณ์กัน 1.2) <u>สอนให้ศิษย์ **อยู่กับปัจจุบันขณะ** สอนให้อยู่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน</u> หากเรื่องใดยังไม่เกิดขึ้น ไม่ควรกังวลเรื่องในอนาคตจนเกินความพอดี หรือคิดถึงความผิดพลาดในอดีตจนทำลายความเชื่อมั่นของตนเองในปัจจุบัน 1.3) <u>ฝึกให้ศิษย์ดูแลจิตของตนให้ว่างเปล่า เรียกว่า **จิตว่าง** คือการว่างจากตัวตน ฝึกจิตให้นิ่ง</u> เกิดความว่างจากสิ่งรอบตัวที่ทำให้จิตไม่สงบ โดยเฉพาะเมื่อต้องปฏิบัติทักษะดนตรีในสถานการณ์ต่าง ๆ ไม่หลงในคำชื่นชม และไม่ปล่อยจิตให้หดหู่อยู่กับคำว่ากล่าว ติเตียน 1.4) <u>สอนให้ศิษย์เป็นแค่ผู้สังเกตผล ไม่ใช่หวังผล ให้ศิษย์รู้จัก**การสร้างเหตุสังเกตผล** ตั้งใจปฏิบัติในทุก ๆ สิ่งตั้งแต่เริ่มต้น</u> ต่อจากนั้นให้รอดูผลลัพธ์จากความพยายามโดยไม่คาดหวังผลจนเกิดความทุกข์จากผลลัพธ์นั้น เนื่องจากการคาดหวังย่อมสามารถผิดหวังได้ แต่หากตั้งใจทำทุกสิ่งด้วยความตั้งใจแล้ว ไม่ว่าผลลัพธ์จะเป็นเช่นใด ต้องยอมรับด้วยความเข้าใจ 1.5) <u>ฝึกให้ศิษย์รู้จัก**การใช้ขั้นตอนลัด**ในการฝึกฝนสิ่งใดสิ่งหนึ่ง</u> ทำให้ศิษย์สามารถฝึกฝนทักษะของตนให้ชำนาญขึ้น โดยไม่ต้องอาศัยประสบการณ์ในการฝึกปฏิบัติจริงเสมอไป โดยเฉพาะฝึกการควบคุมความตื่นเต้นในการฝึกซ้อมหรือเล่นดนตรีก่อนแสดงจริง เป็นต้น
	(1) ทางด้านภาษา	1.1) สอนศิษย์ให้ตีความบทเพลง และเข้าใจความหมายของสิ่งต่าง ๆ ในการ<u>เรียนดนตรีจากการสอนถึงรากศัพท์ที่ใช้ในการตีความ</u> 1.2) <u>ไม่สอนศิษย์ด้วยวิธีการท่องจำ</u>ความหมายต่าง ๆ ในการเรียนเพียงเท่านั้น และเลือกใช้วิธีการท่องจำไว้เป็นอันดับสุดท้าย
1.4.2.2	แนวทางและวิธีการสอนซึ่งเกิดจากการคิดร่วมกันระหว่างท่านกับศิษย์	1.1) <u>เลือกใช้วิธีการในการคิดแนวทางการเรียนร่วมกันระหว่างครูกับศิษย์</u> โดยเฉพาะในส่วนที่ศิษย์ควรได้แสดงความเห็นและวางแผนการเรียนร่วมด้วย ทำให้ศิษย์เกิดความภูมิใจ และมีความกระตือรือร้นในการเรียน 1.2) <u>ยินดีให้ศิษย์ได้ปฏิบัติในสิ่งที่ต้องการทดลองปฏิบัติที่ศิษย์มีความสนใจ</u> เมื่อปฏิบัติแล้วสามารถเกิดสิ่งใดขึ้น โดยเฉพาะการค้นพบวิธีการที่ตำราไม่มีบันทึกไว้ โดยไม่ใช่สิ่งที่ปฏิบัติแล้วทำให้เกิดความเสียหายต่อตัวศิษย์ และสูญเสียทักษะที่ดีไป

1.4.3 การสอนโดยใช้ปัจจัยในการควบคุมและปรับพฤติกรรมของศิษย์

สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเด็นย่อย คือ 1. การใช้ปัจจัยบวกในการปรับพฤติกรรมของศิษย์ 2. การใช้ปัจจัยลบในการปรับพฤติกรรมของศิษย์ โดยมีรายละเอียดของแต่ละประเด็น มีดังนี้

1.4.3.1 การใช้ปัจจัยบวกในการปรับพฤติกรรมของศิษย์

1) การให้ความเชื่อมั่น และกำลังใจ

1.1) <u>ให้ความเชื่อมั่นและให้กำลังใจด้วยคำพูด ด้วยท่าทาง หรือการแสดงท่าทีถึงความไว้ใจในตัวศิษย์</u> ทำให้ศิษย์เชื่อมั่นในความสามารถของตนเองเพิ่มมากขึ้น และพร้อมที่จะแสดงศักยภาพของตน ทำให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเอง และสังคม

1.2) <u>ทำให้ศิษย์สามารถพัฒนาตนเองจนกระทั่งประสบความสำเร็จ และเกิดแรงผลักดันภายในตนเอง</u> ซึ่งเป็นแรงจูงใจที่เป็นแรงขับให้บุคคลพยายามที่จะประกอบพฤติกรรมที่ทำให้ประสบสัมฤทธิผลตามมาตรฐานความเป็นเลิศ (Standard of Excellence) ที่ตนเองตั้งไว้ โดยไม่ปฏิบัติเพื่อหวังรางวัล

2) การทำให้รู้สึกถึงความพิเศษของสิ่งที่เรียน

1.1) <u>ทำให้เกิดวิธีการสอนที่มีความแปลกใหม่และสร้างสรรค์อยู่ตลอดเวลา</u>

1.2) <u>เลือกใช้คำพูดต่าง ๆ ที่ส่งผลทางจิตวิทยาในการสอนกับศิษย์</u> เช่น บอกศิษย์ว่าการสอนเทคนิคนี้ คือ เคล็ดลับวิชาที่ไม่เคยสอนผู้ใดมาก่อน มีเพียงไม่กี่คนเท่านั้นที่รู้เทคนิคนี้ ทำให้ผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดรู้สึกว่าตนมีคุณค่าและความสามารถ สร้างความกระตือรือร้นในการเรียนและการฝึกซ้อมดนตรีได้เพิ่มขึ้น

3) การสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียน

1.1) ไม่ควรสอนจากตำราเพียงอย่างเดียว และไม่ควรเน้นการสอนเทคนิคขั้นสูงที่สร้างความเบื่อหน่ายให้กับศิษย์ แต่<u>ควรเน้นการสอนที่เป็นเทคนิคที่สามารถพัฒนาทักษะได้อย่างต่อเนื่อง</u> เริ่มจากเทคนิคขั้นพื้นฐานจนเป็นเทคนิคขั้นสูงตามขั้นตอน

1.2) <u>ควรสอนด้วยการสาธิตทั้งจากครูเป็นผู้สาธิตและให้ผู้เรียนเป็นผู้สาธิต</u> ช่วยทำให้ห้องเรียนไม่เกิดความเบื่อได้ดี

1.3) <u>ควรมีการสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของศิษย์</u>จากการสังเกตบรรยากาศในการสอนตลอดเวลา หากเกิดความเครียดจากเนื้อหาที่เรียน ควรปรับเปลี่ยนวิธีการสอนได้ในทันทีจนกว่าบรรยากาศจะเริ่มกลับเป็นปกติ

1.4) ไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนให้ตนเองเป็นเช่นตัวตลก แต่ใช้การ<u>เปลี่ยนวิธีการในการพูด ทั้งน้ำเสียงและท่าทาง</u> ทำให้บรรยากาศของห้องเรียนเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น

1.4.3.2 การใช้ปัจจัยลบในการปรับพฤติกรรมของศิษย์

1.1) <u>พิจารณาก่อนทุกครั้งว่า ศิษย์มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมที่ควรแก้ไขด้วยการลงโทษหรือไม่</u> เนื่องจากการลงโทษที่ไม่พึงปรารถนาตามมาในด้านจิตใจของศิษย์ และเป็นเหตุให้ผู้เรียนมีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อครูและสภาพการเรียน

1.2) <u>เลือกใช้วิธีการทำโทษเมื่อใช้เทคนิคอื่นไม่ได้ผลแล้วเท่านั้น โดยควรอธิบายให้ผู้ถูกทำโทษทราบว่าเพราะเหตุใดจึงถูกทำโทษ</u> และหลีกเลี่ยงการทำโทษที่ทำให้

		เจ็บกายหรือเจ็บใจอย่างรุนแรง 1.3) <u>ไม่ควรทำโทษผู้เรียนในขณะที่ครูไม่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้</u> แต่เป็นการทำเพื่ออบรมสั่งสอน เพื่อตักเตือนให้ศิษย์ได้นำกลับไปคิด และปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น 1.4) <u>ไม่ควรลงโทษเมื่อพฤติกรรมที่ไม่ดีนั้นผ่านไปนานแล้ว</u>
1.4.4	การสอนด้วยความทุ่มเทและเอาใจใส่ในการสอน	1.1) <u>ทุ่มเทและเอาใจใส่การสอนในทุกวิชาทั้งในระบบโรงเรียน/มหาวิทยาลัย หรือแม้แต่การสอนดนตรีส่วนตัว</u> โดยไม่คำนึงถึงผลตอบแทนทางด้านวัตถุเป็นที่ตั้ง แต่คำนึงถึงความรู้และสิ่งที่ศิษย์สมควรได้รับเพื่อพัฒนาศักยภาพของศิษย์ได้อย่างเต็มที่ 1.2) สนับสนุนและพร้อมที่จะผลักดันศิษย์จนกว่าจะสามารถปฏิบัติได้ตามเป้าหมายที่ครู และตัวศิษย์เองมุ่งหวังไว้ โดยไม่คำนึงถึงความเหน็ดเหนื่อยของตนเอง

2. สรุปความสัมพันธ์ของคุณลักษณะต้นแบบความเป็นครูดนตรีของ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ ทั้ง 4 ด้าน

จากการที่ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลคุณลักษณะต้นแบบความเป็นครูดนตรีของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 4 ด้าน คือ ด้านบุคลิกภาพ ด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณ ด้านความรู้และประสบการณ์ และด้านการสอน ทำให้สามารถสรุปความสัมพันธ์ทั้ง 4 ด้านของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้ว่า สำหรับ**ด้านบุคลิกภาพ**เป็นด้านที่ท่านให้ความสำคัญมากเป็นอันดับแรก เนื่องจากท่านให้เหตุผลว่า ก่อนที่จะเป็นครู – ศิษย์ เบื้องต้นต้องได้พบและพูดคุยกันก่อน จากนั้นเมื่อได้รู้จักและสัมผัสถึงตัวตนของบุคคลนั้นแล้ว จึงมีโอกาสในการพัฒนาความสัมพันธ์ในฐานะครูและศิษย์ ท่านให้ความสำคัญกับด้านบุคลิกภาพมากที่สุด เนื่องจากบทบาทในฐานะครูเป็นเพียงบทบาทหนึ่งในชีวิตของท่าน เมื่อไม่ได้ทำหน้าที่ในการสอนแล้ว ท่านกล่าวว่า ท่านคือคนปกติที่มีบทบาทหน้าที่หลากหลาย ทั้งบทบาทหน้าที่ในสังคม บทบาทหน้าที่ต่าง ๆ ของญาติ พี่น้อง และครอบครัว ซึ่งไม่ได้เกี่ยวข้องกับบทความในการสอน หรือความรู้ทางดนตรี ดังนั้น บุคลิกภาพจึงเป็นด้านที่ควรให้ความสำคัญมากที่สุด เพราะเป็นหน้าต่างบานแรกในการดำเนินชีวิตประจำวันให้มีความปกติสุขได้ ท่านจึงเป็นคนธรรมดาที่ไม่ยึดถือตัวตน (Ego) ของตนเป็นใหญ่ ท่านให้ความเคารพทุกคน ในทุกสถานะ ทำให้ท่านมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นไม่ว่าในฐานะใดหรือบทบาทหน้าที่ใดก็ตาม ส่วนใน**ด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณ** มีความสัมพันธ์กับด้านบุคลิกภาพค่อนข้างมาก เนื่องจากคือความเป็นตัวตนของท่าน และส่งผลให้ท่านมีบุคลิกภาพเช่นนี้ ซึ่งท่านเน้นในเรื่องการเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี ปฏิบัติตามหลักพุทธศาสนา ทำให้ท่านเลือกทำในสิ่งที่ดี และละเว้นการ

ทำบาปต่าง ๆ สำหรับใน**ด้านความรู้และประสบการณ์ กับด้านการสอน** ท่านให้ความสำคัญเท่า ๆ กัน เนื่องจากหากมีความรู้และประสบการณ์ที่ดี แต่ไม่มีทักษะในการสอน ย่อมไม่ทำให้เป็นครูที่ประสบความสำเร็จได้ แต่การสอนที่ดีนั้นย่อมขึ้นอยู่กับความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับ ซึ่งท่านได้กล่าวว่า การเป็นครูที่ดีย่อมต้องมีความรู้และประสบการณ์ที่ถูกต้องและมากพอในการถ่ายทอดก่อนเป็นอันดับแรก ทั้งความรู้ที่ได้รับจากครูและการค้นคว้าด้วยตนเอง รวมถึงประสบการณ์ที่ได้รับจากวิชาชีพของตนเองได้สถานการณ์ต่าง ๆ จากนั้นจึงเรียนรู้ทักษะในการสอน เพื่อสามารถถ่ายทอดให้กับผู้อื่นได้รับสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมกับศิษย์แต่ละคนได้อย่างเหมาะสม สำหรับประเด็นสุดท้ายซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการหล่อหลอมท่านให้สามารถดำรงอยู่ในวิชาชีพนี้ และประสบความสำเร็จอย่างสูง คือ การที่ท่านมี "ความรัก" ในเสียงของดนตรี ทุกสิ่งที่เกี่ยวข้องกับดนตรี รวมถึงความรักในการสอน ทำให้ท่านประสบความสำเร็จและมีความสุขในวิชาชีพนี้อย่างมาก และเมื่อผู้วิจัยทำการสังเคราะห์แนวทาง รวมถึงหลักการทางการเรียนการสอนโดยอิงการสอนเชิงทักษะปฏิบัติ จากแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ จากแนวคิดและทฤษฎีของณรุทธ์ สุทธจิตต์ (2555) สุกรี เจริญสุข (2540) บันดูรา (1977) ซิมพ์ซัน (1972) แฮร์โรว์ (1972) เดวีส์ (1971) รวมถึงบลูมและคณะ (1956) ทำให้สามารถสรุปได้สอดคล้องกับข้อสรุปด้านบนที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน โดยอิงเชิงทักษะปฏิบัติเป็นหลัก พบว่า หากแยกออกมาเป็นแนวทางของวิธีการสอนสามารถสรุปได้เป็นแนวทางในการใช้ เพื่อนำเสนอผลที่ได้จากการศึกษาข้อมูลของ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ ถึงความเป็นครูดนตรี ที่สามารถสรุปได้จากคุณลักษณะเฉพาะของครูทั่วไป คือ การถ่ายทอดหรือการสอนดนตรี และเนื่องจากท่านเป็นศิลปินแห่งชาติในด้านการแสดงดนตรี ทำให้การศึกษาแนวคิด และวิธีการสอนของต้นแบบในงานวิจัยครั้งนี้ พบว่า ความรู้หรือสิ่งที่ได้รับมาของท่าน เกิดมาจาก 6 กระบวนการที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ขึ้น คือ <u>กระบวนการที่ 1</u> การดูแบบ/เรียนรู้จากแบบ เป็นการรับความรู้จากครู หรือผู้สอน

ในวิชาใด ๆ ก็ตามของท่าน โดยผ่านกระบวนการรับรู้ โดยมีการใส่ใจ เพื่อที่จะจดจำ ไม่ว่าจะเป็นในด้านของทฤษฎี หรือทักษะปฏิบัติก็ตาม ดังนั้นในขั้นตอนนี้ หากมีการรับรู้ด้วยความใส่ใจ และมุ่งมั่นย่อมทำให้เกิดประสิทธิภาพในการรับความรู้ได้มากยิ่งขึ้น <u>กระบวนการที่ 2</u> การลงมือทำตามสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการดูหรือจดจำจากแบบ ตามสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการดู หรือจดจำจากแบบ แต่การแสดงออกของท่านยังคงเป็นพฤติกรรมที่ยังคงเหมือนกับการปฏิบัติภายใต้การควบคุมอของครู ซึ่งยังไม่เป็นธรรมชาติ แต่ได้เริ่มลงมือทำทฤษฎีต่าง ๆ ได้เริ่มลงมือปฏิบัติทักษะแล้ว <u>กระบวนการที่ 3 การกระทำซ้ำจนชำนาญ</u> หลังจากที่ได้ปฏิบัติจากการดูแบบแล้ว นั่นคือการฝึกซ้อม หรือการลงมือปฏิบัติซ้ำ ๆ โดยท่านสามารถ

กระทำได้เองจนเกิดความชำนาญ และกระทำได้อย่างเป็นธรรมชาติ ซึ่งในขั้นตอนนี้จะมีเทคนิคที่แตกต่างกันไป แล้วแต่ว่าความรู้ที่ได้รับมานั้น มาจากครูคนใด ใช้เทคนิคใดในการสอน ตัวอย่างเช่น จำนวนชั่วโมงในการฝึกซ้อมดนตรี จำนวนครั้งในการฝึกแต่ละเทคนิค วิธีการในการฝึกแต่ละเทคนิคต้องใช้เทคนิคพิเศษอย่างไร แตกต่างกันไป ดังนั้น กระบวนการนี้ จึงเสมือนเป็นผลลัพธ์ของผู้เรียน ว่าได้ได้เรียน และรับความรู้จากครูที่มีประสิทธิภาพหรือไม่ เพราะหากได้เรียนรู้กับครูที่มีประสิทธิภาพที่ดีแล้ว ย่อมส่งผลให้ผู้เรียนได้รับวิธีการ และเทคนิคสามารถพัฒนาตนเองต่อได้อย่างเต็มศักยภาพ สำหรับกรณีของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ถือได้ว่า ได้รับความรู้จากครูที่มีความสามารถอย่างแท้จริงในวิชานั้น ๆ ทำให้เป็นพื้นฐานสำคัญให้กับท่านในการนำมาใช้ต่อยอดทางวิชาชีพของตน <u>กระบวนการที่ 4 การหาแนวทางของตนเอง</u> โดยมักจะเกิดหลังจากการที่ได้ดูแบบ และลองปฏิบัติซ้ำจนเกิดความชำนาญ จากนั้นจึงนำมาหาแนวทางของคนเอง แต่เป็นการประยุกต์จากสิ่งที่ได้เรียนมาจากแบบ จนอาจกลายเป็นทางของตนเอง หรือคิดค้นแนวทางใหม่เพื่อความเหมาะสมสำหรับตนเอง โดยไม่ได้เกิดจากการเลียนแบบแต่อย่างใด ซึ่งในงานครั้งนี้ได้ค้นพบแนวทางที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้คิดค้นเพิ่มเติมอีกหลายศาสตร์ สามารถเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจศึกษาทางด้านดนตรี ทั้งต่อผู้เรียน และผู้สอน แต่สิ่งที่สังเกตได้ คือ หากมีพื้นฐานที่ดี และมั่นคงการต่อยอดเพื่อหาแนวทางของตนเองนั้น ย่อมเป็นสิ่งที่สามารถทำได้อย่างมีคุณภาพ การที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร สามารถต่อยอดความรู้ของท่านในแต่ละศาสตร์ที่ท่านค้นคว้าด้วยตนเอง เมื่อมองย้อนไป แต่ละศาสตร์ล้วนมีความเกี่ยวข้องกับการที่ท่านได้เรียนรู้จากตัวแบบ เช่น โยคะและยิมนาสติก ทำให้ท่านศึกษา ศาสตร์ทางด้านอื่นที่เกี่ยวข้องกับการใช้กล้ามเนื้อ เส้นเอ็นต่าง ๆ เพื่อทำพัฒนาร่างกาย และจิตใจโดยมีต้นแบบมาจากการฝึกโยคะและยิมนาสติก เป็นต้น <u>กระบวนการที่ 5 การถ่ายทอดหรือสร้างสรรค์ผลงานออกสู่สาธารณะ</u> จากการมีแนวทางของตนเองหรือการมีแบบเป็นแนวทางแล้ว จึงเริ่มเป็นผู้สอนหรือถ่ายทอดให้กับบุคคลอื่น หรืออาจเป็นการแสดงออกเพื่อแสดงผลงาน แต่ในท้ายที่สุดแล้ว เมื่อเข้าเรื่องการสอนแล้ว การสร้างสรรค์ผลงานออกสู่สาธารณะก็จะต้องควบคู่ไปกับการถ่ายทอดให้กับบุคคลอื่นด้วยวิธีการที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของตน ในงานวิจัยครั้งนี้ ทำให้เห็นว่า วิธีการที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้ใช้นั้น สืบเนื่องมาจากความรู้ทั้งหมดที่ท่านได้รับมา ทั้งในศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับดนตรี และศาสตร์อื่น ๆ ที่ไม่ได้เกี่ยวข้องโดยตรง แต่ในทุก ๆ ศาสตร์ท่านสามารถนำมาเชื่อมโยงต่อเนื่องกัน เพื่อโยงเข้ากับการเรียนการสอนดนตรีในรูปแบบของตัวท่านเอง สังเกตได้ว่า หากความรู้ที่ได้รับ ประกอบกับการนำมาหาแนวทางของตนเองได้อย่างเป็นระบบแล้ว กระบวนการในการถ่ายทอดนี้ เป็นเพียงการนำสิ่งที่บุคคลคนหนึ่งได้รับมา แบ่งปันออกไปให้กับผู้อื่นได้อย่างสมบูรณ์แบบ ไม่ต้องใช้ความพยายามในการถ่ายทอด

หรืออดทนจากความเหน็ดเหนื่อยแต่อย่างใด <u>กระบวนการที่ 6 การประเมินตนเองและมีการแก้ไขปรับปรุงทักษะตนเอง</u> รวมถึงการแก้ไขปรับปรุงทักษะในบางส่วนที่ตนยังมีความผิดพลาด ซึ่งอาจจะมีการพัฒนาทักษะ ความสามารถของตนเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่ครูทุกคนควรมีข้อนี้เพื่อพัฒนาตนเองให้มีความพร้อมในการเป็นครูที่ดี และเหมาะสม ในขั้นตอนนี้สามารถทำให้ได้ศึกษาถึงสิ่งที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้เลือกใช้ตลอดระยะเวลาในการสอนของท่าน ทำให้ท่านสามารถพัฒนาทั้งศักยภาพของตนเองได้จนถึงจุดสูงสุด และเมื่อถึงเวลาท่านยังรู้ตนเองว่าควรหยุด หรือพักเมื่อใด และสิ่งสำคัญที่สุด นอกเหนือจากกระบวนการทั้ง 6 กระบวนการนี้ นั่นคือ “ความรัก” ท่านรักดนตรี รักในเสียงของดนตรี รักในการสอน เป็นความรักต่อวิชาชีพของท่าน สิ่งนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่สุด สำคัญมากกว่าความรู้ และความสามารถใด ๆ เพราะความรัก ทำให้ท่านสามารถพัฒนาตนเองจากบุคคลที่ไม่มีความเก่งในด้านทักษะใด ๆ เลย จนกระทั่งท่านได้ก้าวมายืนอยู่ ณ จุดสูงสุดของชีวิตในฐานะ “ครูดนตรี” ที่ชื่อว่า “ชูชาติ พิทักษากร”